

ชวนคำขึงถึง

นางสาว สุวรรณ

ในวาระสมัย 100 ปี

ทวนคำขึงถึง

นางสาว สุวรรณ

ใวารสมัย 100 ปี

อุทิศแด่

นางสาวสุวรรณ

ซึ่งการค้นหาเธอ นำไปสู่การจัดตั้งหอภาพยนตร์ขึ้นในประเทศไทย

สยาม

สารบัญ

ความนำ.....	5
ปฐมเหตุ และ ก่อนถ่ายทำ	6
ลงมือถ่ายทำ.....	49
บทต้นฉบับของแมกเร.....	68
หลังการถ่ายทำ.....	122
สุวรรณสยาม	134
ดารารภาพยนตร์แห่งสยาม	192
นางสาวสุวรรณ	228
พิเคราะห์บทต้นฉบับเดิม	257
เปรียบเทียบบทต้นฉบับกับบทที่เรียบเรียงจากหนังสือสำหรับสองสำนวน	261
กระแสดความนิยมนางสาวสุวรรณในฐานะหนังไทยแท้เรื่องแรก	268
นางสาวสุวรรณ และการสืบสายหนังไทย	275
การสืบหานางสาวสุวรรณที่หายไป	279
การตามหาครั้งสุดท้าย.....	287
นางสาวสุวรรณในโลกออนไลน์.....	296
เมื่อนางสาวสุวรรณมาอยู่ในหนังไทย โหม่ง เห่ง นักเลงภูเขาทอง 2549	310
ก่อนวาระสมัย 100 ปี.....	313
ปี พ.ศ. 2566 ที่สุดก็มาถึงแล้ว วาระสมัย 100 ปี นางสาวสุวรรณ.....	316
ส่งท้าย	319
ภาคผนวก.....	321
ขอบคุณ	332

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็น นายมัน ปีนยาว ในละคร พระร่วง
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ความนำ

เหตุที่ทำหนังสือนี้ขึ้น ก็เพื่อเป็นเครื่องมือในการระลึกถึง นางสาวสุวรรณ ภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ที่นักสร้างภาพยนตร์จาก ฮอลลีวูด สหรัฐอเมริกา เดินทางข้ามทะเลเข้ามาสร้างขึ้นในสยาม เมื่อปี พ.ศ. 2466 เมื่อกาลล่วงมาถึง ปี พ.ศ. 2566 ในขณะเวลานี้ จึงนับว่าล่วงมา 100 ปี หรือ หนึ่งศตวรรษพอดี เป็นธรรมเนียมที่ควรเฉลิมฉลองกัน หรืออย่างน้อยก็ระลึกถึงบ้าง โดยเฉพาะตัวผู้เขียนเองที่ชะตาได้พาไปข้องเกี่ยวกับการค้นหาและเก็บข้อมูล นางสาวสุวรรณ มาพอสมควร

วิธีสร้างเครื่องมือระลึกคือการเขียนหนังสือนี้ขึ้น โดยวิธีการนำข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับ นางสาวสุวรรณ ที่ปรากฏเป็นหลักฐานประเภทอักษรจากหนังสือพิมพ์ ราชวัน วารสาร หนังสือเล่ม ที่สามารถค้นคว้าได้ในหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ จากเอกสารจดหมายเหตุ รวมถึงรูปถ่ายที่ค้นคว้าได้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ จากการที่ผู้เขียนเองเคยสัมภาษณ์บุคคลบางคนที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์เรื่องนี้ จากเอกสาร หนังสือ วารสาร ที่ค้นคว้าได้ในต่างประเทศ และจากงานเขียนวิทยานิพนธ์ เรื่อง *The Search of Suvarna of Siam* ของ ชลิดา เอื้อบำรุงจิต จนสุดท้ายจากข้อมูลในสื่อออนไลน์ปัจจุบัน มาลำดับเหตุการณ์ตามลำดับเวลาทั้งจากการปรากฏขึ้นของข้อมูลตามปฏิทิน และการค้นพบของผู้เขียน

นอกจากผู้เขียนจงใจคงข้อมูลตามที่ปรากฏเป็นลำดับแล้ว อาจมีการแสดงความคิดเห็นสอดแทรกบ้างตามความคิดและความรู้สึกพาไป โดยข้อมูลจากอักษรวรรณกรรมเดิมและที่แปลจากภาษาอังกฤษเป็นไทย จะใช้ตัวอักษรเอนเป็นที่สังเกต ส่วนที่ผู้เขียนคิดเห็นเองจะใช้ตัวอักษรตรงปกติ

เมื่อเรียบเรียงจบแล้ว จึงเห็นว่าคงพอเป็นเครื่องมือให้ผู้เขียนเองและคนอื่น ๆ ได้ระลึกถึง นางสาวสุวรรณ พอสมกับวารสมัย 100 ปี

ปฐมเหตุ และ ก่อนถ่ายทำ

จันทร์ 5 มีนาคม 2465 เอ็ดเวิร์ด อี โบรดี (Edward E. Brodie) อัครราชทูตสหรัฐอเมริกา กรุงเทพฯ มีหนังสือจากสถานทูตสหรัฐอเมริกา กรุงเทพฯ ลงวันที่ 5 มีนาคม 1923 ถึง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ สยาม หนังสือเป็นภาษาอังกฤษ มีความดังนี้

LEGATION OF THE
UNITED STATES OF AMERICA
Bangkok, March 5, 1923

Dear Prince Devawongse :-

Mr. Henry A. MacRae, of Los Angeles, California, has arrived at Bangkok, and desires to pay his respects to you. He is the bearer of a letter, which I am enclosing, from Sir Paul Chater, of Hongkong.

I may say for your information that I believe Mr. MacRae is not an ordinary type of motion picture man, but is a well known producer, and I trust you will be able to receive him and here what he has to say.

*Yours very sincerely,
(signed) Edward E. Brodie*

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ
(รูปจากอินเทอร์เน็ต)

RECEIVED
MAR 10 1923
BUREAU OF CONSULS

LEGATION OF THE
UNITED STATES OF AMERICA

Bangkok, March 5, 1923.

Dear Prince Devawongse :-

Mr. Henry A. Mackae, of Los Angeles, California, has arrived at Bangkok, and desires to pay his respects to you. He is the bearer of a letter, which I am enclosing, from Sir Paul Chater, of Hongkong.

I may say for your information that I believe Mr. Mackae is not an ordinary type of motion picture man, but is a well known producer, and I trust you will be able to receive him and hear what he has to say.

Yours very sincerely,

Enclosure:-
AS Stated.

His Royal Highness
Prince Kromphya Devawongse,
etc., etc., etc.,
Ministry for Foreign Affairs,
Bangkok.

#-030/840.6-

จดหมายจากอัครราชทูตอเมริกาถึงสมเด็จพระยาเทวะวงศาฯ
(จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

สถานอรรถราชทูตแห่งสหรัฐอเมริกา
กรุงเทพฯ, มีนาคม 5, 1923

กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ที่นับถือ

นายเฮนรี เอ. แมกเร, แห่งลอสแอนเจลิส, แคลิฟอร์เนีย, ได้มาถึงกรุงเทพฯ, และประสงค์จะเข้าคารวะท่าน. เขาเป็นผู้ถือจดหมายฉบับหนึ่งจาก เซอร์ พอล แชตเตอร์ แห่งฮ่องกง, ซึ่งข้าพเจ้าได้แนบมาด้วยแล้ว.

ข้าพเจ้าอาจกล่าวเพื่อเป็นสาระแต่ท่านว่า ข้าพเจ้าเชื่อว่า นายแมกเรมิใช่คนทำหนังสือแบบพื้นๆ ทั่วไป แต่เป็นผู้สร้างภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง, ข้าพเจ้าจึงมั่นใจว่าท่านจะสามารถต้อนรับและฟังว่าเขาจะว่าอะไร

ด้วยความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) เอ็ดเวิร์ด อี. โบรดี

หนังสือของ เซอร์ พอล แชตเตอร์ (Sir Paul Chater) กงสุลสยามที่ฮ่องกง ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ (2465) 1923 ถึง เสด็จในกรมเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ที่อรรถราชทูตอเมริกันแบบมานั้น เป็นภาษาอังกฤษ

SIR G. PAUL CHATER, KT., C.M.G.

VICTORIA BUILDINGS

HONGKONG 9th February, 1923.

CODES:
ABC 4TH & 5TH EDITIONS. A1
BEDFORD McNEILL MINING & GENERAL
MORNING & NEAL'S MINING & GENERAL
WESTERN UNION

RECEIVED
HONGKONG
9th FEBRUARY 1923

H.R.H. Prince Devawongse Varophrakar,

His Siamese Majesty's Minister for
Foreign Affairs,
Bangkok.

Your Royal Highness,

This is to introduce to you Mr. Henry MacRae
of Los Angeles, California, U. S. A. He is a Moving
Picture Producer and has made it his special object to
take picture of Bangkok and the Beauties of Siam,
including the King and the Palace Buildings. He will
tell you what he particularly wants to do, and I shall
appreciate it very highly any assistance you may be
able to render him.

Please accept the assurance of my sincere
thanks in anticipation,

I am,

Your Royal Highness,

Your most obedient servant,

G. Paul Chater

จดหมายกงสุลสยามที่ฮ่องกง เซอร์ พอล แชตเตอร์ แนะนำตัวแมกเร
(จากจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

VICTORIA BUILDINGS
HONGKONG 9th February, 1923

*H.R.H. Prince Devawongse Varoprakar,
His Siamese Majesty's Minister for
Foreign Affairs.*

Your Royal Highness,

This is to introduce to you Mr. Henry MacRae of Los Angeles, California, U.S.A. He is a Moving Picture Producer and has made it his special object to take picture of Bangkok and the Beauties of Siam, including the King and the Palace Buildings. He will tell you what he particularly wants to do, and I shall appreciate it very highly any assistance you may be able to render him.

Please accept the assurance of my sincere thanks in anticipation,

I am,

Your Royal Highness,

Your most obedient servant,

(signed) Paul Chater

แปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

อาคารวิคตอเรีย

ฮ่องกง 9 กุมภาพันธ์ 1923

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ
กราบทูลใต้ฝ่าละอองพระบาท,

นี่คือการแนะนำ นายเฮนรี แมกเร แห่งลอสแอนเจลิส, คาลิฟอร์เนีย ยู.เอส.เอ. มายังใต้ฝ่าละอองพระบาท. เขาเป็นผู้ชำนาญ การสร้างภาพยนตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์พิเศษที่จะทำภาพยนตร์ เกี่ยวกับกรุงเทพฯ และความสวยงามของสยาม, รวมทั้งพระเจ้าอยู่หัว และอาคารพระราชวังต่าง ๆ. เขาจะกล่าวทูลใต้ฝ่าละอองพระบาทถึง ความประสงค์โดยเฉพาะที่เขาจะทำ, และเกล้ากระหม่อมจะชื่นชมอย่างยิ่ง ในการที่ใต้ฝ่าละอองพระบาทอาจจะช่วยเหลือใดๆ แก่เขาได้.

โปรดได้รับความชอบพระทัยอย่างสูงจากเกล้ากระหม่อมเป็นการ ล่วงหน้า

ควรสมควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงนาม) พอล แซตเตอร์

ข้อสังเกต กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ เมื่อได้รับหนังสือจากทูตอเมริกานั้น ก็ทรง มีหนังสือตอบท่านทูตโบรดีทันทีในวันเดียวกัน หนังสือเป็นภาษาอังกฤษ

Foreign Office

Bangkok, 5th March 1923

Dear Mr. Brodie,

I have received your letter of to-day's date together with its enclosure and in reply, I beg to say that I shall be pleased to receive Mr. Henry A. MacRae at this office on Thursday next the 8th instant at 6.00 o'clock p.m.

Yours Very Sincerely,

(signed) Devawongse.

แปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

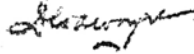
คำสั่งกรมทนายประเทศ
วันที่ ๒๒.๑๒.๒๕
ฉบับที่ ๔๗/๒๐๐๕๗

Foreign Office,
Bangkok, 5th March 1923.

Dear Mr. Brodie,

I have received your letter of to-day's date together with its enclosure and in reply, I beg to say that I shall be pleased to receive Mr. Henry A. Macfarlane at this Office on Thursday next the 8th instant at 6.00 o'clock p.m.

Yours Very Sincerely,

The Honorable

Edward E. Brodie

etc., etc., etc.,

Bangkok.

จดหมายสมเด็จพระยาเทวะวงศ์ฯ ตอบอรรถราชทูตอเมริกัน
(จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ศาลาว่าการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ 5 มีนาคม 1923

ท่านทูตโบรดีที่นับถือ,

ฉันได้รับจดหมายของท่านฉบับลงวันที่วันนี้พร้อมกับสิ่งที่ส่งมา
ด้วย และเพื่อตอบ, ฉันขอแจ้งว่าฉันยินดีต้อนรับนายเฮนรี เอ. แมกเร ที่
ที่ทำการนี้ในวันพฤหัสบดีหน้าที่ 8 ณ เวลา 6.00 นาฬิกา ล.ท.

ด้วยความนับถืออย่างสูง
(ลงพระนาม) เทวะวงศ์

อังคาร 6 มีนาคม 2465 ทูตโบรดีได้รับหนังสือวันรุ่งขึ้น ก็มีหนังสือตอบกรมพระยา
เทวะวงศ์ฯ ลงวันที่ 6 มีนาคม ขอบพระทัยที่ให้แมกเรเข้าเฝ้า ดังนี้

LEGATION OF THE
UNITED STATES OF AMERICA
Bangkok, March 6, 1923.

Dear Prince Devawongse : -

I am in receipt of your letter of the 5th instant, and
note you will be pleased to receive Mr. Henry A. MacRae at the
Foreign Office on Thursday, the 8th instant, at 6.00 o'clock in
the afternoon.

I desire to express my appreciation of this courtesy.

Yours very sincerely,
(signed) Edward E. Brodie

ถอดความจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ดังนี้

สถานอรรถราชทูตแห่งสหรัฐอเมริกา
กรุงเทพฯ 6 มีนาคม 1923

กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ที่นับถือ

ข้าพเจ้าได้รับจดหมายฉบับลงวันที่ 5 นี้ จากท่าน, และสังเขป
ว่าท่านยินดีรับนายเฮนรี เอ. แมกเร ที่ศาลาว่าการต่างประเทศใน
วันพฤหัสบดีที่ 8 นี้, ณ เวลา 6:00 นาฬิกา ตอนเย็น.

ข้าพเจ้าขอแสดงความชื่นชมในความกรุณานี้.

ด้วยความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) เอ็ดเวิร์ด อี. โบรดี

พฤหัสบดี 8 มีนาคม 2465 แมกเรเข้าเฝ้ากรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ที่ศาลาว่าการ
ต่างประเทศ ซึ่งตามหนังสือการเข้าเฝ้าเป็นเวลาเย็นมากแล้ว และคงจะใช้เวลาเฝ้า
นานพอสมควร แมกเรคงต้องชี้แจงความประสงค์อย่างละเอียด เสด็จในกรมเสนาบดี
ก็คงจะต้องซักถามมากมาย กว่าจะจบสิ้นก็คงล่วงเวลาไปจนมืดค่ำ แต่น่าสังเกตว่า
เสด็จในกรมเสนาบดีได้ทรงมีหนังสือในคืนนั้นถึง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
บุรฉัตรไชยากร กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน
ซึ่งแสดงว่าทรงเห็นว่าผู้ที่เหมาะสมจะช่วยเหลือนายแมกเรได้ดีที่สุดคือ กรมหลวง
กำแพงเพชรอัครโยธิน เพราะเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปในวงสังคมสยามว่าเจ้านาย
พระองค์นี้ทรงเป็นนักถ่ายภาพยนตร์สมัครเล่น และเวลานั้นเพิ่งทรงจัดตั้งหน่วยงาน
ผลิตภาพยนตร์ของราชการขึ้นในกรมรถไฟแผ่นดิน ที่เรียกชื่อว่า กองภาพยนตร์
เผยแผ่ข่าว ในปี 2465 นั้นเอง ข้อความในหนังสือของเสด็จในกรมเสนาบดีไปถึง
กรมหลวงกำแพงเพชรฯ มีความน่าสนใจดังนี้

ศาลาว่าการต่างประเทศ

วันที่ ๘ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

ทูล นายพลเอก พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน
ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน

ด้วยมีช่างถ่ายรูปลายหนึ่งเข้ามาถึงกรุงเทพฯ ผู้หนึ่ง ชื่อว่า
เฮนรี เอ. แมกรี (Mr. Henry A. MacRae) มาจากเมือง ลอสแอน
เจลิส, แคลิฟอร์เนีย อรรถราชทูตอเมริกันได้แนะนำให้มาหาหม่อมฉัน
วันนี้

เขาได้อธิบายแก่หม่อมฉันว่า เขาได้ออกเครื่องฉายรูปนี้เข้ามา
เป็นของขวัญมีน้ำหนักมากถึง ๑๒ ตัน มีพร้อมทั้งเครื่องไฟที่จะให้มีแสง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน
ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน
(รูปจากอินเทอร์เน็ต)

สว่างมากเหมือนกลางวัน เวลาที่จะใช้รูปในกลางคืนที่ห้องมืด ๆ ได้ เขาตั้งใจว่าจะมาฉายรูปในกรุงสยาม ตามแต่ฝ่ายไทยจะให้ฉาย เพื่อจะไปแสดงให้คนทั้งปวงรู้เห็นว่ากรุงสยามนี้ มีที่หน้าชมหน้าดูอยู่เป็นอันมาก เขาเป็นคนช่างพูดนัก หม่อมฉันจะทูลพรรณนาไม่สิ้นสุดได้

หม่อมฉันได้พูดกับเขาว่า แต่ก่อนนี้มีช่างถ่ายรูปหนึ่งฉายอย่างนี้เข้ามาในกรุงสยามบางคนแล้ว แต่เมื่อสิ่งเกิดตามจำนวนเครื่องมือที่เขาเข้ามา นั้น เหนจะไม่มีความดีเหมือนกับที่เขาเข้ามาครั้งนี้

และในครั้งก่อนนั้น ท่านได้ทรงเป็นธุระ และชักนำให้เขาถ่ายรูปอย่างนี้ได้ดีแล้ว หม่อมฉันยังไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องนี้ดี หม่อมฉันทราบความในขณะนั้นว่าจะเสด็จมาถึงกรุงเทพฯ ก่อนวันที่ ๑๒ เดือนนี้ หม่อมฉันจึงบอกกับเขาว่า ถ้าท่านเสด็จกลับถึงกรุงเทพฯ แล้ว หม่อมฉันจะทูลขอให้ทรงช่วยเขา เขาก็มีความยินดีว่าจะคอยฟังต่อไป และแจ้งว่าจะเช่าที่อยู่ถาวรในกรุงสยาม เพราะอยู่ที่อเรียนดัล ไฮเตล ไม่เป็นที่ของตัว จะทำการไม่สะดวกนัก

เมื่อเขาไปแล้ว หม่อมฉันทราบความว่าท่านเสด็จมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว จึงได้จดหมายนี้ทูลมา จะทรงพระเมตตาให้เขาเฝ้าได้แห่งใดวันใดเวลาใด โปรดให้ทราบแล้ว หม่อมฉันจะได้แจ้งความให้เขาไปเฝ้าตามกำหนด ถ้าเขาได้เฝ้าแล้ว จะทรงเห็นได้ชัดเจนว่าเขาจะคิดฉายรูปอย่างไร ดีกว่าที่หม่อมฉันทูลมานี้อีกมาก

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงพระนาม) เทวะวงศ์วโรปการ

จากข้อความที่ว่า เคยมีช่างถ่ายรูปหนึ่งอย่างนี้เข้ามาสยามบ้างแล้ว ถ้าหากตรวจจากเอกสารจดหมายเหตุและหนังสือพิมพ์ จะพบหลักฐานว่ามีบุคคลหรือคณะนักถ่ายภาพเข้ามาสยามตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 5 เป็นระยะ ๆ เช่น คณะถ่ายภาพของบริษัท เบอร์ตัน โฮล์มส์ (Burton Holmes) แห่งสหรัฐอเมริกา [เข้ามาปี 2453 และ 2463 ถ่ายหนังแบบที่เรียกว่า สารคดีท่องเที่ยว (travelogue)] คณะถ่ายภาพ

ของบริษัทยูนิเวอร์แซลจีเวล จากฮอลลีวูด (ปี 2460 มาถ่ายเฉพาะฉากป่าและสัตว์ร้ายโดยเฉพาะเสีย ที่สถานีปากช่อง และปากน้ำโพ นครสวรรค์ เพื่อประกอบในภาพยนตร์กึ่งสารคดีเรื่อง มนุษย์กินคน (Shipwrecked Among Cannibals) คณะของบริษัท ปาเต้ แพร่ แห่งฝรั่งเศส (เข้ามาปี 2462 ถ่ายบันทึกการแสดง นาฏศิลป์โขน และวิวหรือภาพทิวทัศน์บ้านเมืองและสถานที่ที่น่าสนใจของกรุงเทพฯ และอื่น ๆ ในสยาม)

แต่ที่น่าสนใจ คือคณะที่เสด็จในกรมเสนาบดีทรงระบุงว่า และในครั้งก่อนนั้น ท่านได้ทรงเปนธุระและชักนำให้เขาถ่ายรูปอย่างนี้ได้ดีแล้ว ซึ่งหมายถึงคณะที่เข้ามาล่าสุดก่อนหน้าแมกเร ซึ่งกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงช่วยเหลื้อมาแล้ว คณะนี้จากเอกสารหลักฐานหนังสือพิมพ์ ก็คือคณะของ นายเฮอรัฟฟอร์ด คาวลิง (Herford Cowling) แห่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นนักถ่ายภาพแบบที่เรียกต่อมาว่าหนังสือสารคดีที่มีชื่อเสียงสากลคนหนึ่ง แต่มาในนามหรือรับจ้างถ่ายทำให้ บริษัท เบอร์ตัน โฮล์ม เจ้าเก่าที่เคยเข้ามาก่อนแล้ว ในหลักฐานเอกสารบ่งบอกว่าได้รับความช่วยเหลือจากกรมหลวงกำแพงเพชร ในปี 2463

ความในหนังสือของเสด็จในกรมเสนาบดีฉบับนี้ ทำให้ทราบว่แมกเรกับคณะเมื่อเข้ามาเริ่มต้นได้พักที่โรงแรมโอเรียนเต็ล และกำลังจะหาที่อยู่ใหม่ด้วยอ้างว่าไม่เป็นที่ส่วนตัว ไม่สะดวก เข้าใจว่าแมกเรจะหาที่พักเป็นบ้านเช่า เพราะคาดว่า จะต้องอยู่สยามเพื่อทำภาพยนตร์หลายเดือน ส่วนความที่เสด็จในกรมเสนาบดีทราบว่ากรมหลวงกำแพงเพชรฯ จะเสด็จมาถึงกรุงเทพก่อนวันที่ 12 มีนาคมนั้น เป็นการเสด็จกลับจากทรงไปดูงานในทวีปยุโรป

อังคารที่ 13 มีนาคม 2465 กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงมีหนังสือถึงเสด็จในกรมเสนาบดี กราบทูลว่าแมกเรได้มาพบแล้วในวันนี้ (ซึ่งยังสงสัยว่าจะจะเป็นวันจันทร์ที่ 12 มีนาคม ก็ได้ เนื่องจากตัวต้นฉบับหนังสือจดหมายเหตุ พิมพ์ดีดเลขลงวันที่หนังสือเป็น ๑๒ แต่มีขีดฆ่าด้วยลายมือเป็นวันที่ ๑๓) ความในหนังสือของกรมหลวงกำแพงเพชรฯ มีความน่าสนใจ ดังนี้

กรมรถไฟแผ่นดิน

DEPARTMENT OF STATE RAILWAYS.

วันที่ ๑๓ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

กราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ
เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยได้รับลายพระหัตถ์ที่ ๒๐/๒๑๒๐๒ ลงวันที่ ๘ เดือนนี้
ในเรื่องนาย เฮนรี เอ. แมกรี (Mr. Henry A. Macray) ต้องการจะขาย
หนังสือในประเทศสยาม นั้น ได้ทราบเกล้าทุกประการแล้ว

วันนี้ นาย เฮนรี เอ. แมกรี ได้มาพบหม่อมฉัน หม่อมฉันรับรอง
จะช่วยให้ใน ๒ อย่าง คือ อย่างหนึ่งการเดินทาง อย่างที่สองนั้นคือ
จะช่วยให้เขาถ่ายรูปและทำการขายโดยสะดวก นอกจากนั้นเขาพึง
จักต้องจัดการต่อไปในทางอื่น แลในส่วนผลประโยชน์ เช่นต้องให้หนังสือ
เป็นเครื่องตอบแทนแก่กรมรถไฟแผ่นดินเป็นต้นนั้น ได้จัดการไปเสร็จ
แล้ว

บริษัทนี้ หม่อมฉันได้พิจารณาเห็นว่าดีกว่าบริษัทอื่นที่จะมา
ทำการขายหนังสือในประเทศสยาม ตลอดจนเครื่องพิมพ์รูป Positive แต่
ทางอื่นจะเป็นอย่างไรนั้นหาทราบเกล้าฯ ไม่ แต่เชื่อด้วยเกล้าฯ ว่าคงจะ
ถ่ายทำได้ดีเพราะเป็นทางหากินของเขา

นายเฮนรี เอ. แมกรี มีประสงค์จะขายเรื่องไปในทางละคร
เช่นเรื่อง พระร่วง ซึ่งทราบเกล้าฯ ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
โปรดเกล้าฯ ให้เล่นในเร็ว ๆ นี้ ในการนี้หม่อมฉันหมดความสามารถ
ที่จะช่วยเหลือเขาอย่างใดได้ จึงได้บอกให้เขาทราบแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

นายพลเอก (ลงพระนาม) บุรฉัตรไชยากร

ผู้บัญชาการ

Telegraphic Address "STATERAILS, BANGKOK."

A. B. C. Code 5th Edition.
Bentley's Complete Phrase Code.

โทรศัพท์เบ็นท์ลีย์ ๕๐๖๗๓๖๖๖๖

Telephone No. ๕๕๖.๕๕๕

กรมรถไฟแผ่นดิน

DEPARTMENT OF STATE RAILWAYS.

เลขที่
No. ๐.๑๖.๕๕๐

กรุงเทพฯ วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ร.ศ. ๒๔๖๕
Bangkok (Siam)

กราบคุณ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
เทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ทราบ
ฝ่าพระบาท

ควยได้รับฉลากพระศักดิ์ที่ ๒๐/๒๑๒๐๒ ลงวันที่ ๘ เดือนนี้
ในเรื่องนาย เฮนรี เอ. แมกรี (Mr. Henry A. Macrey) ของการ
ระขายหนึ่งในประเทศสยาม นั้นได้ทราบเกล้าทุกประการแล้ว
วันนี้ นาย เฮนรี เอ. แมกรี ได้มาขอมอบหมอน หมอมอนอัน
รับรองจะชวยไต่ใน ๒ อย่าง คือ อย่างหนึ่งการเดินทาง อย่าง
ที่สองนั้นคือจะชวยหาให้เขาสร้างรูปและทำการขายโดยสะดวกนอก
จากนั้นเขาถึงจักจัดการต่อไปในทางอื่น และในส่วนผลประ
โยชน์เขนของไต่หนึ่งเป็นเครื่องคอบแทนแกกรมรถไฟแผ่นดินเป็น
คนนั้น ได้จัดการไปเสร็จแล้ว

บริษัทนี้ หมอมอนได้คิดเพราะเหตุเห็นว่าดีกว่าบริษัทอื่น
ที่จะมาทำการขายหนึ่งในประเทศสยาม ตลอดจนเครื่องพิมพ์รูป
Positive แต่ทางอื่นจะเป็นอย่างไรนั้นหาทราบเกล้า ๆ ไม่
แต่เชื่อควยเกล้า ว่าคงจะขายทำไต่ดีเพราะเป็นทางหากินของเขา

นาย เฮนรี เอ. แมกรี มีประสงค์จะขายเรื่องไปในทาง
จักร เช่นเรื่องพระร่วง ซึ่งทราบเกล้า ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวโปรดเกล้า ๆ ให้เล่นในเร็ว ๆ นี้ ในการนี้หมอมอนหมอน
ความสามารถที่จะชวยเหลือเขาอย่างใดได้ จึงได้บอกให้เขา
ทราบแล้ว.

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า ๆ

นายพลเอก

ผู้บัญชาการ.

จดหมายกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ถึง กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เรื่องกรมรถไฟจะชวยแมกรี
(จากจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ในหนังสือของกรมหลวงกำแพงเพชรฯ นี้ มีประเด็นที่น่าสนใจมากอย่างหนึ่ง คือการที่ทรงกล่าวว่า แมกเริ่มความประสงค์จะฉายเรื่องไปในทางละคร เช่น เรื่อง พระร่วง แปลความหมายตรง ๆ ในภาษาปัจจุบันก็คือ จะถ่ายภาพยนตร์เรื่อง พระร่วง ซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ แต่ยังคงถามว่า แมกจะเอาพระราชนิพนธ์มาดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ หรือว่าจะถ่ายบันทึก การแสดงละคร พระร่วง ซึ่งกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงระบุว่า ทราบมาว่า พระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เล่นในเร็ว ๆ นี้ ตรงนี้ยังลงความเห็นชัดเจนไม่ได้ แต่ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ไม่ทรงเห็นด้วยและทรงบอกแมกเร ไปเลยว่าทรงไม่สามารถช่วยเหลือได้

พุดที่ 14 มีนาคม 2465 กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ มีหนังสือตอบกรมหลวง กำแพงเพชรฯ ดังนี้

ศาลาว่าการต่างประเทศ

วันที่ ๑๔ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

*ทูล นายพลเอก พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรรัตนโยธิน
ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน ทรงทราบ*

*หม่อมฉันได้รับลายพระหัตถ์ที่ ก.๙๙๑๐ ลงวันที่ ๑๓ เดือนนี้
ว่านาย เสนรี เอ. แมกรี ได้ไปเฝ้าท่านแล้ว ท่านได้รับรองที่จะช่วยเหลือ
เขาในการเดินทางแลหาที่ให้ล้างรูปแลทำการฉายหนังในประเทศ
สยามให้เป็นการสะดวกแก่เขาแล้วนั้น ได้ทราบความทุกประการแล้ว
ขอพระทัยเป็นอย่างยิ่ง*

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงพระนาม) เทวะวงศ์

พฤษภาคมที่ 15 มีนาคม 2465 ดร. เอลดอน อาร์. เจมส์ (Dr. Eldon R. James) นักกฎหมายชาวอเมริกัน ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ มีหนังสือถึง กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ซึ่งความในหนังสือ ดังนี้

*Office of the Adviser in Foreign Affairs.
Bangkok, March 15th, 1923*

Dear Prince Devawongse,

Mr. Mac Rae, who tells me that he is to produce a moving picture play in Siam., called on me yesterday and explained his plan. He is preparing a story of Siamese life of today, to be acted by Siamese and which will illustrate the modern development of the country.

While I know nothing of Mr. Mac Rae, his manner impressed me very much and I believe that he really wishes to produce something which will be satisfactory to the Siamese.

Mr. Mac Rae outlined to me the story and I could readily see that unless the cooperation of His Majesty is secured, it will be impossible to carry out his plans. Mr. Mac Rae told me that he had been received most cordially by Your Royal Highness, so you know already what sort of a man he is.

It seems to me that, perhaps Mr. Mac Rae be given an opportunity to explain his project in person to His Majesty, in order that His Majesty may criticise the story so that in the final result, the picture may be a real representation of

Siamese life. Mr. Mac Rae wants nothing from His Majesty, so he tells me, except cooperation.

Yours very sincerely,
(signed) Eldon R. James

แปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

สำนักงานที่ปรึกษาการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ 15 มีนาคม 1923

กราบทูล พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ

นายแมก เร ซึ่งบอกข้าพเจ้าว่า เขากำลังจะสร้างภาพยนตร์เรื่องแสดงในสยาม, ได้มาพบเกล้ากระหม่อมเมื่อวานนี้และอธิบายแผนการของเขา. เขากำลังเตรียมเรื่องเรื่องหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับชีวิตของชาวสยามวันนี้, จะแสดงโดยชาวสยาม และซึ่งจะแสดงภาพให้เห็นการพัฒนาทันสมัยของประเทศไทย

ในขณะที่เกล้ากระหม่อมไม่รู้อะไรเกี่ยวกับนายแมก เร. ท่าทีของเขาประทับใจเกล้ากระหม่อมมาก และเกล้ากระหม่อมเชื่อว่าเขาปรารถนาอย่างแท้จริงที่จะสร้างอะไรสักสิ่งหนึ่งที่จะเป็นที่พึงใจของชาวสยาม.

นายแมก เร ได้เล่าเค้าโครงเรื่องแก่เกล้ากระหม่อม และเกล้ากระหม่อมอาจเห็นได้แล้วว่า หากไม่มีความมั่นใจว่าจะมีความร่วมมือจากพระเจ้าอยู่หัว, มันจักเป็นไปไม่ได้ที่จะดำเนินการตามแผนต่างๆ ของเขา. นายแมก เร บอกเกล้ากระหม่อมว่าเขาได้รับความร่วมมืออย่างยิ่งจากใต้ฝ่าพระบาทมาแล้ว, ดังนั้นใต้ฝ่าพระบาทคงจะทรงทราบแล้วว่าเขาคือคนชนิดไหน.

เกล้ากระหม่อมรู้สึกเหมือนว่า, บางที, นายแมก เร ควรได้รับโอกาสให้อธิบายโครงการของเขาเป็นการเฉพาะตนแต่พระเจ้าอยู่หัว,

เพื่อที่ว่าพระองค์อาจทรงวิจารณ์เรื่องนั้น เพื่อว่าในผลลัพธ์สุดท้าย,
ภาพยนตร์นั้นจะเป็นตัวแทนของชีวิตชาวสยามอย่างแท้จริง. นาย
แมก เร มิได้ประสงค์อื่นใดจากพระเจ้าอยู่หัว, ดังที่เขาบอกเกล้า
กระหม่อม, นอกจากความร่วมมือ

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงนาม) *เอลดอน อาร์. เจมส์*

ถ้าเราพิเคราะห์ดูจากหนังสือของ ดร.เจมส์ นี้ เข้าใจได้ง่าย ๆ ว่า แมกเร
อยากจะเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ มากถึงมากที่สุด และคงได้
พยายามเจรจากับเจ้านายทั้งสองพระองค์ที่เขาได้เข้าเฝ้ามาบ้างแล้ว แต่น่าจะไม่
ได้รับการสนอง ซึ่งแมกเรคงยังไม่ยอมแพ้ เขาจึงพยายามหาหนทางอื่น และคงเห็น
ว่าน่าจะเข้าทางที่ปรึกษาของกระทรวงการต่างประเทศสยาม ซึ่งเป็นชาวต่างชาติ
และเป็นชาวอเมริกันอีกด้วย จากเนื้อหาที่ ดร.เจมส์พยายามเขียนสนับสนุนแมกเรนี้
เดาว่าแมกเรคิดว่าหากตนได้เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินของสยาม ซึ่งเป็นผู้สั่งการสูงสุด
ในระบอบราชาธิปไตย เขาคงจะสามารถขอรับความสนับสนุนในการทำหนังนี้ได้
เต็มที และฟังดูเหมือนแมกเรพร้อมที่จะทำหนังเพื่อโฆษณาสยามสู่ชาวโลกตามที่
สยามต้องการทุกประการ ความพยายามและความหวังของแมกเรจะได้ผลอย่างไร
หรือไม่ ลองพิเคราะห์จากความในหนังสือที่เสด็จในกรมเสนาบดีทรงตอบ ดร.เจมส์
ในวันเดียวกันนั้น ความในหนังสือเป็นภาษาอังกฤษ

Foreign Office,

Bangkok, 15th March 1923

Dear Dr. James,

*I received your letter of this date, I have seen Mr. Mac
Rae and he has explained to me in a most courteous manner
his objects in coming to Siam to take moving picture as the*

Siamese would wish and among those pictures he mentioned the theatrical performance of the Pra Ruang.

I was much impressed with the magnitude of his equipment in that he has a complete set of appliances for moving pictures such as nobody has brought to Siam before him.

As I have no experience in the way of taking moving pictures, and have learned that Prince Purachatr used to guide and assist those who came here before. I recommended him to Prince Purachatr, who informed me afterwards that he had arranged with Mr. Mac Rae for taking moving pictures any where he should like in Siam, but as to the performance of Phra Ruang Prince Purachatr has told him that His Royal Highness could do nothing for him.

I feel sure that you will agree with me that with reference to the pictures of the Phra Ruang, even if acted by the King's troupe alone , the mere mention of His Majesty as the author or as having acted such and such a part would be most undesirable to the Siamese. So I entirely agree with what Prince Purachatr has told Mr. Mac Rae.

*Yours very sincerely,
(signed) Devawongse.*

แปลเป็นภาษาไทยดังนี้

ศาลาว่าการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ 15 มีนาคม 1923

ถึง ดร. เยมส์ ทราบ

ฉันได้รับจดหมายลงวันที่วันนี้ของท่านแล้ว, ฉันได้พบนายแมกเกรแล้ว และเขาได้อธิบายให้ฉันฟังด้วยกริยาอันสุภาพถึงวัตถุประสงค์ของเขาที่เข้ามาสยามเพื่อสร้างภาพยนตร์ อย่างที่ชาวสยามอยากจะได้, และท่ามกลางภาพยนตร์ต่างๆ นี้ เขาระบุถึงการแสดงละครของเรื่อง พระร่วง.

ฉันตื่นใจในปริมาณของเครื่องอุปกรณ์ของเขา ในเมื่อเขามีเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับการถ่ายภาพยนตร์ครบชุดอย่างที่ไม่เคยมีใครนำเข้ามาสยามก่อนหน้านี้เขา

ด้วยการที่ฉันไม่มีประสบการณ์ในทางการถ่ายภาพยนตร์, และได้รู้ว่าพระองค์เจ้าบุรฉัตรได้ทรงเคยเป็นผู้ทรงแนะนำและช่วยเหลือพวกถ่ายภาพยนตร์ที่เคยเข้ามาที่นี่ก่อนหน้านี้. ฉันจึงแนะนำเขากับพระองค์เจ้าบุรฉัตร, ซึ่งทรงแจ้งแก่ฉันภายหลังว่า ทรงได้เตรียมการกับนายแมกเกรสำหรับการที่จะถ่ายทำภาพยนตร์ในสถานที่ใด ๆ ในสยามที่เขาต้องการ, แต่สำหรับการจะถ่ายการแสดงเรื่อง พระร่วง พระองค์เจ้าบุรฉัตรได้ทรงบอกเขาว่าพระองค์ไม่สามารถช่วยอะไรเขาได้

ฉันรู้สึกแน่ใจว่า ท่านจะเห็นด้วยกับฉันว่า เมื่ออ้างถึงการถ่ายภาพยนตร์เรื่อง พระร่วง, ถึงแม้จะแสดงโดยคณะละครของพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น, แม้เพียงการกล่าวว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ประพันธ์ หรือแม้ได้ทรงแสดงในส่วนนั้นส่วนนี้ ก็จะเป็นที่ไม่พึงประสงค์อย่างที่สุดสำหรับชาวสยาม. ดังนั้น ฉันจึงเห็นด้วยอย่างสิ้นเชิงกับสิ่งใดที่พระองค์เจ้าบุรฉัตรทรงกล่าวแก่นายแมกเกร

ขอแสดงความนับถือ
(ลงพระนาม) เทวะวงค์

มีประเด็นที่น่าสงสัยว่า ข้อที่ว่าแมกเรอยากถ่ายภาพยนตร์เรื่อง พระร่วง นี้มาจากไหนกันแน่ พิเคราะห์จากเอกสารหลักฐานที่ผ่านมา เรื่อง พระร่วง ปรากฏครั้งแรกในหนังสือที่กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงมีไปตอบกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ วันที่แมกเรเข้าเฝ้า คือ จันทรที่ 12 หรือ อังคารที่ 13 มีนาคม แสดงว่าแมกเรเพิ่งบอกความประสงค์ที่อยากถ่ายเรื่อง พระร่วง ในวันนั้นเอง เพราะเมื่อเขาเข้าเฝ้ากรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ก่อนหน้านี้ คงจะไม่ได้กล่าวถึง จึงไม่ปรากฏในหนังสือของกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ที่ทรงมีถึงกรมหลวงกำแพงเพชรฯ และทำให้อาจสรุปได้ว่ากรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ทรงทราบเรื่องราวแมกเรจะทำ พระร่วง จากหนังสือของกรมหลวงกำแพงเพชรฯ มากกว่า

ประเด็นต่อไปคือ แมกเรรู้เรื่อง พระร่วง ว่าเป็นบทละครพระราชานิพนธ์มาจากไหน ซึ่งคงเดาไม่ยากว่า เขาคงศึกษาและสอบถามความเป็นมาและเป็นอยู่ของวงการวรรณกรรมหรือการแต่งหนังสือของสยามในเวลานั้นพอสมควร และต้องรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวของสยามโปรดการละครอย่างมากเพียงไร ทั้งการแปลบทละครจากต่างชาติเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะงานของเชคสเปียร์ (ดังที่พบว่าเขานำไปเขียนเชิงล้อในบทความของเขาในเวลาต่อมา) การแต่งบทละครของพระองค์เอง รวมทั้งการที่ทรงตั้งคณะละครส่วนพระองค์และทรงแสดงละครในขณะนั้นด้วย สำหรับเรื่องพระร่วง ดังที่กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงระบุว่า ทราบเกล้ามาว่าพระเจ้าอยู่หัวจะให้มีการแสดงขึ้นเร็ว ๆ นี้ น่าจะหมายถึงแมกเรทราบมาว่าจะมีการแสดงละครพระร่วงที่สามัคยาจารย์สมาคม โดยจำหน่ายบัตรให้ประชาชนเข้าชมวันที่ 21 เมษายน 2466 และมีข่าวว่าพระเจ้าแผ่นดินจะเสด็จทอดพระเนตรด้วย แมกเรจึงคิดที่จะถ่ายเป็นภาพยนตร์ ซึ่งเดาว่าอาจจะแบบบันทึกการแสดงละครจากเวทีการแสดงโดยตรง ไม่ใช่การนำบทละครมาดัดแปลงทำเป็นภาพยนตร์ อีกอย่างหนึ่งเดาว่าแมกเรเห็นว่าพระเจ้าแผ่นดินสยามทรงแต่งและแสดงละครด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการแสดงละครเฉพาะในราชสำนัก ดูกันเฉพาะเจ้านายและข้าราชการหรือในสมาชิกเสือป่าเวลามีการออกค่ายซ้อมรบ มิได้เป็นการแสดงละครสำหรับสาธารณะ นอกจากมีผู้ขอพระราชทานไปจัดแสดงหารายได้เพื่อการกุศล แมกเรอาจเห็นว่าละครของพระเจ้าแผ่นดินสยามต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่งของผู้ชมทั้ง

ฉากรการแสดงละครจากบทละครพระราชนิพนธ์ พระร่วง
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็นนายมัน ปันยาว
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ชาวสยามและนานาชาติ นั้นคือถ้าเราเดาความคิดของแมกเรลุก แต่ข้อเท็จจริงคือแมกเรลาคิดผิด เพราะนอกจากกรรมหลวงกำแพงเพชรฯ จะไม่เห็นด้วยแล้ว กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ก็ทรงเห็นด้วยอย่างยิ่งกับกรรมหลวงกำแพงเพชรฯ คือมีทรงเห็นด้วยกับแมกเรเช่นกัน ดังความในหนังสือที่ทรงมีถึงที่ปรึกษาชาวต่างชาติของกระทรวงซึ่งก็คือของพระองค์เอง

แต่ก็น่าสังเกตว่า หนังสือของ ดร. เจมส์ ที่มีถึงกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ นั้น มิได้กล่าวถึงเลยว่าแมกเรประสงค์จะถ่ายทำเรื่อง พระร่วง เป็นแต่กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ เมื่อตอบหนังสือ ดร.เจมส์ นั้น ได้ทรงกล่าวขึ้นเองว่ากรรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงไม่สามารถช่วยแมกเรที่จะถ่ายภาพยนตร์การแสดงเรื่อง พระร่วง และทรงให้

ความเห็นว่าการถ่ายภาพยนตร์นั้นซึ่งจะเป็นการแสดงโดยคณะละครในราชสำนัก
ก็ดีหรือพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงด้วยก็ดีหรือแม่เพียงเป็นบพพระราชินีพันธ์ ชาวสยาม
ไม่พึงประสงค์มากที่สุด

ดร. เจมส์ เมื่อได้รับหนังสือตอบจากกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ เขาคงแปลกใจหรือ
คาดไม่ถึงในปัญหานี้เช่นกัน จึงรีบตอบหนังสือ้นทันทีในวันรุ่งขึ้น

ศุกร์ที่ 16 มีนาคม 2465 ดร.เอลดอน เจมส์ มีหนังสือถึง กรมพระยาเทวะวงศ์
วโรปการ

*Office of the Adviser in Foreign Affairs,
Bangkok, 16th MARCH, 1923*

Dear Prince Devawongse,

*I have received with thanks your very kind letter of the
15th in reply to mine regarding Mr. Mac Rae.*

*I quite sympathize with your position as to the
personal participation of His Majesty in a picture to be
produced for commercial purposes but I do not understand
that Mr. Mac Rae wishes that. Nor does he contemplate
producing Phra Ruang, either with or without His Majesty
in the cast. His plan is to produce a play of modern Siam, so
he told me. He outlined the story to me, and while I saw no
serious objection to it, it seemed to me that a play which will
represent Siam to the world at large, ought to be carefully
criticized and controlled. In view of His Majesty's great
knowledge, not merely of Siam but of dramatic technique,
it seemed to me that if His Majesty were willing, here was*

an opportunity to put it to a most beneficial use. The picture will be produced any way, I have no doubt. It strikes me as better that it should be representative of Siam, than that it should be a mere burlesque, such as was recently produced in America by a Mrs. Meehan, who has visited Bangkok twice.

If His Majesty does not wish to see Mr. Mac Rae or if your Royal Highness does not think that Mr. Mac Rae is a suitable person to be received by His Majesty, I have nothing to say, but it seemed to me that there was an opportunity to show the great material progress which Siam has made, without offending in any way the dignity of the Siamese nation. This can be assured only if the matter is properly controlled and supervised from the beginning.

*Yours very sincerely,
(signed) Elder R. James*

แปลความเป็นภาษาไทย ดังนี้

สำนักงานที่ปรึกษากิจการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ 16 มีนาคม 1923

กราบทูล พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

เกล้ากระหม่อมได้รับจดหมายของใต้ฝ่าพระบาทลงวันที่ ๑๕ ที่ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ด้วยความขอบพระทัย ในการตอบจดหมายของเกล้ากระหม่อมซึ่งเกี่ยวข้องกับนายแมกเร.

เกล้ากระหม่อมเข้าใจดีทีเดียวถึงสถานะของใต้ฝ่าพระบาทกับการเกี่ยวข้องกับส่วนพระองค์ของพระเจ้าอยู่หัวในภาพยนตร์เรื่องหนึ่งที่จะถูกสร้างขึ้นเพื่อประสงค์ทางการพาณิชย์ แต่เกล้ากระหม่อม

มิได้เข้าใจว่านายแมกเรประสงค์อย่างนั้น. ทั้งมิได้ครุ่นคิดที่จะทำเรื่อง พระร่วงด้วย, ไม่ว่าจะมิหรือไม่มีพระเจ้าอยู่หัวอยู่ในผู้แสดง... แผนการ ของเขาคือการสร้างเรื่องแสดงของสยามที่ทันสมัย, เขาบอกเกล้า กระทบ่อมเช่นนั้น. เขาได้ให้เค้าโครงเรื่องแก่เกล้ากระทบ่อม, และ ระหว่างนั้นเกล้ากระทบ่อมได้เห็นว่าไม่มีข้อขัดข้องร้ายแรงอันใด, เกล็ดกระทบ่อมเห็นว่าการแสดงซึ่งจะเป็นตัวแทนของสยามสู่โลก ในวงกว้างนั้น, ควรต้องได้รับการพิเคราะห์และควบคุมอย่างระมัดระวัง. ในแง่ที่เห็นว่าความรู้อย่างใหญ่หลวงของพระเจ้าอยู่หัว, ไม่ใช่แต่เพียง เรื่องของสยาม, แต่ในเรื่องของวิธีการของการละครด้วย, เกล็ดกระทบ่อม ออกจะเห็นว่า หากพระเจ้าอยู่หัวทรงเติมพระราชหฤทัย, นี่จะเป็น โอกาสหนึ่งที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด. อย่างไรก็ตามคุณนตรีนี้ ก็จะถูกสร้างอยู่แล้ว, เกล็ดกระทบ่อมไม่สงสัย. มันทำให้เกล้ากระทบ่อม รู้สึกว่ามันควรจะเป็นตัวแทนของสยามดีกว่าที่มันจะเป็นเพียงการ ล้อเลียน, ดังเช่นที่เวลานี้มีการสร้างอยู่ในสหรัฐอเมริกาโดย นางมีฮาน (Mrs. Meehan) ผู้ที่เคยมาเยือนกรุงเทพฯ สองครั้ง

ถ้าหากว่าพระเจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชประสงค์จะทรงพบนาย แมกเร หรือถ้าใต้ฝ่าพระบาทเองมิได้คิดว่านายแมกเรเป็นบุคคลที่ เหมาะสมจะได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้า, เกล็ดกระทบ่อมก็มีมิ อันใดจะกล่าว, แต่เกล้ากระทบ่อมออกจะคิดว่า ได้มีโอกาสที่จะรอด ความก้าวหน้าทางวัตถุอย่างยิ่งใหญ่ที่สยามได้กระทำไว้, โดยมีได้ ล่วงเกินใด ๆ ต่อเกียรติของชาติสยามเลย. สิ่งนี้จะเป็นการมั่นใจได้ ก็เฉพาะเมื่อเรื่องอย่างนี้ถูกควบคุมและตรวจตราอย่างเหมาะสมเสีย ตั้งแต่ต้น.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงโปรด
(ลงนาม) เอลดอน อาร์. เจมส์

หากจะพิเคราะห์ว่าหนังสือตอบของ ดร.เจมส์ ฉบับนี้มีผลลัพธ์อย่างไรและ แค่นั้น คงดูได้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่า กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ คงจะทรงคิด

ใคร่ครวญพอสมควร จึงยังมีได้กระทำการใดต่อ โดยเฉพาะยังไม่ทรงตอบหนังสือ ดร. เจมส์ฉบับหลังนั้น ผ่านวันเสาร์และอาทิตย์ไปแล้ว จนเวลาผ่านไปถึงวันที่ห้า คือ วันพุธที่ 21 มีนาคม จึงทรงตกลงใจทำหนังสือถึงราชเลขาธิการพระราชวัง คือ เจ้าพระยามหิธร เพื่อขอให้แมกรีได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ความในหนังสือมีดังนี้

ศาลาว่าการต่างประเทศ

วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๖๕

แจ้งความมายัง มหาเสวกเอก เจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ

ด้วยมีช่างถ่ายรูปหนังฉายชาวอเมริกันคนหนึ่ง ชื่อ แมกรี เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ทูตอเมริกันที่นี้ กับ กงศุลสยามที่ฮ่องกงได้มีหนังสือ แนะนำมายังข้าพเจ้าฯ ได้พบกับนายแมกรีนี้แล้ว เป็นคนช่างพูดจา ดีมาก เขาพรรณานการที่เขาจะคิดมาถ่ายในกรุงสยาม จะถ่ายแต่รูป ที่ฝ่ายไทยเห็นชอบด้วยแล้วจึงจะถ่าย จะไม่คิดถ่ายที่ไม่ชอบใจไทย เลย เขาเห็นว่าการถ่ายรูปอย่างนี้ เป็นทางดีที่จะให้คนทั้งปวงเห็นว่า เมืองไทยมีของดีของน่าดูน่าเห็นอยู่มากและดีกว่าเมืองอื่น ๆ หลาย เมืองแล้ว เขาว่าถ้าจะถ่ายรูปอย่างเช่นเรื่องละครพระร่วงจะไม่ถ่ายที่ ในโรง จะเลือกหาที่ป่าไม้ที่สวนแห่งใดที่ซึ่งจะกินบทกัน จะถ่ายเวลา กลางวันฤากลางคืนก็ได้ เขามีเครื่องพร้อมทุกอย่าง ทั้งเครื่องไฟฉาย อย่างวิเศษ รวมเป็นสิ่งที่เขานำมาครั้งนี้มีน้ำหนักถึง ๑๒ ตัน ฤา ๒๐๐ หาบเศษ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าเขาเป็นผู้ที่มีเครื่องมือเข้ามามากกว่าคนก่อน ๆ ที่เคยมา จึงได้แนะนำให้ไปเฝ้าทูตหรือพระเจ้าหน้าองยาเธอ กรมหลวง กำแพงเพชรอรชโยธินทร์ ซึ่งเคยทรงเป็นพระธุระในการถ่ายรูปอย่างนี้ มาแต่ก่อนแล้ว

ต่อมาภายหลัง เขาไปหาดอกเตอร์เยมส์ ซีแจงการที่เขาคิดจะ
ถ่ายรูปรุ่นฉาย ดอกเตอร์เยมส์มีหนังสือมายังข้าพเจ้าที่เป็นปัญหาอยู่
ว่าจะควรให้นายแมกรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทฤาไม่

ข้าพเจ้าได้ส่งสำเนาหนังสือไปมาในเรื่องนี้รวม ๑๐ ฉบับ
ดั่งแจ้งอยู่ในบาญชีฉบับ ๑ ด้วยแล้ว

ถ้าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายแมกรีเข้าเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาทแล้ว ข้าพเจ้าจะได้แจ้งความให้เขาไปหาเสนาบดี
กระทรวงวัง แต่ถ้าจะไม่โปรดเกล้าฯ ให้เฝ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะได้มีหนังสือ
ตอบดอกเตอร์เยมส์ไปว่า ข้าพเจ้าเห็นว่า มีพระราชธุระอยู่มากนักแล้ว
ข้าพเจ้าเห็นเป็นการไม่สมควรจะให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทได้

ขอได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบใต้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท การจะควรประการใด สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังเจ้าคุณ
(ลงพระนาม) เทวะวงศ์วโรปการ

หนังสือเสด็จในกรมเสนาบดีถึงราชเลขาธิการนี้ได้แนบสำเนาหนังสือโต้ตอบ
ไปมาเกี่ยวเนื่องกรณีนี้ทั้งหมด จำนวน 10 ฉบับไปด้วย

พุธที่ 21 มีนาคม 2465 หนังสือพิมพ์ สยามราษฎร์ ได้ลงตีพิมพ์รูปถ่าย เฮนรี แมกรี
ในหน้า 2 พร้อมข้อความบรรยายใต้ภาพ Henry Mc Rae มิสเตอร์ เฮนรี แมกรี
ผู้อำนวยการทั่วไปในการทำฟิล์มภาพยนตร์ ที่เข้ามาในประเทศไทยสยามครั้งนี้ และ
ตีพิมพ์ข่าวในหน้า 6 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีรูปแมกรีและข่าวการมาสยามของเขา
ปรากฏสู่สาธารณะ และน่าสังเกตว่าทำไม สยามราษฎร์ จึงเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเดียว
ที่ได้ข่าวและรูปนี้ ดังนี้

ข่าวอุกฉกรรจ์

พื้นที่กรุงเทพฯ

เมื่อ วันที่ ๒ เดือน มีนาคม ๒๕๐๖... ข่าวอุกฉกรรจ์... ข่าวอุกฉกรรจ์... ข่าวอุกฉกรรจ์...

ปลัด รมว.ยุติธรรม

เมื่อ วันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๐๖... ข่าวปลัด รมว.ยุติธรรม... ข่าวปลัด รมว.ยุติธรรม...

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย... ข่าวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย... ข่าวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย...

ขบวนการเดิน

ขบวนการเดิน... ข่าวขบวนการเดิน... ข่าวขบวนการเดิน...

ขบวนการ

ขบวนการ... ข่าวขบวนการ... ข่าวขบวนการ...

ข่าวใหม่เลยฮิวาสิ

ข่าวใหม่เลยฮิวาสิ... ข่าวข่าวใหม่เลยฮิวาสิ... ข่าวข่าวใหม่เลยฮิวาสิ...

ข่าวต่างประเทศ

ข่าวต่างประเทศ... ข่าวข่าวต่างประเทศ... ข่าวข่าวต่างประเทศ...

ข่าวใหม่เลยรอยเตอร์

ข่าวใหม่เลยรอยเตอร์... ข่าวข่าวใหม่เลยรอยเตอร์... ข่าวข่าวใหม่เลยรอยเตอร์...

Henry M. Rice รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้อำนวยการทั่วไปในการพิมพ์ภาพขนาดเท่าจริง... ข่าวผู้อำนวยการทั่วไปในการพิมพ์ภาพขนาดเท่าจริง...

เรื่องบทกวี

เรื่องบทกวี... ข่าวเรื่องบทกวี... ข่าวเรื่องบทกวี...

เรื่องบทกวี

เรื่องบทกวี... ข่าวเรื่องบทกวี... ข่าวเรื่องบทกวี...

หนังสือพิมพ์ สยามราษฎร์ ฉบับ 21 มีนาคม 2465 ลงรูปแมกเร และข่าวสั้น ๆ เป็นครั้งแรกสู่สาธารณะ (จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ผู้แทนบริษัททำภาพยนตร์

การที่เรานำรูปของผู้ทำฟิล์มภาพยนตร์ ซึ่งมาจากจังหวัดแคลิฟอร์เนียลงในหนังสือพิมพ์นี้ เนื่องจากเขาเหล่านี้เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีความสามารถในการทำภาพยนตร์จริงๆ แลการที่เข้ามาสู่ประเทศไทยมาครั้งนี้ ก็เนื่องจากชมภูมิประเทศแลสถานอันงดงามเพื่อถ่ายเพนภาพยนตร์ส่งไปยังนาๆ ประเทศ เพราะฉะนั้น พวกเราชาวไทยควรรู้สึกได้ว่า ได้รับเกียรติยศอันแสดงให้เห็นความเจริญของประเทศเราทวีขึ้นตามลำดับ

พฤษภาคมที่ 22 มีนาคม 2465 วันนี้ เจ้าพระยามหิธรได้ทูลเกล้าถวายหนังสือของสมเด็จพระยาเทวะวงศ์ฯ แต่พระเจ้าอยู่หัว และพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานกลับลงมาวันศุกร์ที่ 23 มีนาคม

ศุกร์ที่ 23 มีนาคม 2465 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงมีลายพระหัตถ์เป็นพระราชกระแสลงมา ดังนี้

เปนความสัจ ในเวลานี้ไม่มีเวลาจริงๆ ที่จะช่วยนายแม็กเรได้ให้เป็นประโยชน์จริงๆ เพราะมีงานต่างๆ ติดต่อกันอยู่เรื่อย. การจัดการฉายภาพยนตร์เข้าใจว่ามีวิธีการ (technique) ต่างกันอยู่กับวิธีการเล่นละครพูด, ฉะนั้นเราคงไม่มีความรู้หรือชำนาญยิ่งไปกว่ากรมหลวงกำแพงเพชร. ส่วนข้อที่ดอกเตอร์เยมส์ว่า เห็นควรควบคุมและกำกับในส่วนเรื่องภาพยนตร์ที่นายแม็กเรจะผูกขึ้นและจัดการฉายนั้น, ดูไม่จำเป็นต้องหาผู้ชำนาญในวิธีการเล่นละครเพื่อทำการนั้นเลย : ถ้าเพียงแต่ให้นายแม็กเรเขียนเรื่องที่จะแสดงนั้นขึ้น แล้วถวายสมเด็จพระยาเทวะวงศ์ฯ ทรงตรวจก็คงจะได้ผลเท่ากันกับที่จะให้เราตรวจ.

(ลายพระอภิไธย) รามาธิบดีศรีสินทพรฯ

วันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕
 นาย ป๋อเล็ก กรมราชทัณฑ์ กิ่งเชียงใหม่ ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๕
 เท:ลว๕๙

ใ้ความ เรื่อง ทายแม็กเว ซัวอเมวีกิน เจ้ากรมกองสงฆม เพื่อทำ
 การต่อรับนิพนธ์หนังสือที่ส่งกันที่ส่งๆ กับเรื่องทำกรบปฏิรูปสิทธิการ
 ที่จะได้แก่บุคคลอรรถสิทธิ์ทางบท.

พระราชกรักระแด่ นายแพทย์

พหุกรรมสิทธิ์ในเวลานี้ไม่มีเวลาว่างๆที่จะช่วย
 โดย แม็กเว ได้ ให้ กั้น ปะโยงหรือร้อยอ้อ, ยอมรับงาน
 ต่างๆ ๑๒๐๐ คนอยู่เรื่อง. การจัดการคนพวกนี้
 เขาใช้วิธีวิธี (Technique) ของกษัตริย์กษัตริย์
 คนลลคนพูด, ความเป็นมาคือไม่มีคนรู้หรือทำสิ่งนี้ไป
 ทำกันคนละคนกันแต่พอเขารู้. สักหน่อยที่ ดอกเซอร์โฮง
 ว่า ให้คนดู ควบคุมดูแลเขาทำของให้ ส่องเรือบาง
 คนตัวให้ หมอแม็กเว จะบอกให้ และ จัดการคนพวกนี้,
 ดูไม่จำไม่ได้เรื่องเขาใช้ของใน ชื่อคนพวกนี้คนนี้เพื่อทำ
 การนี้เอง. ถ้า พี่น้องเล่าให้ผมแม็กเว ฟังเรื่อง
 ที่รับส่งหนังสือกัน แล้วผมจะส่งคืนกรมแพทย์พวกนี้
 ของผมก็ คงจะได้อะไรบ้าง กับที่หาให้หมดแล้ว.

ร.๒.๓

เอกสารพระราชกรักระแด่ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องนายแม็กเว
 (จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

และในวันเดียวกันนี้เอง หนังสือพิมพ์ สยามราชวัตร ได้ลงพิมพ์รูปถ่ายช่างถ่ายภาพยนตร์ของแมกเร คือ นายไค คลอสัน โดยลงแต่รูปถ่ายและมีความบรรยายได้ภาพ ดังนี้

มิสเตอร์ ไค คลอสัน (Dai Clawson)

เป็นผู้ชำนาญในการถ่ายภาพยนตร์ในจังหวัดแคลิฟอร์เนีย เคยรับหน้าที่นี้มาเป็นเวลา ๒๐ ปีล่วงแล้ว อีกประการหนึ่งเป็นคนแรกซึ่งได้ค้นพบวิธีถ่ายภาพยนต์จากอากาศยาน

สยามราชวัตร วันที่ 23 มีนาคม 2463 ลงรูปนาย ไค คลอสัน ช่างถ่ายหนังของแมกเร (จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

เสาร์ที่ 24 มีนาคม 2465 เจ้าพระยามหิธร จึงมีหนังสือกราบทูลกรมพระยา
เทวะวงศัฯ เสด็จในกรมเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ มีความดังนี้

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕

ขอพระราชทานกราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
พระยาเทวะวงศัวโรปการ

ลายพระหัตถ์ที่ ๒๙๒/๒๒๐๔๐ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ ว่า
นายแม็กเร ช่างถ่ายภาพยนตร์ชาวอเมริกันได้เข้ามากรุงเทพฯ เพื่อ
ทำการถ่ายภาพยนตร์ตามสถานที่ต่าง ๆ แลจะขอเรียนพระราช
ปฏิบัติในการที่จะให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทนั้น ข้าพระพุทธเจ้า
ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว

โปรดเกล้าฯ ว่า ในขณะนี้ไม่มีเวลาที่จะทรงช่วยนายแม็กเร
ได้ให้เป็นประโยชน์จริงจัง อีกประการหนึ่ง การจัดการฉายภาพยนตร์
ทรงเข้าพระราชหฤทัยว่ามีวิธีการ (technique) ต่างกันกับวิธีการเล่น
ละครพูด จึงทรงเห็นว่า คงไม่ทรงมีความรู้หรือชำนาญยิ่งไปกว่าพระเจ้า
น้องยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน ส่วนข้อที่ดอกเตอร์เยมส์
ว่า เห็นควรควบคุมและกำกับในส่วนเรื่องภาพยนตร์ที่เขาจะผูกขึ้น
และจัดการฉายนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่จำเป็นต้องหาผู้ชำนาญใน
วิธีการเล่นละครเพื่อทำการนั้นเลย ถ้าเพียงแต่ให้นายแม็กเรเขียนเรื่อง
ที่จะแสดงนั้นขึ้น แล้วถวายฝ่าพระบาททรงตรวจ ก็คงจะได้ผลเท่ากัน
กับที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงตรวจฯ

ข้าพระพุทธเจ้า

(ลงนาม) เจ้าพระยามหิธร

กรมราชเลขาธิการ
วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๒๕
ฉบับที่ ๒๓๒๕๕

ที่ ๒๔๗/๒๕๒๕

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

จดพระราชทานรายการชุด ฟิล์มเสียงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

ลายพระหัตถ์ที่ ๒๕๒/๒๕๐๕๐ ลงวันที่ ๒๓ เดือนนี้ ว่า
นายแม็กเร ช่างถ่ายรูปภาพสแตนครีชาวอเมริกันได้เข้ามากรุง
สยาม เพื่อทำการถ่ายรูปภาพสแตนครีตามสถานที่ต่าง ๆ และ
ขอเรียนพระราชปรีติในการที่จะให้เขาเข้าชุดของชุดพระบาท
นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้นำความกราบทูลพระกรุณา ทราบ
ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว

โปรดเกล้าฯ ว่า ในขณะนี้ไม่มีเวลาที่ทรงช่วย
นายแม็กเรได้ ให้ไปประโยชน์จริงจัง อีกประการหนึ่ง การ
จัดการถ่ายภาพสแตนครี ทรงเจ้าพระราชหฤทัยว่ามีวิธีการ (tech
nique) ต่างกันกับวิธีการเล่นละครพูด จึงทรงเห็นว่า คงไม่ทรง
มีความรู้หรือชำนาญยิ่งไปกว่าพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง
กำแพงเพชรอัครโยธิน ส่วนข้อที่ออกเซอร์เียมส์ว่า เห็นควรควบคุม
และหักท้วงในด้านเรื่องภาพสแตนครีที่เขาระบุกขึ้นและจัดการฉาย
นั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่จำเป็นต้องหาผู้ชำนาญในวิธีการ
เล่นละครเพื่อทำการนั้นเลย ถ้าเพียงแต่ให้นายแม็กเรเขียน
เรื่องที่จะแสดงนั้นขึ้น แล้วถวายฝ่าพระบาททรงตรวจ ก็คงจะ
ได้ผลเท่ากันกับที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงตรวจ ว่าจะ

ข้าพระพุทธเจ้า (เจ้าพนักงาน)

จดหมายจากกรมราชเลขาธิการ ถึงกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ แจ้งเรื่องพี่แม็กเรขอเข้าเฝ้า
(จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

นำคิดว่าเรื่องที่แมกเรอยากได้เข้าเฝ้า ร.6 ก่อนจะสร้างภาพยนตร์ในสยาม นอกจากเพื่อหวังจะได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษแล้ว แมกเรคงได้ข้อมูลว่าพระเจ้าแผ่นดินสยามโปรดการละครมากและทรงแปลบทละครของเชกสเปียร์เป็นภาษาไทยหลายเรื่อง ทั้งยังโปรดเล่นละคร มีการจัดตั้งคณะละครในราชสำนักด้วย เขาคิดว่าพระองค์น่าจะทรงสนพระทัยในภาพยนตร์บ้างไม่มากก็น้อย จึงอยากได้เข้าเฝ้าเพื่อปรึกษาเรื่องที่เขาจะทำภาพยนตร์และเรื่องอื่น ๆ ที่น่าจะเป็นประโยชน์กับเขาอย่างคาดไม่ถึง

เรื่องพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ กับความสนพระทัยในภาพยนตร์ มีข้อมูลที่น่าสนใจที่นำมาพิเคราะห์ได้ คือ เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปอยู่แล้วว่าโปรดการละครอย่างยิ่ง ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ จนเมื่อเสด็จไปศึกษาในประเทศอังกฤษ แม้จะทรงศึกษาวิชาทหาร ประวัติศาสตร์และกฎหมาย แต่ทรงสนพระทัยในการละครเป็นพิเศษ เห็นได้จากได้เสด็จทอดพระเนตรการแสดงละครต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษ เป็นพระราชกิจวัตรสม่ำเสมอ มีหลักฐานปรากฏในสมุดพระราชบันทึก ซึ่งอ้างไว้ในคำนำหนังสือ *บทภาพยนตร์ ของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว* เขียนโดย ม.ล. ปิ่น มาลากุล พิมพ์โดยมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ พ.ศ. 2526 พระราชบันทึกนั้นแสดงว่าพระองค์เสด็จทอดพระเนตรการแสดงละครตามโรงมหรสพต่าง ๆ ในอังกฤษบ่อยมาก มีทั้งละครร้อง ละครพูด ละครใบ้ ทั้งจารีตและสมัยใหม่ แต่ที่น่าสนใจคือพระราชบันทึกของวันที่ 4 เมษายน 2439 ม.ล. ปิ่น มาลากุล เขียนว่า ทรงบันทึกว่า ตอนบ่ายเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการฉายภาพที่โรงละคร Empire เรียกว่า Cinematograph เหมือนการฉายภาพขึ้นจอ แต่ว่าเคลื่อนไหวได้ (สมัยเริ่มมีภาพยนตร์) ตอนกลางคืนเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรละครพูดที่โรงละคร Adelphi เรื่อง One of the Best ของ Sir Seymour Hicks โปรดว่าสนุกและตื่นตื่น

ที่น่าสนใจคือ Cinematograph ที่ทอดพระเนตรนี้ คือภาพยนตร์ของพี่น้องลูเมียร์แห่งฝรั่งเศส ซึ่งเพิ่งเปิดฉายเก็บค่าดูจากสาธารณะเป็นครั้งแรกที่ปารีส ตั้งแต่วันที่ 28 ธันวาคม 2438 ตัวแทนของลูเมียร์ได้นำไปจัดฉายเป็นครั้งแรกที่โรงละครเอ็มไพร์ ลอนดอน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2438 (นับแบบปัจจุบันคือ 2439)

ดังนั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชในรัชกาลที่ 5 ได้ทอดพระเนตรภาพยนตร์นี้ จึงนับว่าเป็นระยะแรก ๆ ที่ภาพยนตร์เกิดขึ้นในโลก และหลักฐานนี้ทำให้น่าเชื่อว่าทรงเป็นชาวสยามคนแรกที่ได้ดูภาพยนตร์ ม.ล. ปิ่น ไม่ได้เขียนว่าทรงมีความเห็นอย่างไรต่อภาพยนตร์ และไม่ทราบว่าจะต่อมาได้เสด็จทอดพระเนตรภาพยนตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วและกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็วหรือไม่เพียงใด

แต่สันนิษฐานว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ คงจะได้ทอดพระเนตรภาพยนตร์เป็นปกติเช่นเดียวกับชาวโลก เพราะภาพยนตร์ได้กลายเป็นมหรสพสาธารณะและมหรสพมวลชนยอดนิยมของชาวโลกในเวลานั้นไปแล้ว จากหลักฐานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันก็ปรากฏว่าได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เนื่อง ๆ นอกจากนี้ยังพบหลักฐานเอกสารจดหมายเหตุว่าทรงให้จัดสร้างห้องฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ในพระราชวังด้วย และโปรดให้บริษัทค้าภาพยนตร์ที่นำภาพยนตร์เข้ามาจัดฉายในสยาม ส่งภาพยนตร์เข้าไปฉายถวายทอดพระเนตรอยู่เป็นประจำ แต่สำหรับเรื่องการละคร ทรงโปรดมากกว่า เพราะทรงแปลบทละคร แต่งบทละครและตั้งคณะละครจนถึงทรงแสดงละครด้วยพระองค์เอง ดังเป็นที่ทราบกันทั่วไป

มีหลักฐานจากคำบอกเล่าว่า ครั้งหนึ่งในปี 2464 สยามภาพยนตร์บริษัท ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการโรงภาพยนตร์รายใหญ่ที่สุดของสยามในเวลานั้น ๆ ได้ส่งภาพยนตร์อินเดียเรื่อง ศกุนตลา เข้ามา มีกำหนดฉายที่โรงภาพยนตร์ของตน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งกำลังทรงแปลวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่พอดี มีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตรก่อน แต่มีเหตุขัดข้องที่สยามภาพยนตร์ไม่อาจนำขึ้นฉายถวายได้ พระองค์ทรงขัดพระราชหฤทัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยารามราฆพ ข้าราชการบริวารผู้ใกล้ชิดไปดำเนินการจัดตั้งบริษัทภาพยนตร์ของคนไทย คือ บริษัทภาพยนตร์สยามนิรามัย ซึ่งเปิดกิจการเมื่อ 14 กรกฎาคม 2465 มีโรงภาพยนตร์ในเครือสี่ห้าโรง เช่น วิคตอเรีย นาครศรีธรรมราช นาครราชสีมานาครปฐม เพื่อให้คนไทยรู้จักค้าขาย ทำธุรกิจแข่งกับคนจีน

สุดท้าย ยังมีหลักฐานเอกสารที่น่าสนใจที่สุดชิ้นหนึ่ง คือ ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2464 (หรือนับอย่างปัจจุบันคือ 2465) มีนักสร้างภาพยนตร์ชาวอังกฤษ ชื่อ ร้อยเอก ฮาโรลด์ ฮอลแลนด์ (Capt. Harold Holland) ได้เดินทางเข้ามากรุงเทพฯ และติดต่อสำนักราชเลขาธิการเพื่อขอเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เพื่อขอพระราชทานคำปรึกษาในเรื่องที่เขาจะมาสสร้างภาพยนตร์ขึ้นในสยาม ปรากฏว่า โปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้า ร้อยเอกฮอลแลนด์กราบบังคมทูลว่าจะสร้างภาพยนตร์เรื่องเกี่ยวกับหนุ่มสาวชาวต่างชาติมาพบรักกันในสยาม และเที่ยวชมสถานที่สวยงามของ กรุงเทพฯ พระราชพิธีและพระราชวัง มีข่าวลงหนังสือพิมพ์ว่า ร้อยเอกฮอลแลนด์ถวายบทภาพยนตร์ให้พระเจ้าอยู่หัววิจารณ์และแก้ไขให้ และทรงรับจะช่วยเหลือในการถ่ายทำ นอกจากนี้ร้อยเอกฮอลแลนด์ยังเขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษ เรื่อง MOTION PICTURE ไปตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน *Bangkok Times* ฉบับประจำวันเสาร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2464 ซึ่งนับว่าเป็นบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติ กำเนิดภาพยนตร์ และอำนาจของภาพยนตร์ในฐานะสื่อภาษาใหม่ของมนุษย์ เขาชี้ให้เห็นว่าหากไม่มีภาพยนตร์ มหาสงครามโลกที่ผ่านมามีจะไม่จบลงเร็วในสี่ปีก็ได้ ที่สำคัญร้อยเอกฮอลแลนด์แสดงความเห็นในเชิงปรัชญาว่า ความเป็นไปได้ที่ความจริงจะกระตุ้นความทะเยอทะยานของศิลปินไปสู่ระดับสูงสุด ด้วยไม่เคยมีมาก่อนที่ศิลปะของวรรณกรรม การจัดองค์ประกอบ ละครและดนตรี สามารถผสมผสานกันได้เช่นนี้ ต่อมาร้อยเอกฮอลแลนด์ เดินทางกลับอังกฤษ ได้มีจดหมายเขียนระหว่างเดินทางในเรือโดยสารกลับอังกฤษส่งมาถวาย ความว่าเมื่อกลับไปอังกฤษแล้ว เขาจะต้องหาเงินทุนให้ได้จึงกลับมาถ่ายทำ ซึ่งจากนั้นก็เจียบหายไปเลย สันนิษฐานว่าอาจจะจากเหตุนี้ เมื่อแมกเร นักสร้างหนังจากอเมริกาเข้ามาและจะขอเข้าเฝ้าอีก พระองค์จึงไม่โปรดให้เข้าเฝ้า แต่ก็ยังมีพระเมตตา โปรดเกล้าฯ ให้กรมรถไฟแผ่นดินโดยกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ให้ความสนับสนุนทางการถ่ายทำ และกรมมหรพหลวงกับกรมวังสนับสนุนผู้แสดงและผู้ร่วมงาน

ข้อสังเกตคือ เปรียบเทียบแมกเรกับฮอลแลนด์ที่ได้เข้าเฝ้าก่อนหน้านี้ ฮอลแลนด์ดูเหมือนจับเสือมือเปล่า แต่แมกเรมีของมาเพียบพร้อม และคงอยากปล่อยของจริงๆ

จันทร์ 26 มีนาคม 2465 กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อได้รับหนังสือตอบจากกรมราชเลขาธิการ และได้ความแล้วว่าแมกเรไม่ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ น่าสังเกตว่าทรงเว้นเวลาไว้สองสามวัน จึงมีหนังสือตอบหนังสือ ดร. เจมส์ ฉบับลงวันที่ 26 มีนาคม 2465 แจ้งเรื่องทรงส่งหนังสือถึงราชเลขา และมีพระราชกระแสแล้ว

*Foreign Office,
Bangkok, 26th March 1923*

Dear Dr. James,

I duly received with thanks your letter of the 16th instant giving me your opinion with regard to Mr. MacRae's desire to be granted an audience of His Majesty in connection with his proposal to produce a moving picture play of modern Siam.

I did not wish to answer your letter without first inquiring how and how much His Majesty's time was taken up just now, with a view, of course, to seeing whether and how far it would be possible to meet Mr. MacRae's desire above referred to.

I now learn that His Majesty's time is too much occupied to admit of the realization of Mr. MacRae's wishes.

I understand, also, that the technique in the production of moving picture plays is different to that of the dramatic technique, properly so called; and so, for the purposes of the former I am confirmed in my opinion that His Royal Highness the Prince of Kambaeng Bejr would be fully

qualified to render any assistance of which Mr. MacRae might stand in need.

With regard to the play itself, however, I agree with you that it would be better, if it were criticised, supervised and controlled. But in this connection again, there seems to be no need to trouble His Majesty in the matter, The work required appears to me to be merely passive, in the sense that it would only be a question of cutting out any part that is likely to be detrimental to Siam. Therefore, if, after writing the play he has in view, Mr. MacRae would be good enough to submit it to you for your criticisms and corrections, I think that the difficulty you have in mind, may adequately be met accordingly, or further, if you thought that some of the points purely from the Siamese point of view might possibly escape your notice, I should be glad to go over the play and let you have any observations that might suggest themselves to me as likely to preclude any harm to Siam that might arise from the play in question.

*Yours very sincerely,
(signed) Devawongse.*

แปลเป็นภาษาไทยดังนี้

ศาลาว่าการต่างประเทศ
กรุงเทพ 26 มีนาคม 2465

ดอกเตอร์เยมส์ ที่นับถือ

ฉันได้รับจดหมายฉบับลงวันที่ 16 ของท่านเรียบร้อยแล้ว ซึ่งได้แสดงความเห็นของท่านโดยทันทีเกี่ยวกับความประสงค์ของนายแมกเรที่จะได้เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวอันเกี่ยวเนื่องกับข้อเสนอของเขาที่จะสร้างภาพยนตร์เรื่องแสดงเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับสยามสมัยใหม่.

ฉันไม่ประสงค์จะตอบจดหมายของท่านโดยยังมีได้สอบถามเป็นเบื้องต้นเสียก่อนว่าเวลาของพระเจ้าอยู่หัวทรงมีและทรงใช้มากน้อยอย่างไรในช่วงเวลานี้, เพื่อที่จะดูว่าเป็นไปได้มากหรือน้อยเพียงใดที่จะบรรลุความประสงค์ของนายแมกเรที่อ้างถึงข้างต้น.

บัดนี้ฉันได้ทราบแล้วว่าเวลาของพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชภารกิจมากเกินกว่าที่จะทำให้ความประสงค์ของนายแมกเรเป็นจริงได้.

ฉันยังเข้าใจอีกด้วยว่า วิธีการในการสร้างภาพยนตร์เรื่องการแสดงต่างจากวิธีการของการแสดงละคร, หากพูดให้ถูกต้อง; และดังนั้น, เพื่อให้ต้องตามความประสงค์ต่างๆ ของการสร้างสิ่งที่กล่าวก่อน, ฉันจึงขอยืนยันในความเห็นของฉันที่ว่ากรมหลวงกำแพงเพชรฯ จะมีคุณสมบัติเต็มที่จะประทานความช่วยเหลือซึ่งนายแมกเรอาจต้องการ.

อย่างไรก็ดี, เกี่ยวกับเรื่องละครโดยตรงนั้น, ฉันเห็นด้วยกับท่านว่ามันน่าจะดีกว่า, ถ้ามันได้รับการตรวจ, แนะนำและควบคุม. แต่เกี่ยวกับการนี้ก็เช่นกัน, ดูออกจะไม่จำเป็นเลยที่จะรบกวนพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องนี้. การที่จะต้องทำนี้ฉันเห็นว่าเป็นเพียงการค่อยๆ ดู, ในข้อที่ว่ามันเป็นเพียงปัญหาของการตัดออกเสียซึ่งส่วนใด ๆ ก็ตามที่เป็นภัยแก่สยาม. ดังนั้น, หากว่า, หลังจากได้แต่งเรื่องขึ้นตามที่เขาเห็นแล้ว, นายแมกเรควรจะยินดีพอที่จะส่งเรื่องนั้นแก่ท่านเพื่อให้ท่านตรวจและแก้ไข, ฉันคิดว่าข้อยุ่งยากต่างๆ ที่ท่านนึกอยู่ในใจ, ก็อาจจะถูกตรวจพบ

อย่างเหมาะสม. หรือนอกเหนือจากนี้, หากท่านคิดว่ามีบางเรื่องที่จะ
เป็นการเห็นได้จากสายตาของชาวสยามเท่านั้นซึ่งอาจหลุดรอดจาก
การสังเกตของท่าน, ฉันจะยินดีที่จะอ่านเรื่องลครนี้โดยตลอดและจะ
บอกให้ท่านรู้ถึงข้อสังเกตใดๆ ในเรื่องลครนี้ที่อาจแสดงตัวมันเองให้
ฉันเห็นว่าจะเป็นภัยต่อสยาม

ขอแสดงความนับถือ
(ลงพระนาม) เทวะวงศ์

อังคาร 27 มีนาคม 2465 ดร. เจมส์ เมื่อได้รับหนังสือจากกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ก็มี
หนังสือตอบทันที ลงวันที่ 27 มีนาคม

*Office of the Adviser in Foreign Affairs,
Bangkok, 27th March, 1923*

Dear Prince Devawongse,

*I wish to thank you for your letter of the 26th with
regard to Mr. MacRae and his proposed picture of Siam life.*

*When I see him again, I shall ask him to let me go
over his proposed story in detail, as you suggest. If he is
willing to do this, I shall report to your Royal Highness.*

*Yours very sincerely,
(signed) Eldon R. James*

ซึ่งแปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

สำนักงานที่ปรึกษากิจการต่างประเทศ
กรุงเทพฯ 27 มีนาคม 2465

กราบทูล พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์ฯ

เกล้ากระหม่อมขอขอบพระทัยสำหรับจดหมายจากท่าน ลงวันที่ ๒๖ ซึ่งเกี่ยวกับนายแมกเรและการเสนอที่จะทำภาพเกี่ยวกับชีวิตชาวสยาม.

เมื่อเกล้ากระหม่อมได้พบกับเขาอีกครั้ง, เกล็ดำกระหม่อมจะขอให้เขาส่งเรื่องของเขาให้เกล้ากระหม่อมได้อ่านโดยละเอียด, ดังที่ฝ่าพระบาททรงแนะนำ. หากเขายินดีกระทำเช่นว่านี้, เกล็ดำกระหม่อมจะรายงานถึงใต้ฝ่าพระบาท.

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

เอลดอน อาร์. เจมส์

สรุปว่าแมกเรไม่ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน และทางการสยาม โดยกระทรวงการต่างประเทศ ไว้ใจให้ ดร.เจมส์ ที่ปรึกษาของกระทรวงเป็นผู้ขอตรวจบทภาพยนตร์ของแมกเรเป็นขั้นต้น

หลังฉากรายการถ่ายทำ นางสาวสุวรรณี ในวัดพระแก้ว ช่าง โรเบิร์ต เคอร์ ชาว แมกเร
ผู้ขายช่างหลังน่าจะเป็นข้าราชการกรมวังที่ทำหน้าที่ประสานงาน
กล้องที่ใช้คือ Bell-Howell 2709
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ลงมือถ่ายทำ

เมื่อแมกเรหมดหวังได้เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินสยามแล้ว เขาก็คงเดินหน้าเตรียมการสร้างภาพยนตร์เท่าที่จะทำได้จริงต่อไป เมื่อสรุปว่าเขาจะได้รับความร่วมมือจากทางราชการสยามสองทางหลัก คือกรมรถไฟแผ่นดิน ในด้านการจัดหาสถานที่ถ่ายทำ การเดินทางและสถานที่ในการล้าง-พิมพ์ ตัดต่อภาพยนตร์ ซึ่งกรมรถไฟแผ่นดินเพิ่งมีหน่วยงานผลิตภาพยนตร์ของตนเองโดยตรง คือ กองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว ซึ่งตั้งอยู่ในย่านสถานีรถไฟกรุงเทพ หัวลำโพงนั่นเอง อีกทางหลักคือความช่วยเหลือจากราชสำนักหรือกระทรวงวัง ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงวังให้คำปรึกษาต่าง ๆ และให้แมกเรคัดเลือกผู้แสดงจากกรมมหรสพหลวงได้

เข้าใจว่าในระยะแรก ๆ แมกเรคงได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่กระทรวงวังเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่จะแต่งขึ้นเป็นเรื่องสำหรับทำภาพยนตร์นี้ และดูเหมือนแมกเรยังไม่ตัดสินใจว่าจะทำเรื่องแบบใด แต่ระหว่างนี้จู่ ๆ ปรากฏแจ้งความหรือโฆษณาโปรแกรมหาภาพยนตร์ของโรงภาพยนตร์ในเครือสยามภาพยนตร์บริษัท ในหนังสือพิมพ์รายวัน *กรุงเทพฯ เดลิเมล์* ฉบับวันพุธ ที่ 29 มีนาคม มีความดังนี้

ท่านจงคอยดู ภาพยนตร์นฤมิตร

ซึ่งนายไดคอลลสัน ผู้ชำนาญในการถ่ายภาพยนตร์ แห่ง
จังหวัดคาลิฟอเนีย ประเทศอเมริกัน พร้อมด้วยขุนปฏิภาคพิมพ์ลิขิต
ผู้ช่วย จะทำขึ้น คือ เรื่อง การแห่ใหญ่ของสภาภาษาตสยาม ณะวันที่
๓๑ มีนาคม พ.ศ. นี้ คือจะถ่ายแลล้างทำเสร็จในวันนั้น พอเวลาค่ำก็จะ
นำออกฉายให้ท่านชมได้ที่เดียว และจะนำออกโชว์ท่านที่โรงหนังของ
สยามภาพยนตร์บริษัท มีกำหนดดังนี้ ๑ ที่โรงหนังพัฒนากร ๒ โรงหนัง
ฮ่องกง ๓ โรงหนังนครเกษม ๔ โรงหนังปิ่น

ข่าวนี้น่าจะเป็นข่าวเกี่ยวกับคณะทำหน้าที่ของนายแมกเรสุสาธารณะเป็นครั้งที่
สอง ต่อมา หนังสือพิมพ์ Bangkok Times ฉบับวันอังคารที่ 3 เมษายน ลงแจ้งความ
ของโรงหนังฮ่องกง ในหน้าภาษาอังกฤษ มีข้อความส่วนหนึ่ง ดังนี้

The Hongkong Cinema Hall

From Saturday, March 31. To Tuesday, April 3rd.

At 9.15 p.m.

Great Topical Attraction on Saturday Night

A Complete Moving Picture, of the Red Cross Motor Parade

That takes place Saturday Afternoon

Will be shown on the screen, Saturday Night, Without fail.

THE FILM WILL BE TAKEN THAT SAME AFTERNOON

BY

THE AMERICAN MOTION PICTURE COMPANY – HEADED BY

HENRY MACRAE

And will be developed and printed at the Royal

Laboratory by the gracious permission of

HIS ROYAL HIGHNESS THE PRINCE of KAMBANG BEJRA

All on the streets viewing the Parade will be able to see themselves, on the screen, that same evening.

แล้ววันถัดมา พุทธที่ 4 เมษายน หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้ลงแจ้งความ มีความเกี่ยวข้องกับที่ลงไปฉบับวันพุธที่ 29 มีนาคม

น่าสังเกตว่า แจ้งความแรกที่เป็นภาษาไทย ระบุว่านายโคคลอสันเป็นผู้ถ่าย มีขุนปฏิภาคพิมพ์ลิขิต เป็นผู้ช่วย และเรียกหนังที่จะถ่ายและฉายทันทีในวันเดียวกัน นั้นว่า ภาพยนตร์นครนฤมิตร แจ้งความในภาษาไทยนี้ไม่บอกที่มาของนายโคคลอสันว่าเป็นใครมาจากไหน แต่ ขุนปฏิภาคพิมพ์ลิขิต เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักดูหรือแฟน ภาพยนตร์ชาวสยามว่า คือหัวหน้าช่างถ่ายภาพหนังของกองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว

ชายที่กำลังสูบบุหรี่อยู่หลังกล้องคือ ขุนปฏิภาคพิมพ์ลิขิต (เปล่ง ไตรปิ่น)
หัวหน้าช่างถ่ายภาพหนังของกรมรถไฟหลวงที่ได้ร่วมงานกับแมกเร
แต่รูปนี้ถ่ายเมื่อปี 2469 งานบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 7
(จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

กรรมรถไฟแผ่นดิน ขุนปฏิภาศฯ ผู้นี้มีประวัติชีวิตที่โลดโผน เป็นชาวสยามที่เดินทางไป
เผชิญโชคในยุโรปและออสเตรเลีย ได้วิชาเขียนรูป ถ่ายภาพ ทำบล็อคมพิมพ์หนังสือ
และถ่ายภาพยนตร์ กรมหลวงกำแพงเพชรฯ จึงให้มาทำงานเป็นหัวหน้าโรงพิมพ์
และภาพยนตร์ของกรรมรถไฟ

แต่เมื่อดูประกอบกับแจ้งความภาษาอังกฤษใน *Bangkok Times* ก็อนุมาน
ได้ว่านี่เป็นการร่วมมือระหว่างแมกเรกับกองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว กรรมรถไฟแผ่นดิน
นายไคคลอสัน (Dal Clawson) เป็นช่างถ่ายหนังคนหนึ่งในคณะของแมกเร ซึ่ง
ในแจ้งความภาษาอังกฤษระบุว่าหนังนี้จะถ่ายโดย The American Motion Picture
Company ซึ่งมี เฮนรี แมกเร เป็นหัวหน้าคณะ และระบุว่า การล้างและพิมพ์ฟิล์ม
ได้รับการเอื้อเพื่อให้ใช้ห้องแล็บหลวงโดยพระกรุณาของกรมหลวงกำแพงเพชร
อัครโยธิน น่าสังเกตว่าไม่ได้ระบุว่าหนังนี้เป็นแล็บของกองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว
กรรมรถไฟแผ่นดิน แต่น่าเชื่อว่าแมกเรได้เข้าร่วมงานเฉพาะกิจกับกองภาพยนตร์ฯ
เริ่มต้นด้วยการร่วมถ่ายหนังข่าวของกองภาพยนตร์ฯ ซึ่งอาจเป็นการร่วมทั้งคนและ
เครื่องมือที่แมกเรขนมา ในขณะที่กองภาพยนตร์ฯ ก็มีอุปกรณ์ระดับอุตสาหกรรม
ซึ่งกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงสั่งเข้ามาจากฮอลลีวูด

งานแรกนี่เป็นการถ่ายบันทึกเหตุการณ์ การแห่ใหญ่ของสภาภชาตสยาม
ซึ่งเป็นงานรณรงค์โฆษณากิจการของภชาตสยามและหารายได้จากค่าบริการ
นับเป็นการจัดครั้งแรก (ซึ่งจะมีการจัดอีกในปีต่อ ๆ ไป) รั้วกระบวนแห่ลั่น
ไปด้วยฆ้องวงต่าง ๆ ที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ จัดเข้าร่วม แต่งแบบสวยงาม
และแบบความคิด นำเสนอเรื่องของโรคร้ายต่าง ๆ และการอนามัยต่อสู้ป้องกันโรค
มีเด็กนักเรียนกระจายออกรับเงินเรียรายบริจาคบำรุงภชาต กระบวนเริ่มหน้าวัดโพธิ์
ไปตามถนนพระพิพิธ ข้ามสะพานอุบลรัตน์ ผ่านพาหุรัด สะพานหัน ถนนจักรเพชร
ผ่านหน้าวังบูรพาภิรมย์ เข้าถนนเจริญกรุง สี่ก๊กพระยาศรี ถนนเฟื่องนคร สี่ก๊ก
เสาชิงช้า สะพานช้างโรงสี ไปยังสนามหลวง มีฆ้องวงเข้าร่วมขบวน 151 คัน
มีกรรมการตัดสินให้รางวัลประเภทต่าง ๆ

ในสมัยนั้น (ระหว่าง 2460-2470) โรงหนังในสยามและทั่วไปในโลกมีระเบียบ
การจัดฉายหนังเป็นโปรแกรม โปรแกรมหนึ่งจะจัดฉายหนังหลายประเภทที่สร้าง

ไตเติลของกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว ซึ่งใช้สำหรับหน่วยผลิตภาพยนตร์ของกรมรถไฟหลวงในภายหลัง (พบสมัย ร. 7) สมัยเป็นกรมรถไฟแผ่นดิน ใช้เพียงระบุว่าเป็นของกรมรถไฟแผ่นดิน รูปจากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

และนิยมกัน ได้แก่หนังข่าว (news reel) ข่าวสารหรือสารคดี (pictorial, gazette) หนังสั้น (short) ซึ่งอาจเป็นเรื่องตลก การ์ตูน เบ็ดเตล็ด หนังสืงชุดต่อ (serial) ซึ่งต้องดูเป็นตอน ๆ ต่อกัน นั้บสืบ ๆ ตอนจบ โปรแกรมหนึ่งฉายสองตอนต่อ และหนังเรื่อง (feature) คือหนังเรื่องยาวจบในตัว เวลานั้นอุตสาหกรรมภาพยนตร์ใช้ฟิล์มมาตรฐาน 35 มม ขาวดำ ไม่มีเสียง และความยาวของหนังบอกเป็นม้วน คือม้วนมาตรฐาน 1 ม้วน ยาว 1,000 ฟุต กินเวลาฉายราว 15 นาที และมีหลักหัวไปว่าหนังข่าว 1 ม้วน มีข่าวราว 4-5 ข่าว หนังสืงยาวราว 1-4 ม้วน หนังสืงชุดต่อ ตอนละ 2 ม้วน หนังสืงเรื่องยาว ตั้งแต่ 6-7 ม้วนขึ้นไป

หนังที่แมกเร่ร่วมมือกับกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว ถ่ายงานการแห่ใหญ่ของกาชาดนี้ จึงเป็นหนังข่าว โดยเฉพาะการโฆษณาว่าจะถ่ายในป่ายวันนั้นและ

รับล้างและพิมพ์ออกฉายในคืนวันนั้นทันที ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของข่าว คือ ทันเหตุการณ์ นำเสนอเร็วที่สุด ในยุคแรก ๆ ของภาพยนตร์ ก็มีนักทำหนังที่เน้น ถ่ายหนังในท้องถนน บันทึกกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คน โดยเฉพาะกิจกรรม หรือถนนที่มีคนพลุกพล่าน แล้วรับนำออกฉาย โดยโฆษณาว่า เชิญมาดูตัวท่านเอง ที่อาจจะปรากฏอยู่ในหนัง ซึ่งก็ได้ผล เพราะผู้คนที่รู้ก็อยากไปดูว่าจะมีตนเองติดอยู่ในหนังไหม หรือรู้จักใครที่ติดในหนังบ้างไหม

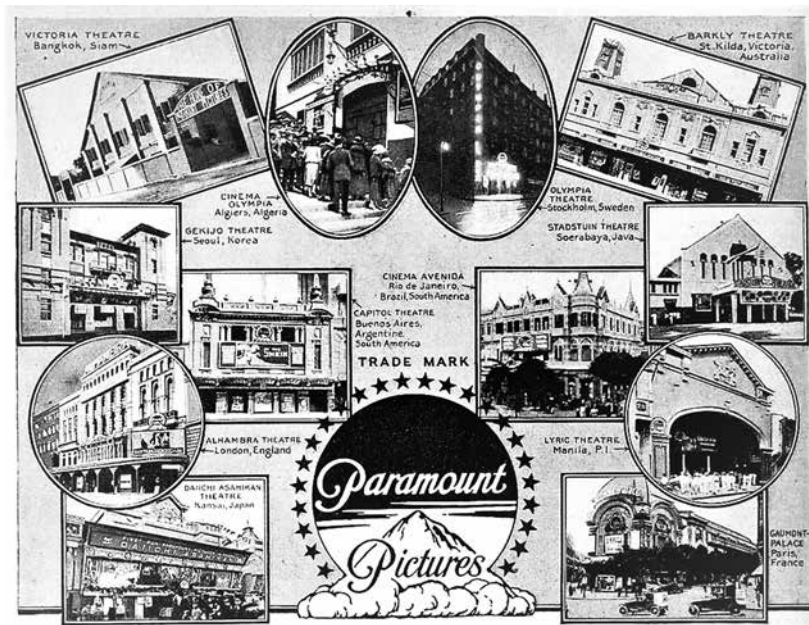
แต่ดูเหมือน *บางกอกเดลิเมล์* รายงานว่า การฉายหนังข่าวการแห่ใหญ่ของ กษัตริย์เสด็จไม่ทันฉายในคืนวันเสาร์ ต้องฉายในวันรุ่งขึ้น 1 เมษายน ต้องเลื่อนไป วันถัดไป

และหลังจากนี้ พบหลักฐานว่า แมกเรและคณะได้ถ่ายทำภาพยนตร์ข่าว หรือบันทึกเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ อีกสองสามราย แต่น่าสังเกตว่ามีได้ระบุว่า เป็นการร่วมมือกับกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว กรมรถไฟแผ่นดิน หรือว่าแมกเร ดำเนินการเอง แต่เชื่อว่าคงจะมีการประสานงานกับกองภาพยนตร์ฯ ของกรมรถไฟฯ ที่น่าสนใจกว่าคือ หนังสือนิยายเกี่ยวกับชาวสยามที่เขาจะทำ ดำเนินการไปอย่างไร เรื่องหรือบทภาพยนตร์มีแล้วหรือ

พฤษภาคมที่ 5 เมษายน 2466 หนังสือพิมพ์ *บางกอกไทมส์* ลงข่าวว่า D.H. Rodrigues ผู้แทนพาราเมาท์ มาทำธุรกิจอยู่ในกรุงเทพฯ มีความดังนี้

LOCAL AND GENERAL

Paramount Pictures are now to be shown for the first times in Bangkok, It is claimed for them that they are emphatically the pictures for people of good test. The Famous Lasky Film Service, Limited, boast that they produce no serial shockers, and that their pictures make their appeal to intellectual people. Mr D. R. Rodrigues, their Far Eastern

โรงหนังวิคตอเรีย ของสยามนิราลัยบริษัท เมื่อได้เป็นตัวแทนฉายหนังของพาราเมท
(รูปจากอินเทอร์เน็ต)

Manager, who is now in Bangkok has placed the contract with the Victoria Theatre, and the support given the present venture will show whether Bangkok wants and is prepared to support the production of this class of picture. The pictures make a wide popular appeal, and from the list given in today's advt. it will be seen that their stars are world famous.

แปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

ท้องถิ่น และ ทัวไป

พาราเมทริกเจอร์ เวลานี้จะมาจัดการขายเป็นครั้งแรกในกรุงเทพฯ เป็นที่รู้กันโด่งดังว่าหนังของพวกเขาทำสำหรับคนที่มีรสนิยมดี บริษัท เดอะเฟมัส ลาสกี फिल्मเชอริวิส อวดได้ว่าพวกเขาไม่ทำหนังพวกชุดต่อนต่อเลวๆ แลหนังของพวกเขาเป็นที่ดึงดูดผู้คนที่มีความรู้สูง นายอาร์. ดี. โรดิเกวซ ผู้จัดการภาคตะวันออกไกลของพวกเขา ซึ่งเวลานี้กำลังอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ทำสัญญากับโรงหนังวิคตอเรีย แลการอุดหนุนที่ให้ในปัจจุบันนี้จะแสดงให้เห็นว่ากรุงเทพฯ ต้องการและพร้อมที่จะอุดหนุนภาพยนตร์ประเภทนี้หรือไม่ ภาพยนตร์เหล่านี้ทำให้ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง จากบัญชีรายชื่อหนังที่แสดงไว้ในแจ้งความโฆษณาวันนี้ จะเห็นได้ว่าดารารายของพวกเขานั้น มีชื่อเสียงของโลก

ข่าวนี้ทำให้เห็นว่าการแข่งขันของกิจการโรงหนังในสยามกำลังเข้มข้น บริษัทสยามนิรามัยซึ่งจัดตั้งมาจากราชสำนักเมื่อปีที่ผ่านมา เพื่อให้คนไทยรู้จักทำการค้าแข่งกับพ่อค้าต่างชาติ โดยเฉพาะคนจีน และเพิ่งจะเปิดโรงหนังของตนใหม่อีกโรงหนึ่ง คือโรงวิคตอเรีย ซึ่งปรับปรุงจากตึกห้างเนย์เลอร์ ถนนเจริญกรุง ฝั่งตรงข้ามสถานทูตอังกฤษ เปิดฉายวันแรกเมื่อ 18 มีนาคม ที่ผ่านมาน่าสังเกตว่า โรงวิคตอเรียจะเน้นการฉายหนังสำหรับคนมีรสนิยมดี แลถือว่าหนังประเภทชุดต่อที่ผู้ชมจำนวนมากนิยมมันไม่มีรสนิยม

อาทิตย์ 8 เมษายน 2466 แมกเรถ่ายทำภาพยนตร์ พิธีวางศิลาฤกษ์ สะพานพระรามหก มีหลักฐานปรากฏจากข่าวในหนังสือพิมพ์ Siam Observer วันจันทร์ที่ 9 เมษายน เป็นภาษาอังกฤษ คัดมาบางส่วน ดังนี้

Rama VI Bridge.
An Interesting Function.

During the proceedings cinematograph and still pictures, were taken under the guidance of Mr. McRae, and the films of the moving pictures, it is understood, will be shown locally.

The function was an extremely interesting and enjoyable one, and not the least pleasing part was the journey back to town by launch in the cool of the late afternoon.

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ฉบับวันอังคารที่ 10 เมษายน ได้รายงานข่าว
พิธีวางศิลาฤกษ์ ดังนี้

การวางศิลาฤกษ์ สะพานพระราม ๖

การพิธีวางศิลาฤกษ์ สะพานพระราม ๖ ซึ่งจะเป็นสะพานใหญ่
ที่สุดในประเทศสยาม ข้ามลำแม่น้ำเจ้าพระยาที่บางซื่อ เพื่อเชื่อม
ทางรถไฟสายใต้กับสายเหนือให้ไปมาถึงกันได้นั้น ได้กระทำเมื่อปลาย
วันอาทิตย์ที่ ๘ เมษายน ในขั้นต้นเป็นที่หวังกันว่า พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว จะได้เสด็จพระราชดำเนิน ทรงวางศิลาฤกษ์นั้น แต่โดย
เหตุจำเป็น จะเสด็จพระราชดำเนินไม่ได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ นายพลเอก พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน
ผู้บัญชาการ กรมรถไฟแผ่นดิน เสด็จทรงวางศิลาฤกษ์แทนพระองค์
ในงานนี้ กรมรถไฟแผ่นดินและบริษัทเดเดผู้รับเหมา ได้อันเชิญเจ้านาย
เสด็จแลเชิญข้าราชการแลพ่อค้าไปประชุมสโมสรหลายท่าน กิจการได้
เป็นไปโดยเรียบร้อยทุกประการ

น่าจะคิดว่าแมกเรออาจมีความหวังว่าตนเองอาจมีโอกาสได้เฝ้าพระเจ้าแผ่นดินจากการร่วมถ่ายหนังงานนี้ ซึ่งก็คงผิดหวังอีกครั้ง

เสาร์ที่ 14 เมษายน 2466 ต่อมา มีหลักฐานว่าคณะของแมกเรได้รับหน้าที่ถ่ายภาพยนตร์การแข่งขันม้า ถ้วยโกลโล (Gollo Cup) ที่สนามกรุงเทพฯ ราชกรีฑาสโมสร (The Royal Bangkok Sports Club) ในวันเสาร์ที่ 14 นั้น ซึ่งหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ฉบับวันจันทร์ที่ 16 เมษายน หน้าภาษาอังกฤษ มีรายงานข่าวไว้ ดังนี้

Local Notes

At the races at the R.B.S.C. on Saturday, the party of American cinematographers were much in evidence, as they took some hundreds of feet of film. Probably a good many people who do not suspect it will find themselves "in the movies" and as we understand that the films taken will shortly be exhibited locally, they will have every chance of seeing how really nice they look-on otherwise.

ในเนื้อข่าวซึ่งมีที่ท่าของการแอบโฆษณา ระบุว่าคนเป็นอันมากที่ไม่คาดฝันว่าจะเจอตัวเองปรากฏ “อยู่ในหนัง” และเช่นนี้พวกเขาจะมีโอกาสอย่างหนึ่งที่จะเห็นว่าพวกเขาช่างดูดีจริง ๆ

ในขณะที่ หนังสือพิมพ์ Bangkok Times ฉบับวันเดียวกันนี้ มีรายงานสั้น ๆ ในหัวข้อ Local and General ระบุว่าการแข่งขันม้าวันนั้นถูกถ่ายเป็นหนังโดยกำกับของนายแมกเร และรายงานว่ามีการใช้พลูไฟถ่ายหนังในยามพลบค่ำ ดังนี้

The Sports Club races on Saturday were filmed under the direction of Mr. Macrae. After dusk magnesium flares were used to film the members of the Club.

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ฉบับวันอังคารที่ 17 เมษายน ข่าวในหัวข้อ
Local Notes ว่า

We understand that the cinema films taken by Mr. Macrae and party at the laying of the foundation stone of the Rama VI bridge will be shown at the Hongkong and Phathanakorn

นำสังเกตที่ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ใช้คำว่า We understand คือเข้าใจว่าหนังที่ถ่ายโดยนายแมกเรและคณะ เกี่ยวกับพิธีวางศิลาฤกษ์สะพานพระราม 6 จะออกฉายที่โรงหนังฮองกงและพัฒนานกร วันพรุ่งนี้ ซึ่งคือวันพุธที่ 18 เมษายน ซึ่งเมื่อตรวจดูข้อมูลแจ้งความโปรแกรมวันดังกล่าวของทั้งสองโรงนั้น ไม่พบว่ามีการฉายหนังข่าวนี้น่าจะมีสาเหตุอะไร

พุธที่ 18 เมษายน 2466 วันนี้ หนังสือพิมพ์ สยามราชวัตร ลงแจ้งความล้อมกรอบ ซึ่งลงติดต่อกันทุกวันจนถึงวันพฤหัสบดีที่ 26 เมษายน มีความเป็นภาษาไทยดังนี้

ต้องการนางเอก

ข้าพเจ้า นายแมกเรย์ ผู้กำกับภาพยนตร์ในจังหวัดคาลิฟอร์เนีย อเมริกา ได้เข้ามาในประเทศไทยครั้งนี้ก็เพื่อทำภาพยนตร์อันเกี่ยวกับภาพของพินภูมิประเทศ แต่ยังขาดด้วยผู้ไปนตัวสำคัญในเรื่อง คือ นางเอก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอชักชวน (มิใช่จ้าง) ให้บรรดาท่าน

สุขภาพสตรีทั้งหลายที่มีคุณสมบัติพร้อมทุกประการ ประกอบทั้งมีความสามารถพิเศษอีก เช่น ชีวรถและขี่ม้า เป็นต้น ถ้าท่านสุขภาพสตรีผู้ใดมีความประสงค์ตามนี้ โปรดเชิญมาพบได้ ณ สำนักงาน สยามราษฎร์ โรงพิมพ์ศรีกรุง เชียงพานมอญ ท่านจะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทนอย่างงดงาม หรือจะมีจดหมายถามก็ได้

มิสเตอร์ แมคเรย์

ผู้ถ่ายภาพยนตร์

การที่แมกเรประกาศรับสมัครนางเอกนี้ น่าคิดว่าตกลงเขามีเรื่องที่จะสร้างแล้วใช่หรือไม่ นับจากระยะปลายเดือนมีนาคมที่เขาพยายามขอเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินสยามแต่ไม่สำเร็จ เวลาผ่านไปราวสามสัปดาห์ จนถึงวันที่ลงประกาศนางเอกแมกเรแต่งเรื่องสำหรับทำหน้าที่ได้แล้วใช่หรือไม่ ในแง่ความระบุดคุณสมบัติ ความสามารถขบถยนต์และขี่ม้าของสุขภาพสตรีที่จะเป็นนางเอก อย่างน้อยแสดงว่านางเอกต้องเป็นสตรีสมัยใหม่หรือทันสมัย มีฐานะและเป็นหญิงเก่ง

เรื่องที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ การที่แมกเรลงประกาศแจ้งความในหนังสือพิมพ์ สยามราษฎร์ ซึ่งพบว่าลงฉบับเดียว เป็นเวลา 9 วัน นี้ และยังระบุให้ติดต่อเขาได้ที่สำนักงาน สยามราษฎร์ แสดงว่าแมกเรต้องมีความสัมพันธ์กับคณะบุคคลในสยามราษฎร์ไม่มากก็น้อย ที่น่าสนใจคือคณะบุคคลของสยามราษฎร์ คือพี่น้องสกุลวสุวัต ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยต่อไป และเวลานั้นพี่น้องวสุวัต ซึ่งประกอบด้วย นายศุกรี พีคนโต (ซึ่งเพิ่งเสียชีวิตลงเมื่อเดือนตุลาคมปีกลาย) นายมานิต นายเภา (หลวงกลการเจนจิต) นายกระเชียร และนายกระแสร กำลังเริ่มเข้ามามีบทบาทในกิจการภาพยนตร์ นอกเหนือจากการทำกิจการโรงพิมพ์และออกหนังสือพิมพ์ ศรีกรุง รายเดือน และ สยามราษฎร์รายวัน โดยได้เป็นผู้ดำเนินกิจการ บริษัทภาพยนตร์สยามนิรมัย มีโรงภาพยนตร์ของบริษัทสี่ห้าโรงในกรุงเทพฯ เช่น วิคตอเรีย นาครศรีธรรมราช นาครราชสีมา นาครปฐม บริษัทนั้นนายมานิต วสุวัต ให้สัมภาษณ์ (ผู้เขียน) ว่า ในหลวงรัชกาล ที่ 6 โปรดฯ ให้เจ้าพระยารามราฆพ จัดตั้งขึ้นตั้งได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นกิจการค้าภาพยนตร์

นางสาวสุวรรณในฉากหนึ่ง นางสาวสุวรรณ
(รูปจากหอดจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ของคนไทยแข่งขันกับคนจีนซึ่งทำกิจการสยามภาพยนตร์บริษัท เป็นผู้ค้าภาพยนตร์ รายใหญ่ของสยามเวลานั้น สยามนิรามัยเมื่อแรกตั้งจึงโฆษณาว่าเป็นกิจการของคนไทยแท้เพื่อคนไทย อย่างไรก็ตามก็ดียังต้องอาศัยชาวต่างชาติเป็นผู้จัดการ เพื่อติดต่อซื้อสิทธิ์ภาพยนตร์ต่างประเทศ และเพิ่งประสบความสำเร็จเมื่อต้นเดือนเมษายนนั้น ในการเจรจากับตัวแทนของบริษัทพาราเม้าท์ที่เดินทางมากรุงเทพฯ ทำให้บริษัทได้สิทธิ์ฉายภาพยนตร์ของพาราเม้าท์ นอกจากนี้สมาชิกคนหนึ่งของวสุวัต คือหลวงกลการเจนจิต (เอก วสุวัต) ซึ่งเป็นข้าราชการสำนัก สังกัดกรมเรือยนต์หลวง มีความสามารถในทางเครื่องยนต์กลไกเป็นพิเศษ ได้ริเริ่มถ่ายทำภาพยนตร์ข่าวสารเพื่อฉายประกอบในรายการภาพยนตร์ของสยามนิรามัยด้วย ในอนาคตเขาจะมีบทบาทเป็นช่างถ่ายหนังคนสำคัญที่สุดคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์สยาม ดังนั้นการที่แมกเรสามารถใช้สำนักงาน *สยามราชฎ์* เป็นที่สมัครงานเอก จึงเชื่อว่าพี่น้องวสุวัต

เรื่องสั้น ภาพยนตร์

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ วันเสาร์ที่ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖

เชิญอ่าน
เรื่อง
นักอินทรีขาว
ก่อน
๕-๖
ในเล่มนี้

มีขอบ
ปัญหาของ
บรรณาธิการ
มีรางวัล
อย่างงาม
ในเล่มนี้

นาย ชาติ ไรต์ สอญต์
(งานตาโต)
ตกลงตัวเอกในบริษัท ป่าเต๊ะ
คำตัดสินปัญหาที่ ๑๘ อยู่ในเล่มนี้

(ราคาฉบับละ ๓๐ สตางค์)

วารสารรายสัปดาห์ นิตราลัยภาพยนตร์ ออกมาแข่งกับ ภาพยนตร์สยาม
[รูปจากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)]

ซ้าย : นายพลเสือป่า เจ้าพระยารามราฆพ
(รูปจากอินเทอร์เน็ต)

ล่าง : พี่น้องสกุลลวสุวัต จากซ้าย ด.ช.ศรีสุข
บุตรนายศุกรี มานิต, กระแสร์, กระเศียร,
เกา (หลวงกลการเจนจิต)

[รูปจากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)]

น่าจะมีส่วนได้ร่วมมือกับคณะของแมกเรตามสมควร แต่ผู้เขียนเคยสัมภาษณ์มานิต วสุวัต ในปี 2523 เขาบอกว่าพวกนี้เคยมากินข้าวที่บ้าน มาคุยกัน จึงไม่ยืนยันว่าได้ร่วมมือในการถ่ายทำ หรือแม้แต่พวกกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว ก็อาจไม่ได้ร่วมงานในชั้นการถ่ายทำ แต่อาจมีส่วนมากกว่าในชั้นหลังถ่ายทำซึ่งแมกเรใช้แล็บล้างฟิล์มของกองภาพยนตร์

พฤษภาคมที่ 19 เมษายน 2466 คณะหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ซึ่งแมกเรมิได้จ้างลงแจ้งความ แต่กลับรู้ดี โดยตีพิมพ์ข่าวความเคลื่อนไหวของแมกเร ในหัวข้อ LOCAL NOTES ดังนี้

The Cinema, films taken by Mr. Macrae and party at the Sports Club races on Saturday are reported to have been most successful. To-morrow the company are availing themselves of the chance of taking the Rack Na ceremony.

The film of the laying of the foundation stone of the Rama VI bridge, taken by Mr. Macrae and his company of experts, came out excellently and last night the Siam Cinema Co. had the honor of exhibiting it to their Majesties the King and Queen. It will be shown to the public at the Hongkong and Pathanakorn Cinemas on Saturday Next.

ข่าวนี้ นอกจาก กรุงเทพฯ เดลิเมล์ จะรู้ล่วงหน้าว่าแมกเรและคณะจะไปถ่ายหนังพิธีแรกนาวันรุ่งขึ้นแล้ว ยังรายงานว่ หนึ่งข่าวพิธี่วางศิลาฤกษ์สะพานพระราม 6 ผลงานออกมาอย่างวิเศษ และเมื่อคืนวานนี้ (คือ คืนวันพุธที่ 18 เมษายน) สยามภาพยนตร์บริษัท ได้รับเกียรติให้ฉายหนังนี้ถวายพระเจ้าอยู่หัวและพระราชนิโทษิตพระเนตร ซึ่งข้อนี้่น่าคิดว่าสยามภาพยนตร์นำไปจัดฉายถวายที่ไหน ในพระราชมังหรือไม และแมกเรได้รับโอกาสให้เข้าเฝ้าด้วยหรือไม่ อาจเป็นไปได้ว่า

จัดฉายที่โรงหนังฮอังกงและพัฒนากรตามที่ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ เข้าใจ ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่พระเจ้าอยู่หัวอาจเสด็จฯ ทอดพระเนตรภาพยนตร์ในโปรแกรมปกติของโรงหนัง

ศุกร์ที่ 20 เมษายน 2466 หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ซึ่งมีก๊องข่าวคราวของนายแมกเรและคณะเป็นระยะ ได้ลงข่าวในหน้าภาษาอังกฤษ ได้หัวข้อ LOCAL NOTES ดังนี้

At the Raek Na ceremony this morning there must have been fully a hundred people armed with cameras of all sorts, ranging from tropical Sandersons and reflexes down to the smallest of V.P.K.'s Mr Macrae and his assistants were very busy filming the ceremony and the results should prove extremely interesting.

ข่าวนี้ แสดงว่า กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ต้องรู้กำหนดการของแมกเรและคณะล่วงหน้า และครั้งนี้มิได้ระบุว่าเป็นการถ่ายหนังข่าวสำหรับออกฉายเหมือนเช่นข่าวการแห่กาชาด พิธีวางศิลาฤกษ์หรือการแข่งขันม้า ดังนั้นทำไมแมกเรจึงถ่ายทำเหตุการณ์นี้ เป็นไปได้ไหมว่าเป็นการถ่ายเก็บไว้สำหรับใช้ประกอบในหนังเรื่องยาวที่เขากำลังจะทำ หรือว่าเขามีบทบาทยนตร์สำหรับทำแล้ว และมีผู้แสดงอื่น ๆ แล้วขาดแต่นางเอกซึ่งกำลังประกาศหา หรือว่าเขามีนางเอกแล้ว

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 22 เมษายน ได้รายงานเหตุการณ์ในพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งเก็บความสังเขปได้ดังนี้

การพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ที่ทุ่งศาลาแดง ซึ่งทรงโปรดฯ ให้เจ้าพระยาพลเทพ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ เป็นผู้แรกนา เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน นั้น มีคนไปดูกันมาก ทั้งไทยและเทศ

เต็มล้นตลอดฟากถนน แม่แสงแดดแผดกล้า ก็มีผู้ฟ้าไปดูโดยไม่รู้สึก
ร้อน ระหว่างเจ้าพระยาพลเทพไถคะ ไถรี และนางเทพีหาบข้าวเปลือก
ถ่วงๆ ให้เจ้าพระยาพลเทพไปรยแลไถกลบ แล้วเศษ มีฝนตกเบนนที่นิยม
ยินดีแก่ประชาชน หวังผลของการเพาะปลูกเจริญต่อไป

นี่เป็นอีกครั้งหนึ่งที่แมกเรอาจมีโอกาสดำเนินเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินสยาม แต่
ไม่พบหลักฐานยืนยัน

น่าสังเกตว่า เรื่องนี้เกี่ยวกับชาวสยามของแมกเร ไม่เป็นที่เปิดเผยสู่
สาธารณะ อย่างน้อยนักข่าวหนังสือพิมพ์ต่างๆ ที่คอยรายงานข่าวก็คงไม่รู้ แม้แต่
ชื่อเรื่องก็ไม่รู้ ดูเหมือนจะเป็นความลับ ใครเป็นผู้แสดงก็ไม่เปิดเผย แต่การที่แมกเร
ลงมือถ่ายขนาดนี้แล้ว ย่อมจะต้องมีเรื่องในมือแล้ว

บทต้นฉบับของแมกเร

เมื่อราวห้าปีก่อน ผู้เขียนได้รับไฟล์เอกสารจาก สันหัชชัย โชติรสเศรณี ซึ่งได้รับต่อมาจากอีกทอดจาก บารมี สมานธิปัญญา ระบุว่า เป็นเอกสารจากหอจดหมายเหตุ เมื่อเปิดดูพบว่าเป็นเอกสารก๊อปปี้คาร์บอนพิมพ์ดีด ภาษาอังกฤษ จำนวน 8 หน้า ดูแล้วจึงตื่นเต็นว่านี่คือต้นฉบับบทภาพยนตร์ของแมกเร ชื่อ SU WAN OF SIAM เป็นเอกสาร อยู่ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ท่าवासกรี มีเลขรหัสเอกสาร ศธ-0701.6/306 คือเอกสารจากหอพระสมุด กรมศิลปากร กระทรวงธรรมการ ที่หัวเอกสารใกล้ ๆ ชื่อ SU WAN OF SIAM มีลายมือเขียนด้วยดินสอ ว่า นางสาว สุวรรณ สยาม เมื่ออ่านทั้งหมดแล้ว จึงเห็นว่าเป็นเอกสารอย่างที่เรียกว่า synopsis คือเรื่องขยายหรือโครงเรื่องของของบทภาพยนตร์ และภาพยนตร์นี้น่าจะชื่อเรื่อง SU WAN OF SIAM ควรแปลว่า สุวรรณแห่งสยาม แต่ลายมือภาษาไทย ซึ่งไม่รู้ใครเขียนและเขียนเมื่อใด เดว่าในภายหลัง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันแล้วว่าแมกเรทำหนังเรื่อง นางสาวสุวรรณ แต่ลายมือระบุว่า นางสาว สุวรรณ สยาม เอกสารชุดนี้ไม่มีที่มาที่ไป ไม่มีเอกสารต้นเรื่องอะไรทั้งสิ้น แต่เมื่อดูเอกสารปกอื่น ๆ ในกล่องเดียวกันนี้ น่าเชื่อว่าจะเป็นเอกสารที่ได้มาจากหอพระสมุด จึงเดว่า แมกเรต้องการถ่ายทำหนังนี้บางฉากในหอพระสมุด จึงต้องส่งสำเนาเรื่องหนังที่จะถ่ายให้หอพระสมุดตรวจก่อน อย่างไม่รู้ดี ในโครงเรื่องดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏมีฉากหอพระสมุดแต่อย่างใด

เอกสารโครงเรื่อง SU WAN OF SIAM นี้ น่าสนใจมาก นับเป็นเอกสารชิ้นต้น
ที่ทำโดยแมกเร เป็นการแต่งเรื่องขึ้นตามที่เขาเคยบอกว่า เรื่องแสดงของชาวสยาม
ที่ทันสมัย ซึ่งเขาได้พรรณนาเจตนาไว้อย่างชัดเจนในต้นเรื่อง โครงเรื่องนี้นับว่าเป็น
บทภาพยนตร์ที่สมบูรณ์ มีการบรรยายฉากสถานที่ เวลา และเหตุการณ์ แม้กระทั่ง
บทเจรจาที่จำเป็น เพียงแต่ถ้าเมื่อทำเป็นหนังแล้ว จะเป็นไปตามบทนี้เพียงไร

จึงขอแนะนำต้นฉบับบทภาษาอังกฤษ และที่ได้แปลเป็นภาษาไทย ซึ่ง
พยายามพิมพ์โดยรักษาการเว้นวรรคและย่อหน้าตามต้นฉบับเอาไว้ โดยเข้าใจว่า
อาจเป็นรูปแบบการเขียนบทภาพยนตร์ของแมกเร ดังนี้

หน้า 70-77 : เอกสาร บทภาพยนตร์ Su Wan of Siam ของ เฮนรี แมกเร
(จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

SU WAN OF SIAM.

NOTE, The object of this story is to write it in such a manner as to embrace in a Romantic Tale, all of the out-standing and attractive features of the Kingdom Of Siam, and to produce the story in a Super Cinema, A Feature Film that will be accepted and exhibited in all of the leading Cinema Theatres throughout the entire civilized world, thus giving the world a true and honest picture of this wonderful Kingdom.

We begin our story by acquainting the audience with the location of Siam in Eastern Asia, and we also prepare them to receive a story dealing with pure Romance making it most apparent that the story is the principal characteristic of the picture, when in reality the audience is being educated with Siam propoganda, but in such a manner that they enjoy a most entertaining Film.

The opening Title is photographed with a beautiful Temple in the background, and the title reads:-

Romance is the truth of imagination, the Parent Of Golden Dreams The Poetry Of Literature; Almost every Nation under the Sun has donated to the entertainment of all it's share of Romance, and yet in one of the most attractive corners of this great Globe there flourishes an enchanting Kingdom of whose Romance we have yet to learn, A Country whose people are as rich in charm and Romance as their Kingdom is in yellow Gold and Tropical splendor, A veritable garden of luscious fruits Silver Rice, and towering Cocoa Palms. Whose Tropical evergreen Jungles and deciduous forests teem with spontaneous products beautiful birds and wild Animal life.. Whose Plains and Mountains are covered with rich Archaeological remains whose Pra Chedis reach almost to Heaven and whose Rivers connect the seas, The fascinating Kingdom of Siam.

Here we show a large map of Eastern Asia, and have a dark line come into the scene and cross the map until it reaches Siam which it surrounds, Then we continue to our title.:-

Whose good people devoutly worship in beautiful Temples decorated with gold leaf, and in-laid with Mother Of Pearl

Here we show a picturesque scene of a Temple, taken from a distance, to show to advantage the Temple complete in all it's surroundings, then a closer view showing the roofs, and the massive doors inlaid, then continue our title.:-

Whose Rivers and Canals teem with life and activity,

Here we show some artistic scenes of the Canals full of life and action, also show a number of beautiful scenes of the river with it's many different kind of Craft sailing up and down stream. then continue title.:-

Whose crowded streets hum with Tradesmen,

Here we show some striking photographs of the main street in Bangkok with all of the different kind of vehicles and a number of scenes of the most picturesque streets, then continue title.:-

Whose Markets are always plentifully supplied.

Here we show a full scene of the most active Market, and the abundance of supplies it contains, then continue title.

#-2

Whose mode of travel through the Jungle is most unique..

Here we show scenes of a dense Jungle, with as many Elephants as can be secured breaking through, with packs of merchandise, then continue title..

And with al of this wealth of Oriental color the Country is thoroughly up-to-date in every respect.

Here we show some beautiful scenes of Hua-Hin, the popular Summer resort, show The Club, The Golf Links, and every attractive feature of the place, also show Siamese Ladies and Gentlemen playing golf, and arriving at the Club in their Motor cars, then continue title.

And whose marvelous Railway System, under the able direction of The High Commissioner, His Royal Highness, Prince Purchatra, who was borrowed from The Army, and commissioned by The Government to exercise his Genius in supplying The Kingdom with an up-to-date Railroad, is a striking example of the Countrys wonderful development.

Here we show an attractive scene of the administration build ings of the Railway, with His Royal Highness, Prince Purchatra arriving in his motor car, He goes from his car into the building and we show the interior of his Office, and His Royal Highness at work. We then show a picturesque scene of the Railway Station, from a front view, then several scenes of general action in and around the Station, The Trains going and coming, the action of the passengers, The Engines with their Siamese Crews, Loading the Freight Cars, with all kinds of merchandise, The Rice Train arriving and the unloading of the Rice, The Hog Trains, and Cattle Trains being unloaded, The bright neatly dressed Railway Officials, and the general action of everybody connected with The Railway. Then continue Title.:-

And whose Palaces and Throne Hall are a marvel of Architectural skill.

Here we show a very attractive view of The Royal Palace, and it's great wall. Also a number of scenes of the inside of The Palace,. Then several scenes of The Throne Hall both exterior and interior, then continue title.:

Siam the Land of freedom and plenty, the birth place of mighty warriors and noble Kings from Pra Rouang to Rama VI.

And now we start our story, which is that of two Siamese youths, Su Wan, a beautiful young Girl the daughter of Soo Tome, a rich and powerful Siamese Gentleman, to whom The Gods have given everything but a generous or kind nature,

And Kla;Han, a handsome young Siamese who appears in the first part of our story as a common boatman who owns and runs his own boat on the river.

We first discover Su Wan gaining merit at a beautiful Temple by giving a monk some food, after which she meets another attractive Siamese girl to whom she says:-

"Father is waiting for me at our landing, we are going to view the parade of The Golden Barges"

The Friend regrets that she cannot accompany Su Wan, who leaves the Temple, and as she passes through the great gate we show the stone soldiers that guard the gate, When Su Wan reaches the stree, she steps into a late model motor car that is waiting for her and is driven away, toward the river, We then show Soo Tome her Father standing on the deck of a rich looking motor launch moored to a landing at the river, He is

#-3. talking to Anna Parb, his very dearest friend and the man he is very anxious to have Su Wan marry. They are discussing Su Wan and cannot understand why she should keep them waiting, when a small boat carried by the current smashes into the stern of their launch Old Soo Tome is very angry and attempts to hit the driver of the boat with his cane, but as he attempts to strike, Anna Parb's body servant Ai, gets in the way of the cane and receives the blow, Soo Tome then turns on Ai, and the Boatman who is none other than Kla; Han the Hero of our story, manages to get his boat free and goes on down the river, leaving a small piece of broken deck rail as a memento of the accident. Just then Su Wan drives up and gets aboard, and is chastened by her Father for keeping them waiting, she is very humble and apologetic, and as they start down the river to get a good view of the Royal Barges, Su Wan tries to cover up her mistake by showing a great interest in the Parade, she looks out and as we follow her eye we see a magnificent array of most attractive Royal Barges, highly decorated with artistic designs covered with gold, and carrying handsome richly clad people of royal blood Su Wan is so interested in what she sees that she does not notice the broken rail and as she places her foot on it to get a better view the rail gives way and she is thrown into the river and quickly carried down the stream. Anna Parb does not jump into the river to rescue her as he should, but he commands a sailor to do so and as the sailor does not move quick enough to suit him he grabs the sail or and throws him in, Old Soo Tome is very much excited and orders the boat started down after Su Wan, but Kla; Han who is standing on the deck of his own boat, sees Su Wan and quickly jumps in and rescues her and swims with her to his own boat on which he is helped by one of his own men, Just then her Father comes with the launch but he does not reach them before Su Wan has gained sufficient strength to lok up and see the Handsome boy that rescued her, He is holding her in his arms and it is not an unpleasant situation even if she is soaking wet and weak from her recent fright. He has her hand in his and the same feeling that passes through Su Wans heart and brain, is taking place in Kla; Hans, But he has the good sense to realize that she is far above him in cast, therefore his feeling of exhilaration is but a mockery. It only requires a very few seconds for all of these thoughts to take place and take root in both the young hearts, for Soo Tome has arrived and quickly steps off the launch and takes his dripping daughter into his arms old Ai fusses around trying to do something but is only in the way and his action is greatly enjoyed by the onlookers, Soo Tome starts to take Su Wan aboard the launch without even attempting to thank Kla; Han, but his daughter stops him and going to Kla; Han she thanks him for what he has done, Kla; Han understands, and Anna Parb who hates to see any one but himself receive any praise glares at Kla; Han and increases or emphasizes his insult by deliberately stepping on Kla; Hans bare foot, but Kla; Han ignores the insult He is gazing after Su Wan, as her Father carries her aboard, realizing that she is the most beautiful girl he has ever seen, and that she has kindled in his heart, that ever fateful spark of deep adoration

Su Wan does not forget Kla; Han, and we find her in her beautiful home thinking very earnestly about the boy that rescued her and wondering if she will ever meet him again, which thought is soon to be satisfied.

And Kla; Han he is still thinking about Su Wan, and with a much brighter hope, as there was another witness to the rescue, Old Paw Yen Kla; Hans Foster Father who saw everything that took place, and as soon as Kla; Han arrived home at their floating house on the Klong, Old Paw Yen assisted by his good wife Ma Li whom Kla; Han always believed to be his own Mother, told the boy a most remarkable story. Paw Yen began his story by saying; The Yesterday of many years gone, was just the same as today, The Holiday of The Royal Barges, Ma; Li my good wife was watching the parad

#-4.

When She saw your Father a rich Prince raise you a small boy about three years of age in his arms so that you could get a better view of the Royal Barges ahead of the one you were on, He had scarcely raised you from the deck when he was seized with an attack it must have been heart failure for He fell quickly to the deck, The other people on the Barge ran to him and quickly surrounded him ignoring your presence entirely, and as you attempted to get near your Father you slipped off the Barge into the River and was carried down the stream by the swift current. As Ma Li recognized the fact that you would not be missed for some time and as she always wanted a Son and had prayed for many years to have one she believed the good spirits had sent you to her for you were carried right to her small boat, You were dressed in a princely costume, the richness of which fairly dazzled my poor Ma Li, and so she took you in her arms and thanked the good spirits for giving her such a son, She carried you to our floating house, this very house on the Klong determined to keep you as her own, I was away up in the North Country at the time working in the Teak wood Forests and when I returned to the Klong many months after, Ma Li told me the story of how she found you, you seemed very happy with her and I was afraid to seek out your people and afraid to break poor Ma Li's heart so we adopted you as our own, and so you, the son of a Prince were brought up on the river as a common boatman, and believed by all to be the son of Paw Yen, and Ma Li. I know it was very wrong for Ma Li to have done this as she knew who your Father was a Prince of the Royal blood, and as a proof of what I tell you, here in this teak wood box is the very clothes you wore on that fateful day. As Paw Yen finishes his story he gives Kla;han an old teak wood box which when the latter opens he finds a small suit of clothes belonging to a boy about three years of age, and undoubtedly the clothes of a Prince.

NOTE, IN ALL OF THE ABOVE SCENES, WE HAVE AN OPPORTUNITY TO SHOW EVERYTHING IN WHICH THE ACTION OF THE STORY TAKES PLACE, EVERYTHING THAT IS TALKED ABOUT AND ALL OF THE LOCATIONS SUCH AS THE TEMPLES, THE RIVER, THE LIFE OF THE BOAT PEOPLE, AS WELL AS THAT OF THE WEALTHY CLASS, AND IT IS OUR DESIRE TO WEAVE OUR STORY IN SUCH A WAY AS TO EMBRACE ALL OF THE ATTRACTIVE FEATURES OF THE KINGDOM AS A BACKGROUND TO OUR PLOT.

As Kla;han fondles the clothes, he becomes lost in thought, but he realizes that he is many steps nearer the beautiful girl, whose hand he held in his own.

Almost every day Su Wan visits some one of the Temples in the hope of again meeting Kla;han for she knows that a man of his gentle nature must visit the Wats, She is at last rewarded, It was at The Festival of Pra Keo, and everybody was merry making, Su Wan was there with her Father and Anna Parb, but she very cleverly managed to get away from her stern Parent for a short time and it was during this time that she accidentally came upon her brave rescuer, She approached him with a feeling of delight and embarrassment, Kla;han's feelings were somewhat the same,

They both become very much interested in the Festival, and as they are enjoying it we show a great number of different scenes. Su Wan at last suggests that go to a more secluded spot of the Temple grounds and Kla;han agrees, and they stroll off happy over the fact of again being together.

Old Paw Yen also enjoys the Festival as does also Ai, Anna Parb's servant, and we find these two in a heated argument over some part of the ceremony upon which they cannot agree, while this argument is taking place, Anna Parb in search of Su Wan finds she and Kla;han together away from all the others, He watches them for a short time and unable to bear the fact of their being alone together He quickly informs Soo Tome and Old Soo Tome decides to immediately separate the two young lovers, but Anna Parb realizing another opportunity to offer Kla;han further insult, stops the old man and begs the privilege of bring-

#-5.

ing the wayward child to her Father, He goes to Su Wan and sneeringly tells her that her Father is waiting for her and objects to her talking to a common boatman, Su Wan is deeply hurt at Anna Parb's remark but Kla;Han lets her know that he fully understands and so she leaves him to join her Father, Old Paw Yen having finished his argument with Ai in time to witness the action of Anna Parb, goes to Kla;Han and tells him that Anna Parb is full of evil that he is not a Siamese but an Anamite and everybody's enemy, Kla;Han is very pleased to learn that one so full of wrong as Anna Parb is not one of his own race..

As Lovers ever have an ineffable instinct Su Wan and Kla;Han a few days later accidentally meet at a Market place.. Su Wan is very deeply interested in some purchases she is making and Kla;Han is selecting some Bamboo matting.. they are unconscious of each others presence until Kla;Han finishes and is about to leave when he looks up and sees the beautiful Su Wan, He goes to her and their greeting is most pleasant.. The good Trades Woman who is wrapping Su Wan's parcel in green leaves speaks to her, whereupon Su Wan replies, " I am buying these things for a poor family who live on the Klong and wish to deliver them myself, Kla;Han sees an opportunity to be of service to the girl he so deeply loves and quickly informs her that his small boat is at the landing and why not deliver the parcel together, Su Wan at first hesitates and then agrees, and we soon find them at the landing where they get into Kla;Han's small boat and are quickly on their way across the river, and gaily paddling up the Klong, they pass the most picturesque parts of the Klong, and then go through the very thickly populated section, Kla;Han pulls up alongside a small Resturant Boat and purchases some tea for himself and Su Wan, She at first hesitates as she is not accustomed to drinking from a Resturant boat, but not to offend Kla;Han she accepts his hospitality.

Anna Parb who owns several Rice mills happens on this very day to visit one of his mills on the Klong, and so we find him landing at the mill and meeting his Foreman, together they go into the mill and we see them inside discussing the business of the day

Kla;Han and Su Wan who have finished their tea are enjoying the beautiful scenery of The Klong when Anna Parb who has finished his business at the mill comes down the Klong, he sees Kla;Han and Su Wan in the small boat and it stirs him to great wrath, he orders his boatman to swing the launch across the Klong so that Kla;Han cannot go by, at the same time he yells to Su Wan, "That if she has any business on the Klong, she had better come aboard his launch and perform her mission, Su Wan resents this very much and quickly and indignantly informs Anna Parb, that her mission is one of charity and she prefers the small boat. Here Ai, Anna Parb's body Servant attempts to remedy things but as usual only makes matters worse. Su Wan motions to Kla;Han to get away and he being a clever boatman, quickly pulls out from the presence of the launch and looking back over his shoulder smiles triumphantly at Anna Parb.. who calls angrily after Su Wan "That her Father will soon know all about the affair, but Su Wan ignores the threat and goes on up the Klong with her brave Hero.

The Great Ploughing Festival offers another opportunity for the lovers to be together, and we again find Su Wan with her Father and Anna Parb deeply interested in the Ceremony Su Wan steals an occasional glance away from the action of the Ceremony to see if Kla;Han has come.. Her Father leaves her with Anna Parb and strolls off to another part of the field, an old beggar comes up to ask alms of Anna Parb, but Anna Parb never gives anything and so drives the beggar away, just then Su Wan drops a beautiful bouquet of flowers that she has been holding in her hand and a careless Rickshaw driver would have driven over them had not Kla;Han who just arrived on the scene jumped to their rescue, he hands them to Su Wan with a pleasing smile, Anna Parb noticing this, quickly puts his hand in his pocket and gives Kla;Han a coin

#-6.
just as he would do to any ordinary Coolie, but Kla;Han graciously takes the money and gently gives it to the beggar, Al who has been watching all this, laughs out loudly and Anna Parb strikes him over the head with his cane, while this is going on, Su Wan and Kla;Han stroll away together leaving Anna Parb to finish his argument with his servant.

When Anna Parb misses Su Wan he quickly informs her Father who soon locates her and tells her they must go home immediately which they do but not before the beautiful Su Wan with a conversation of the eyes, informs Kla;Han that they will soon meet again.

At his home Soo Tome tells Anna Parb, that the only way to keep Kla;Han away from Su Wan is for her to marry her immediately, this Anna Parb is most anxious to do and asks Soo Tome to send her to him in the garden...

Su Wan comes to Anna Parb as her Father requests and listens patiently to his lengthy proposal. He tells her all about the many rich Rice mills and the thousands of acres of rice fields that he owns together with many great sections of Cocoa nut groves, and several boats on the river, but none of this has any effect on Su Wan she is thinking of the man she loves who does not own anything but her heart.

Old Soo Tome observes Anna Parb's pleading from a distance and goes to him to help him with his obstinate daughter, but when Su Wan sees her Father coming she runs to him and tells him she cannot marry Anna Parb, and pleads with her Father not to try and make her unhappy for the rest of her life. Her Father can give her no comfort so Su Wan leaves him and enters the house. When left alone with Anna Parb, Old Soo Tome tells him that they must get Kla;Han out of the Country, and also promises to take Su Wan away to Hua-Hin and keep her there for a while if Anna Parb will do his part and get Kla;Han away. This Anna Parb promises to do and thus they part.

As soon as Su Wan learns that her Father is going to take her away, she secretly meets Kla;Han at Wat Arron and in the most picturesque part of this beautiful Wat she tells Kla;Han of the plan that her Father has arranged to keep them apart.

While the two unfortunate lovers are thus secretly discussing their own private affairs Anna Parb's hench-men are successful in destroying Kla;Han's boat, this they do with the aid of a restaurant boat, taking the burning coals from the stove of the boat and setting Kla;Han's boat on fire.

Kla;Han is so deeply interested in Su Wan that he has forgotten all about his boat and all of his other worldly possessions, Su Wan advises Kla;Han to sell his boat, that she has a number of rich and influential friends who can secure for him a good position, Kla;Han is just on the verge of telling Su Wan who his Parents were and that he is not a common boatman, but he decides to wait until a more favorable time. On parting Su Wan assures him that regardless of what happens, she will never forget him, and she keeps her word.

When Kla;Han reaches his home that night he is informed by Pao Yen of the destruction of his boat, as some of the river men came to Pao Yen when Kla;Han's boat was burning but when the old man reached the boat it was only to see the last burning embers.

Kla;Han feels his loss keenly and he and Pao Yen have a conference regarding what they can do to make a living, but they are not aware that Anna Parb's hench-men have not yet finished their evil work, and the morning finds two men waiting to talk to Kla;Han, they offer him a position in the teak wood forests and as Pao Yen has had considerable experience in the teak woods, he advises Kla;Han to accept the position, which Kla;Han agrees to do, and old Pao Yen decides to accompany him.

Old Soo Tome has his daughter well established in the society of Hua-Hin, and she attempts to cover up her sadness by playing golf and entering into all the other games and amusements, but her heart is with Kla;Han who is away up North in the Teak Wood Forests working with the Elephants,.

It happens on a certain day shortly after Kla;Han and Paw Yen arrive at the forest, that the Chow who owns the industry pays the workmen a visit, he recognizes old Paw Yen who had worked for him for many years, and he instructs his Foreman to give Paw Yen an easy Job, the Foreman does this and sends Paw Yen up into another part of the woods some distance from the place at which Kla;Han is employed,

Paw Yen has only been gone a few days when Anna Parb's agents begin some more evil work, Kla;Han is working with another workman and an Elephant some little distance from any of the other workmen, and the mahout is one of Anna Parb's hired men, He watches his opportunity and tries his best to have the Elephant kill Kla;Han but Kla;Han is to quick and gets out of the way but his companion who is not so athletic is instantly killed, Kla;Han tries to revive him, and the mahout goes quickly with the Elephant to inform the Foreman and the other work men, that Kla;Han Killed his fellow workman, they all hurry to the scene of the tragedy, to find Kla;Han bending over the body of his dead companion, He is accused by the mahout and being questioned by the Foreman stoutly denies his guilt, The Foreman and other workmen believe the mahout as Kla;Han is practically a stranger and so poor Kla;Han is taken a prisoner and the next day is sent back to Bangkok a prisoner to await his trial for murder, He has no friends to appeal to and so everything looks very dark.

When Paw Yen arrives a few days later he learns of Kh;Hans arrest, and he is greatly worried, He knows that Kla;Han is innocent but how can he prove it, while he is then in deep distress another old Workman who had known Paw Yen for many years, comes to him and tells him that he overheard a conversation between the mahout and another man and they discussed the fact that the Elephant killed the man and not Kla;Han, Paw Yen questions the mahout but he pleads ignorance of anything other than insisting that Kla;Han killed the man, but Paw Yens old friend Ricksa insisted that he heard the mahout declare that Kla;Han did not kill the man. Paw Yen then remembered the kindness of the Chow and taking Ricksa with him he went to the Chows home only to learn that the Chow had left Chiang Mai just a few hours before for Bangkok to have an audience with His Majesty, Paw Yen then thought of Su Wan as Kla;Han had told him she was in Hua-Hin he decided to go there and tell her all about the boys misfortune, He takes Old Ricksa with him and after a few days they reach Hua Hin, and it takes paw Yen some time to get an audience with Su Wan alone but when he finally does He tells her everything just as it happened, Su Wan immediately makes up her mind to see that Kla;Han gets justice when the old Paw Yen realizes this and how determined Su Wan is to help the boy, He tells her all about Kla;Han being the son of a Prince. Su Wan loses no time in starting for Bangkok taking Paw Yen and Ricksa with her, she does not inform her Father or anyone of her action, When she arrives in the city she immediately goes to an influential friend who takes her to The Throne Hall but after being admitted she learns that His Majesty is at The Royal Palace, She goes there but before reaching His Majesty she is informed that The Chow has completed his visit and has returned to Chiang Mai, She is advised by her friend to go to Chiang Mai and together they go to Army Headquarters and secure an Aeroplane and the brave Su Wan is soon in the air on her way to the Chow at Chiang Mai.

When Soo Tome is informed that his daughter has left Hua-Hin he leaves immediately for Bangkok and arriving there He seeks out his friend Anna Parb and through Anna Parb's many aven

#-8

-ues of information they soon learn that Su Wan is on her way to Chieng -Mai, Anna Parb knows the Chow and decides to see him al- go but he is afraid to travel in an aeroplane and therefore goes to he Railway Office and hires a special train telling the Railroad Officials that his mother is dying at Chieng -Mai and he must reach there with all possible speed, the railroad always willing to oblige a customer supply Anna Parb with a Special and with Soo Tome as a travelling Companion they start for Chieng-Mai.

There are no stops or obstructions in the air, so Su Wan arrives first and looses no time in reaching the Chow to whom she tells her story, The Chow sends for the Foreman and the mahout, and questions them so straight and in such a commanding manner that the mahout confesses to the truth and The Chow learns of Kla;Hans innocence, He then decides to accompany Su Wan back to Bangkok to assist her in seeing that Kla;Han gets justice, They are just taking the air for Bangkok when the special pulls in with Anna Parb and Soo Tome, but Anna Parb still has hopes and orders the train back to Bangkok with all possible speed His excuse this time is to secure the services of a Bangkok physician, but Su Wan has a good start and we witness an exciting race between the aeroplane and the special. To show his contempt for everything in general, Anna Parb spends most of his time in the spacious dinning car, drinking wine and having the waiters serve him with luscious fruits and sweet meats.

Su Wan arrives in bangkok in a few hours and is met by Paw Yen who gives her the little teak wood box containing the clothes of the boy Prince, The Chow is very much interested and is more anxious than ever to help. He accompanies Su Wan to the Authorities and before Anna Parb and Soo Tome reach Bangkok in the special they have every thing started to set Kla;Han free. They then visit Kla;Han in the prison and assure him that he will soon gain his freedom.

When Soo Tome arrives with Anna Parb he learns that his daughter is with her boatman at the prison, he is greatly worried and goes to the Prison determined to severely rebuke his wayward daughter, but when he arrives there and is confronted with the fact that Kla;Han is not only innocent but is the son of a Prince, his attitude greatly changes and he most humbly apologizes for the part he took in causing Kla;Han so much distress.

Anna Parb is then accused and denounced, and old Paw Yen who has been waiting a long time for this opportunity, declares before everybody that Anna Parb is not a siamese as he tried to make everybody believe , but an Animate, Anna Parb realizing that he is a beaten sneaks away in a cowardly fashion, Kla;Han is set free and with the help of Soo Tome who is anxious to have his daughter ~~py~~ mary into royal blood Kla;Han is soon re-habilitated , He marries Su Wan and they live in great happiness forever after.

สุวรรณแห่งสยาม

หมายเหตุ, วัตถุประสงค์ของเรื่องเรื่องนี้ คือการเขียนในอาการที่ว่า จะโอบด้วยนิทาน
ประโลมใจ, ว่าด้วยสิ่งอันเป็นที่เลื่องลือและน่าพิศมัยทั้งปวงของราชอาณาจักร
สยาม, แลเพื่อที่จะสร้างเรื่องราวขึ้นในภาพยนตร์อย่างยิ่งใหญ่เรื่องหนึ่ง เป็น
ภาพยนตร์ขนาดยาวอันจะเป็นที่ต้อนรับและจัดฉายกันในโรงภาพยนตร์ชั้นนำ
ทั้งหลายตลอดทั่วทั้งโลกศิวิไลซ์, นี้จะเป็นภาพที่ให้ความจริงและอย่างซื่อสัตย์ของ
ราชอาณาจักรอันวิเศษนี้แก่โลก

เราเริ่มต้นเรื่องเพื่อให้ผู้ชมคุ้นเคยกับที่ตั้งทาง
ภูมิศาสตร์ของสยามในเอเชียตะวันออกเฉียง และยิ่งเพื่อเตรียมผู้ชมที่จะได้รับชมเรื่อง
ราวที่ข้องเกี่ยวกับความรักแท้ อันทำให้ปรากฏชัดว่ามันเป็นแก่นหลักของหนัง
เรื่องนี้, เมื่อในความจริงผู้ชมกำลังได้รับความรู้อย่างโฆษณาเผยแผ่ของสยาม แต่
ในอาการเดียวกันนั้นพวกเขาก็ได้สนุกกับภาพยนตร์บันเทิงที่สุดเรื่องหนึ่ง

ไตเติลเปิด

ถูกถ่ายร่วมกับวัดที่สยามแห่งหนึ่งเป็นฉากหลัง, แลไตเติลนั้นอ่านว่า :-

โรมานซ์

คือความจริงของจินตนาการ, คือพ่อแม่ของฝันทอง กวีของวรรณคดี, แทบทุก
ชนชาติได้ดวงอาทิตย์ล้วนได้มีส่วนร่วมอุทิศแก่ความมหรรศจรรย์แห่งโรมานซ์, และ
ยังมีอีกหนึ่งในมุมที่น่าติดตรึงใจที่สุดของพิภพอันมหิมานี้ มีราชอาณาจักรอันรุ่งเรือง
น่าพิศมัยที่ซึ่งยังมีเรื่องโรมานซ์ของเขาที่เราจะต้องเรียนรู้. ประเทศที่ผู้คนรวยเสน่ห์
และโรมานซ์เช่นเดียวกับที่ราชอาณาจักรนี้เต็มไปด้วยสีเหลืองทองและความงาม
ของเขตร้อน. สวนผลไม้เลิศรส ข้าวสีเงินยวง และต้นมะพร้าวสูงดั่งหอคอย มีป่า
ดงดิบเขตร้อน และป่าผลัดใบ ธรรมชาติที่เต็มไปด้วยนกแสนสวยและชีวิตของ
สัตว์ป่า มีที่ราบและภูเขาซึ่งคลุมด้วยซากโบราณสถานมากมาย มีเจดีย์ที่ยอดสูง
เสียดสวรรค์ มีสายน้ำเชื่อมสู่ทะเล ราชอาณาจักรสยามอันน่าพิศวง

นี่ คือ แผน ที่

ขนาดใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียง และมีเส้นดำหนึ่งโผล่เข้ามาในฉาก ข้ามแผนที่ไป
จนกระทั่งมันไปถึงสยามที่มันวงรอบไว้. แล้วเราแสดงไตเติลต่อไปของเรา :-

ผู้คนดี ๆ เหล่านั้นเขาศรัทธาและอุทิศถวายแด่บรรดาวัตถอันทรงงามซึ่ง ตกแต่งด้วยทองคำเปลวและประดับมุก

ณ ที่นี้ เราฉายให้เห็นฉากวิจิตรทัศน์ของวัด แห่งหนึ่ง, ถ้ายาจากระยะไกล, เพื่อจะได้เห็นทุกสิ่งที้อยู่ล้อมวัดโดยสมบูรณ์, แล้ว ให้เห็นภาพที่ใกล้เข้ามา ที่หมู่หลังคาและที่บานประตูฝีมือประดับมุก, แล้วต่อด้วย ใต้เต็ลต่อไปของเรา :-

แม่น้ำและคลองเหล่านั้นเต็มไปด้วยชีวิตและกิจกรรม

ตรงนี้ เราแสดงฉากต่าง ๆ ที่จัดให้เห็นคลองที่เต็มไปด้วยชีวิตและกิจกรรม ต่าง ๆ , ทั้งยังแสดงอีกบางฉากที่งดงามของแม่น้ำซึ่งเต็มไปด้วยเรือแบบต่าง ๆ ที่ แล่นขึ้นล่องลำน้ำ, แล้วต่อด้วยใต้เต็ลต่อไป :-

บรรดาถนนซึ่งคับคั่งจอแจด้วย

ผู้ค้าขาย

ตรงนี้ เราแสดงภาพน่าตื่นตาของถนนสายหลัก ๆ ในกรุงเทพฯ ซึ่งเต็มไปด้วย ยวดยานพาหนะหลากหลายชนิด แลยังแสดงภาพวิจิตรทัศน์ที่น่าดูที่สุดของ ถนนอีกจำนวนหนึ่ง, แล้วจึงต่อด้วยใต้เต็ลต่อไป :-

ตลาดต่าง ๆ ที่ซึ่งมีสินค้า

ล้นหลาม

ตรงนี้ เราแสดงตลอดทั้งฉากให้เห็นตลาดที่คึกคักที่สุด, แลเห็นสินค้า อุปโภคต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์, แล้วจึงต่อด้วยใต้เต็ลต่อไป :-

ที่ซึ่งแบบของการเดินป่าเป็นหนึ่งในเดียวที่สุด,

ตรงนี้เราแสดงฉากต่าง ๆ ของ

ป่าทึบแห่งหนึ่ง, กับช้างจำนวนมากเท่าที่จะมากได้เช่นเดียวกับหีบห่อสินค้า, แล้ว ต่อด้วยใต้เต็ล :-

แลด้วยความร่ำรวยแห่งสี่ส้นของตะวันออก ประเทศนี้ทันสมัยใน ทุกด้าน.

ตรงนี้เราแสดงบางฉากอันสวยงามของหัวหิน, สถานที่พักตากอากาศ ฤดูร้อนยอดนิยม, ให้เห็นสโมสร, ให้เห็นสนามกอล์ฟ, แลทุกอย่างที่น่าติดใจของ

สถานที่นี้ ให้เห็นสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษชาวสยามที่กำลังเล่นกอล์ฟและที่กำลัง มาถึงสโมสรโดยรถยนต์ของพวกเขา. แล้วต่อด้วยไตเติล :-

แลมีระบบรถไฟอัน

มหัศจรรย์, ภายใต้การกำกับการณ์สามารถของผู้บัญชาการ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรฯ, ซึ่งทรงถูกยืมตัวมาจากกองทัพ, และทรงได้รับการแต่งตั้ง จากรัฐบาลให้ใช้ความสามารถอันแท้จริงของพระองค์กับกิจการรถไฟที่ทันสมัย, เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ได้เด่นของการพัฒนาอันวิเศษของประเทศ

ณ ที่นี้ เราแสดงให้เห็น

เห็นภาพฉากต่างๆ อันน่าประทับใจของอาคารบัญชาการ กรมรถไฟหลวง, เห็น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรฯ กำลังเสด็จมาถึงด้วยรถยนต์พระที่นั่ง ส่วนพระองค์, ทรงพระดำเนินจากรถยนต์พระที่นั่งเข้าไปในอาคาร แลเราแสดงให้เห็นภาพภายในห้องทำงานของพระองค์, แลพระองค์ทรงทำงาน, แล้วเราจึงแสดงให้เห็นภาพอันวิจิตรต่างๆ ของสถานีรถไฟ, จากมุมมองด้านหน้า, แล้วให้เห็น สองสามฉากของกิจการต่างๆ ไปข้างในและรอบๆ สถานี. รถไฟแล่นออกไปและแล่น เข้ามา, กิจกรรมของผู้โดยสาร. รถจักรกับพนักงานชาวสยาม, การขนถ่ายของ รถบรรทุกสินค้า, กับสินค้าทุกประเภท. รถชนเข้ากำลังแล่นเข้าสถานีและการ ขนถ่ายข้าวลงจากรถ. พนักงานรถไฟแต่งชุดเครื่องแบบที่สดใสแลประณีต, และ กิจกรรมต่างๆ ไปของทุกผู้คนที่เกี่ยวข้องกับรถไฟ. จากนั้นต่อด้วยไตเติล :-

แลที่ซึ่ง

พระราชวังแลท้องพระโรงเป็นงานทักษะของสถาปัตยกรรมอันมหัศจรรย์

ตรงนี้ เรา

แสดงภาพอันน่าตื่นตาของพระราชวังหลวง, และกำแพงขนาดใหญ่, รวมทั้งฉาก ภายในพระราชวังหลวงอีกจำนวนหนึ่ง. จากนั้นให้เห็นสองสามฉากของท้องพระโรง ทั้งภายนอกและภายใน, จากนั้นต่อด้วยไตเติล :-

สยามดินแดนแห่งเสรีภาพและ

ความอุดมสมบูรณ์, ถิ่นกำเนิดของเหล่านักรบผู้กล้าและกษัตริย์ผู้ทรงธรรมจาก พระร่วงถึงพระรามธิบดีที่ 6

และบัดนี้เราเริ่มต้นเรื่องของเรา, ซึ่งเป็นเรื่องของสองชาวสยามวัยรุ่นน สุวรรณ, สาวน้อยเรือนงาม ธิดาของ สุธรรม, สุภาพบุรุษชาวสยามผู้มั่งคั่งและมีอำนาจ, ผู้ซึ่งพระเจ้าบรรดาลให้เขาทุกอย่างยกเว้นความมีใจกว้างหรือความมีเมตตาในสันดาน

และ กล้าหาญ, หนุ่มน้อยรูปงามชาวสยามผู้ซึ่งปรากฏในตอนแรกในเรื่องของเราในฐานะคนแจวเรือธรรมดาคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของและแจวเรือจ้างของตนเองอยู่ในแม่น้ำ

เราเริ่มพบสุวรรณกำลังทำบุญอยู่ที่วัดสวยามแห่งหนึ่ง โดยตักบาตรพระสงฆ์รูปหนึ่ง, แล้วเธอได้เจอหญิงสยามที่ชวนมองอีกนางหนึ่งซึ่งสุวรรณกล่าวแก่เพื่อนว่า :-

“คุณพ่อกำลังรอดิฉันอยู่ที่ท่าจอดเรือ, เรากำลังจะไปดูกระบวนแห่เรือ”

เพื่อนรู้สึกเสียตายที่หล่อนไม่อาจไปกับสุวรรณด้วย, เธอออกจากวัด และเมื่อเธอเดินผ่านออกทางประตูใหญ่ เราให้เห็นพวกกรูบทหารหินสลักซึ่งเฝ้าประตูนั้น. เมื่อสุวรรณเดินมาถึงถนน, เธอก้าวขึ้นรถยนต์รุ่นล่าสุดคันหนึ่งซึ่งจอดคอยเธออยู่และแล่นออกไป, มุ่งไปสู่แม่น้ำ. จากนั้นเราแสดงให้เห็นสุธรรมบิดาของเธอกำลังยืนอยู่บนดาดฟ้ารถยนต์ที่ดูมีราคาแพงซึ่งจอดอยู่ที่ท่าริมแม่น้ำ, เขากำลังพูดกับอานูภาพเพื่อที่รักยิ่งของเขาและเป็นชายคนที่เขาอยากให้สุวรรณแต่งงานด้วย. พวกเขาสนทนากันถึงสุวรรณแลไม่เข้าใจว่าเหตุใดหล่อนทำให้พวกเขาต้องคอยกันอยู่, เมื่อเรือพายเล็ก ๆ ลำหนึ่งถูกกระแสน้ำซัดเข้ามากระแทกโดนรถยนต์ของพวกเขา, สุธรรมผู้ชราโกรธมากแลพยายามจะตีหัวคนพายเรือนั้นด้วยไม้ตะพด, แต่ขณะเมื่อแกพยายามจะตี, ใต้ คนใช้ประจำตัวของอานูภาพ ดันเข้ามาขวางทางตะพดพอดีเลยรีบไปไกลไปเต็ม ๆ, สุธรรมจึงหันไปทางเจ้าใต้, แลชายผู้พายเรือซึ่งมิใช่ใครที่ไหนดนอกจากกล้าหาญพระเอกในเรื่องของเรานั้นเอง, จัดการให้เรือของเขาเป็นอิสระและล่องต่อไปในแม่น้ำ, ทั้งเศษเล็กของรางดาดฟ้าเรือที่หักไว้เป็นอนุสรณ์ของอุบัติเหตุนี้. ขณะนั้นเองสุวรรณลงจากรถยนต์มาขึ้นรถยนต์, แลถูกต่อว่าจากบิดาของเธอที่ทำให้พวกเขาต้องรอ, เธอนอบน้อมแลขอภัย, แลเมื่อพวกเขาเริ่มล่องแม่น้ำเพื่อหาจุดเหมาะที่จะดูขบวนพระราชพิธีแห่เรือ, สุวรรณพยายาม

กลบเกลื่อนความผิดของหล่อนด้วยการแสดงความสนใจที่จะดูขบวนแห่เรืออย่างยิ่ง, เธอมองออกไปและเมื่อเรามองตามสายตาของเธอเราก็เห็นขบวนแห่เรือพระราชพิธีที่ตระการตาที่สุด, ได้รับการตกแต่งประดับประดาด้วยการออกแบบลวดลายศิลปะปิดทอง, แลบรรทุกระบรดาเชื้อพระวงศ์ทั้งดงามแลมั่งมี, สุวรรณม้วนสนใจมองอยู่ที่สิ่งทีหล่อนเห็นหล่อนจึงมิได้สังเกตว่ารางดาตไฟฟ้าเรือหักหลุดไปและเมื่อหล่อนวางเท้าลงไปเพื่อที่จะหาจุดชมที่ดีกว่า รางดาตไฟฟ้าที่ซำรุดก็ทำให้หล่อนพลัดตกลงน้ำและถูกพัดพาไปตามกระแสน้ำอย่างรวดเร็ว. อานูภาพพาได้กระโดดลงแม่น้ำเพื่อช่วยเธอตามที่เขาสวมควรทำหามาได้, แต่เขาสั่งให้ลูกเรือคนหนึ่งทำ แต่เพราะลูกเรือหาได้เคลื่อนไหวตัวได้เร็วทันที่เขาต้องการ เขาจึงจับตัวมันโยนลงน้ำไป. สุธรรมผู้ซราตื่นตกใจอย่างยิ่งแลออกคำสั่งให้เรือออกแล่นตามสุวรรณไป, แต่กล้าหาญซึ่งกำลังยืนอยู่บนดาตไฟฟ้าเรือเล็กของตนเอง, เห็นสุวรรณแลรีบกระโจนลงไปช่วยเธอแลว่ายประคองเธอไปที่เรือของเขา ซึ่งก็ได้รับการช่วยเหลือโดยลูกเรือของเขาเอง. ขณะเดียวกันนั้นบิดาของเธอก็มาโดยเรือยนต์ แต่มาถึงไม่ทันเวลา ก่อนที่สุวรรณได้ฟื้นคืนกำลังพอที่จะล้มตาศั้นมองเห็นเด็กหนุ่มรูปร่างที่ช่วยชีวิตหล่อนไว้. เขากำลังประคองหล่อนไว้ในวงแขน แลมันก็หาได้เป็นอาการไม่พึงใจอันใดแม้ว่าหล่อนกำลังเปียกโชกและอ่อนระทวยจากการตกใจเมื่อตะกี้. เขากุมมือของหล่อนไว้ในมือเขาแลความรู้สึกอันเดียวกันนั้นซึ่งได้ไหลผ่านหัวใจและสมองของสุวรรณกำลังมาอยู่ที่หัวใจและสมองของกล้าหาญ. แต่เขามีจิตสำนึกดีที่ตระหนักได้ว่าหล่อนอยู่สูงกว่าเขาในทางชนชั้น, ฉะนั้น ความรู้สึกขึ้นบานในหัวใจของเขาจึงไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากการรู้สึกย่อนหยอก. มันต้องการเวลาเล็กน้อยแค่สองสามวินาทีสำหรับให้ความรู้สึกทั้งปวงนี้เข้าที่เข้าทางแลหยั่งรากลงไปในดวงใจวัยเยาว์ของทั้งคู่, เพื่อที่สุธรรมมาถึงที่ริบก้าวลงจากเรือยนต์ไปนำตัวธิดาสาวที่เปียกโชกมาอยู่ในวงแขนของเขา, ใต้ ผู้ซราแสดงอาการพิศพิศพยายามจะทำอะไรสักอย่าง แต่ก็ดีแต่ทำแลอาการของมันก็เป็นทีเข้าขำขันกันใหญ่ของคนทีมองดูอยู่. สุธรรมเริ่มนำตัวสุวรรณจะไปขึ้นเรือยนต์ โดยทีมิได้แม้แต่พยายามทีจะขอบคุณกล้าหาญ, แต่ธิดาของเขาขัดขืนแลไปหากกล้าหาญ หล่อนขอบคุณเขาในสิ่งที่เขาทำ, กล้าหาญเข้าใจ, แลอานูภาพผู้ซึ่งซึ่งซึ่งที่จะต้องเห็นใครสักคนนอกจากตัวเขาได้รับคำสรรเสริญ จ้องเขม็งที่กล้าหาญ และเพิ่มขยายหรือเน้นการเหยียดหยามของเขาโดยเจตนาก้าวเท้า

ย่ำลงไปทีท่าเปลาเปลาเปลือยของกล้าหาญ, แต่กล้าหาญไม่ใส่ใจการเหยียบหยาม เขากำลังเพ่งมองตามสุวรรณ, ขณะที่บิดาของหล่อนอุ้มหล่อนขึ้นเรือยนต์, ตระหนักว่าหล่อนคือหญิงสาวที่งามที่สุดที่เขาเคยพบเห็นมา, แลหล่อนได้จุดไฟขึ้นในหัวใจของเขา, ซึ่งจะประทุเป็นความรักร้อยอย่างดีมีค่าตลอดไป

สุวรรณไม่ลืมกล้าหาญ, แลเราได้พบเธอที่ในเรือนอันงามของเธอ กำลังครุ่นคิดอย่างหนักถึงหนุ่มที่ช่วยชีวิตเธอแลให้สงสัยว่าเธอจะได้พบเขาอีกหรือไม่หนอ, ซึ่งคิดว่าไม่นานก็จะสมใจ

แลกล้าหาญเขากำลังคิดถึงสุวรรณ, แลด้วยความหวังที่สดใสกว่า, ด้วยมีอีกคนหนึ่งที่ได้รู้เห็นการช่วยชีวิตครั้งนี้, พ่อเย็น ผู้เฒ่าซึ่งเป็นพ่อบุญธรรมของกล้าหาญ. พ่อซึ่งเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด, แลทันทีที่กล้าหาญมาถึงบ้านซึ่งเป็นเรือนแพอยู่ในคลอง, พ่อเย็นเฒ่าโดยการสนับสนุนของเมียที่ดีของแก, แม่มะลิ ซึ่งกล้าหาญเชื่อว่าเป็นมารดาแท้ๆ ของเขา, ได้เล่าเรื่องอันน่าทึ่งที่สุดเรื่องหนึ่งให้ฟัง. พ่อเย็นเริ่มเรื่องของเขาโดยกล่าวว่า :- วันวารของหลายๆ ปีมาแล้ว, เหมือนดังวันนี้แหละ, วันหยุดพักเนื่องในงานพระราชพิธีให้เรือ, แม่มะลิ เมียที่ดีของเขาขณะกำลังดูกระบวนแห่เรือได้เห็นบิดาของเจ้า, เจ้าชายผู้มั่งมียกเจ้าซึ่งเป็นเด็กเล็กอายุราวสามขวบขึ้นไว้ในวงแขนของเขาเพื่อให้เจ้าได้มูมมองเห็นกระบวนแห่เบื้องหน้าได้ดีขึ้น. เขายกเจ้าขึ้นอย่างลำบากบนดาดฟ้าเรือในขณะที่มีเสียงเอะอะ มันคงต้องเป็นอาการหัวใจล้มเหลว เพราะเขาล้มลงบนดาดฟ้าทันที. คนอื่นๆ ในเรือพากันวิ่งไปที่เขาและมุงรอบเขาอย่างรวดเร็ว ไม่สนใจความเป็นไปของเจ้าโดยสิ้นเชิง, แลเมื่อเจ้าพยายามจะเข้าหาพ่อของเจ้า, เจ้าก็พลัดล้มจากเรือตกลงสู่น้ำ แลถูกกระแสน้ำที่ไหลแรงพัดพาไป. โดยที่แม่มะลิตระหนักในความจริงว่าเจ้าคงจะไม่ถูกทอดทิ้งไปแลโดยเหตุที่นางอยากได้บุตรชายอยู่ตลอดเวลาแลได้เคยสวดมนต์ขอให้ได้ลูกชายสักคนหนึ่งมาหลายปี นางจึงเชื่อว่าเทพยดาได้ส่งเจ้ามาให้นางเพราะเจ้าถูกอุ้มตรงมาสู่เรือลำเล็ก ๆ ของนาง. เจ้าอยู่ในชุดแต่งตัวแบบเจ้านาย, ความมั่งมีราคาทำให้มะลิที่น่าเวทนาของข้าละลานตา, แลดังนั้นนางก็อุ้มเจ้าไว้ในอ้อมกอด แลชอบคุณเทพยดาที่ให้ลูกชายนี้แก่นาง. นางอุ้มเจ้ามาที่เรือนแพในคลองหลังนี้แหละ ตัดสินใจเก็บเจ้าไว้เป็นลูกของนางเอง. เวลานั้นข้าไปเมืองเหนือ ไปทำงานในป่าไม้สัก แลเมื่อข้ากลับมาที่คลองนี้หลายเดือนถัดมา, แม่มะลิจึงเล่าเรื่องว่านางได้พบเจ้าอย่างไร,

เจ้าตูมมีความสุขมากกับนาง แลข้าก็กลัวที่จะค้นหาญาติของเจ้า แลกลัวว่าจะทำร้ายจิตใจของแม่มะลิ, ดังนั้นเราจึงรับเจ้าเป็นดังลูกของเราเอง, แลเจ้า ลูกของเจ้านาย ก็ถูกเลี้ยงดูขึ้นมาในแม่น้ำในฐานะชาวเรือธรรมดาคนหนึ่ง, แลคนทั้งหลายก็เชื่อว่าเจ้าเป็นลูกของพ่อเย็น, แลแม่มะลิ. ข้ารู้ว่ามันผิดมากที่แม่มะลิทำเช่นนั้นทั้ง ๆ ที่นางก็รู้เลยว่าใครคือพ่อของเจ้าซึ่งเป็นเจ้าในราชวงศ์, แลเพื่อเป็นการพิสูจน์สิ่งที่ข้าบอกเจ้า, นี้ ในกล่องไม้สักนี่คือเสื้อผ้าที่เจ้าใส่ในวันแห่งโชคชะตานั้น. เมื่อพ่อเย็นเล่าจบ เขามอบกล่องไม้สักเก่าให้กล้าหาญ ซึ่งเมื่อฝ่ายหลังเปิดออกดู เขาก็พบชุดเสื้อผ้าของเด็กอายุราวสามขวบ, แลไม่ต้องสงสัย เป็นชุดของเจ้า

ข้อสังเกต, ในทุก ๆ ฉากข้างบนนั้น, เรามีโอกาสได้แสดงทุกอย่างเท่าที่เหตุการณ์ตามท้องเรื่องเกิดขึ้น, ทุกอย่างที่ได้มีการกล่าวถึงและทุกสถานที่เช่นวัด, แม่น้ำ, ชีวิตของชาวเรือ, เช่นเดียวกับของชนชั้นที่ร่ำรวย, แลเป็นความตั้งใจของเราที่จะสานเรื่องราวของเราไปในทางที่จะทอดทุกเรื่องที่ชวนตื่นตาตื่นใจของราชอาณาจักรเอาไว้เป็นภูมิหลังของโครงเรื่องของเรา.

ขณะที่กล้าหาญดูปลั่ชุดเสื้อผ้า, เขาก็เหม่อลอยไปในความคิด, แต่เขาเกิดคิดได้ว่าเขาได้ขยับก้าวเข้าไปใกล้หญิงสาวรูปงาม, ซึ่งมีมือของหล่อนเขาได้เคยกุมไว้มากขึ้น.

แทบทุกวัน สุวรรณไปวัดใดวัดหนึ่ง โดยหวังว่าจะได้พบกล้าหาญอีก เพราะหล่อนรู้ว่าชายที่มีพื้นอันโยนเช่นเขาจะต้องไปวัดแน่. ในที่สุดหล่อนก็ได้รับรางวัลตอบแทน. มันเป็นทีมงานเทศกาลไหว้พระแก้ว, แลทุกคนเบิกบานใจ. สุวรรณไปที่นั่นพร้อมบิดาและอาณูภาพ แต่หล่อนฉลาดยิ่งในการจัดการหลบหลีกจากบิดาที่เข้มงวดไปสักช่วงเวลาสั้น ๆ แลในช่วงเวลานั้นแหละหล่อนก็ได้บังเอิญพานพบผู้ช่วยชีวิตที่กล้าหาญของหล่อน. หล่อนเข้าไปหาเขาด้วยความกระหึ่มใจแลตะขิดตะขวงใจ, กล้าหาญก็รู้สึกอะไรเช่นเดียวกัน.

ทั้งคู่ใส่ใจในงานบุญนี้อย่างมาก, แลในขณะที่ทั้งสองกำลังเพลิดเพลินนั้น เราแสดงให้เห็นฉากต่าง ๆ อีกจำนวนมาก. ในที่สุด สุวรรณแนะนำให้ไปหาหมู่บ้านที่เงียบสงบกว่าในลานวัดนั้น แลกล้าหาญก็เห็นด้วย, แลทั้งสองพากันเดินเล่นอย่างเป็นสุขสันต์พ้นจากความเป็นจริงที่ได้มาอยู่ด้วยกันอีกครั้ง.

พ่อเย็นผู้เฒ่าก็เจริญใจกับงานเทศกาลเช่นเดียวกันกับ ไอ้ คนรับใช้ใกล้ชิดของอานูภาพ, แลเราได้พบเห็นทั้งสองคนได้เคียงกันอย่างแผ่ร่อนในเรื่องของเทศกาลที่เห็นไม่ลงกัน, ในขณะที่การโต้เถียงดำเนินไป อานูภาพซึ่งตามหาสุวรรณก็พบหล่อนกับกล้าหาญอยู่ด้วยกันพ้นจากสายตาคคนอื่น ๆ. เขาเฝ้ามองดูทั้งสองชั่วเวลาสั้น ๆ แลไม่อาจทนต่อความจริงของการที่ทั้งสองอยู่กันตามลำพังได้ เขาริบแจ่งแก่สุวรรณ แลสุวรรณผู้ชราตัดสินใจที่จะต้องแยกคู่รักหนุ่มสาววัยเยาว์เสียทันที, แต่อานูภาพคิดถึงโอกาสที่จะหยามหน้ากล้าหาญอีกคราวหนึ่ง, จึงยังผู้ชราไว้ แลขอทำความชอบในการนำเด็กดีกลับมาหาบิดาของหล่อน. เขาไปหาสุวรรณและบอกหล่อนอย่างแยบเยาะว่าบิดาของหล่อนกำลังคอยอยู่ และห้ามหล่อนปราศรัยกับไพร่ชาวเรือนี้. สุวรรณชอกช้ำใจยิ่งนักในคำว่ากล่าวของอานูภาพ แต่กล้าหาญแสดงให้หล่อนรู้ว่าเขารู้ซึ่งเต็มหัวใจ แลดังนั้นหล่อนจึงจากเขาไปหาบิดา. พ่อเย็นผู้เฒ่าจบการโต้เถียงกับไอ้ทันเวลาได้เห็นพฤติกรรมของอานูภาพ, จึงเข้าไปหากกล้าหาญและบอกว่าอานูภาพเป็นคนเลวสันดี เขาไม่ใช่คนสยามแต่เป็นคนญวน แลเป็นศัตรูของคนทุกคน. กล้าหาญรู้สึกยินดีมากที่รู้ว่าคนที่เต็มไปด้วยความผิดเช่นอานูภาพมิได้เป็นคนในเผ่าพันธุ์เดียวกับเขา.

ดังที่คู่รักมักจะมีสัญชาตญาณที่อธิบายไม่ได้ สุวรรณกับกล้าหาญก็ได้พบกันอีกโดยบังเอิญในสองสามวันถัดมาที่ตลาดแห่งหนึ่ง, สุวรรณกำลังจูดจ้อกับของที่หล่อนจะซื้อ ในขณะที่กล้าหาญก็กำลังเลือกเสื้อผ้า, ทั้งคู่ไม่รู้ตัวกันเลย จนกระทั่งกล้าหาญซื้อเสร็จและกำลังจะผละไป เมื่อเขาเงยหน้าขึ้นก็ประสพกับสุวรรณ, เขาเข้าไปหาหล่อนแลการทักทายของทั้งสองช่างแสนปีติ, แม้คำใจดีซึ่งกำลังห่อของให้สุวรรณด้วยใบตองเอ๋ยกับหล่อนในขณะที่สุวรรณตอบว่า, ดิฉันซื้อของเหล่านี้ไปให้คนยากจนครอบครัวหนึ่งที่อาศัยอยู่ในคลองแลตั้งใจจะเอาไปให้พวกเขาด้วยตัวดิฉันเอง. กล้าหาญเห็นเป็นโอกาสที่จะบริการหญิงสาวที่เขารักอย่างลึกซึ้ง แลจึงรีบเอ่ยบอกหล่อนว่า เรือลำน้อยของเขาจอดอยู่ที่ท่า ไยจะไม่ไปอาของไปให้เสียด้วยกันละ, ที่แรกสุวรรณลังเลแต่แล้วก็ยินยอม, แลไม่ช้าเราก็เห็นทั้งสองอยู่ที่ท่าจอดเรือและลงไปเรือพายลำเล็กของกล้าหาญ แลออกเรือข้ามแม่น้ำไปโดยเร็ว แลพายอย่างร่าเริงเข้าไปในคลองสายหนึ่ง, พวกเขาผ่านทิวทัศน์อันแสนงดงามที่สุดของคลอง, จากนั้นจึงเข้าสู่ส่วนที่มีผู้คนหนาแน่น. กล้าหาญพาย

เข้าไปจอดข้างเรือขายของเล็ก ๆ ลำหนึ่งแลซื้อข้าวสำหรับตัวเขาแลสุวรรณ, ที่แรก หล่อนสังเกตเห็นด้วยไม้ค้อนเคยกกับการกินของจากเรือขายของ, แต่มีอาจขัดกล้าหาญได้ หล่อนจึงยอมรับการเอื้อเพื่อนั้น

อานุกาพซึ่งเป็นเจ้าของโรงสีข้าวสองสามโรงให้มีอัน ในวันนี้อันดูแลงานที่โรงสีโรงหนึ่งของเขาในคลองพอดิ, ดังนี้เราเห็นเขาจอดเรือที่ท่าโรงสีแลพบกับหัวหน้าคนงาน, ทั้งสองเข้าไปในโรงสีแลเราเห็นพวกเขาสนทนากัน เรื่องงานของวันภายในโรงสีนั้น.

กล้าหาญกับสุวรรณเมื่อตีมีชากันเสร็จแล้วก็ เพลิดเพลินกับทัศนียภาพอันงดงามของคลองต่อไป ในขณะที่อานุกาพเมื่อเสร็จ ธุระกิจของตนที่โรงสี ก็กลับไปทีคลอง, เขาเห็นกล้าหาญกับสุวรรณในเรือลำเล็กซึ่ง ปลุกความเคียดแค้นให้เขาอย่างยิ่ง, เขาสั่งให้คนเรือของเขาเบนเรือยนต์ของเขา เข้าไปขวางคลองไว้ ทำให้กล้าหาญไม่อาจผ่านไป, ขณะเดียวกันเขาก็ตะโกนใส่ สุวรรณว่า, “หากว่าเธอมีธุระอะไรในคลองนี้ เธอควรมากับเรือของฉันเพื่อทำธุระนั้น ดีกว่า, สุวรรณไม่พอใจมากและรีบตอบโต้อานุกาพอย่างแค้นเคืองว่า, ธุระของ หล่อนเป็นการทำกุศลอย่างหนึ่งแลหล่อนปรารถนาเรือเล็ก ๆ มากกว่า. ตรงนี้เจ้าใช้ คนใช้ประจำตัวอานุกาพพยายามจะเข้ามามีส่วนแก้ไข, แต่ก็เช่นทุกครั้งทั้งรังแต่ จะทำให้เรื่องแย่นักขึ้น. สุวรรณบอกกล้าหาญให้ผละไปเสีย, แลกกล้าหาญซึ่งเป็น ชาวเรือที่ชาญฉลาด, รีบผลักเรือออกจากเรือยนต์แลเหยียวลึงผ่านไหล่ตัวเอง กลับไปมองอานุกาพด้วยยิ้มที่เย้ยหยันอย่างผู้ชนะ ขณะที่อานุกาพตะโกนอย่าง เกรี้ยวกราดไล่หลังสุวรรณไปว่า “ปะเดี๋ยวพ่อของเธอจะต้องรู้เรื่องทั้งหมดนี้, แต่ สุวรรณไม่ใส่ใจการข่มขู่นี้ แลมุ่งหน้าต่อไปในคลองกับพระเอกผู้กล้าหาญของหล่อน.

งานพระราชพิธีแรกนาอันยิ่งใหญ่เป็นงานที่เปิดโอกาสอีกครั้งหนึ่งให้คู่รัก ได้มาพบกัน, แลเราก็ได้พบสุวรรณกับบิดาของหล่อนแลอานุกาพมีความสนใจ ในงานนี้อย่างยิ่ง, สุวรรณฉวยโอกาสเบนสายตาจากงานพิธีเพื่อมองหาเผื่อว่า กล้าหาญมาในงานนี้ด้วย. บิดาของหล่อนทั้งหล่อนไว้กับอานุกาพแลเดินเลี้ยวไปยัง ส่วนอื่น ๆ ของทุ่งนาพื้นที่งาน, มีขอทานชราคนหนึ่งเข้ามาขอส่วนบุญจากอานุกาพ, แต่อานุกาพไม่เคยบริจาคอะไรแก่ใคร แลจึงได้ขับไล่ขอทานออกไป, ทันใดนั้น สุวรรณทำช้อดอกไม้ที่หล่อนถือมาหล่อนจากมือแลคนลากรถเจ๊กที่ข่มขำคนหนึ่ง

คงจะลาภกรดย่ำเหยียบไปแล้วหากว่าไม่ได้กล้าหาญซึ่งเพิ่งโผล่เข้ามาในฉากกระโดดคว่ำข้อดอกไม้ไว้ได้, เขายืนมันให้สุวรรณพร้อมมรอยยิ้มหวาน. อานุกภาพสังเกตเห็นดังนั้น รีบล้วงมือหยิบเหรียญจากกระเป๋าให้กล้าหาญอันหนึ่ง, เหมือนกับที่เขาต้องให้แกกสิกรรมตาคนไหนก็ตาม, แต่กล้าหาญรับเงินนั้นอย่าผ่าเผยแลยื่นอย่างสุภาพให้แก่ของท่าน, เจ้าไอซึ่งเฝ้ามองเห็นโดยตลอด, ระเบิดหัวเราะดังลั่น แลอานุกภาพจึงเคาะหัวมันด้วยไม้ตะพด. ขณะที่สิ่งนี้กำลังดำเนินไป, สุวรรณกับกล้าหาญก็เดินนวนายนาดออกไปด้วยกัน ทั้งอานุกภาพให้ต่อล้อต่อเถียงกับคนใช้ประจำตัวให้จบ

เมื่ออานุกภาพลัดจากสุวรรณ, เขาก็รีบไปรายงานบิดาของหล่อนซึ่งไม่ซำก็ตามจนพบสุวรรณแลบอกหล่อนว่าพวกเขาจะต้องกลับบ้านกันทันที ซึ่งพวกเขา ก็กลับทันทีแต่ไม่เร็วไปกว่าสุวรรณผู้รูปร่างซึ่งได้ส่งภาษาสายตาบอกกล้าหาญว่าพวกเขาจะพบกันอีกในไม่ช้า.

ที่บ้านสุวรรณบอกแก่อานุกภาพว่า, ทางเดียวที่จะทำให้อีกกล้าหาญห่างจากสุวรรณคืออานุกภาพต้องแต่งงานกับหล่อนทันที, ซึ่งอานุกภาพกระตือรือร้นที่จะทำเช่นนั้นที่สุดอยู่แล้ว, แลได้ขอให้สุวรรณให้ส่งหล่อนไปพบเขาในสวน.

สุวรรณไปพบอานุกภาพในสวนตามที่บิดาขอให้ไป และอดกลั้นฟังข้อเสนออันยืดยาวของเขา. เขาบอกหล่อนหมดสิ้นเกี่ยวกับความร่ำรวยมหาศาลของเขาว่ามีโรงสีหลายโรงแลมีที่นาพันไร่รวมทั้งยังมีสวนมะพร้าวอีกหลายชนิด แลยังมีเรือสองสามลำในแม่น้ำ, แต่ไม่มีสิ่งใดในในของเหล่านี้มีความหมายต่อสุวรรณหล่อนกำลังนึกถึงชายหนุ่มที่หล่อนรัก ซึ่งไม่ได้เป็นเจ้าของอะไรเลยนอกจากหัวใจของหล่อน.

สุวรรณผู้ซำสังเกตเห็นอานุกภาพกำลังพูดอ้อนวอน จึงเดินเข้าไปหาเพื่อที่จะช่วยอานุกภาพกับบุตรสาวหัวดีของตน, แต่เมื่อสุวรรณเห็นบิดาของหล่อนกำลังเข้ามา หล่อนวิ่งเข้าไปหาแลบอกบิดาว่าหล่อนไม่สามารถแต่งงานกับอานุกภาพได้, แลอ้อนวอนบิดาว่าขออย่าพยายามแลกระทำให้อานุกภาพหมดความสุขไปในชั่วชีวิตที่เหลืออยู่เลย. เมื่อบิดาของหล่อนไม่อาจให้ความอุ่นใจได้, สุวรรณจึงผละเขาขึ้นเรือนไป. เมื่อถูกทิ้งอยู่ตามลำพังกับอานุกภาพ สุวรรณผู้ซำก็บอกเขาว่าพวกเราต้องกำจัดกล้าหาญออกไปจากประเทศ, แลยังสัญญาว่าจะพาสุวรรณไป

เสียที่หัวหินและกักตัวหล่อนไว้ที่นั่นสักระยะหนึ่งถ้าหากว่าอานุกาพจะกระทำในส่วนของเขาด้วยการจัดการกำจัดกล้าหาญไปให้พ้น, ข้อนี้อานุกาพตกลงว่าจะกระทำแลดังนั้นทั้งสองแยกจากกัน.

ทันทีที่สุวรรณรู้เรื่องว่าบิดากำลังจะพาหล่อนไปเสียให้พ้น, หล่อนได้ไปพบกล้าหาญอย่างลับ ๆ ที่วัดอรุณ ในมุมที่เป็นภาพนวมที่สุด ในวัดอันสวยงามแห่งนี้ หล่อนบอกกล้าหาญถึงแผนการณ์ของบิดาที่จะจัดการแยกทั้งสองจากกัน

ในขณะที่คู่รักคู่เคราะห์กำลังปรึกษากันอย่างลับเฉพาะส่วนตัวเขาทั้งสองนั้น ลูกสมุนจำนวนหนึ่งของอานุกาพก็กำลังประสบความสำเร็จในการทำลายเรือของกล้าหาญ, ทั้งนี้พวกมันทำโดยได้รับความช่วยเหลือจากเรือขายอาหารลำหนึ่ง, เอาถ่านไฟที่กำลังลุกไหม้จากเตาในเรือไปจุดให้เรือของกล้าหาญลุกไหม้.

กล้าหาญกำลังใส่ใจทั้งหมดจดจ่ออยู่กับสุวรรณ ซึ่งทำให้เขาลืมสิ้นเกี่ยวกับเรือและวัตถุสมบัติในโลกที่เขาเป็นเจ้าของ, สุวรรณแนะนำให้กล้าหาญขายเรือของเขาเสีย, เพราะหล่อนมีเพื่อนที่รวยและมีบทบาทอำนาจจำนวนหนึ่งซึ่งสามารถที่จะช่วยหางานการให้เขาทำได้, กล้าหาญจวนเจียนจะบอกสุวรรณว่าใครคือบิดามารดาของเขาแลเขาก็มีใช้ชาวเรือธรรมดาคนหนึ่ง, แต่เขาตัดสินใจรอไว้ก่อนจนกว่าจะถึงเวลาที่น่าจะเหมาะสมกว่านี้. เมื่อจะจากกัน สุวรรณให้ความมั่นใจแก่เขาว่า ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น, หล่อนจะไม่มีวันลืมเขา, และหล่อนรักษาคำพูดเสมอ

เมื่อกล้าหาญกลับถึงบ้านคืนนั้น เขาได้รับแจ้งจากพ่อเย็นว่าเรือของเขาถูกทำลายเพราะมีพวกชาวเรือในแม่น้ำนั้นบางคนมาหาพ่อเย็นขณะที่เรือกำลังไฟไหม้, แต่เมื่อตาเฒ่าไปถึงเรือก็ได้แต่มองดูเรือไหม้จนเป็นถ้ำถ่าน.

กล้าหาญทำใจกับความสูญเสีย เขากับพ่อเย็นปรึกษากันว่าจะทำมาหาเลี้ยงชีพกันอย่างไรต่อไป, แต่พวกเขาหารู้ไม่ว่าพวกสมุนของอานุกาพยังทำการซุ่มซ่าของมันไม่จบ, แลในตอนเช้าวันต่อมามีชายสองคนได้มาคอยพบเพื่อพูดคุยกับกล้าหาญ, พวกมันเสนองานให้กล้าหาญทำในป่าไม้สัก, แลด้วยเหตุที่พ่อเย็นเคยมีประสบการณ์ทำงานในป่าไม้สักมาก่อน. เขาจึงแนะนำให้กล้าหาญรับทำงานนี้ ซึ่งกล้าหาญเห็นด้วย, แลพ่อเย็นผู้เฒ่าตัดสินใจไปกับเขาด้วย

สุธรรมผู้ชราทำให้ธิดาของเขาเข้ากับสังคมของหัวหน้าและหล่อนก็พยายาม
กลบความเศร้าของตนโดยการเล่นกอล์ฟแลเข้าหาการละเล่นแลการหย่อนใจอื่น ๆ,
แต่หัวใจของหล่อนนั้นไปอยู่ที่กล้าหาญ ; ผู้ซึ่งบัดนี้จากไปอยู่ดินแดนภาคเหนือในป่า
ไม้สัก ทำงานอยู่กับช้าง.

เรื่องมันเกิดขึ้นวันหนึ่งไม่นานจากวันที่กล้าหาญกับพ่อเย็น
ไปถึงป่าไม้, วันนั้น เจ้า ผู้เป็นเจ้าของกิจการได้มาตรวจเยี่ยมคนงาน, เขาจำพ่อเย็น
เฒ่าได้ค่าที่เคยทำงานให้เขาอยู่หลายปี, แลเขาจึงสั่งหัวหน้าคนงานให้มอบงาน
สบาย ๆ ให้พ่อเย็น, หัวหน้าคนงานทำโดยส่งพ่อเย็นไปอยู่ในส่วนอื่นของป่าที่ห่างไป
พอสมควรจากส่วนที่กล้าหาญได้รับมอบงานให้ทำ

พ่อเย็นเพิ่งจากไปได้ไม่กี่วันเมื่อ
พวกสมุนตัวแทนของอำนาจเริ่มกระทำการชั่วช้าต่อไป, กล้าหาญกำลังทำงาน
อยู่กับคนงานอีกคนหนึ่งและช้างเชือกหนึ่งในจุดที่ห่างไปเล็กน้อยจากคนงาน
อื่น ๆ, แลความทุกข์ก็คือหนึ่งในพวกคนที่อำนาจจ้างมา, เขาเฝ้าคอยโอกาสและ
พยายามสุดความสามารถที่จะให้ช้างสังหารกล้าหาญ, แต่กล้าหาญนั้นวิ่งไวแล
หลีกเลี่ยงออกมาได้ แต่เพื่อนคนงานของเขาซึ่งไม่ปราดเปรียวเลยถูกฆ่าตายคาที่,
กล้าหาญพยายามจะช่วยชีวิตเขา, แลความทุกข์ซบเซาอย่างรวดเร็วไปรายงานหัวหน้า
คนงานและพวกคนงานอื่น ๆ, ว่ากล้าหาญฆ่าเพื่อนคนงาน, พวกนั้นต่างรีบพากัน
มาที่จุดเกิดเหตุโคกนาฏกรรม, มาพบเห็นกล้าหาญก้มตัวคร่อมอยู่บนร่างกายของ
เพื่อนที่เป็นศพ, เขาถูกกล่าวหาโดยความทุกข์ซบเซาแลถูกสอบสวนโดยหัวหน้าคนงาน
โดยปฏิเสธความผิดของเขาอย่างแข็งกร้าว, หัวหน้าคนงานแลพวกคนงานอื่น ๆ เชื่อ
ความทุกข์ เพราะกล้าหาญเอาจริง ๆ แล้วเป็นคนแปลกหน้าแลยากไร้นัก กล้าหาญ
ถูกจับเป็นนักโทษแลวันรุ่งขึ้นก็ถูกส่งกลับไปกรุงเทพ เป็นนักโทษรอการสอบสวน
ข้อหาฆ่าคนตาย, เขาไม่มีเพื่อนฝูงมาช่วยอุทธรณ์ แลทุกอย่างจึงดูมืดมนเหลือเกิน.

เมื่อพ่อเย็นมาถึงในสองสามวันต่อมา เขารู้เรื่องกล้าหาญถูกจับกุม, แลเขา
จึงเป็นทุกข์กังวลอย่างหนักหนาสาหัส, เขารู้ว่ากล้าหาญเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่เขาจะ
พิสูจน์ได้อย่างไร.

ในขณะที่เขานั้นจมลึกอยู่ในความทุกข์ คนงานผู้เฒ่าอีกคนหนึ่ง
ซึ่งรู้จักพ่อเย็นมาหลายปี, มาหาและบอกพ่อเย็นว่าเขาแอบได้ยินคำพูดจากัน

ระหว่างความขัดแย้งกับใครอื่นอีกคนหนึ่ง แลเขาถกกันถึงความจริงที่ว่าข้างเป็น ผู้ฆ่าคนหาใช้กล้าหาญไม่. พ่อเย็นจึงซักถามความขัดแย้ง แต่เขาอ้างว่าไม่รู้เรื่องอื่นใด ทั้งนั้นนอกจากยืนยันว่ากล้าหาญฆ่าคนนั้น. แต่ รักษา เพื่อนเก่าของพ่อเย็น ก็บอกรู้ว่าเขาได้ยื่นความขัดแย้งยืนยันว่ากล้าหาญไม่ได้ฆ่า, พ่อเย็นจึงนึกขึ้นได้ถึง ความมีใจกรุณาของเจ้า แลได้นำรักษาไปกับเขาด้วยกันเพื่อไปหาเจ้า แต่ได้เพียง ไปพบว่าเจ้าได้เดินทางจากเชียงใหม่สองสามชั่วโมงมานี้เพื่อไปกรุงเทพเพื่อเข้าเฝ้า พระเจ้าแผ่นดิน, พ่อเย็นจึงตั้งมั่นนึกถึงสุวรรณดังที่กล้าหาญได้บอกไว้ว่าหล่อนอยู่ที่ หัวหิน เขาตัดสินใจเดินทางไปที่นั่นเพื่อบอกหล่อนทุกอย่างเกี่ยวกับเคราะห์กรรม ของเด็กหนุ่ม เขาพารักษาเฒ่าไปด้วยกันแลหลังจากนั้นสองสามวันพวกเขาไปถึง หัวหิน, แลมันต้องเสียเวลาอยู่พอสมควรกว่าที่เขาจะได้พบและสนทนาตามลำพัง กับสุวรรณ แต่เมื่อเขาได้พบในที่สุดเขาจึงบอกหล่อนทุกอย่างเท่าที่เกิดขึ้น สุวรรณ ตัดสินใจทันทีที่เห็นได้ว่าจะต้องเห็นกล้าหาญได้รับความยุติธรรม เมื่อพ่อเย็นเฒ่า นึกขึ้นได้ว่าสุวรรณจะช่วยเด็กหนุ่มได้อย่างไร, เขาเล่าให้หล่อนฟังทั้งหมดเกี่ยวกับ กล้าหาญที่เป็นลูกชายของเจ้าองค์หนึ่ง. สุวรรณไม่พักเสียเวลาโดยการเริ่มออก เดินทางไปกรุงเทพ เอาพ่อเย็นแลรักษาไปกับหล่อนด้วย. หล่อนมิได้บอกให้บิดาหรือ ใครอื่นรู้การกระทำของหล่อน. เมื่อหล่อนไปถึงกรุง หล่อนมุ่งไปหาเพื่อนผู้หนึ่งซึ่งมี บารมีกว้างขวางโดยทันที ซึ่งได้พาหล่อนไปยังท้องพระโรง แต่หลังจากได้รับอนุมัติ หล่อนก็รับรู้พระเจ้าแผ่นดินประทับอยู่ที่พระราชวัง. หล่อนไปที่นั่น แต่ก่อนที่จะได้ เข้าเฝ้า หล่อนได้รับรายงานว่าเจ้าได้เสร็จสิ้นการเข้าเฝ้าแลได้กลับไปเชียงใหม่แล้ว. หล่อนได้รับคำแนะนำจากเพื่อนให้ไปเชียงใหม่ แลทั้งสองคนพากันไปสำนักงาน ใหญ่ของกองทัพ แลขอเครื่องบินลำหนึ่ง แลในไม่ช้าสุวรรณผู้เก่งกล้าก็ได้อยู่ใน อากาศบนทางของหล่อนที่จะไปพบเจ้าที่เชียงใหม่

เมื่อสุวรรณได้รับแจ้งว่าบิดาของเขาได้ออกจากหัวหินไปแล้ว เขาออกจากหัวหินกลับกรุงเทพทันที แลไปถึงก็ไปพบ สหายอานุกาภาพ แลด้วยเส้นสนกลในทางข่าวสารมากมายของอานุกาภาพ ไม่กี่ มากนักพวกเขารู้ว่าสุวรรณกำลังอยู่ในเส้นทางสู่เชียงใหม่. อานุกาภาพรู้จักเจ้า แล ตัดสินใจไปพบท่านเช่นกัน แต่เขากลัวการเดินทางด้วยเครื่องบิน ดังนั้นจึงไปที่ ที่ทำการรถไฟ แลว่าจ้างรถไฟพิเศษ บอกเจ้าพนักงานว่ามารดาของเขากำลังจะตาย อยู่ที่เชียงใหม่ แลเขาต้องไปถึงที่นั่นด้วยความเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้, กรมรถไฟซึ่ง

มักยืนดินอบน้อมบริการลูกค้าเสมอ ได้จัดรถไฟขบวนด่วนพิเศษให้อาณูภาพโดยมี
สุธรรมเป็นผู้ร่วมโดยสารไปด้วย พวกเขาตั้งต้นเดินทางไปเชียงใหม่

ไม่มีป้ายหยุด

เป็นระยะแลไม่มีข้อกีดขวางทางอากาศ, ดังนั้นสุวรรณจึงมาถึงก่อนและไม่เสียเวลา
ที่จะรีบไปพบเจ้า ผู้ซึ่งหล่อนจะเล่าเรื่องของหล่อน, เจ้าส่งคนตามหัวหน้าคนงาน
และควาญช้างมา, แลถามพวกเขาตรง ๆ แลด้วยท่าที่วางอำนาจ ทำให้ควาญช้าง
สารภาพความจริง แลเจ้าจึงรู้ถึงความบริสุทธิ์ของกล้าหาญ, เขาจึงตกลงใจกลับไป
กรุงเทพกับสุวรรณเพื่อช่วยให้หล่อนได้เห็นกล้าหาญได้รับความยุติธรรม. พวกเขา
เพิ่งขึ้นเครื่องบินไปกรุงเทพในขณะที่รถไฟด่วนพิเศษนำอาณูภาพแลสุธรรมเข้า
สถานี, แต่อาณูภาพเพียงมีความหวังแลขอให้รถไฟกลับกรุงเทพด้วยความเร็วสูงสุด
เท่าที่จะทำได้ ข้อแก้ตัวของเขาคราวนี้คือเพื่อให้ทันการรักษาโดยนายแพทย์ที่
กรุงเทพรายหนึ่ง, แต่สุวรรณออกตัวได้ดี แลเราได้เป็นประจักษ์พยานในการแข่งขัน
อันน่าตื่นเต้นระหว่างเครื่องบินแลรถไฟด่วนพิเศษ, เพื่ออดความเยอหยิ่งใน
ทุกอย่างเป็นพื้น, อาณูภาพใช้เวลาส่วนใหญ่ของเขาอยู่ในตู้รถเสบียงพิเศษ, ตี๋มไวน์
แลให้พวกผู้คอยรับใช้บริการเขาด้วยพวกผลไม้รสหอมหวาน.

สุวรรณมาถึงกรุงเทพ

ภายในเวลาสองสามชั่วโมง แลได้พบกับพ่อเย็นซึ่งเขาได้มอบกล่องไม้สักที่ใส่เสื้อผ้า
ชุดแต่งตัวของเด็กเชื้อเจ้า, เจ้าใส่ใจใจอย่างมาก แลวิตกยิ่งขึ้นกว่าเดิมในการที่จะ
ช่วยเหลือ. เขาไปเป็นเพื่อนสุวรรณเพื่อพบเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ แล
ก่อนที่อาณูภาพแลสุธรรมจะมาถึงกรุงเทพด้วยรถไฟด่วนพิเศษ พวกเขาทำให้
ทุกอย่างเริ่มต้นไปสู่การปล่อยกล้าหาญเป็นอิสระ, ดังนั้นพวกเขาจึงไปพบกล้าหาญ
ที่ในเรือนจำ แลทำให้เขามั่นใจว่าไม่ช้าเขาจะได้รับอิสรภาพของเขา.

เมื่อ สุ ธรรม

มาถึงกรุงเทพพร้อมกับอาณูภาพ เขารับรู้วาธิดาของเขากำลังอยู่กับชาวเรือของ
หล่อนที่เรือนจำ, เขาวิตกอย่างหนักแลเดินทางไปเรือนจำ ตั้งใจจะไปดูดาธิดาที่
คือธิดาของเขาอย่างรุนแรง, แต่เมื่อเขาไปถึงแลเผชิญหน้ากับความจริงว่ากล้าหาญ
ไม่เพียงเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ยังเป็นบุตรของเจ้าองค์หนึ่ง, ความคิดของเขาเปลี่ยนอย่าง
มหัศจรรย์ แลเขาขอภัยโทษอย่างอ่อนน้อมถึงที่สุดในการส่วนที่เขาเป็นสาเหตุให้
กล้าหาญได้รับทุกข์สาหัส.

อาณาจักรถูกกล่าวหาแลถูกประนาม, แลพ่อเย็นเดมาซึ่งรอคอยโอกาสนี้มาเป็นเวลานาน, ได้ประกาศต่อหน้าทุกคนว่า อาณาภพมิใช่คนสยามดังที่เขาพยายามทำให้ทุกคนเชื่อ, แต่เป็นญวน. อาณาภพสำนึกตัวว่าเขาจะถูกกระที่บจึงหลบหลีก ลี้ภัยไปอย่างซี้ซลาด, กล้าหาญได้รับอิสรภาพ แลด้วยการช่วยเหลือของสุวรรณ ซึ่งกังวลที่จะให้ธิดาของเขาแต่งงานกับเชื้อพระวงศ์. กล้าหาญนั้นไม่นานก็ฟื้น สถานภาพ, เขาแต่งงานกับสุวรรณ แลพวกเขาอยู่ด้วยกันอย่างบรมสุขตลอดไป นับแต่นั้น.

เมื่ออ่านเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ เราก็สามารถจินตนาการเห็นภาพยนตร์เรื่อง สุวรรณแห่งสยาม ได้ค่อนข้างแจ่มชัด ได้รู้เจตนาการทำเรื่องนี้ของแมกเร ซึ่งขอให้สังเกตและจำไว้ให้ดี และพบว่าบทหรือ sequence แรกของหนัง จะทำอย่างหนึ่งข่าวสาร (information) ให้ความรู้เบื้องต้นทั้งด้านภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เกี่ยวกับกรุงเทพฯ และสยาม แล้วจึงเข้าสู่เรื่องของหนังที่แต่งเป็นชีวิตรักของ นางสาวสุวรรณ หญิงสาวชนชั้นสูงและนายกล้าหาญ ชายหนุ่มสามัญชน ผู้ต่ำต้อย ได้รู้เรื่องตั้งแต่ต้นจนจบบริบูรณ์ ได้รู้จักตัวละครสำคัญทุกตัว รู้ว่าจะต้องถ่ายทำกันที่ใดบ้าง

อย่างที่ อรรถราชทูตอเมริกัน บอกแก่เสด็จในกรมเสนาบดีต่างประเทศสยาม ว่า ท่านคิดว่าแมกเรไม่ใช่ผู้สร้างภาพยนตร์ธรรมดา ๆ แต่เป็นผู้มีชื่อเสียง หากเราค้นประวัติของแมกเรเมื่อสี่สิบปีก่อน ที่ยังไม่มีอินเทอร์เน็ต จะพบว่าหาประวัติของเขายาก และที่สำคัญในรายชื่อผลงานภาพยนตร์ของเขา ไม่มีหนังเรื่อง นางสาวสุวรรณ หรือ Su Wan of Siam เลย

อาทิตย์ที่ 22 เมษายน 2466 วันนี้กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน เสด็จฯ หัวหิน มีหลักฐานเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 3 พฤษภาคม มีความว่า

ข่าวหัวหิน

วันที่ ๒๒ เมษายน ผู้บัญชาการรถไฟแผ่นดินได้เสด็จโดยรถไฟพิเศษมาที่หัวหิน ประทับแรมอยู่ ๒ ราตรี มีการเสด็จเล่นกอล์ฟทุกวัน เห็นท่านจะพอพระทัยมาก วันที่ ๒๔ เมษายนได้เสด็จเลยไปตรวจราชการทางชุมพรแล้ว

แม้ไม่มีหลักฐานว่าแมกเรและคณะเดินทางไปหัวหินในโอกาสนี้ด้วยหรือไม่ แต่ถ้าดูจากบท Su Wan of Siam ซึ่งมีฉากเหตุการณ์นางเอกถูกบิดาพาไปเที่ยวหัวหินเพื่อให้ห่างจากพระเอก เธอต้องเล่นกอล์ฟ และแอบเดินทางหนีกลับกรุงเทพโดยรถไฟ จึงน่าจะเชื่อว่าแมกเรและคณะจะได้รับการสนับสนุนจากกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ผู้บัญชาการกรมรถไฟฯ ไปถ่ายทำที่หัวหินในคราวนี้ นอกจากนี้จากบทหนึ่งดังกล่าวในบทแรกของหนังสือซึ่งเป็นเรื่องแนะนำสยามนั้น มีการแนะนำกรมหลวงกำแพงเพชรฯ และกิจการของกรมรถไฟด้วย

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ฉบับวันอังคารที่ 24 เมษายน ซึ่งรู้เส้นสนกลใจของแมกเรและคณะดี ก็ลงข่าวสั้น ๆ ในหัวข้อ เบ็ดเตล็ด มีความดังนี้

นายแม็คเรย์ ซึ่งประกาศหาสุภาพสตรี ไปเป็นนางเอกในการถ่ายภาพยนต์วิวแห่งประเทศสยามนั้น มีผู้ไปสมัครหลายรายแต่ยังไม่ต้องการความประสงค์ จึงยังไม่ได้นางเอก.

แต่พอถึงวันพฤหัสบดีที่ 26 เมษายน วันที่มีการลงแจ้งความประกาศรับสมัครนางเอกของแมกเรวันสุดท้าย ได้มีแจ้งความใหม่อีกชั้นหนึ่ง มีความดังนี้

ต้องการซื้อเสื้อแล้งข้าง

ถ้าใครมีเสื้อแล้งข้างตัวเมียขนาดย่อม อายุราว ๓ หรือ ๔ ปี จะขาย โปรดแจ้งรายละเอียดมายัง “M” สำนักงานหนังสือพิมพ์ สยามราชภัฏ โรงเรียนศรีกรุง

แม้ไม่ชัดเจนว่าเป็นแจ้งความของแมกเร แต่ “M” ก็ทำให้เดาว่าน่าจะใช้เขา และถ้าเป็นของเขา ก็น่าคิดว่า เขาจะซื้อเสื้อและข้างไปทำอะไร เอาไว้เข้าฉากหนังของเขาหรือไม่ ในบท Su Wan of Siam ก็ไม่มีเสื้อกับข้างเป็นพิเศษ นอกจากที่พระเอกต้องไปทำงานป่าไม้สักที่เชียงใหม่ ที่ต้องมีข้างทำป่าไม้เข้าฉาก หรือว่าจะใช้ข้างแสดงในฉากที่เขียนว่าลูกน้องของตัววายร้ายใช้ข้างทำร้ายพระเอกจนตาย และไม่รู้ว่าจะสุดท้ายซื้อได้ไหม แจ้งความนี้ลงในสยามราชภัฏ วันที่ 26-27, 30 เมษายน 1 พฤษภาคม แล้วหายไป มาลงอีกวันที่ 5 ถึง 11 พฤษภาคม

เสาร์ที่ 28 เมษายน 2466 แมกเรไปถ่ายหนังที่วัดพระเชตุพนฯ ปรากฏหลักฐานในหนังสือพิมพ์ สัมพันธ์ไทย ซึ่งออกจำหน่ายทุกวันพุธและวันเสาร์ ฉบับวันพุธที่ 2 พฤษภาคม ใต้หัวข้อข่าว สด ๆ ร้อน ๆ มีความดังนี้

สด ๆ ร้อน ๆ

เมื่อวันเสาร์ก่อน บริษัทถ่ายภาพยนตร์ ของนายแมคเคอรี ไปถ่ายรูปสมมุติเรื่องชาวไทยนมัสการพระในวัดพระเชตุพน มีคุณพระหรือเจ้าคุณอะไรในราชสำนักผู้หนึ่งเป็นผู้จัดการให้ คนถ่ายภาพยนตร์แสดงอาการกริยาเป็นทีจะจ้างให้พระออกมามีท่าเป็นพิธี ฝรั่งถ่ายรูปโดยถวายเงินของศัลยาบาล แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะพระท่านตอบว่าไม่ใช่กิจของสงฆ์ เลยเป็นอันว่าคุณพระผู้นี้ รู้สึกอายนั่งอยู่ข้าง เรา จึงใคร่จะเตือนว่า ถึงแม้แต่ตนจะได้สมาคมกับฝรั่งสักปานใดก็ตาม พระพุทธศาสนาของเราไม่ควรลืมหินเคราพเลย

นอกจากนี้ เวลาหนึ่งทุ่มคืนวันนี้แมกรีไปจัดฉายหนังการแข่งขันม้าถ้วยโกลโลคัพ ให้สมาชิกกรุงเทพราชกรีฑาสโมสรชม มีหลักฐานจากหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ซึ่งแจ้งข่าวเหตุการณ์นี้ไว้ล่วงหน้าในฉบับวันที่ 27 และ 28 เมษายน แล้ว รายงานเหตุการณ์นี้ในฉบับวันที่ 30 เมษายน มีความดังนี้

LOCAL NOTES

ALTHOUGH they were belated – due to a burst motor-tyre – the films taken by Mr. Macrae on the last day at the sports club races were much appreciated at the club on Saturday evening – especially the ceremonial “christening” of the Gollo Cup. They were also shown to a select party at the Phathanakorn, after the performance on Saturday night.

เข้าใจว่าแมกรีไปงานนี้ด้วย และไปสายเพราะรถยางแตก หนังสือบันทึกการแข่งขันม้าวันสุดท้ายของเขาได้รับความชื่นชมมาก โดยเฉพาะพิธีตั้งชื่อถ้วยโกลโล (ของ Mr. E.G. Gollo ประธาน บริษัท สยามซีเมนต์ - ผู้เขียน)

เรื่องที่น่าคิดกว่าคือ แมกรีไปถ่ายรูปสมมุติเรื่องชาวไทยนมัสการพระในวัดพระเชตุพน นี่คือนั่งเรื่องยาวของเขา ซึ่งแสดงว่าต้องมีบทถ่ายทำแล้ว ซึ่งถึงแม้จะเป็นหนังเงียบหรือหนังใบ้ คือยังไม่มีการบินทักเสียง แต่ก็ต้องมีบทพูดหรือบทเจรจาของตัวละครหรือผู้แสดง จึงเชื่อว่าขณะนั้นแมกรีต้องมีบทนี้อยู่ในมือแล้ว และในข่าวบอกว่ามีคุณพระหรือเจ้าคุณอะไรในราชสำนักผู้หนึ่งเป็นผู้จัดการให้ แสดงว่าการถ่ายหนังนี้ของแมกรีได้รับการสนับสนุนหรือร่วมมือจากราชสำนัก ซึ่งน่าจะหมายถึงกระทรวงวังด้วย นอกเหนือจากความร่วมมือด้านการเดินทางและเทคนิคจากกรมรถไฟแผ่นดิน

เสาร์ที่ 5 พฤษภาคม 2466 แมกเรินยอมให้มีการจัดฉายหนังข่าวการแข่งขันม้า โกลโลคัพ และอื่น ๆ ซ้ำอีกครั้งที่กรุงเทพฯ ราชกรีฑาสโมสร สำหรับสมาชิกสโมสรที่พลาดชมในวันเสาร์ก่อน หลักฐานปรากฏจากข่าวในหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ดังนี้

LOCAL NOTES

Mr. H.C. McRae has kindly consented to reexhibit the film of the Gollo Cup Race, etc., at the R.B.S.C. at 7.30 p.m. to-day, for the benefit of those members who missed it last Saturday.

ข้อน่าสังเกตคือ การที่ข่าวระบุว่าแมกเรินยอมให้มีการฉายนั้น แสดงว่าหนังนี้เป็นสิทธิ์ของแมกเรไม่ใช่อุปกรณ์ของกรมรถไฟแผ่นดิน

พฤหัสบดีที่ 10 พฤษภาคม 2466 มีหลักฐานว่าแมกเรินไปถ่ายภาพยนตร์ของเขาในพระบรมมหาราชวัง โดยพบการเสนอข่าวสั้น ๆ อยู่ในหนังสือพิมพ์ ยามาโต ฉบับวันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม มีความดังนี้

ข่าวสั้น ๆ

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พวกบริษัทฝรั่งทำภาพยนตร์ พร้อมด้วยเจ้าพนักงานกระทรวงวัง นางเอก พระเอก พระรอง และคนอื่น ๆ ได้พากันขึ้นไปบนพระที่นั่งจักรี

ข่าวนี้เป็นการยืนยันชัดเจนว่า แมกเรินได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากกระทรวงวัง และการเข้าไปถ่ายในพระบรมมหาราชวัง ก็สอดคล้องกับบท

ศักร์ที่ 11 พฤษภาคม 2466 แมกเรไปถ่าย Su Wan of Siam ที่หน้าวัดเทพศิรินทร์ พบหลักฐานจากรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ *สัมพันธ์ไทย* ฉบับวันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม มีความดังนี้

บริษัทแมคเรย์

เมื่อวันที่ 11 เดือนนี้ บริษัทแมคเรย์ถ่ายภาพยนตร์ ได้มาจัดการเล่นละครเพื่อถ่ายรูปที่หน้าวัดเทพศิรินทร์ นางเอกแต่งกายสระสวย แต่เค้าหน้าที่เจ้าหล่อนผิดแบ่งไว้ และสรวลมหวมก้อจนกระทำให้เปนหญิงจีนไปเสียมากกว่านางสาวสยาม ส่วนหลวงยังเยี่ยงครุณั้น ท่าทางองอาจ น่าจะเป็นพระเอกได้อย่างดี ในต่อไปได้ทราบว่พวกมันไปถ่ายที่บางซื่อและแห่งอื่นอีก เราทราบว่ในไม่ช้าบริษัทแมคเรย์จะเดินทางไปเชียงใหม่

เรื่องนางเอกผิดแบ่งหน้าขาวนี้ เป็นเทคนิคการถ่ายเวลานั้น เพราะฟิล์มขาว-ดำสำหรับถ่ายหนังมีคุณสมบัติไม่ไวต่อแสงสีแดง ดังนั้นเวลาถ่ายหน้าคนไม่ว่าหญิงหรือชายซึ่งโดยทั่วไปจะมีสีเลือดฝาดออกหรืออมแดง ภาพหน้าคนในฟิล์มจะได้รับแสงน้อย หน้าในเนกาติฟจะบางใส เมื่อพิมพ์กลับเป็นโปสติดิพหน้าคนจึงดำหรือมืดคล้ำ จึงต้องผิดแบ่งให้หน้าขาว กลบสีอมแดง

เสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2466 เกิดเหตุไฟไหม้บ้านเรือนในตรอกวัดสามพระยา บางขุนพรหม แมกเรยกคณะไปถ่ายหนังของเขา หนังสือพิมพ์ *ยามาโต* รายวัน ฉบับวันจันทร์ที่ 14 พฤษภาคม รายงานดังนี้

เพลิงไหม้ใหญ่

วันที่ ๑๒ เดือนนี้ เวลา ๑๑ ก.ท. เศษ ได้เกิดเพลิงไหม้ขึ้นที่ปากตรอกวัดสามพระยาบางขุนพรหม เพลิงได้ไหม้ลูกกลมลงไปถึงบ้านพระยามหิมา ตอนบางขุนพรหมตอนใต้ ไหม้บ้านเรือนราษฎรข้าราชการ วังหม่อมเจ้าสุทธาสินีโนทัย ห้องแถวของวัดสามพระยาประมาณ ๔๐ หลัง ห้องแถวสองชั้นริมถนนของเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ประมาณ ๕๐ ห้อง รวมทั้งสิ้นประมาณ ๒๐๐ หลังคาเรือน ทรัพย์สินสมบัติที่เสียหายไปในคราวนี้ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาทเศษ

กองดับเพลิงบริษัทไฟฟ้า โรงพยาบาลจีน กองดับเพลิงของกรมตำรวจและบริษัทต่าง ๆ ไปช่วยกันดับเพลิงจึงได้สงบ เพลิงไหม้ตั้งแต่เหนือตรอกวัดสามพระยา ไหม้ลงมากระทั่งบ้านพระยามหิมาประมาณยาว ๕ เส้น ลึกเข้าไป ๒ เส้นเศษ

ตามทางใต้สวนปรากฏว่า เพลิงได้ติดขึ้นที่ห้องแถวของเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ ซึ่งนางปลั่งได้เข้าขายของเป็นร้านชำ นางปลั่งไม่สบายได้อ่อนยาหม้อ แล้วยกเอาหม้อยาขึ้นไปไว้ชั้นบน จุดธูปเทียนบูชา นัยว่าจะให้หายโรค แล้วยกนางปลั่งลงมาอยู่เสียข้างล่าง จึงเป็นเหตุให้เพลิงไหม้ขึ้นที่ชั้นบนห้องของนางปลั่งขึ้นก่อน เพลิงจึงได้ติดลูกกลมไหม้ จนเหลือความสามารถที่ชาวบ้านใกล้เคียงจะช่วยดับได้ เวลานี้ นางปลั่งได้หลบหนีไป เจ้าหน้าที่กำลังสืบสวนอยู่ เมื่อเราได้ความเลียด เป็นประการใดจะได้นำลงเป็นลำดับไป

หนังสือพิมพ์ Bangkok Times ได้รายงานข่าวเพลิงไหม้ในฉบับวันจันทร์ที่ 14 พฤษภาคม เช่นกัน ในหัวข้อข่าว FIRE AT BANG KHUN PHROM แต่ที่น่าสนใจคือท้ายข่าวได้รายงาน ดังนี้

...the fire was filmed. One story has it that the fire started at Samsen end by children who were playing.

The Yamato puts the damages at about Tcs. 100,000.

น่าสนใจเพราะ บางกอกไทมส์ อุตส่าห์รายงานว่า ...มีการถ่ายหนัง เรื่องมีอยู่ว่า ไฟไหม้เริ่มที่สามเสน และจบที่เด็ก ๆ ซึ่งกำลังเล่นกันอยู่

แม้บางกอกไทมส์ มิได้บอกว่าใครถ่ายหนัง แต่ที่ไม่บอกน่าจะเป็นเพราะว่า ระหว่างเวลาที่ผ่านมานั้นสื่อพิมพ์ได้รายงานการถ่ายหนังของแมกเรเป็นระยะ ผู้อ่านน่าจะรู้ว่าหมายถึงแมกเรและหนังเกี่ยวกับชาวสยามของเขา

อย่างไรก็ดี ถ้าเราอ่านบท Su Wan of Siam จะพบว่าไม่มีฉากไฟไหม้ แต่การที่จู่ ๆ เกิดเหตุไฟไหม้ในวันเสาร์ สปริตของนักทำหนังทำให้แมกเรฉวยโอกาสใส่ฉากนี้เข้าไปในหนัง หรืออาจจะรีบแก้บทให้มีฉากไฟไหม้ก็ได้ ตามรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ระบุว่าไฟไหม้อยู่เป็นเวลาราวชั่วโมงเศษ ซึ่งน่าจะนานพอที่เขาฉวยโอกาสถ่ายหนังได้

จันทร์ที่ 14 พฤษภาคม 2466 Mr. Hacking หนึ่งในคณะภาพยนตร์อเมริกันไปฮ่องกง พบหลักฐานเป็นข่าวหนึ่งในหัวข้อข่าว LOCAL NOTES ของหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ฉบับวันอังคารที่ 15 พฤษภาคม ดังนี้

Mr. Hacking, one of the American cinema men, left for Hongkong en route for the United States by the S.S. Chaksang yesterday

ข่าวนี้ไม่ระบุว่า American cinema นี้คือคณะแมกเรหรือไม่ แต่น่าเชื่อว่าเป็นคนในคณะแมกเร

พุธที่ 16 พฤษภาคม 2466 แมกเร็กซ์คณะไปเชียงใหม่ หลักฐานจาก หนังสือพิมพ์ สัมพันธ์ไทย ฉบับวันพุธที่ 22 พฤษภาคม เป็นข่าว รายงาน ดังนี้

บริษัทแมคเคอร์

บริษัทถ่ายภาพยนต์ แมคเคอร์ ได้เดินทางโดยขบวนรถด่วน วันที่ ๑๖ เดือนนี้ ไปยังเชียงใหม่ เพื่อพวกเขาเล่นละครจะได้สำแดงประกอบ เรื่องให้สมกับภูมิทัศน์ในภาคเหนือ ผู้ที่ไปด้วยมี ๑) นายแมคเคอร์ ผู้กำกับ การ ๒) นายโรเบิร์ต เคอร์ ๓) นาย แดล คลอซัน ๔) นายมอริส ๕) หลวงยงเยี่ยงครุ (พระเอก) ๖) หลวงศรีนัจวิสัย ๗) หลวงภรตกรรม โกศล ๘) หลวงวิจิตรวราการ ๙) ขุนสมานประหาสกิจ ๑๐) ขุนราม ภรตศาสตร์ ๑๑) นางสาวเสงี่ยม (นางเอก) ๑๒) ขุนชำรำเฉลิม ๑๓) นางสาวอินทรีรา ๑๔) นางสาวสงวน ๑๕) นางพลับ คนใช้ กำหนดจะไปแสดงในภาคเหนือราว ๒๐ วันจึงจะกลับ

ข่าวนี้ นับว่า สัมพันธ์ไทย สามารถสืบชื่อของคณะแมกเรและนักแสดงกับ คนทำงานฝ่ายไทยที่ร่วมเดินทางไปได้อย่างน่าชื่นชม แม้ว่าจะมีสะกดผิดไปบ้าง เช่นนายมอริส น่าจะหมายถึงนาย ชุสเธอร์แลนด์ มอสส์ และการที่ระบุว่าหลวง ยงเยี่ยงครุเป็นพระเอก แสดงว่านักข่าวเข้าใจเอาเอง เพราะหลวงยงเยี่ยงครุโดยปกติ มักได้รับบทเป็นพระเอกในการแสดงละครในราชสำนัก หรือมิฉะนั้นแมกเรยังเก็บ ต่าง ๆ เป็นความลับ ส่วนนางสาวสุวรรณเป็นนางเอก น่าจะคาดไม่ยากเมื่อเทียบกับ นักแสดงหญิงอื่น ๆ

จะเห็นว่าการเขียนอธิบายการไปถ่ายหนัง ยังเป็นเรื่องใหม่ของสยาม นักข่าว หรือหนังสือพิมพ์ยังเขียนไม่ถนัดว่าไปแสดงละครหรือหนัง ฉายรูปหรือถ่ายหนัง เพราะเป็นเรื่องใหม่ของสยาม และคำว่าฉายรูปนั้นเคยใช้กันมาก่อนว่าหมายถึง การถ่ายรูป

หนังสือพิมพ์ *The Siam Observer* ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 24 พฤษภาคม ได้ รายงานการมาเชียงใหม่ของแมกเรไว้ เป็นส่วนหนึ่งในหัวข้อข่าว *Chiangmai Notes*

มีความดังนี้

Mr. McRae and many Siamese actors and three actresses arrived here on the 18th inst., in connection with certain film work. Many picture of places of interest were taken and many scenes in their drama were "shot". The dresses, etc., of the actors and actress have aroused much curiosity among the population. The scenes taken for the drama included a scene in jail and another of the execution field. Real jailers, policemen and executioners took part in the act and the play was so realistic that many onlookers believed that an actual execution was to take place. It was only when the heroine arrived that these people began to understand that it was merely a cinema play. The execution sword, however, was not drawn without some real bloodshed, for I heard that accidentally the heroine received a cut on her hand while attempting to rescue the hero ! This occurrence nearly spoiled the play.

แปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

นายแมกเร และผู้แสดงชายหลายคนและผู้แสดงหญิงสามคน มาถึงที่นี่เมื่อวันที่ ๑๘ เดือนนี้ เกี่ยวกับการทำหนังเรื่องหนึ่ง ได้ถ่าย ภาพสถานที่อันน่าสนใจหลายแห่งและหลายฉากของการแสดงละครนี้ ถูก "ยิง" เครื่องแต่งตัว ฯลฯ ของผู้แสดงชายและหญิงได้สร้างความสนใจ อยากรู้้อยากเห็นในบรรดาผู้คน ฉากต่างๆ ที่ถ่ายสำหรับเล่นละครนี้ มีฉากหนึ่งในคุกและอีกฉากหนึ่งในทะเลแวง นักโทษ ตำรวจ และ พระอัมรงคจจริง ๆ มาร่วมแสดง แลกการเล่นละครนั้นช่างเหมือนจริง

จนทำให้ผู้ที่มาดูอยู่เชื่อไปว่าการประหารชีวิตจริง ๆ กำลังจะเกิดขึ้น จนเมื่อนางเอกมาถึงนั่นแหละผู้คนเหล่านี้จึงเริ่มเข้าใจว่ามันเป็นเพียงการแสดงภาพยนตร์ อย่างไรก็ตามสำหรับประหารนั้น จะไม่ถูกชักออกจากฝักโดยไม่มีเลือดตก เพราะข้าพเจ้าได้ยืนยันว่าเกิดอุบัติเหตุ นางเอกได้แผลบาดที่มีมือหล่อนขณะพยายาม เข้าช่วยชีวิตพระเอก ! เหตุเกิดนี้เกือบจะทำลายการแสดง

จากความในข่าวนี้ เมื่อเทียบกับบทต้นฉบับ Su Wan of Siam จะเห็นว่าแมกเรปรับแก้บทจากต้นฉบับ ไปมากทีเดียว ตามเรื่องเดิมนายก้าหาญถูกส่งตัวไปดำเนินคดีที่กรุงเทพฯ แต่ดูเหมือนว่าแมกเรจะแก้ไขให้ดำเนินคดีและตัดสินโทษกันที่เชียงใหม่เลย ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องปกติและเป็นแบบวิธีการทำงานของเขา

อย่างไรก็ดี ข่าวมีการถ่ายฉากประหารชีวิตเหมือนจริงนี้ น่าจะเป็นเหตุให้กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ซึ่งคงจะทรงได้อ่านข่าวหรือทรงทราบระแคะระคาย และคงจะทรงหนักพระทัย จากนั้นจึงทรงทำหนังสือถึงกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ เพื่อขอตั้งคณะกรรมการตรวจหนังของแมกเรก่อนออกฉาย

พฤษภาคมที่ 24 พฤษภาคม 2466 แมกเรถ่ายหนังที่ลำปาง พบหลักฐานจากหนังสือพิมพ์ สารราชฎร ฉบับวันเสาร์ที่ 2 มิถุนายน ในหัวข้อ ข่าวหัวเมือง จังหวัดลำปาง ดังนี้

ดินฟ้าอากาศ ฤดูนี้เวลากลางวันอากาศทางแถบเหนือร้อนจัด เวลาเย็นจะมีฝนตกบ้างบางวัน กลางคืนพอบรรเทาความร้อนลงบ้าง เพราะมีลมโกรกอยู่เสมอ

ความเจริญ ความเจริญเฟื่องฟูลดน้อยลงไปมาก ความสนุกสนานพอปานกลาง ถ้าจะหาที่พักที่เขียวเตอรอย่างสนุกสนานกันแล้วผู้จังหวัดเชียงใหม่ไม่ได้ การมโหรีศพที่มีอยู่ประจำเฉพาะแต่ภาพยนตร์อย่างเดียวเท่านั้น..

การสุขาภิบาล....

การทำภาพยนตร์ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พุทธศกนี้ นายแม็กเร ผู้ถ่ายภาพยนตร์ ซึ่งไปพักอยู่ในจังหวัดลำปาง ๒-๓ วันนั้น ได้จัดการถ่ายรูปวิว สถานที่ต่าง ๆ รูปถนนหลวงของกรมทางไป เพื่อจัดรวบรวมทำเป็นหนังสือ และได้เดินทางกลับกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๖ แล้ว ส่วนข้าราชการในพระราชสำนักกับผู้ที่ไปแสดงภาพยนตร์ก็ได้กลับแล้วเหมือนกัน

ศักร์ที่ 25 พฤษภาคม 2466 วารสารรายสัปดาห์ ภาพยนตร์สยาม เล่มที่ 8 ปีที่ 2 วันที่ 25 พฤษภาคม คอลัมน์ โลกภาพยนตร์ คุณปทุม รวบรวม ได้เขียนรายงานเรื่อง มาดูการภาพยนตร์ในสยาม มีความดังนี้

นายคาล ลิมเมิด ผู้อำนวยการบริษัทยูนิเวอร์แซล ได้ส่ง นาย ดี. อาร์. ริชาดส์, ผู้แทนส่วนตัวทางภาคบุรพทิศ จากกรุงนิวยอร์กเข้ามาเยี่ยมประเทศสยาม เพื่อตรวจดูการภาพยนตร์ นายริชาดส์มาถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๕ วันกลางเดือนพฤษภาคมที่แล้ว แลพักอยู่ที่ออเรียลเทลโฮเทล ราว ๑๕ วันกว่า จึงได้ออกจากกรุงเทพฯ ไปเมื่อวันเสาร์ที่แล้ว มาที่นี่ เพื่อตรวจดูการภาพยนตร์ของประเทศพม่า, อินเดีย. แล้วขากลับจะแวะที่ ไช้่งอน, จีน และญี่ปุ่นต่อไป

เมื่อเวลาพักอยู่ที่ออเรียลเทลโฮเทล นายริชาดส์ได้ไปสนทนากับผู้จัดการสยามภาพยนตร์บริษัทยังสำนักงานแทบทุกวัน แลวันหนึ่ง ๆ สนทนากันอยู่เป็นเวลานานมาก นอกจากนั้นผู้จัดการสยามภาพยนตร์บริษัทยังได้พานายริชาดส์ไปเที่ยวชมภูมิภาพต่าง ๆ ในพระมหานคร แลตามหัวเมืองใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐม ฯลฯ เป็นที่พอใจมาก นายริชาดส์กล่าวว่า เขาไม่ได้นึกเลยว่า การภาพยนตร์ในสยามจะเจริญใหญ่โตแลมีสยามภาพยนตร์บริษัทเป็นสง่าอยู่ดังนี้ !

รายงานนี้น่าสนใจ เพราะว่าแมกเร้นั้นเคยทำงานอยู่กับบริษัทยูนิเวอร์แซล เคยเป็นถึงผู้จัดการโรงถ่ายแผนกภาพยนตร์ชุดต่อ เขามีความเชี่ยวชาญในการทำ ภาพยนตร์ชุดต่อ ดังนั้นการมาเยือนสยามของผู้แทนยูนิเวอร์แซลในเวลาที่แมกเรและ คณะกำลังทำหนังอยู่ในสยาม ย่อมต้องมีการติดต่อเกี่ยวข้องกันเป็นธรรมดา

จันทร์ที่ 28 พฤษภาคม 2466 วันนี้ กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงมีหนังสือจาก กรมรถไฟแผ่นดิน ถึง สมเด็จพระพระยาเทวะวงศ์ฯ เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ เรื่อง เห็นควรตั้งกรรมการตรวจรูป มีความดังนี้

กรมรถไฟแผ่นดิน

DEPARTMENT OF STATE RAILWAYS.

วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

กราบทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยในเรื่องที่บริษัทแมกเครได้มาขายรูปหนังในประเทศนี้ และตามหนังสือโต้ตอบซึ่งประทานมาให้ทราบฯ ความทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้าฯ ให้กรมรถไฟแผ่นดินช่วยสงเคราะห์ ด้วยนั้น บัดนี้การขายรูปหนังนั้นบริษัทแมกเครแจ้งว่าเกือบจะแล้ว อยู่แล้ว ได้ทราบตามข่าวหนังสือพิมพ์ว่า บริษัทแมกเครได้ถ่ายเรื่อง ในเรือแจแลเรื่องประจักษ์หนึ่งว่ามีการประหาญชีวิตร์ เป็นต้น และคิด จัดให้พระบรมวงษานุวงศ์และข้าราชการเข้าในรูปภาพตามแบบของ วิถีข้าราชการผู้ใหญ่ในอเมริกาแลอังกฤษเคยปล่อยให้ทำ โดยเหตุ ที่ถือว่าเมืองโน้นเคยแสดงได้ แต่มีข้อป้องกันอยู่ว่า หาให้ข้าราชการ ผู้ใหญ่เหล่านั้นออกฉายพร้อมกันกับตัวลครไม่ เป็นแต่เมื่อกล่าวถึง ผู้ใหญ่ผู้ใดก็ฉายรูปผู้นั้นให้ทราบว่าเป็นตำแหน่งนั้นๆ เท่านั้น เป็นต้น

ตามที่กราบทูลไว้ว่า กรมรถไฟแผ่นดินช่วยได้แต่ในทางการจะเดินไปมาณะที่ต่าง ๆ แลซึ่งที่สมควรจะถ่ายได้ประการหนึ่ง กับช่วยเหลือในทางหาสถานที่ทำการล้างรูปแลพิมพ์รูปประการหนึ่งเท่านั้น ฉนั้นเมื่อได้ข่าวว่าบริษัทแมกเคอเรย์ซึ่งสมควรจะถ่ายบ้างไม่สมควรจะถ่ายบ้างเช่นนี้ จึงเป็นที่วิตกว่า ยังมีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งแต่งผู้ใดให้ตรวจรูปเหล่านี้เสียก่อนที่จะออกจำหน่ายไปต่างประเทศ บางทีการที่ได้ถ่ายไปแล้วนั้นจะเป็นที่ให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศหรือเสื่อมเสียทางราชการแต่อย่างใด ก็จะเป็นได้ ความรับผิดชอบในการตรวจหาอยู่แก่ผู้ใดโดยตรงไม่ ครั้นหม่อมฉันจะรับฉลองพระเดชพระคุณในหน้าที่ตรวจตลอดก็จะเป็นภาระอันหนัก เหลือปากว่าแรง ความรับผิดชอบในความเห็นว่าสิ่งใดจะเหมาะ สิ่งใดจะไม่เหมาะย่อมเป็นการลำบาก

โดยเหตุนี้ ถ้าใต้ฝ่าพระบาททรงเห็นสมควร ที่จะนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานกรรมการสำหรับตรวจรูปของบริษัทแมกเคอเรย์ก่อนออกจำหน่ายแล้ว เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าจะป็นหนทางตัดความเสื่อมเสียได้ หม่อมฉันมิเห็นอยู่คนหนึ่งคือดอกเตอร์เยมส์ ซึ่งอาจจะมีอำนาจแก่ชาวต่างประเทศ และมีเสียงที่พอเขาจะเชื่อถือได้ ทั้งได้ช่วยว่ากล่าวมากับแมกเคอเรย์ในเรื่องต่าง ๆ มาตั้งแต่ต้นแล้ว สมควรจะเป็นกรรมการได้ผู้หนึ่ง นอกจากนั้นแล้วแต่ฝ่าพระบาทหรือแล้วแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำริห์ตั้งแต่ง บริษัทแมกเคอเรย์แสดงว่ายินยอมที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตรวจตัดเรื่องที่ไม่เหมาะออกเสียได้

ตามความเห็นที่กราบทูลนี้ จะมีพระดำริห์ประการใด ขอ
ประทานทราบ

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
(ลงพระนาม) บุรฉัตร

สมเด็จพระพระยาเทววงศาฯ ทรงมีหนังสือตอบ กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ซึ่งพบแต่ตัวต้นร่างหนังสือ เป็นลายมือเขียน ดังนี้

ร่างตอบ

ด้วยได้รับลายพระหัตถ์ลงวันที่ ๒๘ เดือนนี้ ว่าด้วยบริษัทแมกเกรได้ขายรูปหนังในประเทศนี้ ตามที่ได้ทรงช่วยเหลือแล้ว แต่ได้ทรงทราบความตามหนังสือพิมพ์ว่าเขาขายรูปปะปนกันอย่างอเมริกา กับอังกฤษเคยปล่อยให้ทำ น่าสงสัยว่าจะไม่ถูกน้ำใจไทย ทรงเห็นควรตั้งกรรมการตรวจเสียก่อน และทรงเห็นว่า ดอกเตอร์ เยมส์ ผู้หนึ่งควรเป็นกรรมการได้นั้น แล้วจะให้กราบบังคมทูลขอพระราชทานตั้งกรรมการตรวจนั้น ได้ทราบตามรับสั่งทุกประการแล้ว

หม่อมฉันเห็นว่า การที่จะตั้งกรรมการนั้น เป็นการใหญ่เอะอะมากไป ถ้าจะเป็นการนัดวัน ให้เขาขายหนังที่ขายแล้ว วันหนึ่งฤหลายวันตามที่จะทรงเห็นควร หม่อมฉันจะทูลเชิญเสด็จเจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่ไปดูพร้อมกัน และให้ดอกเตอร์เยมส์มาดูด้วย จะได้เห็นหนังนั้นว่าควรจะตัดลำดับเป็นตอนอย่างไร ถ้าจะเลิกเสียเพราะไม่ชอบใจไทย ตามที่มิสเตอร์แมกเกรรับไว้แต่ก่อนแล้ว ถ้าจัดการดังนี้ เห็นจะเป็นการเรียบร้อยดี หม่อมฉันรับว่าจะไปดูด้วยเหมือนกัน

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

จากหนังสือโต้ตอบกันนี้ น่าจะสรุปได้ว่า สุดท้ายมิได้มีการตั้งกรรมการเป็นทางการ คงรอว่าแมกเกรจะทำหนังสือเสร็จเมื่อไร ก็จะให้จัดขายดูกันตามนี้

วันเดียวกันนี้ ตอนค่ำ สยามภาพยนตร์บริษัท ได้จัดเลี้ยง Mr. Richard และคณะแมกเกร ที่ห้อยเทียนเหลา มีหลักฐานจากหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมตส์ ฉบับวันพุธที่ 30 พฤษภาคม รายงานข่าวใต้หัวข้อ LOCAL NOTES ดังนี้

Mr. Richards, the personal representative of Carl Laemmle, President of the Universal Picture Corporation of Ney York for the Far East, who is at present on a brief visit to Bangkok, and Messrs. McRae, Kerr and party, were

entertained to dinner at the Hoi Tien Lao restaurant on Monday evening last by the Siam Cinema Co. Twenty other guests also sat down and a group photograph was taken by means of magnesium light.

งานเลี้ยงนี้มีขึ้นวันจันทร์ที่ 28 พฤษภาคม ซึ่งดูขัดแย้งกับข่าวในวารสาร *ภาพยนตร์สยาม* ฉบับวันศุกร์ที่ 25 พฤษภาคม ที่ระบุว่าริชาร์ดส์ออกจากสยามไปแล้วเมื่อวันเสาร์ที่แล้ว (แล้วของวันศุกร์ที่ 25 พฤษภาคม) ซึ่งเมื่อตรวจสอบต่อไปจะพบว่า Kerr และ Richards เดินทางออกจากกรุงเทพฯ วันเสาร์ที่ 2 มิถุนายน Kerr ไปฮ่องกงเพื่อเดินทางต่อไปสหรัฐอเมริกา ส่วนริชาร์ดส์ ไปไซ่งอน

พุธที่ 30 พฤษภาคม 2466 พลเรือตรี พระยาวิชัยสุนทร เลี้ยงส่ง Kerr และ Mr. Richard ที่บ้านพระยา มีคณะแขกมาร่วมด้วย มีการถ่ายภาพ ปรากฏหลักฐานในหนังสือพิมพ์ *กรุงเทพฯ เดลิเมต์* ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 31 พฤษภาคม หัวข้อ LOCAL NOTES ดังนี้

Rear Admiral H.E. Phya Vinai Sundara last night gave a farewell dinner at his house to Mr. Richards and Mr. MacRae, Mr. Clawson, Mr. Pearson, Mr. Andersen Mr. Tan Hong Hee, Mr. Siow Siong Wan, Mr. Choo Kkim, Mr. Girivat and Mr. Kim Lai. After dinner the guests were entertained to a Siamese ballet performed by dancers in the ancient style, who proved themselves worthy of their art and kept the guests highly interested throughout the evening. Cinema pictures of the trupe and the genial host and guests were taken by Mr. MacRae, after a Ranat solo had been admirably rendered by Changvang Sorn, well-known Siamese musical expert. All the

guests were garlanded with Siam's favourite flowers and a most enjoyable time was spent.

น่าสนใจว่าทำไม พลเรือตรี พระยาวิწყนัยสุนทร จึงเป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยงส่งครั้งนี้ ซึ่งเป็นเวลาเพียงสองวันจากที่สยามภาพยนตร์บริษัทจัดเลี้ยงที่ห้อยเทียนเหลา พระยาวิწყนัยสุนทรเป็นเจ้ากรมพระธรรมนูญทหารเรือ และเป็นผู้เขียนบทความให้หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพฯ เดลิเมต* ซึ่งบรรณาธิการคือ นายหลุย คีรีวัต (Mr. Girivat) ซึ่งปรากฏชื่อในข่าวนี้ด้วย นายหลุยและหนังสือพิมพ์นี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสยามภาพยนตร์บริษัท จึงคิดว่าพระยาวิწყนัยสุนทรคงจะเป็นผู้ใหญ่ของหนังสือพิมพ์นี้ จึงเป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยงส่งให้ นายริชาร์ดส์ ผู้แทนบริษัทยูนิเวอร์แซล และ นายโรเบิร์ต เคอร์ หนึ่งในคณะแมกเร ซึ่งจะเดินทางออกจากกรุงเทพฯ ในวันที่ 1 มิถุนายน นายเคอร์ไปโคราช ส่วนนายริชาร์ดส์ไปเชียงใหม่

เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจในงานนี้คือ มีการจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยแบบเก่าให้แขกต่างประเทศดู และมีการแสดงเดี่ยวระนาดโดยจางวางศร นักระนาดชั้นครูของสยาม

พฤษภาคมที่ 31 พฤษภาคม 2466 Mr. Dall Clauson ช่างถ่ายหนังในคณะแมกเร เดินทางไปโคราช โดยรถไฟ วันที่ 31 พฤษภาคม และกลับวันที่ 2 มิถุนายน และรายงานว่า Mr. R. Kerr อีกคนหนึ่งในคณะแมกเรจะเดินทางไปฮ่องกงวันที่ 2 มิถุนายน เพื่อเดินทางต่อไปสหรัฐอเมริกา หลักฐานปรากฏในข่าว LOCAL NOTES ของหนังสือพิมพ์ *กรุงเทพฯ เดลิเมต* ฉบับวันศุกร์ที่ 1 มิถุนายน มีความดังนี้

Mr. Clauson left for Korat by yesterday's train and is expected to return to-morrow,

Mr. R. Kerr one of the American cinema men who has been taking pictures all over Siam of late leaves for Hongkong to-morrow by the m.s. Bintang on route for the U.S.A., He takes with him the good wishes of a host of friends.

Mr. Richards, representing Universal Films, who has been on a business visit here, is leaving by the Krat tomorrow for Saigon, via Kep. During his visit he has been immensely struck by the signs of development he has seen every where he has been and expresses himself as confident that Siam has a wonderful future before her. Mr. Richards, who is a certified accountant, has travelled extensively throughout the East and hopes to visit Siam again before long, in connection with the Carl Laemele films.

กรณี ดัล คลอสัน ไม่มีหลักฐานว่าเขาไปโคราชเพื่อทำงานอะไรเกี่ยวกับหนังของแมกเรหรือไม่

กรณี โรเบิร์ต เคอร์รี่ ซึ่งปรากฏภายหลังว่าเป็นผู้ช่วยกำกับแสดงของแมกเร ข่าวดังกล่าวว่าเขาได้ถ่ายหนังไปทั่วสยามในช่วงเวลาที่ผ่านมา ก็น่าจะหมายถึงไปกับคณะแมกเรเพื่อถ่าย SU WAN OF SIAM ขววันนี้แสดงว่าเคอร์รี่เดินทางกลับอเมริกาไปก่อน การถ่ายทำอาจจะปิดกล้องแล้ว หรือไม่มีอะไรมางแล้ว หรือว่าเขามีการกิจจำเป็นที่ต้องกลับไปก่อน ความสงสัยที่ว่า เขาพกความปรารถนาดีของบรรดามิตรเจ้าบ้าน ซึ่งมีมิตรไมตรีนี้ น่าจะมีส่วนที่ทำให้ไมเคอร์รี่จึงได้รับการติดต่อให้กลับมาสร้างหนังให้ชาวสยามในอีกไม่กี่ปีต่อมา

พุธที่ 13 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ สัมพันธ์ไทย ฉบับวันนี้ ได้ตีพิมพ์บทความลงหน้า 1 ใช้ชื่อบทความว่า ไม่เป็นการเหมาะ มีความดังนี้

ไม่เป็นการเหมาะ

การที่บริษัทฉายภาพยนตร์ แมกเรย์ เดินทางจากอเมริกาผ่านมหาสมุทรแอตแลนติกมาในสยามประเทศคราวนี้ บริษัทของเขาย่อมมี

ความจำนงค์ที่จะได้นายภาพภูมิประเทศภาคตะวันออกเฉียงบริษัท
ได้ถ่ายจารึกไว้ จะมีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อ ๕ ปีล่วงมาแล้ว ก็คือเป็น
ภาพยนตร์ของบริษัทโกมองต์ ซึ่งนายควาลิงมาถ่ายในประเทศสยาม
แต่ไม่ได้มีเรื่องจับบทเล่นละครแต่อย่างใดไม่ ครั้นนายแมคเรย์คุมสมัคร
พรรคพวกมาคราวนี้ ได้มาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตต่อ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้
เจ้าพระยารามราฆพเป็นผู้จัดหาคน มีนางเอก คือ นางสาวเสงี่ยม และ
ต่อนั้นก็มิwangสาวสงวน หลวงยงเยี่ยงครู หลวงภรต หลวงศรีฯ ซึ่งเป็น
เจ้านาที่ในกรมมโหรีศพโดยมาก

อันความประสงค์ของการที่ได้ทรงพระราชทานพระบรม
ราชานุญาตไปในครั้งนี้ ก็เพื่อจะให้บริษัทแมคเรย์ถ่ายภูมิภาพอันพอ
จะอดแก่สากลได้ ในเมื่อบริษัทนี้ได้ล้างฟิล์มภาพยนตร์ออกจำหน่าย
แล้ว เพื่อจะเผยแผ่เกียรติยศของเมืองไทย หาใช้เป็นความประสงค์ของ
รัฐบาลจะให้ฉายภาพอันอุจาดนัยตาแต่อย่างใดไม่ ฉะนั้นเจ้านาที่ต่างๆ
ก็ได้เอื้อเพื่อช่วยเหลือเป็นอันมาก

ครั้นเมื่อเดือนก่อน บริษัทแมคเรย์ต้องการจะไปฉายภูมิภาพ
ประกอบเรื่องยังจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้รวมคณะทั้งผู้ฉายและผู้เล่นขึ้นไป
แต่เพอญในเวลาที่นายแมคเรย์ไปนี้เป็นเวลาที่กองเรือนจำประหาร
ชีวิตร้ายปั่นนักโทษฐานฆ่าคนตาย ครั้นนายแมคเรย์ทราบเรื่อง จึง
กระวนกระวายจะถ่ายให้จงได้ ผลที่สุดนายแมคเรย์ก็ได้ถ่ายมาสม
ประสงค์

เราจึงใคร่จะเตือนท่านผู้ใหญ่ในท้องที่รายนั้น ว่าเหตุใดหนอ
บริษัทแมคเรย์ก็มีใช้บริษัทเล็ก มีจำนวนคนตั้ง ๑๐ คน แลขนไปอย่าง
เอิกเกริกเช่นนี้ เจ้านาที่ตั้งแต่ตัวอุปราช จนชั้นผู้น้อย ช่างไม่มีสมอง
บ้างเลย ในการที่จะรักษาเกียรติยศของบ้านเมืองเราไว้ ที่ถูกควรอุปราช
หรือผู้แทนจะคอยสอดส่องหาอุบายแนะนำให้เขาได้แต่สิ่งซึ่งเป็นมงคล
แก่ตาโลก และหาอุบายปิดอย่าให้เขาถ่ายการอุจาดลามกเสียจึงจะถูก
แต่การที่นายแมคเรย์ได้ถ่ายรูปประหารชีวิตนี้เป็นการสื่อความป่าเถื่อน

ของประเทศเราไม่ใช่บ่อย เราเห็นว่าท่านเสนาบดีควรจะกล่าว
เจ้าหน้าที่ในจังหวัดเชียงใหม่ให้รู้สึกตัวไว้บ้าง อย่าให้โง่เขลาถึงเพียงนี้ได้
จะเป็นการดีอย่างยิ่ง

น่าสนใจว่าหนังสือพิมพ์ *สัมพันธไทย* ซึ่งเคยรายงานข่าวการถ่ายหนังของ
แมกเรและคณะมาบ้างแล้ว คือครั้งแรก เมื่อวันที่ 2 รายงานว่าคณะแมกเรไปถ่าย
หนังที่วัดโพธิ์ จะจ้างพระเข้าฉาก แต่พระไม่ยอม *สัมพันธไทย* ตำหนิว่าคนไทยที่
เป็นผู้ช่วยจัดการให้แมกเรถ่ายหนังนั้นแม้จะสมาคมกับฝรั่งแต่ก็ไม่ควรลืมนคร
พุทธศาสนา ต่อมาระดับวันที่ 22 พฤษภาคม *สัมพันธไทย* รายงานข่าวว่าแมกเร
ยกคณะของตนและผู้แสดงไปถ่ายหนังที่เชียงใหม่ สามารถระบุชื่อผู้ที่ได้สิบบกว่า
คน มาถึงฉบับนี้เป็นการรายงานข่าวที่ให้ความสำคัญ ทำเป็นบทความลงในหน้าหนึ่ง
ทีเดียว ถือว่าเป็นบทบรรณาธิการ และเป็นการติติงอย่างหนัก นี้แสดงว่า *สัมพันธไทย*
ต้องได้ยินได้ฟังมา แต่ไม่น่าจะได้เห็นกับตาเอง และไม่น่าจะได้เห็นจากภาพยนตร์
ซึ่งหากเราเปรียบเทียบกับรายงานข่าวการถ่ายหนังที่เชียงใหม่ของแมกเรใน
หนังสือพิมพ์ *Siam Observer* ฉบับวันที่ 24 พฤษภาคม ซึ่งรายงานว่ แมกเรถ่ายหนัง
ที่คู่กุจริง ๆ นักโทษจริง ๆ และตะแลงแกงหรือแดนประหารชีวิตจริง ๆ ใช้พระอำมรงค์
หรือเพชรฆาตจริงมาแสดง ดาบเพชรฆาตจริง ถ่ายทำเหมือนจริงจนคนที่มามุงดู
คิดว่าเป็นการประหารชีวิตจริง ๆ จนเมื่อผู้แสดงเป็นนางเอกออกมาเข้าฉากจึงรู้ว่า
เป็นการถ่ายหนัง ก็หมายความว่าเป็นการจัดฉากแสดง แต่การที่ *สัมพันธไทย* ระบุว่า
เป็นการประหารชีวิตจริง นักโทษชื่ออ้ายปิ่น ฐานฆ่าคนตาย ก็ฟังดูเป็นหลักเป็นฐาน
หรือว่ามีมีการประหารจริง และแมกเรได้ถ่ายไว้จริง แต่ได้ใช้จริงในหนังหรือไม่ เป็น
ข้อสงสัย และการประหารชีวิตในสมัยนั้นเปิดให้สาธารณะชนมาดูเพื่อให้กลัว
ไม่เอาเยี่ยงอย่างหรือไม่ แต่การที่ *สัมพันธไทย* รู้สึกอายนแทนประเทศ ก็เป็นตัวอย่งที่
น่าสนใจเช่นกัน

Telegraphic Address "STATE RAIL, BANGKOK."
A. B. C. Code 5th Edition
Bangkok's Complete Phone Code.
โทรเลขที่สถานี โทรเลขที่กรุงเทพฯ
Telephone Nos. 215 & 272.

คำขวัญ
วันที่ ๒๔... ๖๖
ณ วันที่ ๓๐... ๖๑
กรมรถไฟแผ่นดิน
DEPARTMENT OF STATE RAILWAYS.
กรุงเทพฯ
วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖

เลขที่
No.

กรุงเทพฯ
Bangkok (Siam).

กราบทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงษ์โรปกงการ เสนาบดี
กระทรวงการต่างประเทศ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยในเรื่องที่มีบริษัทแมกเกร ได้มาขายรูปหนึ่งในประเทศนี้
และตามหนังสือที่ทูตอิมซึ่งประจำที่นั่นมา ทราบว่า ความทราบที่ฝ่ายลของทูตอิม
โปรดเกล้าฯ ในกรมรถไฟแผ่นดินช่วยส่งเคราะห์ด้วยนั้น มีที่การถ่ายรูปหนึ่งนั้น
บริษัทแมกเกรแจ้งว่าเกือบจะแล้วอยู่แล้ว ได้ทราบตามข่าวหนังสือพิมพ์ว่า บริษัท
แมกเกร ได้ขายเรื่องในเรือนจำแล้วเรื่องประจำที่นั่นว่ามีภาพประหลาดชีวิตที่เป็น
และอีกที่ที่ที่พระบรมวงษาบวงษ์และข้าราชการ เขา ในรูปภาพตามแบบของวิชิชา
การผู้ใหญ่ นูอาอเมริกาและอังกฤษเคยปลอญี ชาติ โดยเหตุที่คิดว่า เมืองไนเคีย
แสดงได้ แก่มีข้อป้องกันอยู่ว่าหาใช่ข้าราชการผู้ใหญ่เหล่านั้นออกขายพร้อมกัน
ด้วยลครไม่ เป็นแต่เมื่อออกแล้วถึงผู้ใหญ่ก็กลายเป็นรูปหนึ่งนี้ ทราบว่าเป็น
ตำแหน่งนี้ ๆ เท่านั้นเป็นคน

ตามที่กราบทูลไว้ว่ากรมรถไฟแผ่นดินช่วยไต่ค้นในทางการจะ
ดำเนินไปมาณะที่ทาง ๆ และที่สมควรจะถ่ายไปกระทรวงหนึ่ง กับช่วยเหตุอัน
สถานที่ทำการดูรูปและพิมพ์รูปประการหนึ่งเท่านั้น ฉะนั้นเมื่อใดข่าวว่าบริษัท
แมกเกรขายสิ่งซึ่งสมควรจะถ่ายบางไม่สมควรจะถ่ายบาง เช่นนี้ จึงเป็นวิจิตร
ยังมีใครทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทั้งแต่คนผู้ใดที่ทราบรูปเหล่านี้เสียก่อน
ก็จะออกจำหน่ายไปทางประเทศ บางทีการที่ไปถ่ายไปแล้วนั้นจะเป็นที่
เสื่อมเสียพระเกียรติยศหรือเสื่อมเสียทางราชการแถมอย่างใด ก็จะเป็นได้
ความรับผิดชอบนี้

จดหมายกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ถึงกรมพระยาเทววงษ์ฯ
ขอให้ตั้งคณะกรรมการตรวจหนังสือแมกเกร
(จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

การตรวจหาอยู่แคว่กันโดยคงไม่ ครั้นหม่อมฉันจะรับสนองพระเดชพระคุณในนา
ที่ตรวจตลอดก็จะเป็นการระงับเหตุนี้เสียดีกว่า ความรับผิดชอบในความเห็น
ว่าสิ่งใดจะเหมาะก็สิ่งใดจะไม่เหมาะย่อมเป็นการลำบาก

โดยเหตุนี้ถ้าได้ฝ่าพระบาททรงเห็นสมควร ก็จะนำความกราบ
บังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานกรมการสำหรับตรวจรูปของบริษัทแมกเกรกอน

ออกจำหน่ายแล้ว เห็นควยเกล้า ๆ ว่าจะเป็นที่ทางคิดความเสื่อมเสียใด
หม่อมฉันก็มีเห็นอยู่คนหนึ่งคือคอกเตอร์เยมส์ ซึ่งอาจจะมีส่วนขายแก่ชาวต่างประเทศ
และมีเสียงที่พอเขาจะเชื่อถือได้ ทั้งใครช่วยว่ากล่าวมากับแมกเกรกอนเรื่องคาง ๆ

มาถึงแก่ตนแล้ว สมควรจะเป็นกรมการโดยหนึ่ง นอกจากนั้นแล้วแต่ฝ่าพระบาท
หรือแล้วแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระดำริที่สิ่งใด บริษัทแมกเกรกอน
ว่ายินยอมที่จะให้เจ้านายที่ของรัฐบาลตรวจก็เรื่องที่ไม่เหมาะออกเสียได้

ตามความเห็นที่กราบทูลนี้ จะมีพระดำริที่ประการใด ขอประทาน

ทราบ

ควรมีควรรแล้วแต่จะโปรด

ป.จ.จ.

stated to Dictation
transcribed by L.
checked by P.J.

หน้าสอง จดหมายกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ถึงกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ
ขอให้ตั้งคณะกรรมการตรวจหนังสือแมกเกร
(จากจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

พฤษภาคมที่ 14 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ได้ตีพิมพ์บทความ ชื่อ SIAM IN THE MOVIES ซึ่งเกี่ยวกับการถ่ายหนังของแมเกร มีข้อมูลที่น่าสนใจ มากขึ้น ดังนี้

SIAM IN THE MOVIES.

“Movie men” have already visited Siam on various occasions and to some extent dipped in to its picturesque sights and beauties, Some of them have even gone so far as to attempt to reconstruct” Siamese temples and palaces in the vicinity of Hollywood, Cal., with more or less success. But for some months past scenes and events here have been “shot” in a continuous stream, as it were, by a party of expert camera men under the direction of Mr. Henry Macrae, and not only that but the films have all been developed, printed, edited, and titled locally, the result being that Siam will, in the future, become a great deal better known than she ever has before. H.R.H. the Prince of Kambaeng Bejra, the Commissioner General of Railways , is a personage who undoubtedly believes in that wicked paraphrase of Shakespeare, “Sweet are the uses of advertisement,” and he has most kindly placed every facility possible in the way of the cinematographic visitors, giving them the use of his laboratory at the old railway terminus, where all the technical work on the films has been done. Likewise H.E. Chao Phya Ram Raghob, the Lord Chamberlain, has given the operators all possible facilities; not merely permission to take pictures in the Royal Palaces and within the Royal

demesne but has generously allowed them the use of his own private residence, provided them with skilled actors and actresses, etc, and done all possible to help. The public has had one or two opportunities of seeing portion of the big collection of films taken, but few know that during the time they have been here Messrs. Macrae, Clawson et al have been constructing a big real Siamese drama , illustrative of life in this country and with special attention to the wonderful scenic backgrounds it presents; backgrounds which Mr. Mr. Macrae hold most positively are unexcelled in their beauty and charm, and, furthermore, are certain to create quite a furore in the United States.

Happening last night to catch the party in the crime of riverine arson in the first degree-they were callously burning a boat on the river off the Sanghie road landing, by the light of magnesium flares – a representative of the Bangkok Daily Mail trailed them to the Phathanakorn, where they kindly let him see a trial trip of some newly printed portion of their big drama. There were scenes from Bangkok, Hua Hin, Don Muang, Chiangmai and various other places all well bearing out Mr. Macrae's ideas as to the scenic backgrounds, and what was more, the acting of the Siamese performers was generally excellent on account of its naturalness. But really, when the pictures of a dining car on the Southern line are shown in the U.S.A. (some call it Useless, Senseless Aridity) the exhibitors will have to look out, as bottles of Dom, Chartreuse, Crème de Menthe and whisky, all on one small dining table, are likely to provoke a riot.

Bangkok will, we believe, and most certainly hope, have an opportunity of seeing the whole film before it leaves Siam, when it ought to prove a tremendous draw. In the meanwhile, from what we have seen of the film, we should consider it about the best advertisement Siam has ever had, since it not only embraces a considerable amount of what is most strikingly picturesque in the country but it gives a by no means exaggerated notion of Siamese life. On the latter account all who have been concerned to its production have our most sincere and hearty congratulations.

The labour of getting together a worthy production of the kind is immense. Just what it is can only be known to those who experience it or who are privileged to watch it. Scenes have to be rehearsed over and over again, often taken and retaken three or four times, before the negative film can be printed from, and then whole sections have as often as not to be cut out. Thousands of feet of expensive film and pounds and pounds of expensive chemicals have to be used up before the Positive film is ready to be run through the projector in view of the public and, of necessity, the cost is very great indeed, especially when a play, like that of Siam, runs into five or six hundred separate scenes. Of course, if a film is successful, it pays and generally pays well, in the end, but while the work is in progress the outlay upon it may almost be described as prodigious. Mean while Mr. Macrae and his party have our most sincere good wishes for the success of the big film on which they are now putting the finishing touches. It will be the first thing of the kind made here from

beginning to end, and therefore has quite a little historical interest of its own.

แปลเป็นภาษาไทย ดังนี้

สยามในภาพยนตร์

“คนทำหนัง” ได้เคยมาเยือนสยามในหลายวาระแล้ว แลมักจะหลงไหลไปกับภาพอันชวนมองและสวยงามต่างๆ ของสยาม มีบางรายได้ไปไกลถึงแก่พยายาม “ทำเลียนแบบ” วัดและพระราชวังของชาวสยามขึ้นในฮอลลีวูด คาลิฟอร์เนีย ซึ่งสำเร็จมาบ้างน้อยบ้าง แต่สำหรับบางเดือนที่ผ่านมานี้ มีฉากและเหตุการณ์ได้ถูก “อิง” ต่อเนื่องกันเรื่อยมาเป็นฉากๆ โดยคณะช่างกล้องผู้ชำนาญการภายใต้กำกับของนายเฮนรี แมกเร แลไม่เพียงเท่านั้น ฟิล์มทั้งหมดยังถูกล้าง พิมพ์ ตัดต่อ แลทำตัวอักษรบรรยายเรื่อง ในสยามทั้งสิ้น ผลลัพธ์กำลังจะทำให้สยาม ในอนาคต กลายเป็นที่รู้จักอย่างยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา เสด็จในกรม กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน คือบุคคลผู้ที่ไม่ต้องกังขาว่าทรงเชื่อในวลีร้ายของเชคสเปียร์ที่ว่า “ความยากเข็นนี้เห็นเป็นดีแท้” แลพระองค์ทรงมีพระกรุณาอย่างยิ่งในการประทานเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่างเท่าที่จะเป็นไปได้แก่คณะภาพยนตร์ผู้มาเยือน ให้พวกเขาได้ใช้ห้องแลบอราตอรีของพระองค์ที่สถานีรถไฟเก่า ซึ่งงานด้านเทคนิคทุกอย่างทางภาพยนตร์นี้ได้ทำที่นั่น เช่นเดียวกัน ท่านเจ้าพระยารามราฆพ ผู้สำเร็จราชการมหาดเล็ก ได้อำนวยความสะดวกต่างๆ เท่าที่จะให้ได้ ไม่เพียงแต่อนุญาตให้ถ่ายภาพยนตร์ในพระบรมมหาราชวังแลภายในพระที่นั่งต่างๆ แต่ยังกรุณาให้คณะได้ใช้สถานที่ที่พักอาศัยของท่านเองด้วย ได้ให้คณะได้ใช้ตัวแสดงที่มีความชำนาญทั้งชายแลหญิง ฯลฯ แลกระทำทุกอย่างเท่าที่จะช่วยได้ คนทั่วไปมีหนึ่งหรือสองโอกาส

ที่จะได้ชมบางส่วนของฟิล์มหนังที่ได้ถ่ายไว้เป็นอันมาก แต่น้อยคนที่จะรู้ว่าระหว่างที่พวกเขาอยู่ที่นี้ นายแมกเร คลอซัน แลคนอื่นๆ ได้ทำการสร้างเรื่องแสดงของชาวสยามจริงๆ อย่างใหญ่เรื่องหนึ่ง ให้เห็นภาพของชีวิตในประเทศนี้ แลโดยความใส่ใจเป็นพิเศษในทัศนียภาพอันวิเศษเป็นฉากหลังของการนำเสนอ ฉากหลังซึ่งนายแมกเรถือว่าเป็นแต่มีต่อมากที่สุดคือความงามแลเสน่ห์ที่ไม่มีใครเทียบได้ แลนอกจากนั้นยังมั่นใจว่าจะสร้างความเอ็ดอึงได้ทีเดียวในสหรัฐอเมริกา

เหตุเกิดเมื่อคืนที่ผ่านมา เปนการจับพวกที่ก่อการลอบวางเพลิงในแม่น้ำ ในชั้นแรก พวกเขากำลังจกดจอยู่กับการเผาเรือลำหนึ่งที่จอดอยู่ที่ท่าเรือถนนซังฮี้ โดยใช้แสงจากพลุแมกนีเซียม ผู้แทนคนหนึ่งของกรุงเทพฯ เดลิเมลล์ ได้ติดตามพวกเขาไปที่โรงหนังพัฒนากร ซึ่งพวกเขากรุณาให้ผู้แทนนั้นได้ดูบางส่วนของหนังเรื่องใหญ่ของพวกเขาที่เพิ่งพิมพ์ออกมาสำหรับทดสอบ มีบางฉากของกรุงเทพฯ, หัวหิน, ดอนเมือง, เชียงใหม่แลที่อื่นๆ หลายแห่ง ทุกฉากรองรับความคิดของนายแมกเรในการใช้เปนฉากหลังอย่างดี แลที่เหนือกว่านั้น การแสดงของบรรดาผู้แสดงชาวสยามกล่าวโดยทั่วไปนับว่ายอดเยี่ยมในด้านความเป็นธรรมชาติ แต่จริงๆ หากภาพของรถเสียบยคันหนึ่งในขบวนรถด่วนสายใต้ถูกฉายใน ยู. เอส. เอ. (บางคนเรียกมันว่าไร่ประโยชน์ แห่งแล้งไร้ความรู้สึก) ผู้จัดฉายจะต้องระวัง เมื่อพวกชาวสยามยี่ห้อ ดอม, ซาคทุย แครมเดอมังท์แลวิกกี ทั้งหมดรวมอยู่บนโต๊ะรับประทานอาหารเล็กๆ ๑ ตัวหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดจลาจลได้

เราเชื่อแลหวังอย่างยิ่งว่า กรุงเทพฯจะมีโอกาสได้ดูหนังทั้งเรื่องนี้ก่อนที่มันจะจากสยามไป เมื่อมันควรจะได้พิสูจน์ความน่าดูอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกัน จากที่เราได้เห็นภาพยนตร์ เราอยากจะมองมันเป็นเป็นการโฆษณาที่ดีที่สุดที่สยามเคยมี เนื่องจากมันมิได้เป็นเพียงกอบเอาภาพอันน่าพิงมองที่สุดแล้วของสยามไว้เท่านั้น แต่มันยังมิได้ให้ข้อที่เกินจริงของชีวิตชาวสยามอีกด้วย ในข้อหลังนี้ ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำหนังเรื่องนี้ ขอได้รับความยินยอมอย่างจริงใจที่สุดแลหมดใจของเรา

กำลังของการร่วมกันสร้างผลงานประเภทนี้นับว่ามหาศาล จะรู้กันได้ก็เฉพาะผู้ที่มิประสบการณ่นั้น หรือได้รับสิทธิพิเศษได้รู้เห็น ฉากต่าง ๆ ต้องมีการซ่อมแล้วซ่อมอีก มักจะกระทำและกระทำใหม่ สามหรือสี่ครั้ง ก่อนที่ฟิล์มเนกาติฟจะได้รับการพิมพ์ออกมา แลแล้ว ส่วนต่าง ๆ ทั้งหมดมักจะไม่ถูกตัดออกทิ้งเสมอ ฟิล์มที่มีราคาแพงนับ เป็นพัน ๆ ฟุต สารเคมีปอนด์แล้วปอนด์เล่าที่มีราคาแพง ต้องถูกใช้ สิ้นเปลืองไปก่อนที่ฟิล์มโพลีดีฟจะพร้อมสำหรับเดินผ่านไปเครื่อง ฉายภาพยนตร์ให้สาธารณชนได้ชม แลตามความจำเป็นค่าใช้จ่าย จึงสูงมากจริง ๆ โดยเฉพาะเมื่อการแสดงเหมือนอย่างของสยามนี้ เดินเรื่องไปถึงห้าหรือหกร้อยฉากต่าง ๆ กัน แน่ละ หากหนังเรื่องหนึ่ง ประสบความสำเร็จ มันจะได้เงิน และโดยทั่วไปจะได้ดีในท้ายสุด แต่ใน ขณะทำงานกำลังดำเนินอยู่ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอาจอธิบายได้ว่ามหาศาล ในขณะเดียวกัน นายแมเกรแลคคณะของเขา ขอได้รับความปรารถนาดี อย่างจริงใจที่สุดจากเรา เพื่อความสำเร็จของหนังที่ใหญ่โตนี้ ซึ่งเวลานี้ พวกเขา กำลังจับทำขั้นสุดท้ายแล้ว มันจะเป็นสิ่งแรกของสิ่งนี้ที่สร้างขึ้น ที่นี้จากเริ่มต้นจนจบ แลดังนั้นจึงมีความน่าสนใจทางประวัติศาสตร์ เล็ก ๆ ในตัวมันเองทีเดียว

นับว่าบทความชิ้นนี้ นอกจากให้รายละเอียดลำดับเวลาทำงานถ่ายหนัง ของแมเกรแลคคณะแล้ว ยังให้ข้อมูลการอุปถัมภ์หรือช่วยเหลือของทางการสยาม ได้ชัดเจนขึ้น ด้านเทคนิคและอุปกรณ์การถ่ายทำและล้าง-พิมพ์ฟิล์ม แม้บทความ ระบุว่ากรมหลวงกำแพงเพชรฯ ให้ใช้แลบอราตอรีของพระองค์ อยู่ที่ old railway terminus สถานีรถไฟเก่า ซึ่งหมายถึงอาคารสถานีที่สร้างขึ้นที่แรกในรัชกาลที่ 5 ห้องแลบอราตอรีหรือห้องปฏิบัติการล้างพิมพ์ฟิล์มของกรมหลวงกำแพงเพชรฯ นี้ น่าจะหมายถึงแลบอราตอรีของกองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว กรมรถไฟแผ่นดิน ที่ทรงจัดตั้งขึ้นเมื่อปีที่ผ่านมานั่นเอง ส่วนความช่วยเหลือของเจ้าพระยารามราฆพ ก็กล่าวได้ว่าเป็นการช่วยเหลือจากราชสำนัก เพราะเจ้าพระยารามฯ คือผู้สำเร็จ ราชการมหาดเล็ก เป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัด เช่น กรมมหรสพ

รูปสถานีกรุงเทพฯ จากโปสการ์ดปี 2458 เมื่อมีอาคารใหม่ที่โอโงงแล้ว จึงเลิกใช้ และห้องแลบอราตอรีล้างฟิล์มของกองภาพยนตร์เผยแผ่ข่าว น่าจะอยู่ในส่วนหนึ่งของอาคารเหล่านี้ (รูปจากอินเทอร์เน็ต)

ซึ่งมีกรมช่างมหาดเล็ก กรมโขนหลวง กรมพิณพาทย์หลวง กรมเครื่องสายฝรั่ง กรมชาวที่ ดูแลพระบรมมหาราชวังและพระราชวังต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อแมกเรประกาศรับสมัครนางเอกภาพยนตร์และสุดท้ายคัดเลือกไม่ได้แม้มีผู้สมัครมาพอสมควร ก็ปรากฏว่าได้คัดเลือกผู้แสดงสำคัญทั้งหมดได้จากข้าราชการในกรมมหาดเล็ก โดยเฉพาะจากกรมมหรสพหลวง ได้แก่ พระเอก นางเอก ตัวโง่ง ซึ่งกรุงเทพฯ เดลิเมต์ ชมว่าแสดงดีเป็นธรรมชาติ แม้ผู้แทนหนังสือพิมพ์นี้จะได้ชมตัวอย่างทดลองฉายเป็นเพียงบางฉาก และที่สำคัญถึงกับออกความเห็นว่ามันนี่จะเป็นการโฆษณาให้สยามต่อชาวโลกอย่างดีที่สุดเท่าที่มีมา

ข้อมูลที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่งจากบทความนี้คือ การระบุว่า หนังสือนี้อยู่ทำถึงหกร้อยฉาก ซึ่งฉาก (scene) ในบทความนี้ ควรจะหมายถึง การตัดภาพ (คัท) หรือ มุมการถ่ายหรือยิงกล้องแต่ละครั้ง (shoot หรือ shot) ดังนั้นจึงควรหมายถึงมีราวทำถึงหกร้อยคัทหรือช็อต

หลังการถ่ายทำ

จันทร์ที่ 18 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ *The Siam Observer* ในหน้าข่าว ได้หัวข้อ Social & Personal มีข่าวหนึ่งความดังนี้

Mr. MacRae and staff have practically finished their Siamese cinematograph film, and will be returning to America at an early date.

นี่แสดงว่าหนังสือพิมพ์ทราบว่แมกเรทำหนังเสร็จแล้ว แต่น่าสังเกตว่าทำไมจึงไม่บอกชื่อภาพยนตร์นี้ หรือว่าแมกเรยังไม่ตกลงใจว่าจะใช้ชื่ออะไร จากบทที่ใช้ชื่อว่า Su Wan of Siam ในภาษาอังกฤษ แล้วจะใช้ชื่อในภาษาไทยว่าอะไร และน่าสังเกตว่าข่าวระบุว่าแมกเรจะเดินทางกลับอเมริกาโดยเร็ว

อังคารที่ 19 มิถุนายน 2466 แมกเรนำสุวรรณสยามไปฉายถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทอดพระเนตร ที่พระราชวังสนามจันทร์ ปรากฏหลักฐานจากข่าวในหนังสือพิมพ์ *กรุงเทพฯ เดลิเมล์* ฉบับวันพุธที่ 20 มิถุนายน มีความดังนี้

LOCAL NOTES

We understand that the cinema films taken in Siam by Mr. Henry Macrae and party were taken on to Sanam Chandra yesterday in order that His Majesty may view them prior to their going to the United States.

แปลเป็นไทย ดังนี้

เราเข้าใจว่าหนังภาพยนตร์ต่างๆ ที่ถ่ายทำโดย นายเฮนรี แมกเร และคณะ ถูกนำไปที่สนามจันทร์เมื่อวานนี้ อาจเพื่อที่พระเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตร ก่อนที่หนังนั้นจะไปสหรัฐอเมริกา

น่าสังเกตว่าที่ กรุงเทพฯ เดลิเมส์ ใช้คำว่า เราเข้าใจว่า แสดงว่าไม่ได้ยืนยันว่าเป็นจริง เพราะอาจจะได้ยินหรือรู้เป็นการภายในมา ซึ่งเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อวานคือวันอังคารที่ 19 มิถุนายน ชาวไม่ได้บอกว่าแมกเรได้ไปด้วยไหม พระเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตรไหม แต่จากหลักฐานข้อเขียนของแมกเรเองในภายหลัง แสดงว่าแมกเรเป็นผู้นำฟิล์มไปฉายถวายเอง ซึ่งเป็นการได้เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินสยามจริง แม้ไม่ชัดเจนว่าเป็นโอกาสแรกหรือไม่ ท้ายข่าว กรุงเทพฯ เดลิเมส์ บอกว่าหนังจะเดินทางไปอเมริกา แต่พบหลักฐานภายหลังว่าแมกเรได้ถวายฟิล์มภาพยนตร์นั้นแต่พระเจ้าอยู่หัวหนึ่งสำรับที่นั่นเอง

พุธที่ 20 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ สารราชบุรุษ ลงข่าวในหัวข้อ เบ็ดเตล็ด มีความดังนี้

มิสเตอร์ เฮนรี แม็คเกรย์ กับคณะของเขา ได้จัดการถ่ายภาพยนตร์ไทยเสร็จแล้ว มิสเตอร์เฮนรี แม็คเกรย์ จะได้เดินทางกลับไปประเทศอเมริกาในเร็วๆ วันนี้

ข่าวฉบับนี้ ก็น่าสังเกตว่า ระบุตอนท้ายว่าแมกเจอร์เดินทางกลับอเมริกาในเร็ว ๆ นี้

และในวันเดียวกันนี้เอง กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงมีหนังสือฉบับเล็ก จากกรมรถไฟแผ่นดิน ถึง สมเด็จพระพระยาเทวะวงศ์ฯ เรื่องขอนัด นัดดูหนังสือแมกเจอร์ มีความดังนี้

กระทรวงมหาดไทย
วันที่ ๒๖ มิ.ย. ๒๖

ชื่อผู้บังคับการ
ชื่อผู้ทนาย

ฉบับที่ ๒๖๖๖

หนังสือ ที่ ถึง

ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ๒๔๖๖

เรื่อง (หนังสือที่ขอจากที่ และมีที่)

ใจความ

กรมรถไฟแผ่นดิน
DEPARTMENT OF STATE RAILWAYS.

กรุงเทพฯ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๖
Bangkok (Siam).

กรมทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
เทวะวงศ์วโรปการ ทรมายฝ่ายพระภาค
ด้วย ได้มีลายพระหัตถ์พระภาคให้
กรมพระยามหาอำมาตย์ซึ่งจะทรงตรวจหนังสือ
พระภาคโปรดทราบฝ่าพระภาคพระบรมวงศานุวงศ์ ได้
ทรมาย เสร็จแล้ว

เวลานี้ นายแมกเจอร์แจ้งว่าจะเลือก
กำหนดวันเดินทางไปในวันจันทร์ เพราะฉะนั้นจะ
โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานส่งรถไปรับที่
สถานี ใต้ตามกรุงรัตนบุรี เวลาคงจะอยู่ในวันศุกร์
นี้ หัวใจวาละระอาการประจวบฯ ฝ่ายพระ
ภาคคงจะรู้เลาขอเสด็จทอดพระเนตรก็ได้
ควรมีกำหนดแล้วแต่จะโปรด

ป.ล. ขอรบกวนขอ
ทรงมีคำสั่งของกรม
วันศุกร์ที่ ๒๓ มิ.ย. ๒๖

๙

โปรด

กองหลวงมหาดไทย
เจ้าพนักงานรถไฟ
เจ้าพนักงานรถไฟ
เจ้าพนักงานรถไฟ

7๐๓๘

จดหมายกรมหลวง
กำแพงเพชรฯ ถึง
กรมพระยาเทวะ
วงศ์ฯ
(จากหोजจดหมาย
เหตุแห่งชาติ
กรุงเทพฯ)

หนังสือจากกรมหลวงกำแพงเพชรฯ นี้เป็นการทรงตอบหนังสือจากสมเด็จพระ
พระยาเทวะวงศ์วโรปการ ซึ่งผู้เขียนยังค้นไม่พบต้นฉบับ จึงน่าเสียดายที่ไม่ทราบว่า
เจ้านายและขุนนางที่จะเป็นกรรมการล่าลงทำหน้าที่ตรวจหนังสือของแมกเรมีท่านใด
บ้าง นอกจากกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ดอกเตอร์เยมส์ ที่ปรึกษากระทรวงการ
ต่างประเทศ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต เสนาธิการทหารบก และสมเด็จพระ
กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ โดยเข้าใจว่านายแมกเรซึ่งเลื่อนการเดินทางออกจาก
สยามจะเป็นผู้นำฟิล์มเข้าไปฉายที่วังบางขุนพรหม คืนวันศุกร์ที่ 22 มิถุนายน เวลา
21 นาฬิกา

ในเอกสารจดหมายเหตุฉบับนี้ มีลายพระหัตถ์บันทึกของ หม่อมเจ้าไตรทศ
ประพันธ์ พระโอรสในกรมพระยาเทวะวงศ์ฯ ซึ่งน่าจะทรงเป็นเลขานุการส่วน
พระองค์อยู่บนแผ่นกระดาษรองเอกสารหนังสือฉบับนี้ มีความว่า

*กราบทูลกรมหลวงกำแพงเพชรด้วยปากแล้วว่า เสด็จพ่อ
ประชวรมาก จะเสด็จไม่ได้ เก็บเข้าเรื่องไว้*

ไตรทศ

บันทึกนี้แสดงว่าทรงเขียนถวายเสด็จพ่อที่กำลังทรงพระประชวร และ
สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน คืออีกไม่กี่วันต่อมา ที่สุดทรงไม่ได้ทอดพระเนตร
ภาพยนตร์ของแมกเร

การประชุมเพื่อดูและตรวจภาพยนตร์ของแมกเรนี้ อาจเพราะเป็นคณะ
กรรมการล่าลง จึงยังไม่พบเอกสารใด ๆ เกี่ยวกับความเห็นของคณะกรรมการนี้
ซึ่งน่าเสียดายในเชิงข้อมูล ไม่มีหลักฐานว่าคณะกรรมการพอใจหรือไม่พอใจกับ
ภาพยนตร์บ้างหรือไม่อย่างไร และมีการให้ตัดภาพในบางฉากออกหรือไม่ แต่กระนั้น
เราอาจพิจารณาโดยประมวลจากข่าวต่าง ๆ และบทสัมภาษณ์ ประกอบกับเรื่อง
บรรยายของภาพยนตร์ที่มีการตีพิมพ์ออกมาจากตัวภาพยนตร์ก็คงจะเห็นร่องรอย
ของการตรวจพิจารณา ซึ่งจะพบต่อไป

ในขณะที่แมกเรนำฟิล์มภาพยนตร์ นางสาวสุวรรณ ไปจัดฉายให้คณะกรรมการ

ล้าลองดูที่วังบางขุนพรหม ในเวลาที่น่าจะซ้อนทับกันและในสถานที่ที่ห่างออกไป
ไม่มากนัก คือที่โรงหนังนาครศรีธรรมราช ย่านสามแยก ซึ่งเจ้าพระยารามราฆพ
ได้นำฟิล์มหนัง สุวรรณสยาม ไปจัดฉายเก็บค่าชมจากสาธารณะชน เพื่อเก็บเงินให้
สภาภาษาสยามและโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

เสาร์ที่ 23 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ลงข่าว ใต้ชื่อเรื่อง
A GREAT TOPICAL AND DRAMATIC FILM. มีรายละเอียด ดังนี้

Unfortunately the advertisements of the Phathanakorn and Hongkong Cinema in this issue are misleading as, after they were in type, permission was obtained from H.R.H. the Prince of Gambang Bejra for the exhibition of the big dramatic film "Suvarna of Siam," Which has been recently constructed here by Messrs. Henry Macrae and Dal Clawsen. We have been privileged to see portions of the films, which is a really fine and artistic production, with lovely scenery, striking and generally excellent acting and a most interesting plot. There are eight reels or 10,000 feet of it., with English and Siamese titles. The whole of the film will be shown to-night (Saturday) at the Phathanakorn, Hongkong and Bang Lampoo Cinema Halls, for the benefit of the Red Cross of Siam, to which the whole of the takings are to be devoted.

We confidently recommend all readers, whether regular movie goers or not, to see the film, which is of exceptional interest, as the first thing of its kind ever done here.

แปลเป็นไทย ดังนี้

หนังสือยอดเยี่ยมทั้งเรื่องราวและการแสดง

โชคไม่ดีที่แรงใจของโรงหนังพัฒนากรและฮ่องกงในฉบับวันนี้เกิดการเข้าใจผิด ด้วยหลังจากตีพิมพ์ไปแล้ว จึงได้รับพระอนุญาตจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ให้จัดฉายภาพยนตร์การแสดงเรื่องใหญ่ "สุวรรณแห่งสยาม" ซึ่งเพิ่งทำขึ้นโดย นายเฮนรี แมกเร และ ดัล คลอเซ็น เราได้รับสิทธิพิเศษได้ดูบางตอนของภาพยนตร์นี้ ซึ่งเป็นหนังที่ดีและทำอย่างมีศิลปะจริงๆ ทั้งภาพภูมิทัศน์ที่น่าชม การแสดงที่สะกดตาและยอดเยี่ยมโดยทั่วไป และโครงเรื่องที่น่าสนใจ มีทั้งหมดด้วยกันแปดม้วนหรือ 10,000 ฟุต มีอักษรบรรยายเรื่องทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย หนังสือเรื่องจะขายคืนนี้ (วันเสาร์) ที่โรงหนังพัฒนากร ฮ่องกง และบางลำพู รายได้กำไรทั้งหมดมอบให้สภาอากาศสยาม

เรามั่นใจที่จะแนะนำผู้อ่านทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็แฟนภาพยนตร์ทั่วไปหรือไม่ก็ตาม ให้ดูหนังเรื่องนี้ ซึ่งน่าสนใจเป็นพิเศษด้วยเป็นสิ่งแรกของการนี้ที่เคยทำที่นี่

รายงานนี้ แสดงว่ามีเรื่องผิดปกตเกิดขึ้น นั่นคือ สยามภาพยนตร์บริษัท คงได้รับการอนุญาตจากกรมหลวงกำแพงเพชรฯ ผู้บัญชาการกรมรถไฟ ให้นำภาพยนตร์เรื่อง Suvarna of Siam (ยังไม่ทราบว่ชื่อไทยว่อะไร) ของแมกเรเข้าฉายที่โรงของบริษัทในรายการคืนวันเสาร์ที่ 23 มิถุนายน ซึ่งคงจะเป็นการกะทันหันมาก ชนิดที่สยามภาพยนตร์บริษัทไม่รู้ตัวมาก่อนหรือรู้แต่ยังไม่ได้รับการยืนยัน จึงจัดโปรแกรมสำหรับโรงหนังต่าง ๆ สิบกว่าโรงทั่วกรุงเทพฯ และธนบุรีของบริษัทไปแล้วตามปกติ ซึ่งทุกวันเสาร์และวันพุธจะเป็นวันเปลี่ยนโปรแกรม กรุงเทพฯ เดลิแมล์ จึงมาแจ้งข่าวเป็นพิเศษว่สำหรับโปรแกรมคืนนั้นของโรง พัฒนากร ฮ่องกง รวมทั้งบางลำพู จะไม่ได้ฉายตามโปรแกรมที่แจ้งความในหนังสือพิมพ์วันนี้ แต่จะฉาย Suvarna of Siam

เหตุใดจึงเกิดการนำหนังลงโปรแกรมอย่างกะทันหัน น่าจะมีคำตอบต่อไป และไม่พบหลักฐานว่าแมกเรและคณะของเขาได้ไปดูการฉายสู่สาธารณะชนครั้งแรกในคืนนั้นหรือไม่ เพราะในวันรุ่งขึ้นคือ 25 มิถุนายน แมกเรจะเดินทางออกจากสยามแล้ว

วันเดียวกันนี้ หนังสือพิมพ์ *Siam Observer* คือฉบับวันเสาร์ที่ 23 มิถุนายน เสนอข่าวหนึ่ง ได้หัวข้อ LOCAL AND GENERAL มีความดังนี้

“Suvarna of Siam” a Siamese dramatic film in eight reels taken by Messrs. Henry Macrae and Dal Clawson, will be shown at the Pathanakorn and Hongkong Cinema Halls for three nights commencing from to-night. The total proceeds of to-night will be given to the Red Cross Society.

และในหน้าแจ้งความของโรงหนังของสยามภาพยนตร์บริษัท ในหนังสือพิมพ์ *Siam Observer* วันเดียวกันนี้ ได้ลงแจ้งความ ดังนี้

Siam Cinematograph Co.

Phathanakorn

And

Hongkong Halls.

A GREAT ATTRACTION

FOR 3 NIGHTS ONLY

Saturday, Sunday and Monday

“Suvarna of Siam”

Siamese dramatic film in eight reels.

Taken by Messrs. Henry Macrae

and Dal Clawson

BANKING COMPANIES

HONGKONG AND SHANGHAI BANKING CORPORATION.
 Capital Paid up - £6,000,000
 Reserve Funds - £2,000,000
 Deposits - £1,000,000
 Assets - £10,000,000

BOUYE OF SIAM
 The Bank of Siam was established in 1887 and is the largest of its kind in the East.

BANKING COMPANIES

RANGSIK OR SIBONG-SIBONG BANKING CORPORATION.
 Capital Paid up - £1,000,000
 Reserve Funds - £500,000
 Deposits - £200,000
 Assets - £1,500,000

BANKING COMPANIES

THE BANK OF TAIWAN, LTD.
 Incorporated in China
 Capital Paid up - £10,000,000
 Reserve Funds - £2,000,000
 Deposits - £5,000,000
 Assets - £15,000,000

Siam Cinematograph Co.

Phathanakorn and Hongkong Halls.

A GREAT ATTRACTION FOR 3 NIGHTS ONLY.
Saturday, Sunday and Monday.
"Suvarna of Siam"
 Siamese dramatic film in eight reels.
 Taken by Messrs. Henry Macrae and Dai Clawson.
 Exhibited by the kind permission of H.R.M. the Commissioner General of Railways.
 The total proceeds to-night (Saturday) will be given to the Siamese Red Cross.
All Free Lists Suspended.

THE SIAM COMMERCIAL BANK LTD.
 (Incorporated in Siam)
 Capital Paid up - £1,000,000
 Reserve Funds - £500,000
 Deposits - £200,000
 Assets - £1,500,000

THE SINGAPORE FREE PRESS
 Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS
 Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

NAGOR KHAMM CHINA HALL

THE PURPLE RIDERS
THE GREAT GAMBLE
THE VICE OF FOOLS
HUMBUGS AND HUSBANDS

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SATHORN PICTURE PALACE.

THE PURPLE RIDERS
THE GREAT GAMBLE
HEARTS ASLEEP
AMERICAN PLAN

The Far East Oxygen and Acetylene Co., Ltd.
 S. O. A. E. O.
 We have the most modern and complete machinery for the production of Oxygen, Acetylene and Carbonic Acid Gas.
E. C. MONOD & Co.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

THE SINGAPORE FREE PRESS

Published daily except on Sundays and Public Holidays.
 Price 1/6 per copy.

สยามนิรมล เมฆทิพย์ภาพยนตร์

ภาพยนตร์นิรมล สยามนิรมล เมฆทิพย์ภาพยนตร์

ภาพยนตร์นิรมล สยามนิรมล เมฆทิพย์ภาพยนตร์

ภาพยนตร์นิรมล สยามนิรมล เมฆทิพย์ภาพยนตร์

ภาพยนตร์นิรมล สยามนิรมล เมฆทิพย์ภาพยนตร์

บน : แจ้งความโรงภาพยนตร์
 ของสยามภาพยนตร์บริษัท
 ฉาย Suvarna of Siam ใน
 หนังสือพิมพ์ Siam Observer
 วันที่ 23 มิถุนายน 2466
 (จากหอสมุดแห่งชาติ
 กรุงเทพฯ)

ล่าง : แจ้งความโรงหนัง
 ของสยามนิรมลบริษัท จาก
 หนังสือพิมพ์ สยามราษฎร์
 วันที่ 23 มิถุนายน 2466
 (จากหอสมุดแห่งชาติ
 กรุงเทพฯ)

*Exhibited by the kind permission of
H.R.H the Comissioner General
of Railways
The Total proceeds to-night (Saturday)
will be given to the Siamese
Red Cross.
All Free Lists Suspended.*

แต่หนังสือพิมพ์ สยามราษฎร์ ฉบับวันเสาร์ที่ 23 มิถุนายน วันเดียวกันเช่นกัน
ลงข่าวเชิงแจ้งความของตนเอง ดังนี้

*ภาพยนตร์ไทย
เรื่อง สุวรรณสยาม*

*เปนนามของภาพยนตร์ไทย เรื่องหนึ่ง ซึ่งถ่ายโดยนายแมคเรย์
ชาวอเมริกา ส่วนผู้แสดงก็ใช้คนไทยล้วน ตามที่ท่านทั้งหลายเคยทราบ
แล้ว จะได้มีหนังสือบรรยายนี้ ๑ เรื่อง เปนพากย์ไทย เย็บเล่ม จำหน่าย
ตามร้านขายหนังสือเล่นาบริษัทภาพยนตร์สยามนิรามัย ในวันนี้เวลา
เที่ยงวัน ราคาเพียงเล่มละ ๑๐ สตางค์ เปนกรรมสิทธิ์ของโรงพิมพ์
ศรีกรุง.*

แม้ สยามราษฎร์ แจ้งความว่าจะมีหนังสือบรรยายเรื่อง สุวรรณสยาม เย็บเล่ม
คือพิมพ์เป็นหนังสือเล่มจำหน่าย แต่สยามราษฎร์ ก็มีกรตีพิมพ์เรื่อง สุวรรณสยาม
สำนวนดังกล่าวลงให้อ่านเป็นขยัก ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ ตั้งแต่ฉบับวันเสาร์ที่
23 มิถุนายน และลงไปอีก 4 ฉบับจนจบ

และในหน้าแจ้งความของบริษัท สยามนิรามัยภาพยนตร์ ในหนังสือพิมพ์
สยามราษฎร์ ซึ่งเป็นเจ้าของเดียวกันกับบริษัทสยามนิรามัย ได้ลงแจ้งความโปรแกรม
หนังของโรงต่าง ๆ ในเครือบริษัท ปรากฏว่าโปรแกรมวันเสาร์ที่ 23-อังคารที่

26 มิถุนายน ของโรงนาครราชสีมา นาครศรีธรรมราช และ วิคตอเรีย มีหนังสือเรื่อง สุวรรณสยาม ยาว 7 ม้วน ฉายเป็นเรื่องหนึ่งในโปรแกรม และโปรแกรมวันพุธที่ 27-ศุกร์ที่ 29 มิถุนายน ของโรงนาครราชสีมา และ นาครศรีธรรมราช มี สุวรรณสยาม ฉายเป็นเรื่องหนึ่งในโปรแกรมนี้

สุดท้าย หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับวันเสาร์ที่ 23 มิถุนายน เช่นกัน ตีพิมพ์ ข่าวสุดท้ายบนหน้าหนึ่ง ได้หัวข้อข่าว ภาพยนตร์เรื่องเมืองไทย มีความดังนี้

ภาพยนตร์เรื่องเมืองไทย

บริษัท สยามภาพยนตร์ได้ขอให้เราลงข่าวเพื่อให้ผู้อ่าน หนังสือพิมพ์ของเราทั้งหลายทราบทั่วกันว่า คืนวันนี้ (เสาร์ที่ ๒๓) บริษัทจะฉายหนังเรื่องเมืองไทยชื่อ "นางสาวสุวรรณ" รวม ๘ ม้วน มีอักษรไทยอธิบายเนื้อความในเรื่องกำกับด้วย ที่โรงพัฒนากร ฮองกง และ บางลำภู รวม ๓ โรง ส่วนเงินที่เก็บได้มีจำนวนเท่าใด บริษัทจะ ได้รวบรวมส่งสภาอากาศสยามทั้งหมด โดยไม่หักค่าใช้จ่ายเลย ทั้งนี้ ย่อมนับว่าเป็นที่น่าสรรเสริญในความเอื้อเฟื้อของบริษัท ซึ่งดำเนินการ เพื่อเป็นไปโดยกุศลสาธารณบริจาคตามที่กล่าวนี้ หวังว่าคงจะมีผู้ไปดู เป็นอันมาก และทราบว่า ต่อจากวันกำหนดตามที่กล่าวนี้ บริษัทยัง จะได้ฉายต่อไปอีก ๒ คืน คือ คืนวันอาทิตย์และวันจันทร์ ที่ ๒๔-๒๕ เดือนนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยังมได้ดูทั่วถึงจะได้ชมถ้วนหน้า

อนึ่ง หนังสือเรื่องนี้ สยามนิราภัยได้ฉายเมื่อคืนวันศุกร์ที่ ๒๒ เดือนนี้ที่โรงนาครศรีธรรมราช เพื่อเก็บเงินส่งบำรุงสภาอากาศสยาม และโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกรุงเทพฯ เราก็ขอสรรเสริญและอนุโมทนา ไว้ในที่นี้อีกด้วย แต่ที่เรามิได้ลงข่าวให้มหาชนรู้จักเพราะบริษัทมิได้แจ้ง ให้เราทราบล่วงหน้าเช่นบริษัทสยามภาพยนตร์

หากประมวลข่าวและรายงานต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์หลายฉบับของวันเสาร์ที่ 23 มิถุนายน นี้ นำมาพิเคราะห์ จะพบข้อสังเกต ดังนี้

ภาพยนตร์ของแมกเรปรากฏจากข่าวนี้ มี 2 สำหรับหรือก๊อปปี สำหรับหนึ่ง ที่ปรากฏใน *กรุงเทพฯ เดลิเมต์ Siam Observer* และ *พิมพ์ไทย* เป็นสำหรับที่ใช้ชื่อ ภาษาอังกฤษว่า *Suvarna of Siam* และภาษาไทยว่า นางสาวสุวรรณ สำหรับนี้จับได้ว่า มีที่มาจากกรมหลวงกำแพงเพชรฯ กรมรถไฟแผ่นดิน และเข้าฉายที่โรงหนังต่าง ๆ ของ สยามภาพยนตร์บริษัท

ส่วนสำหรับที่สอง ปรากฏเฉพาะในหนังสือพิมพ์ *สยามราษฎร์* ใช้ชื่อภาษาไทยว่า สุวรรณสยาม และใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า *Suvarna of Siam* เช่นเดียวกัน สำหรับนี้ ออกฉายที่โรงหนังในเครือของสยามนิรมัยภาพยนตร์บริษัท

น่าสงสัยว่าสำหรับนี้มาจากไหน แม้ในข่าวไม่บอก เหมือนที่อีกสำหรับบอกชัดเจนว่า ฉายโดยได้รับพระอนุญาตจากกรมหลวงกำแพงเพชรฯ จึงเชื่อได้ว่า สำหรับที่ใช้ชื่อ *Suvarna of Siam* และ นางสาวสุวรรณ คือสำหรับที่เป็นกรรมสิทธิ์และลิขสิทธิ์ในสยาม ของกรมรถไฟแผ่นดิน ดังที่กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ได้ตกลงกับแมกเรในการที่ กรมรถไฟจะร่วมมือการถ่ายทำ โดยแลกเปลี่ยนด้วยลิขสิทธิ์หนังนี้ในสยาม ส่วนสำหรับ ของสยามนิรมัยบริษัท ที่ใช้ชื่อ สุวรรณสยาม น่าจะเป็นสำหรับที่แมกเรนำไปจัดฉาย ถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ และถวายสำหรับนั้นเฉพาะพระองค์

ข้อสังเกตที่สำคัญและน่าติดใจที่สุดในข่าวของ *พิมพ์ไทย* ก็คือการทิ้งท้ายข่าว เป็นวรรคสุดท้าย ที่แจ้งว่า สยามนิรมัยบริษัท ได้นำ สุวรรณสยาม ออกฉายเมื่อ คืนวันศุกร์ที่ 22 มิถุนายน ที่โรงหนังนาครศรีธรรมราช โดยเก็บเงินรายได้บริจาคให้ สภากาชาดสยาม

การออกฉายของ สุวรรณสยาม ที่โรงนาครศรีธรรมราชนี้ จะเห็นว่าเป็น การฉายในเวลาเกือบพร้อมกันกับที่มีการฉายหนังเรื่องนี้ให้คณะกรรมการตรวจ พิจารณา ดูเพื่อพิจารณา ที่วังบางขุนพรหม แม้ไม่มีหลักฐานเอกสาร แต่เชื่อว่า แมกเร น่าจะเป็นผู้นำฟิล์มภาพยนตร์เข้าไปฉาย เสร็จแล้วจึงถวายสำหรับนั้นแก่ กรมหลวง กำแพงเพชรฯ ให้เป็นกรรมสิทธิ์และลิขสิทธิ์ในสยามของกรมรถไฟแผ่นดินตาม ข้อตกลงสัญญา เว้นแต่ว่าคณะกรรมการจะมีการขอให้เขาตัดส่วนที่ไม่เหมาะสมออก ซึ่งแมกเรอาจต้องเอาฟิล์มกลับไปแก้ไข ส่วนการที่จู่ ๆ หนังของเขาสองสำหรับเกิดการ ออกมาเข้าโรงฉายแข่งกันนี้ น่าคิดว่าเขาจะรู้สึกอย่างไรหรือไม่

ข้อสังเกตที่น่าพิศวงอีกประการหนึ่ง คือ นางสาวสุวรรณ ที่ออกฉายโดย สยามภาพยนตร์บริษัท ระบุความยาว 8 ม้วน แต่ สุวรรณสยาม ที่ออกฉายโดย สยามนิรามัยบริษัท ระบุความยาว 7 ม้วน ข้อพิศวงนี้จะมีค่าเฉลยปรากฏไหม

เรื่องอักษรบรรยาย ของ สุวรรณสยาม ไม่มี เพราะอะไร อาจเป็นเพราะ ให้นำเสนอฉายถวายพระเจ้าแผ่นดิน หรืออักษรไทยนั้น สยามภาพยนตร์บริษัทซึ่ง ตกลงกับรถไฟจะได้สิทธิ์นำออกฉายในโรงของบริษัท จะเป็นผู้ออกทุนทำไตเติลที่มี ภาษาไทยด้วยเอง

สุวรรณสยาม

จึงถึงเวลาที่เราจะได้อ่าน สุวรรณสยาม โดยการอ่านจากเรื่องบรรยาย ที่ สยาม-นิรามัยบริษัทพิมพ์ออกจำหน่ายและลงเป็นขยัก ๆ ในหนังสือพิมพ์ *สยามราษฎร์* หนังสือบรรยายเรื่องภาพยนตร์นี้ ทำมาจากการดูภาพยนตร์แล้วบรรยายขึ้นเป็นเรื่องราวตามหนังนั้น และเวลานั้นเป็นสิ่งที่มีการทำอยู่เป็นปกติสำหรับภาพยนตร์ต่างประเทศที่เข้ามาฉายในสยาม ทำกันมาตั้งแต่แรก ๆ มีภาพยนตร์เข้ามาฉายในสยาม ระหว่างปี 2450-2460 ซึ่งหนังยังเป็นเรื่องสั้น 1 ม้วนจบ หรือยาวขึ้นก็ 2-3 ม้วน เจ้าของโรงหนังที่สั่งหนังเข้ามาฉาย ใช้วิธีเขียนหรือพิมพ์เรื่องย่อหนังที่จะฉายเป็นใบปลิวแจกจ่ายให้คนอ่านแล้วออกไปดูหนัง ต่อมาเมื่อหนังยาวขึ้น และพัฒนาการเล่าเรื่องด้วยวิธีการของภาษาหนังที่ซับซ้อน มีบทเจรจาเป็นตัวอักษรข้อความให้ผู้ชมอ่าน ผู้ชมภาพยนตร์ในสยามซึ่งส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาต่างประเทศก็ไม่สามารถดูภาพยนตร์ได้เข้าใจ ทางโรงหนังจึงต้องพัฒนาใบปลิวเล่าเรื่องย่อให้กลายเป็นตีพิมพ์เรื่องย่อออกมาจำหน่ายเป็นสมุดหรือหนังสือเล่มเล็ก ๆ ต้องว่าจ้างคนเขียนซึ่งนอกจากเป็นนักเขียนแล้วต้องมีภูมิรู้ภาษาต่างชาติของหนังนั้นด้วยหนังเรื่องใดมีเรื่องย่อหรือการบรรยายเรื่องเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ในภาษาต่างประเทศของหนังนั้นมา ซึ่งอาจเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 หนังฝรั่งเศสหรือหนังของบริษัทปาเต๊ะและบริษัทโกว์มอนด์ของฝรั่งเศสซึ่งมีสาขาทั่วโลกจะครองตลาดหนังโลก แต่หลังสงครามโลกนั้น หนังจากโรงถ่ายในฮอลลีวูด สหรัฐอเมริกาก็ครองโลก แต่อย่างไรการเขียนบรรยายเรื่องหนังนี้ คนเขียนมักต้องดูหนังก่อน อาจต้องจดคำบรรยายและบทเจรจาแล้วนำมาเขียนเล่า

เรื่องหนึ่ง ถ้าเป็นหนึ่งเรื่องยาวจบในตัว (feature) ก็พิมพ์เป็นเล่มเดียวจบในตัว แต่ถ้าเป็นหนึ่งชุดตอนต่อ (serial) ก็พิมพ์แยกเป็นหลายเล่ม เป็นตอนหรือสองตอนต่อ เช่นเดียวกับหนังสือ และเนื่องจากวงการแต่งหนังสือประเภทเรื่องสั้นและนิยายในสยาม เพิ่งเริ่มต้นมาพร้อมกับมีภาพยนตร์เข้ามาสยาม การรับจ้างเขียนเรื่องบรรยายหนังสือจึงเป็นสนามฝึกปรือฝีมือการแต่งหนังสือของนักประพันธ์ไทยหลายต่อหลายคน

สำหรับ สุวรรณสยาม ทางสยามนิราชม์ภาพยนตร์บริษัท มอบให้ใช้นามปากกา สังคามาระตา (คือ ผัน นาคสุวรรณ ต่อมาได้ร่วมงานเป็นผู้เขียนบท ผู้ช่วยผู้กำกับและผู้กำกับภาพยนตร์ของบริษัทภาพยนตร์เสียงศรีกรุง) ซึ่งเป็นนักเขียนที่รับงานเขียนให้บริษัทและหนังสือพิมพ์ สยามราษฎร์ เป็นประจำ ทำหน้าที่เรียบเรียง จึงขอนำมาเสนอทั้งหมดจากต้นฉบับที่ลงตีพิมพ์ใน สยามราษฎร์ ดังนี้

คำนำ

เรื่อง “สุวรรณสยาม” นี้ เป็นเรื่องภาพยนตร์ที่ประกอบขึ้นด้วยความพยายามของมิสเตอร์เฮนรี แมคเรย์ ผู้ชำนาญการถ่ายภาพยนต์ ซึ่งได้เยี่ยมเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก จนสำเร็จสมความมุ่งหมาย ฉะนั้นเมื่อเรื่อง “สุวรรณสยาม” ซึ่งเป็นเรื่องไทยแลแสดงโดยคนไทย แม้ผู้แสดงจะใหม่ต่อการแสดงอยู่บ้างก็ตาม มิสเตอร์แมคเรย์ผู้ชำนาญในเชิงประพันธ์เรื่องภาพยนตร์อย่างเยี่ยมผู้นี้หาได้ปล่อยให้เรื่อง “สุวรรณสยาม” จืดชืดไปด้วยประการทั้งปวงไม่ ดังท่านจะเห็นได้จากภาพถ่ายว่าเรื่องนี้ย่อวนอย่างไร แลกินใจในเชิงชั้นสภาพชนเพียงใด ตลอดจนการขบขัน สิ่งเหล่านี้มิสเตอร์แมคเรย์มิได้ปล่อยให้สูญหายไปเสียเลย

ส่วนผู้เรียบเรียงในพากย์ไทยนี้เล่า พอแย้มรายชื่อออกมาว่าจะเป็นคนใด ก็ดูเหมือนท่านจะเคยรู้จักกันอยู่ลั้วว่า มิใช่ใครที่ไหน “สังคามาระตา” เจ้าของ “เรื่องซีลเวียร์” นี้เองเป็นผู้ประพันธ์ รัชชาติในเชิงฝึกปากนั้นท่านก็เคยประสบมาแล้วว่า สังคามาระตาเคยทำความพอใจแลไม่พอใจแก่ท่านมาประการใด ในที่นี้จะไม่ต้องกล่าวซ้ำอีก

สยามราษฎร์

ภาพยนตร์ไทย

เรื่อง

สุวรรณสยาม

โดย

สังคามาระตา

นามตัวละครในเรื่อง

นางสาวสุวรรณ   **นางสาวเสงี่ยม**   **นาวิเสถียร**
นายกัฬหาญ   **ขุนรามภรตศาสตร์**

คำปรารภของผู้แต่ง

อันว่าเรื่องนิยายทั้งหลายแหล่ที่จะตกแต่งขึ้นเป็นเรื่องราวได้นั้นย่อมต้องประดิษฐ์ขึ้นด้วยความคิดความอ่านอันแท้จริง แลก่อนที่จะประดิษฐ์ขึ้นได้นั้นก็ย่อมต้องประกอบด้วยสมองปลอดโปร่งแลแจ่มใส ข้าพเจ้าเคยแต่งนิยายอันประกอบไปด้วยภาพภูมิประเทศมาเกือบทั่วทั้งพิภพ ยังเหลืออยู่อีกประเทศเดียวที่เร้นอยู่ ณ มุมโลกอันกว้างใหญ่ไพศาล ซึ่งข้าพเจ้าพึงได้ทราบค่านิยายแลประดิษฐ์ขึ้นเป็นครั้งแรก

ประเทศที่กล่าวถึงนี้ เป็นประเทศที่มีพลเมืองอันอุดมสมบูรณ์พร้อมที่อาจประกอบนิยายได้อย่างน่าสนุกสนาน ทว่าทั้งแคว้นแคว้นเสนามณฑลก็สว่างไสวรุ่งเรืองเหลือจะหว่ามไปด้วยต้นข้าว แลเป็นประเทศที่มีอากาศอบอุ่น ล้วนแล้วไปด้วยพรรณพฤกษาชาติ สวนผลไม้อเนกอนันต์

ถ้าจะพูดถึงป่าเล้าก็เป็นสุขุมทุมพุ่มพีชแลดูเขียวขจี เป็นที่พำนักขี้แก่ฝูงวิหคแลเหล่านานาสัตว์ร้าย มีต้นไม้ขึ้นเขียวชอุ่มไปทั่วทั้งประเทศ ดูน่าฟังชมยิ่งนักทั่วทุกแห่งหนตั้งแต่ที่ราบจนกระทั่งตลอดไปถึงภูผาก็อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสรรพ

โบราณวัตถุอันมีค่าต่าง ๆ หลากหลาย แลอุดมไปด้วยพระเจดีย์ซึ่งมียอดสูง
ตระหง่านเทียมเวหา ประเทศที่กล่าวขวัญถึงนี้ คือประเทศสยามนั่นเอง ดังจะได้
เห็นภาพประกอบอยู่ด้วยชัดเจนแล้ว

ประเทศสยามเป็นประเทศเอกราช แลอุดมสมบูรณ์พร้อมทุกประการ
เป็นบ่อเกิดแห่งพุทธศาสนิกชนผู้ที่มีจิตใจเลื่อมใสศรัทธาในพระบวร
พุทธศาสนา แลมีพระราชชาติประกอบไปด้วยพระราชอัครยาศัย และพระราชจริยา-
ณูวิธงามพร้อมทุกประการ

บรรดาพุทธศาสนิกชนเหล่านี้ได้ประดิษฐานวัดวาอารามต่าง ๆ ไว้อย่าง
งดงามยิ่งนัก มีปิดทองแลประดับมุกอย่างสะสรวยน่าพิศวง

ดังจะได้เห็นภาพ ซึ่งข้าพเจ้าได้ถ่ายไว้ต่อไปนี้มีพระปฐมเจดีย์ พระประโทน
วัดพระแก้ว เหล่านี้เป็นอาทิ ประตูปะสลักประดับมุกแลสลักลวดลายงดงามอย่าง
ตระการตา ถ้าใครเห็นแล้วจะอดชมพิไม้ลายมือของช่างไทเสียมิได้เลย

คลองในประเทศนี้ มีมากมายก่ายกอง พาดตัดกันหลายสาย ระเเกะระกะ
ตลอดทั่วไปทั้งกรุงดูเปนสง่ายิ่งนัก

ตามคลองเหล่านี้มีเรือนแม่ค้าเบียดเสียดเหยียดขยกันเนื่องแน่น

ในคลองสพานหัน สพานข้ามคลองซึ่งมีร้านขายของอยู่หลั่นกันเปนชั้น ๆ
ซึ่งเป็นสพานที่น่าแปลกปลาดแลดูงดงามอย่างไรพิกล

ตามตลาดก็ขายของแลสินค้าต่าง ๆ กันเปนเนื่องนิตยมิได้หยุดหย่อน สินค้า
ต่าง ๆ มีสมบูรณ์ทุกอย่างทุกประการ

แต่ทางเดินไปป่านั้น มักมีแต่จะเพาะทางเดียวเท่านั้น ทางแถบเหนือของ
ประเทศสยามอุดมไปด้วยป่าสัก แลโดยมากมักใช้ช้างงัดซุงลงน้ำ

พระที่นั่งหรือพระราชวังในพระราชอาณาจักรสยาม ได้ประดิษฐานหรูหรา
ทั้งลวดลายงดงามอย่างวิจิตรพิศดาร

พระที่นั่งอนันตสมาคม ก็หญ่รายอดเยี่ยม ตั้งตระหง่านอยู่ริมสระเขาดิน
ดูสวยงามยิ่งนัก

วิธีดำเนินทางรถไฟ ซึ่งในกรมหลวงกำแพงเพชร ทรงเปนผู้จัดการก่อสร้าง
ขึ้นนั้น ก็เจริญขึ้นรวดเร็วทันสมัย

ดังเช่นสถานีหัวลำโพง ดูกว้างใหญ่ไพศาลตระการเจริญทันอารยะประเทศ

ทางรถไฟข้ามเขาในมณฑลเชียงใหม่ ซึ่งกำลังทำอยู่ ณ บัดนี้ก็สูงละลือ
ดูน่าพิงชมไปทุกทิวทัศน์ ถนนหนทางก็สะอาดตระริ้นตาเป็นประเทศที่น่าเที่ยว แลน่า
พิงชมยิ่งนัก

บทที่ ๑

“ดิฉันจะเข้าไปนมัสการพระในโบสถ์” นางสาวสุวรรณพุดกับพระ ขณะ
เจ้าหล่อนนั่งลงกราบ และถือดอกไม้ธูปเทียนเพื่อจะเข้าไปนมัสการพระ

นางสาวสุวรรณผู้นี้ เจ้าหล่อนนับว่าเป็นผู้ที่งามเลิศ ทั้งกรุงสยามจะหาสตรี
ที่มีผิวพรรณผ่องใส แลรูปโฉมโนมพรรณงดงามยวนสียเนหาเช่นเจ้าหล่อนนี้ยากนัก
เจ้าหล่อนสมบุรณ์ไปด้วยทรัพย์สมบัติศฤงคารเอนกอนันต์ ดวงหน้าเป็นรูปไข่
เกล้าผมรับสมทรงกับวงพักตร์ แม้ม่าทว่าที่หน้าผากเจ้าหล่อนจะมีรอยตำหนิเป็น
รอยขีดเด่นอยู่นิดหนึ่ง ก็หาทำให้วงหน้าของเจ้าหล่อนสูญเสียซึ่งความงามก็หาไม่ได้
เจ้าหล่อนมีอายุย่างอยู่ในวัยราว ๆ ๑๘ ปี กำลังแรกรุ่นตรุณีน่าใครพิสวาสดียิ่งนัก
งามสมกับตระกูล คุณาศนัรสิงห์ซึ่งเป็นพี่พี่นี่ ของเจ้าหล่อนก็ใหญ่โตมโหฬาร
จะหาบ้านหรือคุณาศนัรใด ๆ ในกรุงสยามงดงามเท่าเทียมคุณาศนัรของเจ้าหล่อน
เป็นไม่มีแล้ว

เจ้าหล่อนไปนมัสการพระในวัดพระแก้วกับคนใช้ที่ชื่อสัตย์สุจริตของ
เจ้าหล่อนแต่เพียงสองคนเท่านั้น ครั้นคนใช้กับเจ้าหล่อนไหว้หลวงพ่อดำองค์หนึ่ง
ซึ่งยืนอยู่ ณ ซานชลาโบสถ์แล้ว เจ้าหล่อนก็เดินตรงขึ้นไปยังประตูโบสถ์

ณ ที่ประตูโบสถ์ทางที่จะเข้าไปนมัสการพระมณีนีรัตน์มหาปฏิมากรแก้ว
มรกตนั้น เจ้าหล่อนพบสตรีสาวซึ่งเป็นสหายของเจ้าหล่อนสองคน เจ้าหล่อนจึงฉวย
โอกาสชวนสหายทั้งสองนั้นเข้าไปไหว้พระพระปฏิมากรด้วยกัน สหายสาวทั้งสอง
ก็หาขัดขืนไม่ ตกลงยินยอมไปตามคำเชิญของเจ้าหล่อน ครั้นอธิษฐานแลนมัสการ
พระเสร็จแล้ว เจ้าหล่อนก็ชวนกันกลับ คราวนี้รวมเป็นสี่สาวด้วยกัน พร้อมทั้งคนใช้
เดินเลาะลัดเรื่อยไปตามซานชลาโบสถ์ ขณะที่กำลังเดินสนทนาปราศรัยกันมานั้น
เจ้าหล่อนระลึกถึงคำสัญญาของเจ้าหล่อนที่ให้ไว้กับกับบิดาได้ จึงพุดขึ้นกับสหาย
โดยอาการอันร้อนรน

“ดิฉันจะต้องรีบไปเดี๋ยวนี้คุณพ่อท่านกำลังคอยดิฉันอยู่ที่เดียว ท่านบอกว่าท่านจะพาดิฉันไปเที่ยวเร็ว”

แล้วเจ้าหล่อนก็เตรียมน้ำสหายทั้งสองตรงมาขึ้นรถยนต์ซึ่งจอดคอยรอรับอยู่ที่หน้าประตูโบสถ์ แล้วก็ขับตรงไปยังท่าน้ำ ตามคำมั่นสัญญา

○ ○ ○ ○ ○

วาระนี้ขอย้อนกล่าวไปถึง ชายหนุ่มผู้หนึ่งซึ่งมีนามว่า “กล้าหาญ” ชายหนุ่มผู้นี้รับราชการอยู่ ณ หอพระสมุดวชิรญาณในพระนคร รูปร่างล่ำสันคมคายสมลักษณะ ชอบหิวผมเสวยขึ้นไปเรื่อย ๆ พอรับกับวงหน้า ไปไหนมาไหนไม่เคยสวมหมวกติดศีรษะเลย ถึงวันหยุดงาน ชายหนุ่มผู้นี้ชวนบิดามารดาเลี้ยงกับพี่น้องเล็ก ๆ อีกหลายคนลงเรือปะทุน แจวไปเที่ยวตากอากาศ นายกล้าหาญแจวหัว พ่อเย็นบิดาเลี้ยงแจวท้าย ส่วนแม่มะลิมารดาเลี้ยงกับพี่น้องเล็ก ๆ อีก ๙ คนนั้น นั่งคุยกระจุกกระจิกกันมาในเรืออย่างน่าสนุกสนาน

พ่อเย็นคนนี้ รูปร่างก็ไม่เลวเหมือนกัน มีท่าทางเปนตลกคนองในตัว สังเกตจากปฏิกิริยาภายนอกดูไม่ใช่เป็นคนเจ้าทุกข์ ศีรษะของแกใส่หมวก ล้วนเข้าไปตั้งค่อนบ้าน สมกับที่เป็นผู้ปกครองคนตั้ง ๑๑ คน แต่งตัวเปนนักแสดงเต็มที่ นุ่งโจรงหยัก รุ่งขึ้นไปจนพันเช่า

พอแจวเรือมาถึงท่าเรือ พ่อเย็นก็วาดท้ายเบนหัวเรือเข้าเทียบฝั่ง ครั้นเรือเทียบท่า นายกล้าหาญก็กระโดดขึ้นจากเรือ พ่อเย็นก็จัดแจงลำเลียงลูกเล็กเด็กแดงออกมาจอบอกอยู่ที่หัวเรือแน่นอัดไปหมด เพราะรวมทั้งตัวแกด้วยแล้ว ฉะเพาะที่หัวเรือของแกเท่านั้นยังบรรจุคนได้ถึง ๑๑ คน นั่งคุยกระจุกกระจิกกันอยู่ที่หัวเรือ รอเวลาให้นายกล้าหาญกลับจากนมัสการพระ

บทที่ ๒

“วานิช” บิดาของนางสาวสุวรรณ พระผู้ทรงพระภาคจำวได้ทรงประสิทธิ์ประสาทความสุขสมบูรณ์มาให้พร้อมทุกประการ เว้นแต่ความกรุณาแลใจบุญสุนทานเท่านั้น พระองค์ลืมนึกเสียสนิทหาได้ทรงประทานมาด้วยไม่ เพราะฉะนั้นใจคอของวานิชผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นบิดานางสาวสุวรรณ จึงโหดเหี้ยมผิดไปจากสามัญชน

วานิชผู้นี้รูปร่างอ้วนท้วนสมรูปร่าง แต่งตัวเรียบๆ ไม่โก้เก๋เกินกว่าสมัยนิยม กำลังยืนสนทนากับสหายของท่านอยู่ ณ ที่ท่าน้ำ เพื่อคอยนางสาวสุวรรณตามที่ได้นัดไว้

สหายของวานิชผู้นี้มีนามว่า “ก่องแก้ว” นายก่องแก้วผู้นี้ รูปร่างสูง มีหนวดบางๆ หน้ากระดุก ถ้าจะพิศดูในใบหน้าให้ซึ่งแล้ว ก็ะทราบได้โดยทันทีว่า นายก่องแก้วผู้นี้ไม่ใช่เป็นบุรุษที่มีนิสัยเสียเป็นอารยะชนเลย ข้าดวงหน้ากลับแสดงว่าเป็นที่ซ่อนความเยอหยิ่งจองหองแลความโกงไว้ภายในอีกเอนก

ทั้งสองสหายยืนบ่นกันอุบอิบถึงเรื่องที่นางสาวสุวรรณมาช้าเกินกว่าเวลานัด ขณะที่ทั้งสองสหายกำลังยืนบ่นกันอุบอิบนี้ นางสาวสุวรรณกำลังเร่งรถแล่นมาโดยอาการอันรีบร้อน พอรถมาถึงเจ้าหล่อนก็รีบลงจากรถตรงไปหาบิดาทันที

“ทำไมเจ้าจึงปล่อยให้พ่อต้องคอยเสียเวลานานถึงเช่นนี้เล่า” บิดาถามพลาง ชูนาฬิกาข้อมือขึ้นให้เจ้าหล่อนดู

“ดิฉันมัวคุยกับเพื่อน แลไปนมัสการพระในโบสถ์เพลินจึงมาช้าไป หวังว่าคุณพ่อคงจะประทานโทษให้ดิฉันนะคะ”

“ลงเรือเถอะ อยามัวชักช้าเลย” บิดาพูดพลางเดิรนำหน้าบุตรสาวลงสะพานตรงไปยังเรือยนต์ซึ่งจอดคอยอยู่ นายก่องแก้วได้ช่องเหมาะก็ฉวยโอกาสเข้าเดิรเคียงคู่กับเจ้าหล่อนตามหลังบิดาเจ้าหล่อนไป สังเกตดูรู้สึกว่านายก่องแก้วมีความพอใจอย่างยิ่งในการที่ได้เดิรเคียงไหล่กับเจ้าหล่อนในครั้งนี้

นางสาวสุวรรณลงไปนั่งที่หัวเรือ สังเกตดูเจ้าหล่อนไม่สู้จะมีความพอใจในการเที่ยวเตร่ครั้งนี้สักนัก ทั้งนี้จะเป็นเพราะเหตุใดก็ยังไม่ถูก หรือเจ้าหล่อนจะเกลียดชังนายก่องแก้วกระมัง

บิดาเจ้าหล่อนจะนึกอย่างไรขึ้นมาไม่ทราบ ตรงเข้าไปพูดกับบุตรสาว
แนะนำให้เจ้าหล่อนสงบสติอารมณ์อย่าพกโมโหจนเฉียวโกรธซึ่งให้มากมานัก แล้ว
ก็ลูกกกลับมา ปลอ่ยให้กองแก้วเข้าไปคุยกับเจ้าหล่อนสองต่อสอง ทั้งนี้เพราะวานิช
ได้ตกลงปลงใจอย่างแน่วแน่แล้วว่า จะยอมยกบุตรสาวของตนให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่
นายกองแก้วผู้นี้ และดูดาบุตรสาวต่าง ๆ นา ๆ กองแก้วเมื่อโอกาสอำนวยเช่นนั้น
ก็มีได้ร้อรับลูกขึ้นไปนั่งเคียงข้างเจ้าหล่อนทันทีแลพูดขึ้นว่า

เธอรู้ไหมแม่สุวรรณ ว่าธรรมาบุตรสาวที่ดีแล้ว เขาจะต้องซื้อฟังกำสั่ง
สอนของบิดาโดยเคร่งครัด”

หล่อนสบัดหน้าหนี แลตอบเป็นเชิงประชดว่า

“ทำไมเธอจึงไม่ไปสมาคุมกับพวกหญิงที่ดี ๆ เหล่านั้นเล่า และปลอ่ยให้ดิฉัน
อยู่แต่ลำพัง...”

แล้วเจ้าหล่อนมิได้พูดอะไรอีกต่อไป ลูกขึ้นได้ก็ได้ออกไปยืนยังหัวเรือโดย
ความทุกข์โทมนัสอย่างแสนสาหัส บิดาของเจ้าหล่อนพรั่นตัวว่าต่าง ๆ นา ๆ ยัง
มิหน้าซ้ำ กองแก้วยังมาแสดงกิริยาอาการขึ้นเช่นนี้อีก เจ้าหล่อนจึงรู้สึกเศร้าใจอย่าง
สุดที่จะพรรณนา

เจ้าหล่อนตัดสินใจอย่างแน่วแน่แล้วว่า ถ้าขึ้นดำรงชีวิตอยู่ในพื้นพิภพนี้
อีกต่อไป คงมีแต่ความชอกช้ำระกำใจเพิ่มขึ้นทุกทิวาราตรี จะหาความสุขแม้แต่
เท่าของใยก็หามิได้ ดังนั้นเจ้าหล่อนจึงตัดใจกระโดดลงไปในน้ำเพื่อตัดความ
โศรกเศร้าอันอาจบังเกิดขึ้นได้ในอนาคตนั้น เพราะเจ้าหล่อนตรงดุษอย่างแน่วแล้วว่า
ไม่มีทางอื่นที่จะวิเศษไปกว่านี้

○ ○ ○ ○ ○

ในเวลานี้องเป่นเวลาที่นายกล้าหาญกับครอบครัวอีกตั้งโขยงพากันแจวเรือ
กลับมาจากนมัสการพระ ทางที่นายกล้าหาญกำลังแจวเรือมานี้เป็นทางที่สวนกับ
ทางที่นางสาวสุวรรณลงเรือยนต์มากับบิดาและสหายของท่าน

เพราะฉะนั้นในขณะที่นางสาวสุวรรณกระโดดลงไปในน้ำ จึงไม่ลอดพ้นไป
จากคลองจักษุของนายกล้าหาญได้

เมื่อการณ์ประจักษ์จะเพาะหน้าเช่นนั้น นายกล้าหาญก็ปล่อยแจวแผ่นลงไปในน้ำทันที มิได้รอรั้ง ธิบแหวกว่ายตรงเข้าไปช่วยเจ้าหล่อนโดยความว่องไว แลเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง พอว่ายไปถึงกายก็ช่วยพยุงเจ้าหล่อนว่ายตรงเข้าไปยังเรืออิฐ มีชายสองคนวิ่งเข้ามาช่วยพยุงเจ้าหล่อนขึ้นบนเรือโดยความเอื้อเฟื้อ เมื่อทั้งสองขึ้นมานบนเรืออิฐได้เรียบร้อยแล้ว โดยความระทวยที่เจ้าหล่อนต้องว่ายน้ำฝ่าคลื่นลมในลำแม่น้ำจนทำให้ร่างกายเจ้าหล่อนเพลียเกือบถึงวิสัยญภาพ นายกล้าหาญโอบแขนประคองหล่อนไว้แนบกับทรวงอก แลพิศดวงพักตร์เจ้าหล่อนโดยความปลาบปลื้ม ด้วยเหตุโฉนหนอเขาจึงมีสิทธิได้ตระกองสตรีสาวซึ่งมีรูปโฉมโนมพรรณงดงามไว้ในวงแขน ความเสียว กระศัลย์ก็ซาบซาบแล่นทั่วสรรพางค์ ออ ! พระกามเทพได้ดลบรรดาลแผลงศรปรุดวงใจนายกล้าหาญเสียทลยับเย็นไม่มีขึ้นดีแล้ว สตรีสาวผู้นี้คือใครหนอ ดูศิริระร่างของเจ้าหล่อนก็ไม่ใช่บุคคลชั้นสามัญ แต่ทำไมจึงได้กระโดดน้ำลงมาเสียจากเรือเล่า หรือหล่อนจะมีความเคียดแค้นใจอย่างไรกระมัง ครั้นจะเอ่ยปากถามก็ไม่กล้า จึงปล่อยให้ความคิดนี้ฟุ้งซ่านไปตามยະถากรรมจนกว่าโอกาสจะอำนวยให้ในภายหลัง ทั้งนี้เพื่อจะรักษาแลสงวนเกียรติยศในจริยวัตรอันงามของลูกผู้ชายด้วย จึงปล่อยให้เจ้าหล่อนยืนแน่นิ่งอยู่ในวงแขน โดยมีได้บังอาจล่วงล้ำก้าเกินประการใดเลย

ในขณะนี้ สองสหายคือ นายวานิชกับกองแก้ว กำลังยืนตรวจดูเจ้าหล่อนในลำแม่น้ำอย่างใจหายใจคว่า แลแรงเครื่องจักรเรือยนต์เร็วขึ้นกว่าเดิม มองดูจนทั่วก็ไม่พบร่างเจ้าหล่อนเลย เกือบๆ จะกระทำให้สองสหายนั้นพากันคิดว่า เจ้าหล่อนตกเปนเหยื่อของพญามฤตยูเสียแล้ว แต่สักครู่บังเอินเหลือบสายตาไปพบเจ้าหล่อนยืนอยู่บนเรืออิฐแลพึงอยู่ในวงแขนชายหนุ่มแปลกหน้าผู้หนึ่ง ดังนั้นจึงสั่งให้คนขับเบนหัวเรือตรงไปยังเรืออิฐนั้นทันที

พอเรือเทียบท่า นายวานิชกับนายกองแก้วก็แผ่นขึ้นจากเรือ แสดงท่าทางเหยียมโหดร้ายอย่างพิกล ส่วนท่านบิดาตรงเข้าไปยืนเคียงบุตรสาว แต่นายกองแก้วตรงเข้าไปยืนอยู่เคียงกับนายกล้าหาญ

เนื่องจากการที่ชายทั้งสองคนยังมีสติอ่อนเขลาเบาปัญญาแลงวงงงลุ่มหลงไปด้วยกิเลสตั้หลายร้อยประการ ดังนั้นจึงเห็นผิดเพนชอบ การที่นายกล้าหาญได้ช่วยบุตรสาวของตนขึ้นมาได้นั้น ย่อมเปนคุณความดีที่ควรจะสรรเสริญแล้ว แต่

กลับเป็นโทษไปหมด เห็นว่าการที่เขาได้โอบเจ้าหล่อนไว้ในวงแขนนั้นเป็นการที่ผิดไปเสียหมดทุกประการ

นายวานิชตรงเข้าใส่หน้านายกล้าหาญขาด ๆ คุด่าเสียอย่างขนานใหญ่ ข้างฝ่ายนายกองแก้วก็แสดงอาการหยาบซ้ำทารุณเหลือเกิน มิได้เห็นแก่บุญคุณของชายหนุ่มผู้ว่าสงสารนี้เลย กลับยกเท้าขึ้นเหยียบปลายเท้านายกล้าหาญไว้โดยอาการอันดูหมิ่นอย่างหยามน้ำหน้า แล้วทั้งสองก็พาเจ้าหล่อนลงเรือกลับไป

ถ้าหัวใจของข้าพเจ้าไปอยู่กับนายกล้าหาญ ณ เวลานั้นแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่า คงจะไม่ปล่อยให้เจ้ากองแก้วกลับลงเรือไปอย่างลอยนวลได้เช่นนี้เลย คงจะกระเด็นลงไปจากเรืออิฐแลสลักน้ำพอก ๆ แล้ว แต่นี่หัวใจของนายกล้าหาญตรงกันข้ามกับข้าพเจ้า จึงปล่อยให้เจ้ากองแก้วกลับลงเรือไปอย่างลอยนวล ดูใจเย็นอย่างไรพิกลหรือบางทีจะเห็นแก่ดวงหน้าอันยวนสเน่ห์ของเจ้าหล่อนกระมัง จึงอดใจไม่กระทำตอบแทน

นายกล้าหาญยืนกอดอกกอดพินกรอด ๆ โดยอาการอันแสนที่จะโมโห แต่สู้กลั้นสงบสติอารมณ์ได้ แล้วก็ยื่นแฟงดูเรือของเจ้าหล่อน.....เจ้าหล่อนผู้ที่เขาได้ช่วยชีวิตนั้นแล่นไปจนลับตา

ภาพแห่งวงพักตร์อันงดงาม ยังติดตามนายกล้าหาญอยู่ไม่รู้หาย มาเร้าดวงกระมลชายหนุ่มผู้นี้ให้ไฝ่ฝันถึงอยู่แทบทุกทิวาราตรีกาล ไม่เป็นอันกินอยู่หลับนอนตามปกติสุข เฝ้ารำพึงถึงเจ้าหล่อนทุกเช้าค่ำ แลรำพึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตว่า ทำอย่างไรจึงจะพบเจ้าหล่อนได้อีกสักครั้งหนอ นายกล้าหาญก็ท้อแท้ซื่อแลร่างกายเท่านั้น ส่วนใจหากกล้าหาญไม่ พอเห็นวงพักตร์นางสาวสุวรรณเข้าครั้งเดียว หัวใจก็แยกแตกสลายเพราะฤทธิ์เสน่ห์เสียแล้ว

○ ○ ○ ○ ○

นับจำเดิมแต่วันที่ประสพนางสาวสุวรรณตลอดมา นายกล้าหาญมิเป็นอันมือก็มีใจรับราชการตามปกติ จะนั่งนอนยี่นเคียร ภาพของเจ้าหล่อนก็มาเร้าอยู่คล่องจักขุเสมอ แม้จะจดดินสอลงบนกระดาษ ภาพแห่งวงพักตร์อันจิมลิ้มน่าเอ็นดูของเจ้าหล่อนก็เด่นอยู่ในหน้ากระดาษ แลยิ้มเยาะทำทีประจักษ์ย่ำว่า ไม่มีใครในโลกนี้

ที่จะมาบังคับดวงจิตของเจ้าหล่อนได้ กระทำให้นายกล้าหาญถึงกับมานะแลบ้น
พิมพ์่าว่า ฉันนี่เองและเป็นผู้ที่ซึ่งชี้ยแย้งความงามของเจ้าหล่อนมาเป็นรางวัล
ในการที่จะบังคับดวงจิตตามคำเย้ยหยันของหล่อน

ในขณะที่นายกล้าหาญกำลังทำงานอยู่ ณ หอพระสมุดวชิรญาณนั้น
ไม่เป็นอันได้กระทำการกิจสิ่งใดลงไปได้ จิตใจลอยเหม่อเหมินประดุจคนปราศจากสติ
ทั้งนี้ไปเพราะดวงจิตของเขาได้ไปยึดมั่นอยู่ที่ร่างอันแน่นน้อยของแม่สุวรรณนั้นเอง
นายใช้ให้ไปหยิบสมุดโบราณ ก็เดินไปหยิบโดยพลอสติอย่างไรพิกล เดินกลับมาส่ง
ให้กลับถูกคว่ำ

“ฉันใช้ให้ไปหยิบสมุดคำภีร์ ทำไมไปพล่หยิบเอาสมุดพงษาวดารสงครามมา
เล่า?”

การที่นายกล้าหาญทำงานพลาดเช่นนี้ ไม่ใช่เพราะความโง่ความเข่ออะไร
ก็หาไม่ได้ เป็นด้วยสตรี สตรี-สตรีสาวคนที่เขาช่วยชีวิตไว้นั่นเอง มาเราดวงจิตให้
คอยพวงนีกฝืนอยู่เสมอ แลทุกวันที่ว่างจากการงานแล้วเป็นต้องเลี้ยงไปเดินเตร่เล่น
ในลานวัดพระแก้วเสมอ ทั้งนี้เพราะเขาคาดว่าคงจะพบเจ้าหล่อนมานมัสการ
พระสักวันหนึ่ง เดินเรื่อย ๆ โดยความทุกข์โศกอย่างแสนสาหัส ใครจะพบ
เจ้าหล่อนอีกให้จึงได้ หญิงอื่นหมิ่นแสบที่ผ่านสายตาไป นายกล้าหาญมิได้เหลียวแล
มองดูเลยกระทั่งรอยเท้าก็ไม่อยากเหยียบร่วม ทั้งนี้เพราะดวงจิตเขาได้ฝังแน่นอยู่
แล้วในความงามของเจ้าหล่อน บุษบาแลหลงรักเจ้าหล่อนเสียจนตัดไม่ขาด ถ้ามาท
ว่าในชาตินี้เขาได้พบเจ้าหล่อนอีกสมดั่งมโนรถแล้ว หัวใจของนายกล้าหาญก็คงจะ
แยกออกจากกันเป็นพัศม์ธูลิโดยความโศกอย่างสิ้นเหลือ

วันหนึ่งเป็นวันถวายบังคมพระบรมรูป ณ ที่ปราสาทพระเทพบิดร แลวัดโพธิ์
ก็มีงานนมัสการพระพร้อมกัน ประชาชนพลเมืองต่างพากันไปกระทำการสักการะกัน
อย่างแน่นหนาฝาคั่ง แลนายกล้าหาญก็มีส่วนมาเที่ยวในงานนี้ด้วยคนหนึ่ง
เหมือนกัน แต่ใช้จะมาถวายบังคมพระบรมรูปหรืออะไรก็หาไม่ได้ ใจมุ่งอยู่อย่างเดียว
ที่อยากจะพบนางสาวสุวรรณ ยอดสุดสวาสต์ขาดใจของเขาคนเดียวเท่านั้น นัยตา
กวาดดูเสียจนทั่ว หญิงสาว ๆ ที่มาในงานนี้ทุกคนเป็นไม่มีหลุดไปจากสายตาของ
นายกล้าหาญได้เลยเป็นอันขาด

สักครู่ สายตาบังเอินแลไปประสพหญิงสาวสามคนกำลังยืนเรียงคุยกันอยู่ แลมีคนใช้แก่ๆ ยืนอยู่ข้างหลังคนหนึ่ง เขาตลิ่งพิศสตรีสาวทั้ง ๓ คนนั้นจนละเอียด ถึถ้วน ความทรงจำแต่เก่าก่อน ความทรงจำเมื่อครั้งช่วยชีวิตนางสาวสุวรรณนั้น กลับแล่นขึ้นสู่สมอง พิศดูสตรีที่ยืนอยู่ระหว่างกลางนั้น ก็จำได้อย่างแม่นยำว่า เจ้าหล่อนแน่แล้ว คือผู้ที่เขาได้เคยช่วยชีวิตมาเมื่อเร็วๆ นี้ ดังนั้นจึงยิ้มออกมาได้ ด้วยความดีใจ หัวใจก็เต้นแรงจนกระทั่งจะกลั่นความโสมนัสไว้ไม่อยู่ เลยยืนตลิ่ง หนึ่งชมภาพเจ้าหล่อนอยู่ ณ ที่นั้น

นางสาวสุวรรณกับสหายทั้งสองของเจ้าหล่อนกำลังยืนคุยกันเพลิน ในทันใดนั้นเจ้าหล่อนบังเอินเหลือบสายตามาประสพชายหนุ่มผู้หนึ่ง ยืนเด่นอยู่ ณ กลางชานชาลา เจ้าหล่อนก็จำได้ทันทีว่า ชายหนุ่มผู้นี้เองคือผู้ที่ช่วยชีวิต เจ้าหล่อนไว้ หล่อนลอบชำเลืองดูด้วยความละอาย โลहितวีงชานขึ้นแก้มเจ้าหล่อน ทั้งสองข้างจนแดงเรื่อ

ขณะที่สายตาศายหนุ่มกับหญิงสาวประสพกันนั้น ต่างฝ่ายต่างตลิ่ง พริ้งเพริดไปด้วยกันทั้งคู่ เจ้าหล่อนชะม้อยหลบสายตาอันคมปลาบของเขาโดยความ ละอาย ทันใดนั้นเจ้าหล่อนจึงพูดกับสหายทั้งสองของเจ้าหล่อนว่า

“นั่นแน่ะคะ ชายหนุ่มที่ยืนอยู่ตรงหน้าเรานั้น เป็นผู้ที่เคยมีพระเดชพระคุณ ต่อดิฉัน เคยช่วยชีวิตดิฉันไว้ไม่ให้จมน้ำตาย ดิฉันจะต้องไปขอบบุญคุณต่อเขา สักหน่อย มิเสียแรงที่เขาได้ช่วยชีวิตไว้ทั้งที”

เมื่อเจ้าหล่อนชี้แจงให้สหายฟังเป็นที่เข้าใจแล้ว เจ้าหล่อนก็เดินตรงเข้าไปหานายกัลาหาญโดยปราศจากความกระดากความกระเดื่อง

พลางเจ้าหล่อนพูดกับนายกัลาหาญว่า

“บิดาดิฉันกับสหายของท่านได้แสดงกิริยาเหี้ยมโหดต่อเธอ แต่ดิฉันจะมาขอบพระคุณเธอ เป็นพระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้”

นายกัลาหาญพูดจากรับรองกับเจ้าหล่อนว่า เขาหาได้มีความเคียดแค้นหรือ พยาบาทในการกระทำของบิดาหล่อนหรือสหายของท่านไม่ แล้วยกัลวกันออกเดินเล่นเรื่อยไป ซึ่งเจ้าหล่อนมิได้แสดงอาการขัดขืนแม้แต่เล็กน้อย

อา ! ความหวังในการที่จะพบเจ้าหล่อน ก็บรรลุสมดังมโนระถแล้ว ดังนั้น ความกังวลแลความยุ่งยากในใจของนายกัลาหาญก็พลันเสื่อมสูญลงทันที แต่นี้

ต่อไปมีแต่ความโสมนัสปลาบปลื้มเป่นล้นพ้น เขาพาเจ้าหล่อนมาพลงปากก็
พลอดขอเกาะกับเจ้าหล่อน ชี้ชมสถานที่แลภาพอันวิจิตรพิศดารของโบสถ์จนเพลิน
จนกระทั่งเคิรมาถึงเสาหินรูปดอกบัวซึ่งอยู่ตรงหน้าโบสถ์พระแก้วมรกต แล้ว
นายกกล้าหาญก็ชวนเจ้าหล่อนนั่งคุย ณ ที่นั้น รำพรรณถึงความสุขในอนาคตต่าง ๆ
นา ๆ จะหาเวลาใดที่จะปลาบปลื้มอย่างที่ชายหนุ่มแลหญิงสาวนั่งพลอดรำพรรณ
ถึงความรักต่าง ๆ นา ๆ ณ ที่เสาหินนี้เป่นไม่มีแล้ว

ในขณะที่ พ่อแม่่าเย็นศิระล่านกับครอบครัวก็มาเที่ยวในงานวัดด้วย
เหมือนกัน กำลังอุ้มแจจุงบุตรเลี้ยงของแกมาอย่างอีรุงตุงนัง ชี้ให้บุตรเลี้ยงแลภรรยา
ชมภาพอันตระการตาของวัดพระแก้ว เรื่อยมาจนกระทั่งเกือบจะไกลมาถึงที่ ๆ
หญิงสาวกับชายหนุ่มนั่งพลอดกันอยู่

ในขณะที่สองหนุ่มสาวกำลังคุยกันเพลินอยู่นั้น ประจวบกับเวลาที่นายวานิช
กับนายกองแก้วเคิรมาพบเข้าพอดี โฉมหิตว้างขึ้นหน้าชายทั้งสองแดงเรื่อโดยความ
โทษะอย่างล้นเหลือ

นางสาวสุวรรณได้มาพบนายกกล้าหาญโดยบังเอิญที่วัดพระแก้ว
กล้าหาญได้กุมมือสุวรรณมาแนบอก
(รูปจากหอดจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

นายวานิชใคร่จะพรากบุตรสาวให้แก่ไปจากนายกล้าหาญ โดยตนเองแต่เห็นไม่เหมาะ จึงบอกให้นายก่องแก้วเป็นคนลงมือแทน นายก่องแก้วออกได้ก็เดิรพรวด ๆ ตรงมาเผชิญหน้าสองหนุ่มสาวทันที

นางสาวสุวรรณเห็นนายก่องแก้วบุกรุกพรวดพราดเข้ามาดั่งนั้นก็ตกใจบ้างเล็กน้อย แต่ยังไม่ยอมสติไว้ได้ แล้วสร้างแนะนำให้นายกล้าหาญรู้จักกับนายก่องแก้วเพื่อแก้ขวย พลังพูดว่า

“นี่นายก่องแก้ว สหายของบิดาดิฉันยังงั้นละคะ”

นายกล้าหาญลุกขึ้นยืนแย้มมือไหว้เพื่อแสดงความเคารพ แต่นายก่องแก้วหารับไหว้ไม่ ไพล่เมินหน้าหนีเสีย นายกล้าหาญเมื่อเห็นนายก่องแก้วดูถูกเกียรติยศตนถึงเพียงนั้น ความเดือดแค้นก็มาสูมระอุอยู่ในดวงจิตแทบจะเดือดพล่าน แม้นว่านางสาวสุวรรณไม่ยืนอยู่ ณ ที่นี้ด้วยแล้ว คาดว่านายกล้าหาญคงจะปล่อยหมัดรุนแรงไปเซยคางนายก่องแก้วลงไปจวบลานโบสถ์เสียนานแล้ว เพราะรูปร่างของนายก่องแก้วนั้นหากนาคามือของนายกล้าหาญไม่ ข้าพเจ้าใคร่จะชมเชยนายกล้าหาญเสียในที่นี้ด้วยว่าเป็นคนใจเย็น แลสงบสติอารมณ์ได้ดีพอใช้ ถูกนายก่องแก้วปรามาทแลดูถูกต่อหน้าสตรีสาว - สตรีที่ตนหลงรัก แลบุชาถึงสองครั้งแล้ว ยังหาได้กระทำตอบแทนแม้แต่ครั้งเดียวไม่ นับว่านายกล้าหาญสงวนเกียรติยศของลูกผู้ชายได้ดีที่สุด

“บิดาของเธอไม่ยอมให้เธอมานั่งคุยกับอ้ายคนสาระเลวพรรณนี้เป็นอันขาด”

นายก่องแก้วพูดกับนางสาวสุวรรณอย่างหน้าด้านปานพระธรณีย์ แลลุ่มหลงไปด้วยกามคุณารมณ์ มิได้สงวนเกียรติยศของตนให้สมกับที่เกิดมาเป็นลูกผู้ชาย

นายกล้าหาญ เมื่อได้ยินคำปรามาทของนายก่องแก้วดั่งนั้น ก็เหลือที่จะอดกลั้น จึงเข้าไปใกล้นายก่องแก้ว หน้าต่อหน้าจรดกันประจักษ์จะฉีกเนื้อซึ่งกันแลกันเสียฉนั้น มือกำหมัดแน่นแลพูดขึ้นว่า

“แกมันดูถูกคนเล่นง่าย ๆ เช่นนี้เองแหละหรือ ?”

แต่นายก่องแก้วทำหูทวนลมเสียไม่ฟังอิริยาภิรมอะไรทั้งสิ้น ขวนนางสาวสุวรรณกลับไปจนได้ อ้างว่าบิดาสั่งให้มาตาม ในที่สุดเจ้าหล่อนต้องปฏิบัติตาม

เพราะไม่มีหนทางอะไรที่เจ้าหล่อนจะกล้าขัดขวาง เจ้าหล่อนชิมได้เป็นอย่างดีแล้ว
เจ้าก่องแก้ว สตรูตัวมหาอุบาทว์ของเจ้าหล่อนผู้นี้เป็นสหายสุดสวาทขาดใจของ
บิดาเจ้าหล่อนแต่คนเดียว เจ้าหล่อนต้องพรากจากคู่รักไปด้วยความโหม่งใจอย่าง
สิ้นเหลือ ปล่อยให้หายกล้ำหาญหนึ่งเศร้าใจแลเดือดแค้นอยู่แค่เอกราช

ในขณะที่คู่ปรับทั้งสองเข้าไปยืนเผชิญหน้ากันอยู่นั้น ประจวบกับเวลา
ที่พ่อเย็นบิดาเลี้ยงของนายกล้าหาญกับครอบครัวอีกอีลึงตุงเนงเดิรมาถึงข้างโบสถ์
เบื้องหลังที่ชายหนุ่มสองคนกำลังโต้เถียงกันอยู่ตรงนี้พอดี ดังนั้นภาพอันน่าหมั่นไส้
จึงไม่หลุดไปจากสายตาของแกได้ เมื่อเห็นคนมาดูถูกลูกเลี้ยงแก่ต่อหน้าเช่นนั้น
ความโมโหจนเฉียวก็เดือดพล่านขึ้นสู่สมองทันที พลังถอดเสื้อก๊วยเฮงออกทำที่ว่า
จะเข้ามาช่วยต่อสู้กับปรับคู่ด้วยบุตรีเลี้ยงของตนนั้น แล้วชี้ให้ภรรยาดูแลพูดว่า

“ดูนั่นนะ ! อ้ายก่องแก้ว อ้ายตัวมหาอุบาทว์”

แล้วแกก็ขยับท่าจะออกวิ่งตรงมาช่วยบุตรีเลี้ยง แต่แม่มะลิแม้แต่เอื้อมมา
อุดมือไว้ จึงกระทำให้แกมาช่วยไม่ทัน กว่าจะมาถึงที่นั่นเจ้าก่องแก้วก็พานางสาว
สุวรรณออกเดิรไปไกลเสียแล้ว

สันนิษฐานว่าฉากหน้าโบสถ์วัดพระแก้ว เมื่อนายกล้าหาญถูกนายก่องแก้ว
มาพรากนางสาวสุวรรณไป พ่อเย็นกับแม่มะลิและลูก ๆ อีก 9 คนมาปลอบใจ
(รูปจากหอดจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ดังนั้นแกจึงยกมือขึ้นตบหลังบุตรเลี้ยงแลปลอบเอาอกเอาใจ พลางชี้มือตรง
ไปที่นายก่องแก้วแลพูดว่า

“อ้ายหมอนั้นคืออ้ายก่องแก้ว อ้ายชาติอุบาทว์แสนร้าย พ่อรู้จักเทือกเถา
เหล่ากอของมันดีทีเดียว”

ส่วนนายกกล้าหาญนั้นมิได้คิดถึงเรื่องราวอะไรทั้งหมด มิใช่ใครจะมาหยาม
น้ำหน้าหรือดูถูกดูหมิ่นประการใด ไม่เอาเป็นอารมณ์เลยทั้งสิ้น มัวแต่พวงครุ่นคิด
อยู่แต่ที่วังพักตร์อันนวลจิ้มลิ้มแลยียวนของนางสาวสุวรรณอย่างเดียวเท่านั้น หัวใจ
แทบจะแยกสลายเพราะฤทธิ์รัก

อา ! ความรัก ความรักเมื่อสิ่งอยู่กับผู้ใดแล้วย่อมจะรัตรึงตรึงตราอยู่
แน่นจนตราบเท่ากัลปาวสาน ประดุจลูกอมสรพิษร้ายรัตรอบทรวงอกฉนั้น หน้าของ
นายกกล้าหาญดำคล้ำเครียดลงผิดกว่าปกติ ไม่เป็นอันทำมาหากินหรือทำการอย่าง
ใด ๆ ทั้งสิ้น คิดอยู่อย่างเดียว – อย่างเดียวเท่านั้น ที่ใครจะได้เจ้าหล่อนมาแนบไว้
กับทรวงอก ใครจะฟังเสียงหัวใจเจ้าหล่อนเต้น ใครจะจุมพิตเจ้าหล่อนเสียให้สกลม
กับความกระตือรือร้น ใครจะพนอแลตระกองกอดเจ้าหล่อนเสียให้สกลมความพิศวาสดี
อา! ทรวงอกของนายกกล้าหาญแทบจะแยกแตกออกจากกันเป็นภาค ๆ เพราะความ
งามของนางสาวสุวรรณเสียในคราวนี้เป้นแน่แล้ว

○ ○ ○ ○ ○

นายกกล้าหาญหัวสอมองป่วนปั่นอยู่แต่ที่ดวงหน้าอันจิ้มลิ้มของนางสาว
สุวรรณอย่างเดียวเท่านั้น สำเนียงอันหวานฉ่ำของเจ้าหล่อนมาก้องอยู่ที่โสตไม่รู้หาย
นั่งเป็นทุกข์รำพึงถึงเจ้าหล่อนอยู่ ณ ที่ร้านยกพื้นในสวนหลังบ้าน ใจคอเหี่ยวแห้ง
อย่างไรพิกล มือพาดโองนั่งตรองถึงความในอนาคตต่าง ๆ นา ๆ แลรำพึงอยู่ในใจ
ว่า เจ้าหล่อนจะมีความประพฤติดีในตัวเองหรือไม่ เจ้าหล่อนจะมีความ
เอ็นดูและปรานีในตัวเองบ้างหรือไม่ สังเกตดูอากัปภิกิริยาภายนอกซึ่งเจ้าหล่อนแสดง
ต่อเขานั้น ดู ๆ เหมือนว่าเจ้าหล่อนจะมีจิตผูกพันในตัวเขาบ้างเล็กน้อย แต่ไม่เห็น
เจ้าหล่อนปริปากแยมความในใจของเจ้าหล่อนให้ทราบเลย หรือจะเป็นเพราะ
ความอาย แต่ถึงอย่างไรก็ดี นายกกล้าหาญเชื่อมั่นอย่างแน่นอนแล้ว ว่าเจ้าหล่อน

คงจะไม่สลดตัดอาลัยจากเขาเสียเลยเปนนแน่ มีหน้าซ้ำๆเขาเองเป็นผู้มีพระคุณได้เคยช่วยชีวิตเจ้าหล่อนไว้ด้วย ไฉนเลยเจ้าหล่อนจะลืมบุญคุณเสียได้ง่ายๆ

สักครู่ พ่อเย็นเดินมาทางหลังบ้าน เห็นบุตรเลี้ยงเฝ้าเป็นทุกขโศกนั้นจึงเข้ามาตบไหล่แลพูดเอากเอใจ แต่นายกล้าหาญไม่แยแสในถ้อยคำของบิดาเลี้ยงเสียเลย ลูกขึ้นปลดขอกคอเสื้อออกเดินเลยมานั่งไต่ตรงแถวฝ้าถึงแม่เทพธิดายอดสุดสวาสดีซาดใจของเขาอยู่ ณ ที่หลังตุ่มลายมังกรกลางสวน ใครจะปลอบโยนเท่าใด ๆ ก็หาเชื่อฟังไม่ ทั้งนี้เพราะดวงจิตเขาได้ฝังแน่นแล้วแลยอมบูชาในความรักของนางสาวสุวรรณเสียแล้ว แม้ที่สุดเขาจะต้องพลีชีวิตออกแลกความงามของเจ้าหล่อน เขาก็คงจะยอมพลีกระทั่งหยาดสุดท้าย

พอนายกล้าหาญเดินหนีบิดาเลี้ยงไปสักประเดี๋ยว แม่มะลิก็เดินมาถึงแลปรับทุกข์กันถึงเรื่องนายกล้าหาญต่างๆ นาๆ ในที่สุดพ่อเย็นเอ่ยขึ้นว่า

“นับแต่วันที่เขาได้ช่วยชีวิตเศรษฐีสาวผู้นั้นตลอดมาจนกระทั่งบัดนี้ ดูเศร้าโศกร้อย่างไรพิกล บางวันถ้าโอกาสเหมาะๆ เราจะต้องบอกกับเขาสักวันหนึ่งว่าเขาคือใคร?”

แม่มะลิพอได้ยินดังนั้นก็เอื้อมมือไปอุดปาก แลพูดว่า

“ไม่ได้ จะบอกไม่ได้เป็นอันขาดทีเดียว”

○ ○ ○ ○ ○

ณ วันที่ ๒๑ เมษายน ซึ่งเป็นวันพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ สระปทุม เวลาค่ำก่อนจะถึงพิธี ประชาชนพลเมืองได้พากันไปคอยดูอย่างล้นหลาม นายวานิชกับบุตรสาวก็มาเที่ยวในงานนี้ด้วยเหมือนกัน ยืนดูอยู่ ณ โคนต้นไม้ห่างจากฝูงชนเหล่านั้น กับเพื่อนสาวของนางสาวสุวรรณด้วยอีกคนหนึ่ง สักครู่พอจวนจะได้ฤกษ์ เสนาบดีกระทรวงเกษตรราธิการก็มาถึง บิดาชี้ให้บุตรสาวดูพลางสนทนากันเรื่อยไป

นายกองแก้ว ถึงแม้ว่านางสาวสุวรรณจะไม่ไยดีแลเกลียดชังปานของโสโครกก็ตาม ก็ยังไม่วายที่จะพยายามรบกวานหล่อนแลอยากจะพบหน้าเจ้าหล่อน ทั้งนี้เพราะเขามั่นใจอย่างแนบเนียนแล้วว่า อย่างไรเสียก็ดีในไม่ช้าเขาคงจะได้

เจ้าหล่อนมาไว้แบบทรงวอกอย่างแน่นอน ในงานนี้นายก่องแก้วก็หาละโอกาสเสียไม่ เพราะเขาคาดว่าอย่างไรเสียก็ดี นายวานิชคงจะพาบุตรสาวมาเที่ยวด้วยเป็นแน่ ความคิดของเขามีได้ผิดพลาดเลย พอเหลือบตาไปทางต้นไม้ต้นใหญ่ที่อยู่ห่างจากหมู่ชนไปหน่อยก็เห็นนายวานิชแลนางสาวสุวรรณกำลังยืนคุยประจ้อแจกันอยู่กับเพื่อนสาวของเจ้าหล่อนอีกคนหนึ่ง ดังนั้นเขาจึงปราดเข้าไปหาทันที นางสาวสุวรรณพอประสพนายก่องแก้ว ความสนุกความรื่นเริงก็ปลาศนาการไปในบัดนั้น ความเศร้าสลดกลับเข้ามาแทนที่ทันที ทั้งนี้เพราะเจ้าหล่อนซึ่งแลไม่อยากจะพบขอเห็นวงพักตร์อันซ่อนไว้ซึ่งความโหดร้ายดังเช่นทรชนเลย นายวานิชเมื่อเห็นบุตรสาวของตนแสดงกริยาไม่พอใจนายก่องแก้วเช่นนั้น เพื่อจะมีกระทบหัวใจเจ้าหล่อนให้ซ้ำชอก จึงเลยชวนนายก่องแก้วไปเที่ยวเสียทางอื่น ปล่อยให้เจ้าหล่อนยืนคุยอยู่กับเพื่อนหล่อนแต่ลำพังสองคน

นายกัฬหาญผู้ซึ่งพวงหลงไหลในความงามของนางสาวสุวรรณนั้น ไม่ว่าจะมีการงานที่ไหนและแห่งใด ไม่ว่าจะใกล้หรือไกลไปไม่มีขาดเลยสักครั้ง ทั้งนี้เพราะเขาอยากจะได้พบวงพักตร์อันแซมซ้อยของนางสาวสุวรรณแต่อย่างเดียวนั้น เพราะเจ้าหล่อนไม่เคยขาดเลยแม้แต่งานเดียว ไม่ว่าจะมึงงานที่ไหนเจ้าหล่อนก็ต้องไปเสมอ ในงานพระราชพิธีจรดพระนังคัลคราวนี้ นายกัฬหาญก็มายืนมุงดูอยู่ด้วยด้วยความประสงค์จะได้พรรณนามาแล้วข้างต้นนั้น

พอนายวานิชกับนายก่องแก้วเดินลับไป นายกัฬหาญก็เดินตรงมายังเจ้าหล่อนทันที ทั้งนี้เพราะนายกัฬหาญได้มุงที่อยากจะเข้ามาหาเจ้าหล่อนตั้งแต่แรกประสพ แต่หากโอกาสยังไม่อำนวย ครั้นโชคบันดาลเช่นนั้น เขาจึงไม่ยอมละโอกาสให้ผ่านพ้นไปเสียโดยใช่เหตุ

นางสาวสุวรรณพอเหลือบเห็นนายกัฬหาญ ความเดือดแค้นที่บังเกิดขึ้นเมื่อตะกุกก็เสื่อมหาย เจ้าหล่อนรู้สึกปลื้มแลปีติอย่างสุดที่จะพรรณนา พลังพูดกับสหายของหล่อนว่า

“ดิฉันต้องขออภัยโทษ โปรดให้โอกาสดิฉันคุยกับนายกัฬหาญ สหายใหม่ของดิฉันหน่อยนะคะ”

สหายของเจ้าหล่อนหาขัดขืนประการใดไม่เพราะเห็นอกสตรีเพศด้วยกัน จึงลาเจ้าหล่อนเลี้ยงไปดูเสียทางอื่น

นายก้าหาญเห็นเจ้าหล่อนให้โอกาสดังนั้น ก็ชี้ชวนให้เจ้าหล่อนดูพิธีแรกนา แลอธิบายให้เจ้าหล่อนฟังจนเพลิน

พอได้พระฤกษ์ เจ้าพระยาพลเทพฯ ก็เสด็จทวยจับผ้าถุงแลลงมือไถตามธรรมเนียม อันเป็นโบราณราชประเพณี ครั้นแล้วนางเทพีเทพาก็หว่านข้าว พอเสร็จพิธี ประชากรราษฎรก็พากันเข้าแย่งพรณข้าวเพื่อเอาไปเป็นของขวัญที่ระฤกในการที่จะทำนาในปีนั้นต่อไป

ในทันใดนั้น นายวานิชกับนายกองแก้วก็พากันเดินกลับมาหานางสาวสุวรรณเพื่อจะชวนให้กลับบ้าน แต่พอเหลือบไปเห็นนายก้าหาญยืนคุยกับบุตรสาวของตนดังนั้น ความโทษะก็แล่นขึ้นนำแลตรงเข้ามาพูดด้วยความเดือดแค้นอันแสนที่จะอดกลั้น ว่า

“อ้ายซี้ซ้า เองเสือกหน้ามาพูดกับบุตรสาวของข้าด้วยเรื่องอะไร ทีหลังเองอย่าได้มาบังอาจพูดกับบุตรสาวของข้าอีกเป็นอันขาด ทีเดี๋ยวนะ จำไว้ให้ดี”

สันนิษฐานว่าฉากในงานพระราชพิธีแรกนา เมื่อนางสาวสุวรรณได้พบกับนายก้าหาญเป็นครั้งที่ 3 ก่อนที่นายวานิชกับนายกองแก้วมาพรากเธอไปเสีย (รูปจากหอดจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

พูดแล้วก็พานางสาวสุวรรณกลับไปเสียต่อหน้า เจ้าหล่อนมองดูหน้าคู่รัก โดยความอาลัยอย่างสิ้นเหลือ ทำสั่นแทบจะก้าวเดินกลับไปไม่ได้ แต่โดยเหตุที่บิดา ฆูดไปโดยแรง เจ้าหล่อนจึงต้องฝืนใจไป

ส่วนนายกองแก้วเห็นสหายของตนกระทำกับนายกล้าหาญเช่นนั้นก็สมใจ นึก จึงยิ้มเยาะซ้ำเติมแลพูดยั่วโทษะอีกต่าง ๆ นา ๆ แล้วก็เดินกลับไปประจักษ์ว่าตน มีชัยแก่เขาแล้วนั้น

ส่วนนายกล้าหาญ ยืนมองดูเจ้าหล่อนเดินไปจนลับตา โดยความทุกข์ โทมหนักใจอย่างสิ้นเหลือ พลังรำพึงอยู่ในใจว่า “เหตุไฉนหนอพระผู้ทรงพระภาค เจ้าจึงไม่ช่วยอนุเคราะห์เห็นแก่หัวอกของคนอนาถาไร้ความรักในวาระนี้บ้าง” ยืน สท่อนถอนใจอยู่ไปมาด้วยความกลุ้มกัลดในทรวงอก ประจักษ์ดังมีเข็มเสียบแทงอยู่ ในดวงกรรมดั่งพินแล่ม

บทที่ ๓

ในคืนวันนั้น เมื่อนายกล้าหาญกลับมาถึงบ้าน แล้วก็เฝ้าเป็นทุกข์โทมหนักถึง นางสาวสุวรรณไม่รู้หาย มานั่งรำพึงอยู่คนเดียว ณ ที่หลังตุ่มน้ำลายมังกรหลังบ้าน คล้าย ๆ กับคนวิกลจริต

ส่วนแม่มะลิกับพ่อเย็นก็ช่วยกันไม่แบ่งและคุยกันถึงเรื่องบุตรเลี้ยงอยู่ ณ ที่ ร้านในสวนหลังบ้านเหมือนกัน ปรับทุกข์ถึงเรื่องที่จะแถลงความจริงให้บุตรเลี้ยงฟัง ว่า เขาคือใครแน่

ในที่สุดพ่อเย็นเอ่ยขึ้นว่า

“ไม่มีอุปสรรคอันใดจะเกิดขึ้นดอกนะยาย เราจะต้องบอกความจริงให้เขาฟัง ตลอด”

พ่อเย็นพูดแล้ว ชยับจะลุกเดินไป ท่านยายมะลิเข้าไปอุ้มไว้ เพราะเกรงว่า ถ้าขึ้นพูดไปแล้วคงจะเกิดเรื่องใหญ่โตเป็นแน่ แต่ท่านตาไม่ฟัง ในที่สุดต้องไปจนได้

พอไปถึงก็นั่งบนหลังตุ่มซึ่งตั้งเคียง ๆ กับนายกล้ำหาญ ส่วนท่านยายไปนั่งอยู่ข้างล่าง

ในที่สุดพ่อเย็นพูดกับบุตรเลี้ยงว่า

“ยังไง ดูเหมือนตั้งแต่วันที่ช่วยสตรีสาวนั้นขึ้นมาจากน้ำแล้ว ไม่เห็นเป็นอันกินอันนอนเลย เฝ้าคิดถึงเจ้าหล่อนอยู่เสมอ ดูหน้าตาแลรูปร่างซูบผอมลงไปมาก”

“ฉันจะคิดถึงเจ้าหล่อนหรืออะไรก็ได้ทั้งสิ้น-----แต่ถาณะของเจ้าหล่อนไกลกว่าเรามาก” นายกล้ำหาญพูดแสดงความทุกข์โทมนัส

“โอ ลูกเข้าใจผิดมากทีเดียว ตระกูลของลูกก็ไม่เลวกว่าเจ้าหล่อนเท่าใดนัก ลูกยังไม่รู้เรื่องราวอะไร คอยฟังพ่อจะเล่าประวัติให้เจ้าฟัง”

พ่อเย็นพูดแล้วลดลงไปนั่งที่พื้นดินข้างล่าง นายกล้ำหาญก็ลงไปนั่งยอง ๆ โดยความกระหายอยากฟังเต็มที่

หลายปีล่วงมาแล้ว พ่อของเจ้าซึ่งเป็นคนที่มั่งมีที่สุด ได้พาเจ้ามาเที่ยวกรุงเทพฯ เวลานั้นเจ้ายังเล็กมากอายุราว ๆ ๙ หรือ ๑๐ ขวบเท่านั้น พอมาถึงบ้านในกรุงเทพฯ ยังไม่ทันจะขึ้นบันไดบ้าน พ่อเจ้าเกิดเป็นลมขึ้น ในขณะนั้นเจ้าวิ่งออกไปซื้อขนมใส่ไส้กินโดยความชน แม่มะลิซึ่งเป็นแม่เลี้ยงของเจ้าเวลานี้ ได้ทำขนมใส่ไส้ขายเวลานั้น พ่อเห็นเจ้าเข้าก็รู้สึกรักใคร่เป็นอันมาก อยากรจะได้เจ้าไว้เป็นบุตรบุญธรรม เพราะแกไม่เคยมีบุตรเลยสักคน นั่งดูหน้าเขยคางโดยความปิติเป็นอันมาก ถึงกับป้อนขนมให้กินเปล่า ๆ พ่อเจ้ากลับมาจากเจ้าขนม คนในบ้านนั้นเขาก็ช่วยกันห้ามพ่อเจ้าขึ้นไปบนเรือน แต่โรคของท่านหาทันทให้พยาบาลไม่เลยสิ้นลมหายใจเสียก่อนเจ้ามาเห็นใจ เวลานั้นเจ้าเคราะห์ร้ายมาก พ่อตายแล้วมีหน้าซำยังเกิดเพลิงไหม้ขึ้นใกล้ ๆ บ้านด้วย ดังนั้นเจ้าเลยวิ่งเตลิดเปิดเปิงไป ส่วนแม่มะลิจะลง เรือกลับบ้าน เห็นเจ้าวิ่งพลัดมาดังนั้น จึงอุ้มเจ้าลงเรือหนีมา

ในขณะนั้นพ่อไม่อยู่ ไปเที่ยวทางมณฑลภาคเหนือ ครั้นกลับมาก็เห็นแม่มะลิเอาเจ้ามาเลี้ยงไว้แล้ว แลแก่เล่าให้พ่อฟัง ว่าแก่เก็บเจ้ามาได้โดยเกิดเพลิงไหม้ที่ใกล้ ๆ บ้านเจ้า และเห็นเจ้าพลัดญาติมา

เมื่อพ่อได้ฟังดังนั้น พ่อรู้สึกตกใจเป็นอันมาก ครั้นจะกลับนำเจ้าไปส่งคืนญาติของพ่อเจ้า พ่อก็เกรงเขาจะหาความใส่พ่อ ดังนั้นจึงอุสาห์ถนอมกลม่อมเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรมจนเติบโตใหญ่มากระทั่งบัดนี้

แล้วตายายก็ก้มลงกราบกรานบุตรเลี้ยง แสดงว่าเขามีความนับถือประดุจ
นาย แต่นายกล้าหาญไม่ยอมให้ไหว้เพราะแก่เป็นผู้ที่เคยมีพระเดชพระคุณมามาก

แล้วพ่อเย็นพูดอีกสลับไป พูดไปว่า

“ตามพ่อไปที่บ้านซี พ่อจะให้ดูเครื่องแต่งตัวเมื่อครั้งเจ้ายังเล็ก ๆ อยู่ ดั้งนั้น
คนทั้ง ๓ จึงลุกขึ้นเดินไปยังเฉลียงหน้าบ้าน ครั้นแล้วแม่มะลิก็เข้าไปในห้อง หยิบเอา
หีบไม้ออกมาเปิด แลหยิบเครื่องแต่งตัวกระจุกกระจิกออกมาอวด มีเสมาเพชร
แลกำไลต่าง ๆ อีกเยอะเยอะ นายกล้าหาญเมื่อทราบว่าเป็นคนมั่งมีดั่งนั้น ก็รู้สึก
ปลื้มปีติเป็นอันมาก พลงพูดกับพ่อเย็นว่า

“พ่อไม่ต้องตกใจอะไรหรอก ฉันจะพยายามสงวนความลับนี้ไว้จนกระทั่ง
ชีวิตหาไม่”

เมื่อท่านตาแลท่านยายได้ฟังบุตรเลี้ยงพูดรับรองดั่งนั้น ก็รู้สึกมีความยินดี
เป็นอันมาก ความกลัวในเรื่องที่จะต้องเป็นในการที่ชะโมบุตรเขามากก็เป็นอัน
เสื่อมสูญ

○ ○ ○ ○ ○

ฉากพ่อเย็นกับแม่มะลิ เปิดหีบไม้สักให้นายกล้าหาญดูเสื้อผ้าที่ติดตัวเขามาเมื่อยังเด็กเล็ก
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

วันต่อมาเทพยะจ้าวได้ตัดสินใจให้นางสาวสุวรรณแล่นายกล้ำหาญมาเที่ยวซื้อของในตลาด ดังนั้นชายหนุ่มกับหญิงสาวจึงมีโอกาสดำพบกันอีกโดยความปลาบปลื้ม

“เธอมาซื้ออะไรจะ แม่สุวรรณ?” นายกล้ำหาญถามขึ้นขณะที่พบเจ้าหล่อน
“ดิฉันจะหาซื้อของไปแจกจ่ายคนจนในคลองบางหลวง”

“ยังงั้นก็ดีแล้ว ถ้าเธอยินดี ฉันจะพาเธอไปโดยเรือสำปั้นของฉัน” นายกล้ำหาญพูดโดยเสียงอันไพเราะที่สุด

เจ้าหล่อนมิได้ขัดขืนประการใด ตกลงยินยอมไปด้วยดี แล้วชายหนุ่มแลหญิงสาวกับคนใช้ก็ออกเดินตรงไปยังท่าเรือที่ทำเตียน

พอถึงท่าเรือ นายกล้ำหาญก็กระโดดลงเรือสำปั้น รับเจ้าหล่อนลงนั่งหัวเรือ แล้วก็ออกพายพายหน้าเข้าสู่คลองบางหลวง ส่วนคนใช้เมื่อส่งนายลงเรือแล้วก็กลับบ้าน

ในเวลาเดียวกันที่สองหนุ่มสาวกำลังพายเรือเรื่อยมานั้น นายกองแก้วก็ลงเรือยนต์มาจากบ้านเข้าไปตรวจโรงสีในคลองบางหลวงด้วยเหมือนกัน เมื่อตรวจการงานเรียบร้อยแล้ว ก็ลงเรือกลับออกมาหนึ่งชั่วโมงเอกเขนกอย่างเต็มภูมิ สุขบุหรี่ปันควนปุยด้วยความสุขารมณ์

นายกล้ำหาญกับนางสาวสุวรรณพายเรือแล่นคู่กันเรื่อยมาด้วยความปิติยินดีอย่างยอดเยี่ยม พอเรือสำปั้นจะสวนกับเรือยนต์ นายกองแก้วก็เหลือบมองเห็นหน้าเจ้าหล่อนทันที ความโทษะก็เดือดพล่านขึ้นหน้าอย่างเหลือที่จะอดกลั้น ขว้างบุหรี่ปันทั้งด้วยความโมโหแลสั่งให้เบนหัวเรือปรีเข้าไปยังเรือสำปั้นแล้วให้ลูกสมุนช่วยกันยึดเรือสำปั้นไว้

นายกล้ำหาญเห็นตุการณ์ปรากฏขึ้นฉะเพาะหน้าเช่นนั้น ก็ลุกขึ้นยืนแยกพายขึ้นเหยียงลงไปที่มีมือลูกน้องนายกองแก้ว ส่วนนางสาวสุวรรณนั้นตัวสั่นบ้างเล็กน้อย

“ถ้าเขามีธุระจะไปในคลองนี้ เธอต้องลงมาในเรือของฉัน” นายกองแก้วพูดอย่างหน้าด้าน

“ดิฉันจะไปตามความพอใจของดิฉัน และดิฉันชอบไปในเรือเล็ก ๆ ลำนี้” เจ้าหล่อนตอบแล้วสบัดหน้าหนี

“ถ้าคุณพ่อเธอทราบเรื่องนี้ คงจะโกรธมากทีเดียว” นายกล้าหาญ (ที่ถูกคือ ก่องแก้ว : ผู้เขียน) พุดยกบาทรีใหญ่ขึ้นชม

“ไม่ใช่ทั้งการอะไรของเธอ ท่านจะโกรธหรือไม่ก็แล้วแต่” เจ้าหล่อนตอบ อย่างไม่มีน้ำมีนวล

ในขณะที่ นายกล้าหาญพยายามยกพายตีมือที่มายึดเรือไว้ จนถอยเรือออกห่างได้ แล้วกรีบเจ้าพรวด ๆ ออกมา พอพ้นอุปสัดอันน่าบัดสีนั้นมาแล้ว ก็ยกกำปั่นชู แลยิ้มอย่างคนมีชัย นางสาวสุวรรณเมื่อเห็นครุฑ์รักษาของหล่อนขณะคู่ปรับกับคังนั้นก็ รู้สึกปีติเปนนอนมาก

แล้วสองหนุ่มสาวก็พายเรือชมภาพอันงดงามวิจิตรของลำคลองเรื่อยมา โดยความภูมิใจแลปีติอย่างล้นเหลือ

บทที่ ๔

ในตอนบ่ายวันนั้น พอนายก่องแก้วกลับมาถึงบ้าน ก็รีบตรงไปหานายวานิช ทันที เล่าเรื่องที่พบนางสาวสุวรรณให้ฟังจนละเอียด นายวานิชรู้สึกมีความเดือดแค้น บุตรีสาวของตนเปนนอนมาก ที่ไม่อยู่ในโอวาทแลเชื่อฟังคำสั่งสอนของตนเลย มัวแต่ไปลุ่มหลงพวงรักอยู่แต่กับนายกล้าหาญคนเดียวเท่านั้น แลพุดกับนายก่องแก้วว่า

“ฉันปล่อยให้เปนนอนที่ของท่านจัดการเอาเองในเรื่องนี้ ฉันหมดความสามารถที่จะพรากเจ้าหล่อนจากเพื่อนอุปาทว์คนนั้นได้”

ก่องแก้วเมื่อได้ยินดังนั้น ก็รู้สึกยินดีเปนนอนมาก ยกมือขึ้นไหว้ด้วยความเคารพแล้วพุดว่า

“ถ้าเช่นนั้นโปรดให้โอกาสผมได้พบกับเจ้าหล่อนอีกสักครั้ง ผมจะหาโอกาสปลอบโยนเจ้าหล่อนให้ลืมอายมनुษย์ไพร่คนนั้นให้จงได้”

นายวานิชมิได้ขัดขืน ตกปลปล่อยโอกาสให้นายก่องแก้วพบปะพุดจากกับ บุตรีสาวของตนได้ตามชอบใจ

ขณะนั้นประจวบกับเวลาที่นางสาวสุวรรณลงมาเดินเล่นแลนั่งพักผ่อน อารมณ์อยู่ ณ แก้วในสวนพอดี นายกองแก้วเมื่อเห็นโอกาสอำนวยให้เช่นนั้น ก็เดินปราดเข้าไปหาโดยความกระหึ่มยี่มัย่อง

นางสาวสุวรรณเมื่อเห็นนายกองแก้วเดินมาเช่นนั้น เจ้าหล่อนรีบลุกขึ้นเดินหนีไปเสีย เพราะเจ้าหล่อนไม่อยากจะพบหน้าเลยแม้แต่น้อย นายวานิชเมื่อเห็น บุตรสาวของตนแสดงกิริยาเช่นนั้น ก็วางหมวกแลไม่เท้าตรงเข้าไปหาแลพูดว่า

“เจ้าจะต้องทำตามคำสั่งของพ่อทุกประการ ทำไมเจ้าจึงลุกหนีนายกองแก้ว มาเสียเล่า ไป ! กลับไปนั่งคุยกับเขา”

“มิได้ค่ะ ดิฉันหาได้ขัดคำสั่งของคุณพ่อไม่” พูดแล้วเจ้าหล่อนก็ยกมือไหว้ แลออกเดินตรงไปยังที่แก้วซึ่งนายกองแก้วนั่งอยู่

นายกองแก้วพอเหลือบเห็นนางสาวสุวรรณเดินมา ก็รีบลุกขึ้นยืนต้อนรับ โดยความปิติ บอกให้เจ้าหล่อนนั่งลง นางสาวสุวรรณจำใจนั่งคุยโดยเสียไม่ได้ แล ผินหน้าเมินไปเสียทางอื่น

“ทำไมเธอจึงเกลียดฉันมากนัก เธอเห็นฉันเป็นอย่างไร พุทโธ่ ฉันอาจบำรุง ความสุขให้เธอได้อย่างดี ๆ ที่เดียวนาเธอหนา” นายกองแก้วพูดพล่าม

“ไรรักษาโทษของฉันมีมากมายกายกองเอนกอนันต์ตั้ง อาจหารายได้ได้ปีละตั้ง หลายๆ แสนบาท สอนมะพร้าว สอนกล้วยก็มีจนสุดลูกหูลูกตา ทำไมทรัพย์สมบัติ ของฉันเหล่านี้บำรุงความสุขให้เธอไม่พอหรือ ? เธอยังไม่เห็นใจฉันหรือ ว่าฉันรักเธอ แลบูชาเธอเพียงไร พุทโธ่ทำไมเธอจึงเอาอกเอาใจออกหากจากฉันเสียเช่นนั้นเล่า โปรดบอก โปรดพูดให้ฉันชื่นใจสักคำซิว่า เธอไม่เกลียดฉัน แลรักฉัน” นายกองแก้ว พูดพลางยกมือทั้งสองจะเข้าไปประคองหล่อน แต่เจ้าหล่อนปิดมือเสีย แล้วพูดเป็น เชิงเย้ยว่า

“ดิฉันไม่ต้องการจะแต่งงานกับเธอ หรือต้นมะพร้าวของเธอดอกค่ะ”

นายวานิชเห็นท่าทางจะไม่เป็นการ จึงเดินเข้าไปหาบุตรสาว นายกองแก้ว แลนางสาวสุวรรณก็รีบยืนขึ้นทันที

นางสาวสุวรรณ พูดกับบิดาด้วยความโทมนัสว่า

“คุณพ่อคะ ทำไมคุณพ่อจึงแสรังทรมานดิฉันเล่นเช่นนี้เล่า คุณพ่อก็ทราบ อยู่ดีแล้วไม่ใช่หรือว่าดิฉันเกลียดนายกองแก้วคนนี้เพียงไร”

นายวานิชเมื่อเห็นบุตรสาวของตนมีความโทมัสคังนั้น จึงพูดประจบเอาใจว่า

“ถ้าลูกไม่พอใจก็ไปเดินเล่นเสียทางอื่นเถิด พ่อไม่ข่มเหงน้ำใจลูกดอก”

ดังนั้นเจ้าหล่อนจึงลาบิดาเจ้าหล่อนมาเสียจากที่นั่นโดยความโทมัสคังอย่างสิ้นเหลือ แลคิดอยู่ในใจว่า ทำไมบิดาจึงแสรังทรमानบีบเค้นหัวใจหล่อนเช่นนี้หนอ เกิดมาทั้งชาติจะหาความสุขสบายใจแม้แต่น้อยก็หาไม่ได้ แล้วเจ้าหล่อนก็เดินลับหายไป

เมื่อนางสาวสุวรรณเดินลับไปแล้ว นายกองแก้วจึงเอ่ยขึ้นว่า

“ดูท่าทางเจ้าหล่อนยังไม่วายที่จะเฝ้ารำพึงถึงเจ้าสหายสาระเลวคนนั้นเลย ผมจะต้องจัดการกำหราบมันเสียเอง”

นายวานิชสั่นหน้า แลพูดว่า

“นั่นเป็นธุระของท่านที่ท่านจะต้องทำ แต่ส่วนฉันนั้นจะพาเจ้าหล่อนออกไปเสียจากกรุงเทพฯ เพื่อพรากให้ห่างกันเสีย”

เมื่อพูดจากันเป็นที่ตกลงเรียบร้อยแล้ว ทั้งสองคนก็ลาจากกันไป

นายวานิช พอลกลับมาถึงบ้านก็บอกให้บุตรสาวทราบว่าจะพาไปเที่ยวตากอากาศที่หัวหิน แต่มิได้แสดงความจริงให้ทราบถึงความประสงค์อันแท้จริงนั้นก็คือจะพรากเจ้าหล่อนให้ห่างจากนายกล้าหาญ

นางสาวสุวรรณ พอได้ทราบข่าวว่าเจ้าหล่อนจะต้องไปหัวหินดังนั้น เจ้าหล่อนจึงจัดแจงมีจดหมายไปนัดพบกับนายกล้าหาญเพื่อจะบอกข่าวคราวในการที่เจ้าหล่อนจะต้องจากไป

พอถึงเวลานัด เจ้าหล่อนก็ออกจากบ้าน ลงเรือข้ามไปยังวัดอรุณ พร้อมด้วยสหายสาวของเจ้าหล่อนสองคน แลคนใช้ด้วยอีกคนหนึ่ง

เจ้าหล่อนไปยืนคอยที่หน้าวัดสักครู่ ก็พบนายกล้าหาญคอยอยู่ตามนัด ดังนั้นเจ้าหล่อนจึงแยกกับสหายแลคนใช้ของเจ้าหล่อน ตรงเข้าไปหานายกล้าหาญด้วยความปิติอย่างสิ้นพัน แล้วทั้งสองหนุ่มสาวก็ชวนกันเดินไปหยุดยังซากพระปรารักษ์แลร่ำพรรณนาถึงความรักระหว่างกันแลกันต่างนาๆ เคล้าเคลียกันด้วยความพิศวาสดีอย่างสิ้นเหลือ ไม่ผิดอะไรกับนกพิราบซึ่งกำลังเคล้าเคลียกันอยู่บนหลังคา

โบสถ์ จะหาโอกาสใดมาปลื้มปราโมทย์เท่าครั้งนี้เป้นไม่มีแล้ว ในที่สุดเจ้าหล่อนเอ๋ย
ขึ้นว่า

“คุณพ่อดิฉันท่านเกลียดเธอมาก ทั้งนี้มิใช่อื่นไกลเลย เพราะความจน---
ความจนของเธอเท่านั้น กระทำให้ท่านเกลียด ไม่อยากจะคบค้าสมาคมกับเธอ
ถ้าเธอพยายามสะสมเงินพอให้มั่งมีขึ้นได้บ้างแล้ว หวังว่า-----”

พอเจ้าหล่อนพูดได้ถึงเพียงนี้ นายกล้าหาญก็พูดสอดขึ้นว่า

“ฉัน---ฉันจะไม่ชวนขายอะไรอีกแล้ว นอกจาก นอกจากความรักในเธอ
อย่างเดียวเท่านั้น”

เจ้าหล่อนมิได้พูดอะไรต่อไปอีก โลกิตวิงพลาณสว่างพัศตรจันแดงเรื่อ ด้วย
ความละอายแลความรักระคนกัน นายกล้าหาญจับมือหล่อนมาแนบไว้กับทรวงอก
แลใคร่ๆ จะจุมพิตรเจ้าหล่อนในขณะนั้นแล้ว แต่พอหวลระลึกขึ้นได้ว่าเจ้าหล่อนยัง
หาเป้นกรรมสิทธิ์ของเขาไม่ ดังนั้นจึงรู้สึกใจไว้ได้อย่างน่าชม

ในที่สุด นางสาวสุวรรณพูดตัดบทขึ้นว่า

“เราคุยกันนานแล้ว เห็นจะต้องกลับกันทีนะคะ”

นายกล้าหาญมิได้ขัดขึ้นประการใด จึงชวนกลับออกมาทางโบสถ์ทันที
พอมายังถนนหน้าประตูโบสถ์ เจ้าหล่อนก็จำลาจากไปแลพูดว่า

“ดิฉันจะพยายามคิดถึงเธอเสมอ เธอคนเดียวเท่านั้น”

นายกล้าหาญยืนมองดูเจ้าหล่อนจากไปด้วยความอาลัยรัก ดูเจ้าหล่อน
เดินไปจนกระทั่งลับสายตา แล้วรำพึงอยู่ในใจว่า “ไหนหนอจึงจะได้เจ้าหล่อนมาไว้
แนบข้างสมใจนึก พระผู้ทรงเป้นจ้าวบนสวรรค์จะไม่ประทานโอกาสให้บ้างทีเดียว
หรือ ? จะแก้งกรรมให้ดับสูญ เพราะความพิศวาสดีในความงามของเจ้าหล่อน
เสียละหรือ ?” ครั้นแล้ว นายกล้าหาญก็ฝืนใจข่มสติกลับไปยังที่พำนักนี้ด้วยความ
ระทมตรมตรอม

ณ เวลาเดียวกับที่นายกล้าหาญกำลังสนทนาปราศัยอยู่กับนางสาวสุวรรณ
ที่วัดอรุณนั้น ลูกน้องนายกองแก้วได้ลงไปเฝ้าเรือประทุนของนายกล้าหาญใหม่สิ้น
ทั้งนี้ก็เพื่อจะแก้งมิให้นายกล้าหาญมีเรือใช้ เพราะทรัพย์สมบัติของนายกล้าหาญ
นอกจากเรือประทุนแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่ามีอะไรอีกเลย แลเมื่อทราบว่ามีเรือประทุน

ของตนถูกเพลิงไหม้ดังนั้น จะได้ชวนขวายเป็นเงิน ซึ่งเป็นหนทางที่พวกทจริตจะ
ดำเนินกรอีกต่อไป

○ ○ ○ ○ ○

วันรุ่งขึ้น ลูกน้องนายกองแก้วได้ตรงมายังบ้านนายกล้าหาญตั้งแต่เช้า
เพื่อจะออกอุบายชักชวนให้นายกล้าหาญออกไปจากกรุงเทพฯ ให้จงได้ ครั้นเข้าไป
ในบ้าน พบแม่มะลิกำลังเก็บเสื้อผ้าอยู่จึงถามว่า

“นายกล้าหาญอยู่หรือไปข้างไหน ?”

“ยื่นคุยกับบิดาที่สพานโนนนะ” แม่มะลิตอบแล้วชี้มือตรงไปยังสพาน

ลูกสมุนนายกองแก้วได้ฟังดังนั้น ก็ลาแม่มะลิ ตรงไปหานายกล้าหาญกับ
พ่อเย็น ซึ่งคุยกันอยู่บนสพานทันที แล้วก็เอ่ยขึ้นว่า

“ฉันได้ทราบข่าวว่า เรือประทุนของท่านถูกไฟไหม้ ฉันจึงได้รับตรงมาหา
ท่าน เพื่อจะชวนท่านไปทำงานที่เชียงใหม่ จะให้เงินเดือนอย่างงามทีเดียว เวลานี้
กำลังหาคนที่มีความรู้ดี ๆ อยู่”

เมื่อได้ทราบความดังนั้น พ่อลูกก็ปฤษาหรือกันว่า จะไปดีหรือไม่ไป
ในที่สุดความจนมาบังคับดวงกรรมลนายกล้าหาญให้จำต้องยอม ดังนั้นจึงเป็นอัน
ตกลงกับบิดาเลี้ยง พलगพูดกับลูกสมุนนายกองแก้วคนนั้นว่า

“เอาเป็นตกลงตามคำแนะนำของนาย”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านต้องเตรียมเข้าของเสียให้เสร็จในทันทีนี้ เราจะได้รับ
ขึ้นรถไฟไปเวลา ๔.๔๐ ล.ท. วันนี้ทีเดียว”

ลูกสมุนนายกองแก้วพูดด้วยความปิติในการที่อุบายของเขาสำเร็จตาม
ความมุ่งหมาย

ในบ่ายวันนั้น พอถึงเวลา ๔.๔๐ ล.ท. สองคนพ่อลูกก็ตรงไปถึงสถานี
ตามเวลานัด แลขึ้นรถไฟไปพร้อมกับลูกน้องนายกองแก้ว ตรงไปยังเชียงใหม่ โดย
หวังว่าคงจะหางานทำได้ดี ๆ กว่ากรุงเทพฯ เป็นแม่นมั่น

○ ○ ○ ○ ○

นางสาวสุวรรณเมื่อถูกบิดาพาเจ้าหล่อนพรากจากคู่รักมาอยู่ยังหัวหิน เจ้าหล่อนก็ไม่เป็นอันกินอันนอน ผ้าแต่รำพึงถึงนายกล้าหาญคู่ชีวิตของเจ้าหล่อนแทบทุกทิวาราตรี จะนั่งนอนยืนหรือเดิน ภาพแห่งวงภักตร์ของนายกล้าหาญก็ปรากฏเด่นอยู่ที่คลองจักษุเสมอ หัวใจของเจ้าหล่อนชอกช้ำระกำใจอย่างแสนสาหัส สตรีใดเมื่อมาถูกเข้าเช่นเจ้าหล่อนดังนี้ คาดว่าคงจะแทบดำรงชีวิตอยู่ ณ บนพื้นพิภพนี้อีกต่อไปไม่ได้เป็นแท้

ส่วนนายกองแก้ว ก็เฝ้าพนอเจ้าหล่อน มิได้เว้นแต่ละวันเหมือนกัน ออกพรรษาบรรยายความรักให้เจ้าหล่อนฟังจนสิ้นไส้สิ้นพุง แต่เจ้าหล่อนก็หาแยแสไม่ฟังนี้เพราะเจ้าหล่อนได้ปฏิญาณไว้กับคู่รักของเจ้าหล่อนไว้แล้วว่า เจ้าหล่อนจะไม่มอบชีวิตจิตใจให้กับใครเป็นอันขาด นอกจากนายกล้าหาญคนเดียวเท่านั้น

สันนิษฐานว่าฉากที่หัวหิน หรือไม้ที่บ้านคุณวณิช ฉากนางสาวสุวรรณกลับจากไปคลองบางหลวงกับกล้าหาญ ซึ่งถ่ายที่บ้านนรสิงห์ของเจ้าพระยารามราฆพ
เมื่อนายกองแก้วพยายามตื้อจิบนางสาวสุวรรณ
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

วันหนึ่ง นายวานิชชวนบุตรสาวและสหายอันโหดร้าย ออกมาเดินเล่นที่หาดทราย ส่วนนางสาวสุวรรณนั้น ถึงแม้ว่าเจ้าหล่อนจะมีความเศร้าโศกแลทุกข์โศกนักแต่แทบหัวอกจะแยกแตกสลายออกจากกันก็ดี เจ้าหล่อนก็ยังไม่ยอมแต่งกายประดับประดาอย่างของเจ้าหล่อนให้ทรมานกว่าเพื่อนสตรีทั้งปวง เจ้าหล่อนแต่งกายอย่างสวยเลิศทันสมัยนิยม ใส่หมวกคลุมผมอันรุงรังของเจ้าหล่อนมิดชิด ที่หน้าหมวกประดับเข็มวิจิตรสวยงาม บุรุษใดถ้าได้ยลเจ้าหล่อน ณ วาระนี้แล้ว จะอดกระศรัยแลพิศวาสดีในความงามของเจ้าหล่อนมิได้เลยเป็นอันขาด

ในขณะที่กำลังเดินคุยกันเรื่อยมานั้น นายกองแก้วก็พเนาะพนอนหล่อนเรื่อยมาจนตลอดทาง จนเจ้าหล่อนรำคาญ แลลาบิดาเลี้ยงไปเดินเล่นเสียคนเดียว

นายกองแก้วเมื่อเห็นว่านางสาวสุวรรณยังไม่กลับใจมารับรักด้วยตนดังนั้นก็จึงพูดกับนายวานิชว่า

“ดูเจ้าหล่อนยังไม่วายที่จะห้วงแลเป็นทุกข์ถึงเจ้าเพื่อนวยร้ายของเจ้าหล่อนเลย แต่ไม่เป็นไร ในไม่ช้าลูกน้องของผมคงจะกำจัดมันได้สมประสงค์ดอก”

นายวานิชก็เอออวยเห็นดีไปด้วยนายกองแก้ว ไม่ว่าจะนายกองแก้วจะทำสิ่งใดหรือพูดอะไร เป็นต้องลงนิ้วเห็นดีด้วยเสมอ

○ ○ ○ ○ ○

ส่วนนายกล้าหาญกับพ่อเย็น เมื่อมาถึงเชียงใหม่ ก็เข้าไปทำงานได้สมประสงค์ นายกล้าหาญรับหน้าที่เป็นเสมียนคอยจดบาญชีการงานอยู่อย่างไม่มีเวลาพักผ่อน นุ่งกางเกงเต๋อ ๆ ยืนบันทึกการงานอยู่ในระหว่างคนงานที่กำลังไต่ซ้างเข็นซุงทำการงานอย่างขยันขันแข็งเต็มที ส่วนพ่อเย็นก็เป็นลูกจ้างอยู่ในบริษัทนี้ด้วยเหมือนกัน

ในขณะที่นายกล้าหาญกำลังทำงานง่วนอยู่นั้น หัวหน้าลูกสมุนของนายกองแก้วเรียกลูกน้องเข้ามาจ้างให้ไปฆ่านายกล้าหาญ แลกระทำการให้มิดชิดที่สุด พลังส่งเงินให้เป็นสินจ้าง เมื่อเจ้ามหาวายร้ายสองคนรับเงินอันเป็นที่พอใจของมันแล้ว ก็แยกกันกลับไปทำการงานตามเดิม

พอได้โอกาสเหมาะ มันทักพาไปใช้ให้พ่อเย็นเข็นซุงลงน้ำโดยลำพังตนเอง ประคองว่าแกเป็นช่างฉนั้น ครั้นแยกไม่ไหว มันทักเลยพาวิวาทแลทะเลาะหาเรื่อง ต่าง ๆ นานา

นายกล้ำหาญเมื่อเห็นมีคนมาเหยียบจุมกรังแกบิดาตนเองเช่นนั้น ก็ปราดเข้ามาขวางหน้าทันที แลในบัดใจคนงานก็เข้ามาคลุ้มคลั่งตีนายกล้ำหาญเป็นหมูใหญ่ โดยคาด่านายกล้ำหาญคงเป็นคนพาลก่อเหตุขึ้นก่อนเป็นแน่

ฝ่ายเจ้าลูกสมุนของนายกองแก้ว เมื่อเห็นโอกาสอำนวยให้เช่นนั้น มันทักก็เจือมิดคอยจ้องจะผลาญชีวิตนายกล้ำหาญให้ดับสูญลงโดยความทารุณของมัน แต่นายกล้ำหาญไวกว่า พอเหลือบมาเห็นก็คว้าข้อมือไว้ได้ แลปิดมิดหันไปทางอื่น บังเอิญมิดไปปักอกถูกคนงานที่กำลังซุลมนอยู่ที่นั่นตายลงคนหนึ่ง

จำวทองสุข แสงมุกดา ซึ่งเป็นนางงานอยู่ ณ ที่นั้น เมื่อเห็นเหตุการณ์ปรากฏขึ้นดังกล่าวนั้นแล้วก็ปราดตรงเข้ามาทันที แลถามขึ้นว่า

“ใครเป็นคนฆ่าคนงานคนนี้ตาย”

ฉกนายกล้ำหาญถูกใส่ความว่าเป็นฆาตกร
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

พวกคนงานเหล่านั้นก็พากันตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า นายกล้าหาญเป็น
ตัวการฆ่าคนตายอย่างแน่นอน ดังนั้นจำวทองสุขจึงบงการให้พนักงานจับตัวไป
คุมขังไว้ รอการไต่สวนทันที ส่วนศพคนตายนั้นก็จัดแจงฝังกันตามประเพณี

บทที่ ๕

นายกล้าหาญ เมื่อถูกมาจองจำอยู่ในคุกเช่นนั้น ก็มีความละห้อยน้อยใจ
อย่างสิ้นเหลือ ไหนจะเป็นทุกข์ถึงวงพักรักษาตัวของนางสาวสุวรรณ ไหนจะ
เป็นทุกข์ถึงเหตุที่ตัวเองมาติดคุก สองทุกข์สามทุกข์ ประดังเข้ามาระอุอยู่ภายใน
ทรวงอกของชายหนุ่มผู้ซื่อสัตย์จนเกือบจะลุกเป็นไฟเผาผลาญร่างกายนายกล้าหาญ
ให้แหลกละลายลงเป็นถ่านเถ้าในบัดใจนั้น

ส่วนพ่อเย็น ตั้งแต่บุตรเลี้ยงถูกจองจำแล้ว หน้าตาอันเคยชื่นบานก็ซีดสลด
ลงไปมาก เฝ้าไตร่ตรองออกอุบายหาวิธีที่จะช่วยบุตรเลี้ยง หลุดพ้นจากการคุมขัง
ให้ได้ จนหน้าดำคล้ำเครียดลงกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก

วันหนึ่งพ่อเย็นมาเยี่ยมบุตรชายถึงประตูคุกด้วยความโทมนัสใจอย่าง
สิ้นเหลือ เมื่อพูดจาปรับทุกข์กันเรียบร้อยแล้ว ในที่สุดพ่อเย็นพูดขึ้นอย่างมีหวังว่า

“พ่อจะไปหาหัวหน้าของเราเพื่อขอความช่วยเหลือเหลือในเรื่องนี้ แลหวังอย่าง
แน่นอนว่าเขาคงจะช่วยเราได้แน่นอน”

นายกล้าหาญ เมื่อทราบข่าวว่าบิดาเลี้ยงจะไปช่วยขอความกรุณาจาก
จำวทองสุข แสงมุกดา ดังนั้น จึงรู้สึกมีความปิติเป็นอันมากแลเร่งให้พ่อรีบไปหา
โดยเร็ว จะได้ปลดเปลื้องความทุกข์โศกลงได้บ้าง

พ่อเย็นออกได้ ก็ตรงมายังบ้านจำวทองสุขทันที ครั้นเดิรมาถึงหน้าประตูบ้าน
พบคนเดิรมาคนหนึ่งกำลังจะเดิรเข้าบ้าน จึงถามว่า

“ขอโทษเถิด จำวทองสุขอยู่หรือเปล่าไม่ทราบ”

“โอ! นายของเราไปที่พระราชมังในกรุงเทพฯ หลายวันแล้ว” ชายผู้นั้นตอบ

เมื่อพ่อเย็นได้ยินข่าวเช่นนั้น ก็รู้สึกคันสีศะยิก ๆ ขึ้นมาทันที แต่พอหวลระลึกขึ้นมาได้ ก็ได้ยินข่าวแว่ว ๆ จากนายกล้าหาญว่านางสาวสุวรรณเวลานี้ไปตากอากาศที่หัวหิน ก็ตั้งใจจะออกเดินทางไปยังหัวหิน เพื่อไปขอความช่วยเหลือจากหล่อน ดังนั้นจึงรีบขึ้นรถไฟกลับมายังกรุงเทพฯ โดยเร็ว พอมาถึงบ้านในกรุงเทพฯ ก็รีบตรงไปบ้าน เล่าเรื่องราวที่นายกล้าหาญต้องคดีที่เชียงใหม่ให้บุตรแลภรรยาฟัง แม่เมะลิกกับบุตรเล็ก ๆ อีกหลายคนเมื่อได้ทราบข่าวดังนั้น ก็รู้สึกเสียใจอย่างยิ่ง พลังร้องไห้สออีกสอขึ้นไปมากันอยู่อย่างระเบ็งเซ็งแซ่

แต่พ่อเย็นไม่ได้รออยู่ซักช้า รีบเอาผ้าขาวม้าผูกหูหีบไม้ที่ใส่ทรัพย์สินสมบัติของนายกล้าหาญตั้งแต่เยาว์วัย ยกขึ้นสพายบ่า รีบออกเดินทางไปขึ้นรถไฟตรงไปยังหัวหินทันที

นางสาวสุวรรณ ตั้งแต่เจ้าหล่อนต้องพรางจากคูรั๊กมาอยู่หัวหินแล้ว ก็เฝ้าทุกซโคอยู่ตลอดกลางวันแกลางคืน ไม่เป็นอันกินอันนอน จนกระทั่งเกือบไม่รู้จักรว่าอาหารนั้นคืออะไร ? นั่งครองเป็นทุกซโทมนัสอยู่ ณ ที่บนกำแพงเตี้ยโดยความระทมใจอย่างสิ้นเหลือ

สักครู่พ่อเย็น ลงรถมาก็รีบตรงไปค้นคว้าหาเจ้าหล่อนตามหัวหิน พอแกล่ลือบแลไปพบเจ้าหล่อนกำลังขริมอยู่คนเดียว ก็ปราดเข้าไปหาทันที แลพูดโดยอาการอันละล้าละลักว่า

“นายกล้าหาญถูกติดคุกอยู่ ณ ที่เมืองเชียงใหม่ โดยหาความผิดอะไรมิได้ แต่หาใครช่วยเหลือเขาได้ไหม”

“อ้วยตาย ! เรื่องอะไรเล่าคะจึงต้องไปถูกจำจองเช่นนั้น” เจ้าหล่อนถามแลรู้สึกตกอกตกใจเป็นอันมาก วงพักตร์อันงดงามของเจ้าหล่อนก็ซีดสลดลงทันที แลพูดต่อไปว่า

“ฉันทราบได้อย่างดีทีเดียวว่า ใครเป็นผู้คิดมุ่งร้ายหมายขวัญต่อนายกล้าหาญ อย่าตกอกตกใจไปเลย ฉันจะพยายามช่วยจนสุดความสามารถ แม้ชีวิตจะออกจากร่างก็ไม่เสียดาย”

สักครู่พ่อเย็นวางหีบลง แลเปิด หีบของกระจุกกระจิกของนายกล้าหาญ ออกให้ดูพลางเล่าให้เจ้าหล่อนฟังว่า

“นายก้าหาญ---ความจริงเขาไม่ใช่บุตรอันแท้จริงของผมดอก เขาเป็นแต่เพียงลูกเลี้ยงของผม---ผมเก็บเอามาเลี้ยงไว้ตั้งแต่เล็ก ๆ ” พลงหยิบจีพีพีชร์แลเสมอออกมายื่นให้เจ้าหล่อนดูแล้วพูดต่ออีก สืบไปว่า

“บิดามารดาของเขาเป็นคนที่มีมั่งมีที่สุด แม่มะลิภรรยาของผมชะโมยเอามาเลี้ยงไว้ตั้งแต่เล็ก ๆ ” แล้วหยิบเอาเสื้อนอกตัวเล็กกระจ่ายร้อยออกมาให้เจ้าหล่อนดูอีก แลพูดต่อไปว่า

“นี่เสื้อของเขาตั้งแต่เล็ก ๆ ผมยังเก็บไว้เป็นพยานอยู่นี่เลย”

นางสาวสุวรรณ เมื่อได้ฟังคำกล่าวของพ่อเย็น ที่ว่านายก้าหาญหาใช่เป็นบุตรของแกตามที่เจ้าหล่อนคิดไม่ แลยิ่งกว่านั้นยังมีเทือกเถาเหล่ากอเป็นเศรษฐี ดังนั้นความปิติก็ซาบซ่านเปี่ยมอยู่ในดวงกระมล แลพูดออกมาโดยเร็วว่า

“ฉันจะกลับไปกรุงเทพฯ เดียวนี้ ตาไปคอยอยู่ที่สถานีรถไฟก่อน เดียวฉันจะรีบตามไป”

ครั้นแล้ว เจ้าหล่อนก็เดิรมาพบคนใช้คนหนึ่งเดิรสวนทางมา เจ้าหล่อนจึงพูดขึ้นว่า

“ไปบอกคนใช้ของฉันให้รีบจัดแจงเสื้อผ้าของฉันเดียวนี้ ฉันจะรีบขึ้นรถไฟกลับกรุงเทพฯ เวลา ๑๐ ก.ท. นี้แหละ”

สักครู่ เจ้าหล่อนเดิรมาพบหญิงเพื่อนบ้านคนหนึ่ง จึงบอกให้เจ้าหล่อนทราบ ว่า หล่อนจะรีบกลับไปกรุงเทพฯ โดยมีบอกให้บิดาทราบ ครั้นแล้วทั้งสองคนก็รีบตรงมายังสถานีรถไฟ ประจวบกับรถไฟแล่นมาถึงพอดี

ส่วนพ่อเย็น นั่งคอยอยู่บนหลังหีบด้วยความร้อนรนอย่างล้นเหลือ เป็นทุกข์ถึงบุตรเลี้ยงอย่างแสนสาหัส พอเหลือบเห็นนางสาวสุวรรณมา แก่ก็รีบขึ้นรถไฟพร้อมกับเจ้าหล่อน พอดีรถไฟใช้จักรเคลื่อนออกจากสถานีทันที

ก่อนที่รถไฟจะออกจากสถานี เจ้าหล่อนจำเอนต้องแกลงความความจริงใจในการที่เจ้าหล่อนรีบกลับกรุงเทพฯ คราวนี้ให้สหายเจ้าหล่อนฟังว่า

“คูรักรักของดิฉันกำลังตกอยู่ในห้วงมหันตทุกข์ ดังนั้นดิฉันจึงรีบไปกรุงเทพฯ เมื่อถึงแล้ว จะได้รับออกเดิรทางต่อไปยังจังหวัดเชียงใหม่ทันที”

๐ ๐ ๐ ๐ ๐

ส่วนนายวานิชกับนายกองแก้ว ก็พร่ำเปนนทุกขถึงเรื่องที่จะกำจัดนายกล้าหาญให้เป็นผลสำเร็จให้จงได้ ในที่สุดนายกองแก้วเอ่ยขึ้นว่า

“ลูกน้องของผมได้จัดการลงมือกำหราบมนุษย์อุบาทว์คนนั้นแล้ว มันพาลทะเลาะวิวาทชุลมุนกันยกใหญ่ ในที่สุดคนงานได้ถูกแทงตายลงคนหนึ่ง บรรดาคนเหล่านั้นพากันสงสัยว่าเจ้ากล้าหาญเป็นต้นมาคนเคราะห์ร้ายคนนั้นตาย เจ้าเมืองจึงจับตัวไปขังคุกไว้ เวลานี้กำลังรอการพิจารณาอยู่”

สองสหายกำลังคุยกันอยู่ได้สักครู่ สหายของนางสาวสุวรรณก็รีบวิ่งหน้าตาตื่นเข้ามาบอกว่า

“บุตรสาวของท่านลงไปกรุงเทพฯ แล้วละคะ เจ้าหล่อนบอกว่าแล้วเจ้าหล่อนจะออกเดินทางต่อไปยังเมืองเชียงใหม่ ได้ข่าวว่าเจ้าหล่อนไปจะช่วยชายคนหนึ่งที่กำลังได้รับความทุกข์อย่างแสนสาหัส”

ฝ่ายนายวานิชกับนายกองแก้ว เมื่อได้ฟังดังนั้นก็มีความโกรธแค้นเป็นอันมาก รีบลุกขึ้นฉวยหมวกไม้เท้า แล้วในที่สุดจึงเอ่ยขึ้นว่า

“เราจะต้องรีบตามไปในรถเที่ยวหลังนี้แหละ”

แล้วทั้งสองคนก็ออกเดินตรงไปยังสถานีรถไฟทันที พอถึงสถานี นายกองแก้วก็ตรงเข้าไปในห้องขายตั๋วรีบเขียนจดหมายบอกล่วงหน้าไปยังลูกน้องทันที

สักครู่รถไฟเที่ยวหลังก็มาถึง สองสหายรีบกระโดดขึ้นรถไฟไปด้วยอาการอันร้อนรนเต็มที่ แลนั่งปรกภูษาหรือกันมาด้วยความทุกข์อย่างสิ้นเหลือ เพราะเกรงว่า ถ้าเจ้าหล่อนไปถึงก่อนแล้ว พิศคงจะแตกเป็นแม่่มั่น

ส่วนนางสาวสุวรรณ เจ้าหล่อนก็นั่งเศร้า ชริม มาในรถคนเดียวเหมือนกัน ใจเจ้าหล่อนร้อนจี้ยากจะให้ถึงสถานีบางกอกน้อยโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ ขณะที่รถแล่นมาถึงสถานีกลางทาง บังเอินสหายสาวของเจ้าหล่อนคนหนึ่งขึ้นมาในรถคันนั้น เจ้าหล่อนจึงค่อยหายเศร้าโศกไปหน่อย เพราะมีเพื่อนคุยแก้เหงาได้ชั่วคราว

พอถึงสถานี เจ้าหล่อนก็รีบลงจากรถ มาลงเรียนต์พร้อมกับสหายของเจ้าหล่อนแลคนใช้กับพ่อเย็นทันที รีบสั่งให้เรือเล่นข้ามฟากมาด้วยอาการอันรีบร้อน พอเรือถึงฝั่ง เจ้าหล่อนพบชายคนหนึ่งยืนอยู่ที่ท่าเรือ เจ้าหล่อนจึงพูดขึ้นว่า

“ดิฉันมีธุระร้อนมาก อยากจะเข้าไปในวังเดี๋ยวนี้ เพื่อจะไปเฝ้าจ้าวทองสุกกับพระยาน้อยอินตา”

“จ้าวทองสุกซ์กลับไปยังเมืองเชียงใหม่เสียแล้ว แต่ไม่เป่นไรลองเข้าไปในวังก่อน บางทีจะพบพระยาน้อยอินตาบ้างกระมัง” ชายคนนั้นพูด ครั้นแล้วเจ้าหล่อนก็รีบเดินนำหน้ามาขึ้นรถยนต์ตรงไปในวัง ส่วนพ่อเย็นนั้นเจ้าหล่อนสั่งให้ขึ้นรถลากกลับไปบ้านก่อน แล้วเจ้าหล่อนจะกลับไปรับที่หลัง

พอรถยนต์แล่นมาถึงประตูวิเศษไชยศรี ทหารรักษาวัง เมื่อเห็นที่นำรถมีหน้าว้ออันเป่นแผ่นเครื่องหมายอนุญาตของกระทรวงวัง ก็ปล่อยให้เข้าไปโดยดี พอรถแล่นมาถึงประตูพินานไชยศรี เจ้าหล่อนก็รีบลงจากรถไปกับชายหนุ่มที่มากับเจ้าหล่อน เดินตรงขึ้นไปยังพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พบกรมวัง เจ้าหล่อนจึงถามว่า

“พระยาน้อยอินตาประทับอยู่หรือเปล่านั้นคะ ?”

“พระยาน้อยอินตาเสด็จไปหาเจ้าสำราญแต่เมื่อวานนี้แล้วครับ” กรมวังตอบโดยอาการอันสุภาพ

ดังนั้นเจ้าหล่อนจึงหันมาพูดกับชายหนุ่มคนที่มากับเจ้าหล่อนว่า

“ดิฉันจะทำอย่างไรเล่าคะ ? ดิฉันต้องช่วยสหายของดิฉันที่เชียงใหม่ให้ได้ จะทำอย่างไรดีเล่าคะ”

ชายคนนั้นชูมือขึ้นดูนาฬิกาแล้วพูดว่า

“จะไปเชียงใหม่หรือ ? เรายังมีอีกพอที่จะไปขึ้นเมล์อากาศที่ดอนเมือง ผมจะจัดแจงขออนุญาตผู้บังคับการให้” ชายคนนั้นพูดรับรองเต็มที่

เมื่อเจ้าหล่อนได้ฟังสหายใหม่ของเจ้าหล่อนรับรองดังนั้น เจ้าหล่อนจึงรีบลากรมวังกลับทันที กรมวังเดินมาส่งเจ้าหล่อนถึงรถยนต์ เจ้าหล่อนสั่งให้สหายสาวของเจ้าหล่อนรีบตรงไปบ้าน ไปบอกให้พ่อเย็นกับคนใช้ขึ้นรถไฟ ส่วนหล่อนนั้นจะขึ้นรถยนต์รีบไปดอนเมือง ครั้นแล้วเจ้าหล่อนก็ส่งเงินให้สหายของเจ้าหล่อนเป่นค่าเดินทาง แลรีบขึ้นรถตรงไปยังดอนเมืองแต่เฉพาะสองคนเท่านั้น

ส่วนสหายของเจ้าหล่อนนั้นรีบตรงไปบ้านนางสาวสุวรรณทันที เพื่อรับคนใช้กับพ่อเย็นไปขึ้นรถไฟตามคำสั่งของสหายหล่อน ครั้นเจ้าหล่อนรับพ่อเย็นกับคนใช้ไปแล้ว ก็รีบเร่งรถตรงไปยังสถานีหัวลำโพงทันที

บทที่ ๖

ส่วนนายวานิชกับนายก่องแก้ว พอรถไฟถึงสถานีก็รีบลงเรือข้ามฟาก ขึ้นรถยนต์ติดตามมาโดยเร็ว พอมาถึงสถานีรถไฟหัวลำโพง ทั้งสองก็เที่ยวตรวจค้นหาตัวนางสาวสุวรรณจนทั่ว พอสักครู่เหลือบไปพบคนใช้กับพ่อเย็นแลสหายของ บุตรีสาวกำลังจะลงจากรถ ทั้งสองคนก็รีบเดินเข้ามาด้วยความโตะะอย่างลั่นเหลือ แลถามโดยล่ำลือลั๊กว่า

“สุวรรณอยู่ที่ไหน ?”

เพื่อนของนางสาวสุวรรณตอบว่า

“แม่สุวรรณไปดอนเมืองคะ จะไปขึ้นอากาศยานรีบไปเชียงใหม่”

นายวานิชยกไม้เท้าขึ้นเงื้อด้วยความโหดร้าย แลดูดำคนใช้ต่าง ๆ นา ๆ ในที่สุดจึงพูดกับก่องแก้วว่า

“เราจะต้องรีบไปให้ทันเจ้าหล่อน มิฉะนั้นจะระยำใหญ่ทีเดียว”

แล้วทั้งสองคนก็รีบขึ้นรถยนต์ด้วยความรีบร้อน ตรงไปยังดอนเมืองทันที

ส่วนพ่อเย็นครั้นเห็นคนใช้นางสาวสุวรรณถูกดุดังนั้น จึงเข้าพูดว่า

“หล่อนต้องปฏิบัติตามโอวาทของนายหล่อน ฉันจะไปเชียงใหม่คนเดียว เงิน มีพอขึ้นรถไฟแล้ว”

ครั้นแล้วพ่อเย็นก็ขึ้นรถไฟไป ส่วนคนใช้กับสหายของนางสาวสุวรรณนั้นก็พากันขึ้นรถกลับบ้าน

นางสาวสุวรรณกับสหายหนุ่มของหล่อนเมื่อไปถึงดอนเมืองก็ปราดตรงเข้าไปยังสนามบินทันที

“ผู้หญิงคนนี้มีธุระร้อนที่จะต้องไปช่วยเหลือคู่รักของหล่อน ณ ที่เมือง เชียงใหม่ ซึ่งกำลังตกอยู่ในห้วงแห่งมหันตทุกข์ เจ้าหล่อนจะขอโดยสารไปใน เครื่องบินเมล์ของท่านด้วย จะอนุญาตไหม?”

สหายหนุ่มของเจ้าหล่อน พูดกับนายร้อยเอกผู้บังคับกองเรือบินซึ่งกำลังยืน อยู่กับนายทหารอีกคนหนึ่ง

“เดี๋ยวรอเดี๋ยว ผมจะไปขออนุญาตผู้บังคับการก่อน” นายทหารนักบินพูด แล้วก็รีบวิ่งไปหาผู้บังคับการของตนซึ่งกำลังเคาะสูบบุหรี่ยุ้ยๆ ออกมาจากห้อง พलयกมือขึ้นแตะขอบหมวกแสดงความเคารพ แล้วพูดว่า

“มีสตรีคนหนึ่งจะขออนุญาตโดยสารเครื่องบินไปเชียงใหม่ เจ้าหล่อนบอกว่ามีธุระร้อนที่สุด จะไปช่วยชายหนุ่มคนหนึ่งที่กำลังตกอยู่ในความลำบากยากแค้น เต็มที”

“ถ้าเจ้าหล่อนมีธุระจริงดังนั้น ก็เป็นอันอนุญาตให้เจ้าหล่อนโดยสารไปได้ ท่านผู้บังคับการตอบ

นายทหารนักบินเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้บังคับการของตนแล้วก็กระทำความเคารพ รีบวิ่งมาหาเจ้าหล่อน จัดแจงเตรียมเครื่องบินให้เจ้าหล่อนทันที

“ผมจะโทรเลขไปทูลจ้าวทองสุกว่าคุณกำลังจะไปหาและบอกเรื่องให้ทราบโดยละเอียด”

ชายหนุ่มที่มาอยู่กับเจ้าหล่อนพูดขึ้นขณะที่เจ้าหล่อนจะขึ้นอากาศยานไป พอนักบินหมุนใบพัดเครื่องบินแล้ว เจ้าหล่อนก็รีบขึ้นโดยสารทันที ครั้นแล้วเครื่องบินก็ร่อนขึ้นจากพื้นดิน นำร่างเจ้าหล่อนขึ้นสู่เบื้องที่ขั้วมพร บ่ายหน้าตรงไปยังเมืองเชียงใหม่

ในขณะที่เครื่องบินร่อนขึ้นจากพื้นดินนี้เอง ประจวบกับเวลาที่นายกองแก้วกับนายวานิชมาถึงพอดี ทั้งสองคนพอลงจากรถยนต์ก็รีบวิ่งผลุนผลันตรงมายังสนามบิน แลถามชายหนุ่มที่กำลังยืนคุยอยู่กับนายทหารนักบินโดยอาการอันร่อนรนว่า

“บุตรสาวของฉันอยู่ที่นี้หรือเปล่า ?”

“เปล่า ! โน่น ไปโน่นแล้วเห็นไหม ?” ชายหนุ่มคนนั้นตอบพลางชี้มือตรงไปยังเครื่องบินที่กำลังแล่นอ่าวขึ้นบนอากาศ

นายวานิชพอทราบดังนั้นเลือดก็ขึ้นหน้าร้อนฉ่ำแลเง้อไม่เท่าขึ้นจะดีชายคนนั้น ชายหนุ่มคนนั้นก็ไม่ใช้เล่นเหมือนกัน พอเห็นนายวานิชเง้อไม่ก็ยกมือโพล่หลังแลแบะไหล่เข้ารับแสดงว่าไม่หวั่น

นายวานิชเห็นท่าทางชายคนนั้นซึ่งซังกัดมัดไม้เท้ามาทันที แลพูดกับนายกองแก้วว่า

“มันร้ายใหญ่เสียแล้ว เราจะต้องหาเครื่องบินที่เร็วที่สุดไปให้ถึงเชียงใหม่ ก่อนสุวรรณไปถึง”

“ผมไม่อยากจะให้ชีวิตผมต้องทำลายลงเพราะเครื่องบินเลย เรากลับไปขึ้นรถไฟพิเศษกันดีกว่า” นายกองแก้วพูดแสดงอาการขลาดเต็มที่

ในที่สุดทั้งสองคนก็ชวนกันกลับจากสนามบิน ขึ้นรถยนต์เร่งตรงมายังสถานีหัวลำโพงโดยเร็วที่สุด

พอมาถึงสถานีก็ปราคาเข้าไปโทรศัพท์ขออนุญาตต่อผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน ขอรถไฟพิเศษทันที ในที่สุดเมื่อเสด็จผู้บัญชาการทรงอนุญาตแล้ว ในช่วงเวลาครึ่งชั่วโมงรถไฟพิเศษก็จัดเตรียมไว้เสร็จเรียบร้อย ทั้งสองคนก็ขึ้นรถไฟตรงไปยังเชียงใหม่ด้วยความร้อนใจสุดที่จะพรรณนา

○ ○ ○ ○ ○

นางสาวสุวรรณเมื่อมาถึงเชียงใหม่แล้วก็วิ่งลงจากเครื่องบิน ตรงไปเฝ้าจ้าวทองสุก แสงมุกดา ทันที เจ้าหล่อนตรงไปยังเฉลียงตึก ถามคนใช้ว่า

“ขอโทษ! จ้าวทองสุก แสงมุกดา อยู่หรือเปล่า?”

คนใช้ซึ่งมือตรงมายังสนามหญ้า ซึ่งจ้าวทองสุกกำลังซักไซ้ไร้เรียงนักโทษสองคนที่ท่านสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายฆ่าคนงานตายเมื่อเวลาเกิดขุลงมุนกันนั้น แต่นักโทษทั้งสองคนนั้นไม่รับ แลตอบว่า

“ผมทั้งสองเป็นผู้ก่อการวิวาทขึ้นก่อนจริง แต่ในที่สุดนายกล้าหาญได้ฆ่าคนงานคนนั้นตาย”

จ้าวทองสุกก็พยายามปลอบโยน ซักถามต่างๆ นาๆ เพื่อจะเอาความจริงจากเจ้านักโทษสองคนนั้นให้จงได้ ก็พอประจวบกับนางสาวสุวรรณตรงเข้ามาหาทันที เจ้าหล่อนยกมือไหว้แสดงความเคารพ แลนั่งเก้าอี้เรียบร้อยแล้วกล่าวขึ้นว่า

“ดิฉันจะมาขอความกรุณาพระเดชพระคุณสักอย่างหนึ่ง”

“เรื่องอะไร” จ้าวทองสุกถามด้วยความสงสัย

“เรื่องนายกล้าหาญค่ะ” เจ้าหล่อนตอบโดยอาการละล้าละลัก พลางหยิบเสมาขึ้นมาจากห่อผ้า ส่งให้จ้าวทองสุกดูแลพูดสลับไปว่า “ดิฉันจะมาขอความกรุณา

เรื่องที่นายกกล้าหาญต้องโทษครั้งนี้ ดิฉันทราบได้ดีทีเดียวว่า เขาหาความผิดอะไร
มิได้ ดูซีคะ ดิฉันเห็นเสมอที่บิดาเลี้ยงของเขา ดิฉันจึงขอมาให้พระเดชพระคุณคุณ
ดิฉันเชื่อว่าเขาคงเป็นลูกผู้มีตระกูลคนหนึ่งเหมือนกัน ไฉนเลยจะกล้ากระทำ
ความผิดอันร้ายแรง ซึ่งต้องหาอยู่ ณ บัดนี้ได้”

จ้าวทองสุขเมื่อเห็นเสมาดังนั้น ก็ระลึกถึงความหลังขึ้นมาได้ทันที แลพูดว่า
“ถ้าเช่นนั้น เจ้าเด็กหนุ่มคนนี้ ก็เป็นหลานของฉันทเอง ฉันทจำได้ดีทีเดียวว่า
เป็นบุตรของน้องชายฉันท แลหายไปเมื่อวันที่บิดาเขาถึงแก่กรรม---หายไปเสีย
หลายปี”

นางสาวสุวรรณครั้นได้ยินประวัติคู่รักดังนั้น ก็รู้สึกมีความปลื้มปราโมท
ยิ่งนัก

ส่วนเจ้านักโทษสองคน ครั้นทราบประวัตินายกกล้าหาญก็รู้สึกตกใจเป็นอัน
มาก เลยยอมรับสารภาพโดยอาการละล้าละลักว่า

“นายขอรับ เนื่องจากที่หญิงคนนี้มีมากล่าววิงวอน กระทำให้ผมทั้งสองต้อง
ยอมรับสารภาพ ผมเป็นคนลงมือฆ่าชายคนนั้นเอง ผมเองเป็นผู้ร้ายในคดีนี้”

จ้าวทองสุขเมื่อได้ฟังคำสารภาพของเจ้าผู้ร้ายทั้งสองดังนั้น ก็เรียกคนใช้
ให้หยิบหมวกมาทันที แลพูดกับนางสาวสุวรรณว่า

“ฉันทจะไปหาผู้ว่าราชการ นำตัวเจ้าผู้ร้ายทั้งสองไปส่งให้เขา นายกกล้าหาญ
จะออกจากที่จองจำได้เดี๋ยวนี้แหละ”

พอคนใช้นำหมวกมาให้ นางสาวสุวรรณ จ้าวทองสุข กับเจ้านักโทษทั้งสอง
คนก็ขึ้นรถยนต์ตรงไปยังที่ว่าการทันที

บทที่ ๗

พอมาถึงที่ว่าการ จ้าวทองสุขก็นำตัวนักโทษทั้งสองคนนั้นขึ้นไป แลพูดกับ
ผู้ว่าราชการว่า

“ฉันได้นำตัวผู้ร้ายที่ฆ่าคนงานตายมาให้เพื่อพิจารณาแลพิพากษาโทษต่อไปแล้ว เวลานี้มีชายหนุ่มคนหนึ่งต้องขังรอการไต่สวนอยู่โดยหาความผิดมิได้”

ผู้ว่าราชการ เมื่อได้ทราบดังนั้น จึงพูดว่า

“ดีแล้ว -- จะได้ปล่อยชายหนุ่มคนนั้นให้หลุดพ้นไปจากที่คุมขังทันที จะไปที่คุกเดี๋ยวนี้” พอพูดแล้วก็เดินออกไปสักครู่ แล้วกลับเข้ามาพูดว่า

“นักโทษจะออกจากคุกได้ภายในสองสามนาทีนี้นี้ ท่านไปเยี่ยมที่คุกเพื่อรับเขาไปก็ได้”

ดังนั้นจ้าวทองสุขกับนางสาวสุวรรณก็รีบลากลับ นำรถยนต์ไปปรับนายกล้าหาญยังคุก แล้วกลับมาที่ตึกโดยความปลาบปลื้มหาที่สุดมิได้ ทั้งสองหนุ่มสาวเดินคุยกันด้วยความปราโมทสุดที่จะพรรณนา

พอมาถึงหน้าบันได พ่อเย็นซึ่งมาจากกรุงเทพฯ ก็มาถึงพอดี ครั้นเห็นบุตรเลี้ยงออกมาจากคุกได้ดังนั้น แก่ก็เข้าไปหาด้วยความปลาบปลื้มหาที่สุดมิได้ แลหันไปพูดกับจ้าวทองสุขว่า

“เขาทั้งสองต่างจะได้รับความสุขตลอดไป จนกระทั่ง----”

พอพูดได้เพียงนี้ก็พอดีรถยนต์นายกองแก้วกับนายวานิชมาถึง ทั้งสองคนรีบลงจากรถตรงเข้าไปหาทันที กองแก้วตรงเข้าไปอุ้มด้วยความโห่ชะว่

“นี่หมายความว่าอะไรกัน ทำไมจึงมามีความสุขุมกันอยู่กับนักโทษเช่นนี้เล่า”

จ้าวทองสุขเมื่อได้ยินดังนั้น จึงพูดขึ้นว่า

“ชายคนนี้หาความผิดอะไรมิได้เลย เขาเป็นหลานชายของฉัน แลเป็นผู้ที่จะรับมรดกสืบตระกูลฉันต่อไปอย่าสงบรมสุขในอนาคต”

พูดแล้ว จ้าวทองสุขดีควักเอาเสมาออกมายื่นให้ดู แสดงว่าเป็นองค์พยานสำคัญที่สุด

นายกล้าหาญยื่นกอดอก แสดงท่าทางองอาจฝั่งเต็มที่ พ่อเย็นตรงเข้าไปกอดคอบุตรเลี้ยงด้วยความปราโมทอย่างล้นเหลือ แลหันไปพูดกับนายกองแก้ว เป็นทีเยาะเย้ยว่า

“คนอย่างเจ้า สมควรที่จะเอาไปขังคุกไว้จึงจะสม เจ้าคนสัตว์ถูณ”

นายก่องแก้วเมื่อได้ฟังดังนั้นก็เหลือที่จะยับยั้งสติไว้ได้ ตรงเข้าไปเงื้อไม้ขึ้น จะตีศีรษะพ่อเย็นทันที นายกล้าหาญเห็นเช่นนั้น ก็ปลาดตรงเข้าไปช่วยบิดาเลี้ยง แลวางหมัดกับนายก่องแก้วอย่างซูลมุน จ้าวทองสุข นายวานิช นางสาวสุวรรณกับพ่อเย็น หนึ่งคูอยู่ ภายก็สิ้นเทาทั่วสรรพางค์ ในที่สุดนายกล้าหาญชกถูกที่สำคัญ ปลอยหมัดโดนนายก่องแก้วกลิ้งลงไปคลุกฝุ่นแทบจะลุกไม่ขึ้น

นางสาวสุวรรณก็ยิ้มละไมอยู่ในหน้า ที่เห็นคูรักของตนมีชัยต่อประปักษ์ เช่นนั้น

ส่วนนายวานิชนั้นได้กล่าวไว้แล้วว่า แกเป็นคนโง่งมมากที่สุด เมื่อเห็นนายกล้าหาญเป็นผู้มีตระกูล ดังนั้นแกแกก็กลับเกลียดนายก่องแก้วขึ้นมาในบัดใจ กลัวยกย่องสรรเสริญนายกล้าหาญเสียจนเลิศลอยฟ้า

ในที่สุดนี้ก็ไม่มีอะไรจะกล่าวอีกสืบไป นายกล้าหาญก็ได้ปกครองมรรฎกของจ้าวทองสุขกันกว้างใหญ่ไพศาลโดยความสุขอย่างสิ้นเหลือ แลได้ครอบครองร่างนางสาวสุวรรณสมมโนรถ ความหวังที่ใครจะได้เจ้าหล่อนมาแนบไว้กับทรงอกก็สมหวัง ความหวังที่ใครจะจุมพิตเจ้าหล่อนเสียให้สาสมกับความกระตือรือร้นก็สมใจนึก ความหวังที่ใครจะฟังเสียงหัวใจเจ้าหล่อนเด้นก็สมดั่งมโนรถทุกประการ

ส่วนนายก่องแก้วนั้น กรรมทั้งหลายเหล่านี้ก็ได้ทำไว้กับนายกล้าหาญ ก็ตามมาสนอง เมื่อทางเจ้านาที่ไต่สวนได้ความจริงว่าเป็นตัวการใช้ให้เจ้านักโทษ ๒ คนนั้นไปฆ่าคนตายแน่แล้ว ถึงจะไปฆ่าผิดพลาดตัวก็ตาม ตนก็ต้องได้รับโทษดุจเดียวกัน ดังนั้นเจ้านาที่จึงนำตัวไปขังไว้เพื่อพิจารณาแลพิพากษาโทษต่อไปตามกระปิลเมือง

เวรกรรมนำผละแบ่ง	แสดงยุคติธรรม
แก่คู่กระทำกรรม	ประจาน
ฝ่ายชอบกอบสุจริต	ประสิทธิ์สุขะसानต์
นายมานะ “กล้าหาญ”	เฉลิม
ฝ่ายผิดจิตระบาป	ก็ทราบผละประเดิม
คือสู่อุตรางเดิม	กะตรวน

อวสาน

เมื่อเราได้ดู สุวรรณสยาม โดยอ่านจากบรรยายเรื่อง โดย สังคามาระตา ไปแล้ว คงจะเห็นได้ชัดเจนว่ามีความแตกต่างไปจากเรื่องต้นฉบับ Su Wan of Siam ของแมกเรหลายจุดหลายประเด็น ซึ่งนำมาตรวจและพิเคราะห์ต่อไป แต่เราควร ได้ดู นางสาวสุวรรณ จากการอ่านเรื่องบรรยายที่จะมีผู้พิมพ์จำหน่ายในเวลาต่อไป ก่อนจะดีกว่า

จันทร์ที่ 25 มิถุนายน 2466 วันนี้มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับรายงานข่าว แมกเร กับ คลอสัน เดินทางออกจากสยามกลับสหรัฐอเมริกา และปรากฏว่ามีหนังสือพิมพ์ หลายฉบับของวันเดียวกันนี้เสนอข่าวนี้ เช่น หนังสือพิมพ์ *Siam Observer*

SOCIAL & PERSONAL

Mr. Macrae and Mr. Clawson, who have been engaged in taking the film, "Suvarna of Siam," left to-day for Hongkong, en route to America.

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์

LOCAL NOTES

Messrs. Henry Macrae and Dal Clawson, the two American cinema men who have been "shooting-up" Siam generally for some months past and who have incidentally made a very large number of friends here in all ranks and stations of life, left this afternoon by the S.S. Kiangsu for Hongkong en route for the United States.

ข่าวของกรุงเทพฯ เดลิเมต์ นี้ ทำให้รู้วาระหว่างทำหนังแรมเดือนในสยาม
แมกเรกับคลอสันสร้างมิตรไมตรีกับผู้คนจำนวนมาก มีทุกฐานะทุกชั้นชน ในขณะที่
อีกฉบับหนึ่ง คือ หนังสือพิมพ์ บางกอกการเมือง ซึ่งรายงานแบบมีข้อมูลลงในมา
จิกกัดเช่นเดิม และน่าสนใจ ดังนี้

ผู้ทำภาพยนตร์

ได้ทราบชื่อนายแม็คเกรย์กับพวก ซึ่งเข้ามาทำภาพยนตร์ใน
ประเทศสยาม วันนี้ได้ลงเรือยกคองออกจากประเทศสยามไปแล้ว นาย
แม็คเกรย์ได้นำแสงสว่างในทางภาพยนตร์เข้ามาสู่ประเทศสยาม
เป็นอันมาก แลในคราวเดียวกันนี้ เราหวังว่านายแม็คเกรย์ก็คงนำ
ความมืดของพวกเราติดตัวพวกเขาออกไปด้วยไม่น้อยเหมือนกัน
เราขอเตือนพวกเราไว้ว่า จะทำอะไรรอคิดหน้าคิดหลังให้มาก ต้อง
ระวังเกียรติยศของตัว แลเกียรติยศของชาติให้จงหนัก เรื่องที่ทำวุ่น ๆ
กันคราวนี้ คิดว่าคนอื่นเขาจะไม่รู้เท่าทันหรือเพื่อนเอ๋ย !

บางกอกการเมือง ซึ่ให้เห็นแพลง ๆ ว่าในการข้องแวะสัมพันธ์กับผู้คนจำนวน
มาก มีบางพวกที่ก่อปัญหาหรือเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ดีเช่นกัน น่าคิดว่าความมืด
ที่แมกเรนำออกไปนี้มีผลอะไรต่อชะตากรรมของหนังเรื่องนี้ของเขาหรือไม่

จันทร์ที่ 25 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมต์ นอกจากลงข่าว
แมกเรเดินทางออกจากสยามแล้ว ยังตีพิมพ์บรรยายจนถึง Suvarna of Siam โดยตรง
ด้วย ดังนี้

"SUVARNA, OF SIAM"

At the Phathanakorn, Hongkong and two other of the Siam Cinema Halls on Saturday night last, there were record attendances to witness the film "Suvarna of Siam" and incidentally to aid in support of the Siam Red Cross, the management having most generously undertaken to give all the takings to that most excellent institution. H.R.H. Admiral the Prince of Nagor Rajasima was present at the Phathanakorn, where a most excellent programme was provided. Naturally an immense amount of interest centered upon "Suvarna of Siam" the local drama film upon which Mr. Henry Macrae, Mr. Robert Kerr and Mr. Dal Clawson have been at work for some time past. The film is of special interest as it is the first big thing of the kind ever made in this country and it has been so constructed as to afford the greatest collection possible of scenic backgrounds, thus affording a sort of panorama of the country with the story of Suvarna running through it all, like the leit motif of an opera, The story itself has all the necessary features of melodrama, love, hate, revenge, injured innocence, false, accusation, man slaughter, etc., etc., and it all ends up nicely and pleasantly with the long-lost heir coming to his own and the lovers wandering off hand in hand in to the bright future, and all this wanders through a lot of real life scenes, from Their Royal Highnesses the Prince Damrong and Purachattra sitting "at the receipt of custom" to "elephants a piling teak," golf at Hua Hin, the Reak Na ceremony, a Bangkok fire and views upon views

of Bangkok palaces and wats, incidentally proving a really first-class advertisement to the State Railways and various other of Siam's modernities. The film is certainly well worth seeing, from the scenic standpoint alone and all concerned in its production merit all credit for good work well done. It will be shown to-night again at the Phathanakorn and Hongkong cinemas and we certainly advise all who have not yet seen it to do so.

แปลเป็นไทย ดังนี้

สุวรรณแห่งสยาม

ที่โรงหนังพัฒนากร ฮ่องกง และอื่นๆ อีกสองโรงของโรงหนังของสยามภาพยนตร์ เมื่อคืนวันเสาร์ที่แล้ว มีผู้คนมากเป็นประวัติการณ์เข้ามาชมหนังเรื่อง "นางสาวสุวรรณ. และเป็นการช่วยสนับสนุนกาชาดสยามด้วย การจัดรายการนี้มีเจตนาพิเศษที่จะมอบรายได้ทั้งหมดแก่สถาบันอันดีพิเศษนั้น พลเรือเอก กรมหลวงนครราชสีมาเสด็จฯ ที่พัฒนากร ซึ่งจัดให้มีโปรแกรมที่ดีเลิศ เป็นการปกติที่ความสนใจส่วนใหญ่มุ่งอยู่ที่ "นางสาวสุวรรณ" หนังท้องถิ่นซึ่ง นายเฮนรีแมกเร นายโรเบิร์ต เคอร์รี่ และนายดัล คลอว์สัน ได้ทำงานนี้ขึ้นในเวลาพอสมควรที่ผ่านมา

หนังนี้เป็นที่สนใจพิเศษด้วยมันเป็นการใหญ่ครั้งแรกของสิ่งนี้ที่เคยทำขึ้นในประเทศนี้ และมันสร้างขึ้นเพื่อที่จะเก็บภาพทิวทัศน์อันงดงามยังเป็นฉากหลังให้ได้มากที่สุด จึงมีภาพทิวทัศน์กวาดไปทั่วประเทศโดยมีเรื่องราวของนางสาวสุวรรณดำเนินสอดอยู่ตลอด เสมือนเป็น เพลงเอก ในอุปรากร ตัวเรื่องเองนั้นมีองค์ทุกอย่างของเวณานุกรมครบ ความรัก ความซัง การแก้แค้น การบาดเจ็บโดย

ไร่เดียวสา ซอกกล่าวหาเท็จ การฆาตกรรม ฯลฯ และมันจบเรื่องลงอย่าง
ดิงามแลสุขสมกับการที่ทายาทซึ่งหายสาบสูญไปนานได้กลับคืนมา
แลครุรักกุมมือกันและกันเดินออกไปสู่อากาศอันสดใส แลทั้งปวงนี้
ดำเนินไปผ่านฉากชีวิตจริงต่าง ๆ จำนวนมาก จากเสด็จในกรม
กรมพระยาดำรงฯ และกรมหลวงกำแพงเพชรฯ “ทรงประทับที่เก็บภาชี
ถึง “ข้างซีกลากไม้สัก”, กอล์ฟที่หัวหิน, พระราชพิธีแรกนา, ไฟไหม้
แห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ แลทิวทัศน์หลากหลายของพระราชวังและวัด
ในกรุงเทพฯ ซึ่งพิสูจน์ได้ชัดปล้นว่าเป็นโฆษณาชั้นเอกจริง ๆ แก่
กรมรถไฟแผ่นดินแลการทันสมัยอื่น ๆ ของสยาม หนังสือมีค่าควรแก่
การชมอย่างแท้จริงจากลำพังเพียงจุดมองด้านความสวยงาม
แลทุกคนที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ได้รับชื่อเสียงในการทำงานได้
อย่างดีนั้น จะมีการฉายอีกในคืนนี้ที่โรงพัฒนากรและฮ่องกง แลเรา
ขอแนะนำตรง ๆ ว่าใครที่ยังไม่ได้ดู ต้องไปดู

หนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่ง ที่ตีพิมพ์รายงานเมื่อ หนังสือของแมกเร ออกฉาย
ในคืนแรก ในฉบับวันจันทร์ที่ 25 มิถุนายน คือ พิมพ์ไทย โดยตีพิมพ์บนหน้าแรกของ
หนังสือพิมพ์ ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่องไทย

เมื่อคืนวันเสาร์ที่ ๒๓ เดือนนี้ มหาชาวพระนครต่างพากัน
แตกตื่นไปดูหนังไทยตามโรงภาพยนตร์ซึ่งประกาศกำหนดว่าจะฉาย
ผู้คนเหล่านี้มีจำนวนมากมายถึงแก่อัดล้นหลามไปตามโรงละครร้อง
แลโรงละครฝรั่งซึ่งมาตั้งเล่นที่ถนนทหารบกทหารเรือ ควรกล่าวได้ว่า
แน่นไปทั้งหมดทุกแห่ง ส่วนหนังไทยที่ฉายในคราวนี้ ต้องนิยมว่าเป็น
ภาพยนตร์พิเศษเรื่องหนึ่ง เป็นครั้งแรกที่มีในประเทศไทย ซึ่งเป
นชุดยาวและผูกนิยายได้สมเหตุสมผลทุกประการ ตั้งแต่ต้นจนจบ แล
ควรเป็นที่น่ายินดีของเราที่ได้ดูหนังยาว ๔ ม้วน ซึ่งเป็นเรื่องไทย

และคนไทยแสดงในเมืองไทย มีภาพแสดงความเป็นจริงทุกอย่างเช่น การพิธีต่าง ๆ ตลอดจนสถานที่และภูมิประเทศทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ล้วนแต่งดงามเป็นที่พอดตาพึงใจ ไม่เป็นที่น้อยหน้าในวิธีแสดงบทบาท ทั้งเชิงท่วงทีในภาพยนตร์อันได้เริ่มเล่นเป็นครั้งแรก ถึงเพียงนั้นก็นับว่าไม่แพ้ฝรั่ง และดีกว่าหนังจีน หนังพม่า และแขก ซึ่งเราได้เคยดูมาแล้ว หวังใจว่าความสามารถในการแสดงภาพยนตร์ครั้งนี้จะเป็นเหตุให้พวกเรากระหายใจเพื่อจะแสดงต่ออีก และอาจกล่าวได้ว่าจะดียิ่งขึ้นกว่านี้อีกหลายเท่าเป็นแน่แท้ เพื่อให้ปรากฏนามของผู้แสดงภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” นี้ เป็นครั้งแรก อันควรเป็นที่นิยมชมชอบของมหาชนทั่วไป เราจึงได้นำรายชื่อผู้แสดง มาลงไว้ในที่นี้ด้วย

ผู้แสดงเป็นตัวสำคัญ

นางสาวเสงี่ยม นาวีเสถียร เป็นนางสาวสุวรรณ (นางเอก)

ขุนรามภรตศาสตร์ เป็นนายกล้าหาญ (นายโรงเอก)

ขุนสมานประหารสกิจ เป็นพ่อเย็น บิดาเลี้ยงนายโรงเอก

นางแจ่ม เป็นแม่เมลิ มารดาเลี้ยงนายโรงเอก

หลวงยงเยี่ยงครู เป็นคุณวณิช บิดานางเอก

หลวงภรตกรรมโกศล เป็นนายกองแก้ว คู่ปรับของนายกล้าหาญ

ส่วนบรรยายเรื่องนั้น โรงหนังได้มีใบปลิวพิมพ์แจกทั่วไปแล้ว ถึงกระนั้นทราบว่า ตามโรงหนังยังจะได้ฉายต่อไปอีกหลายคืน ผู้ที่ยังไม่ได้ชมควรจะไปดูเสีย

ข้อที่ควรกล่าว นอกจากชมการแสดงภาพยนตร์ของผู้เล่นแล้ว ภาพของหนังเรื่องนี้ทั้งหมด จักเป็นประดุกเครื่องเผยแผ่ความเจริญของประเทศสยาม ในภูมิภาคและกิจการต่าง ๆ ตลอดจนสินค้าสำคัญ ๆ ของพื้นเมืองทุกประการว่า เป็นไปอย่างดียิ่งขึ้นโดยลำดับ

เพียงไรให้ปรากฏทั่วไปในนานาประเทศ เพราะเราทราบว่าจะหนึ่งเรื่องนี้จะ
จะได้ส่งออกไปขายทั่วโลก จึงควรเป็นที่น่ายินดีของชาวเราอีกประการ
หนึ่ง

ในวันจันทร์ที่ 25 มิถุนายน นี้ หนังสือพิมพ์ บางกอกไทมส์ ได้ลงข่าวไฟไหม้ที่
โรงหนังวิกตอเรีย ของสยามนิรมัยบริษัท ซึ่งฉาย สุวรรณสยาม เป็นเรื่องแรกของ
โปรแกรมคืนนั้น มีความดังนี้

VICTORIA CINEMA FIRE

The management of the Victoria Cinema inform us that the fire which occurred in the operating room on Saturday evening was due solely to the carelessness of the cinematograph operator. There was no cause for any alarm, however, as the operating room is of a specially built fire-proof design so that it is impossible for any fire that may occur therein to spread to the main building. The heavy fumes were caused by water being thrown on the burning films.

ข่าวไฟไหม้ครั้งนี้ สองวันต่อมา คือวันพุธที่ 27 มิถุนายน หนังสือพิมพ์ ยามาโต ได้
ลงข่าวในหน้าข่าว ดังนี้

ไฟไหม้ห้องฉายหนัง

เมื่อคืนวันเสาร์ที่ ๒๓ มิถุนายน ซึ่งได้เกิดไฟไหม้ขึ้นใน
ห้องฉายภาพยนตร์วิกตอเรีย นั้น บัดนี้เราได้ทราบจากผู้จัดการว่า
การที่เกิดเพลิงไหม้ขึ้นนั้น ก็ด้วยความพลั้งเผลอ หรือเดินเลื้อยของผู้ฉาย

ภาพยนตร์ แต่ไม่มีการนำกล้วอันตรายอย่างใด ๆ ด้วยเหตุว่าห้องฉายภาพยนตร์สร้างพิเศษด้วยเครื่องสำหรับป้องกันไฟ และไฟไม่สามารถจะลุกลามออกไปนอกห้องได้ การที่มีควันกลุ่มมาก ก็โดยเหตุที่เอาน้ำราดหนังที่ไหม้ จึงทำให้เป็นควันขึ้นเท่านั้น

ข้อที่น่าสังเกตจากข่าวไฟไหม้ห้องฉายหนังจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับก็คือ คืบวันนั้นโรงวิคตอเรียของสยามนิรามัยภาพยนตร์บริษัท เป็นโปรแกรมที่เริ่มด้วยหนังยาว สุวรรณสยาม 7 ม้วน หนังชุดต่อ ลมสลาตัน 5 ม้วน หนังสั้น ทำนา 1 ม้วน และปิดท้ายด้วยหนังยาว น้ำใจหญิงสาว 6 ม้วน เป็นไปได้ไหมว่าหนังที่เกิดไฟไหม้ คืบนั้น คือเมื่อฉายม้วนแรกของ สุวรรณสยาม ซึ่งหากเราพิจารณาจากบทภาพยนตร์ Su Wan of Siam ม้วนแรกจะให้เป็นเชิงสารคดี ให้ความรู้เกี่ยวกับสยามในปัจจุบัน ก่อนจะเข้าสู่เรื่องที่แต่งขึ้นแสดง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ จะเป็นคำตอบว่าทำไม สุวรรณสยาม จึงมี 7 ม้วน ในขณะที่ นางสาวสุวรรณ มี 8 ม้วน แต่คำตอบนี้ก็ยังไม่สมเหตุผล เพราะในแจ้งความฉาย สุวรรณสยาม ของสยามนิรามัยภาพยนตร์ ซึ่งลงหนังสือพิมพ์ตั้งแต่วันเสาร์ที่ 23 ก็ระบุว่า สุวรรณสยาม มี 7 ม้วนอยู่แต่แรกแล้ว

ผู้เขียนเคยได้ข้อมูลบอกเล่าจากการสัมภาษณ์ หลวงภทรกรรมโกศล เมื่อปี 2524 ว่า เมื่อเจ้าพระยารามราชนาฟิล์ม สุวรรณสยาม ไปฉายวันแรก เกิดไฟไหม้ฟิล์มม้วนแรก จึงเสียไปหนึ่งม้วน เป็นไปได้ไหมว่าเกิดไฟไหม้วันที่ 22 ไม่ใช่ 23 แต่ข่าวของหนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ที่ระบุว่ามีการฉายวันที่ 22 นั้น ฉายที่โรจนาศรีธรรมราช ไม่ใช่ วิคตอเรีย และยังไม่มีพบหลักฐานเอกสารแจ้งความการฉายวันนั้นว่า สุวรรณสยาม มีกี่ม้วน เข้าใจว่าเป็นการจัดฉายอย่างกะทันหัน ไม่ได้รู้ล่วงหน้า จึงไม่พบแจ้งความการฉาย แต่ก็มีเค้าที่ว่าเจ้าพระยารามราชนาไปฉายเพราะ พิมพ์ไทย ระบุว่ารายได้มอบให้กาชาดสยามและโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ซึ่งเจ้าพระยารามราชนพคุณแลโรงเรียนนี้อยู่ อย่างไรก็ตาม เราอาจสรุปได้ว่า เหตุที่ สุวรรณสยาม มี 7 ม้วน ในขณะที่ นางสาวสุวรรณ มี 8 ม้วน เพราะ สุวรรณสยาม ไฟไหม้เสียหายไปหนึ่งม้วน

และการที่คนฉายเดินเล่อทำให้เกิดไฟไหม้ฟิล์มหนัง 1 ม้วนนี้ นับว่าโชคดี

ที่ดับทันหรือบางทีเพราะไหม้หมดไปทั้งม้วนจึงดับ ไม้ไหม้ทั้งโรง ในเวลานั้นฟิล์มภาพยนตร์เป็นสารไนโตรเซลลูโลส หรือเรียกกันว่าฟิล์มไนเตรท เป็นสารไวไฟและวาบไฟ เมื่อติดไฟจะไหม้เร็วและรุนแรงมาก ไม่สามารถดับได้เพราะขณะไหม้จะปล่อยก๊าซออกซิเจนออกมา จะดับเมื่อไหม้หมดม้วน นอกจากนี้ในปี 2464 สยามมีพระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดจากสถานมหรสพออกมาบังคับใช้แล้ว ทำให้โรงหนังต้องสร้างห้องฉายเป็นปูนเพื่อกันไฟลุกลาม

อังคารที่ 26 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ *บางกอกไทมส์* มีบทความตีพิมพ์ในหน้าบรรณาธิการ เรื่องหนังของแมกเร ดังนี้

SUVARNA OF SIAM.

The cinemas of Bangkok have been playing to crowded houses over the weekend, the principal attraction being a film called Nangsao Suvarna of Siam, the scenes of which are laid in Siam and which has taken months to produce. Various incidents in the life and industry of the country, important Court ceremonies and the like have been filmed before and exhibited in Bangkok and elsewhere, but this is the first occasion on which an incident or story completely Siamese from start to finish has been produced and later exhibited here. Of the business side of making such a story we know little except that it is costly; one authority has told us the expenses of making this effort have run to as much as two thousand Ticals a day, but whatever the cost Suvarna of Siam was not worth it. As a film to amuse Siamese audiences in Bangkok there is little or no objection to it; but

as a film for use abroad in other countries it simply conveys wrong ideas.

An international congress on motion picture arts was to be held in New York city on the 7th and 8th of this month. The publicity campaign preceding it drew attention to the fact that "millions of people all over the world not only get their amusement from motion pictures, but they also depend largely on pictures for their cultural development." Siamese audiences at least will derive amusement from the presentation of *Suvarna of Siam*.

แปลเป็นไทย ดังนี้

สุวรรณแห่งสยาม

โรงหนังต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ได้จัดฉายหนังซึ่งทำให้คนดูกันแน่นโรงในสุดสัปดาห์ที่ผ่านมา สิ่งที่ดีงดูคนดูได้เป็นหลักคือ หนังเรื่อง นางสาวสุวรรณ ซึ่งจากต่าง ๆ เกิดในสยามและใช้เวลาแรมเดือนในการถ่ายทำ เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและอุตสาหกรรมของประเทศ พระราชพิธีสำคัญ ๆ ของราชสำนักและอะไรแบบนี้ ได้เคยมีการถ่ายทำกันมาก่อนแล้วและเคยฉายในกรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ มาแล้ว แต่นี่เป็นครั้งแรกที่เหตุการณ์หรือเรื่องราวแบบนี้เป็นสยามตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องได้ถ่ายทำและนำออกฉายที่นี่โดยสมบูรณ์ มองในด้านธุรกิจการสร้างเรื่องนี้ เรารับรู้ความเป็นไปน้อยมาก นอกจากที่ว่ามันมีค่าใช้จ่ายสูง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องคนหนึ่งบอกเราว่าค่าใช้จ่ายในการสร้างเรื่องนี้ มีมากถึงตกวันละสองพันบาท แต่ไม่ว่าจะมีค่าใช้จ่ายเท่าไร นางสาวสุวรรณก็ไม่คุ้มค่า ในฐานะเป็นหนังเรื่องหนึ่งเพื่อสร้างความบันเทิงแก่ผู้ชมชาวสยามในกรุงเทพฯ ก็ไม่มีข้อขัดข้องอะไร มันคงจะ

The Siam Cinematograph Company.

Phathanakorn

Cinematograph

RAM YEK

NEW ROAD

From Wednesday, June 27th. To Friday, June 29th.

"Suvarna Of Siam"

A Great Tropical and Dramatic Film

(Taken by Messrs. Henry Baillie and The Camera - Exhibited by the kind permission of H. P. H. (the Chamber General of Railways) - Together With - Two New Episodes of Universal's Supreme Chapter-play "The Adventures Of Robinson Crusoe" Episodes 7 & 8 - in 4 Reels - Also Two Reels Enjoyable Fox Sunshine Comedy

"The Valley Of Doubt"

THE HONGKONG CINEMA HALL

From Wednesday, June 27th To Friday, June 29th.

"The Valley of Doubt"

with an All-Star Cast, including THURSTON HALL, ARLINE PRETTY, ANNA LEHR & WM. DAVIDSON

"The Valley of Doubt"

"The Adventures Of Robinson Crusoe"

ALSO TWO REELS ENJOYABLE FOX SUNSHINE COMEDY

"The Three Of Us"

DOCTOR

VASSOUT.

(Diploma of Medicine of Paris)

Dental Surgeon

New Road—Opposite British

Legation Every Day.

NOTICE.

We beg to notify the public, that we have all kinds of crushed stone on sale, suitable for road work and concrete, etc. Also teak planks and Mai Kabak (hardwood). All sorts of tiles, plain or polished, flower pots and plaster of Paris Sculpture Work etc., etc. PRICES MODERATE. HAI SENG SAW MILL, opposite Wat Sakae. NAI CHAI Managing Proprietor Telephone No. 745, 22-2-21

DOMS SURVIVORS

27 June 1923

แจ้งความโรงหนังของสยามภาพยนตร์บริษัท ในหนังสือพิมพ์ Bangkok Daily Mail 27 มิถุนายน 2466 (จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ทำให้ห้องขายตัวขายดีเสมอ แต่ในฐานะหนังเรื่องหนึ่งที่จะนำออกไป
ฉายในประเทศอื่น ๆ มันคงได้แค่นำไปสู่ความคิดผิด ๆ

ได้มีการประชุมนานาชาติว่าด้วยศิลปภาพยนตร์ที่กรุงนิวยอร์ก
ในวันที่ 7 และ 8 เดือนนี้ การรณรงค์สาธารณะก่อนหน้านั้นมุ่งความ
สนใจไปที่ข้อเท็จจริงที่ว่า “คนนับล้านทั่วโลกมิได้เพียงหาความบันเทิง
จากภาพยนตร์ แต่พวกเขายังอาศัยภาพยนตร์เป็นหลักในการพัฒนา
วัฒนธรรมของเขาด้วย” ผู้ชมชาวสยาม อย่างน้อยที่สุด จะได้รับความ
บันเทิงจากการมีมาของนางสาวสุวรรณ

ข้อมูลที่น่าสนใจยิ่งในบทความนี้ คือตัวเลขค่าใช้จ่ายในการถ่ายหนังนี้ถวันละ
สองพันบาท เพราะทำให้เราสามารถคิดประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำ
นางสาวสุวรรณ เช่นถ้าเวลาทำงานสามเดือนหรือ 90 วัน จะเป็นเงิน 180,000 บาท
หากรวมกับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่นค่าเบี้ยเลี้ยงผู้แสดงต่อวัน ค่ารางวัลผู้แสดง ซึ่งได้
ข้อมูลจากข้อเขียนของ ลาวัญย์ โชตามระ จากการสัมภาษณ์ หลวงภทรกรรมโกศล
และเสงี่ยม นาวิเสถียร (ละครกับฉาก สำนักพิมพ์คลังวิทยา 2507) ว่าผู้แสดง
ได้เบี้ยเลี้ยงวันละ 5 บาท และบำเหน็จเงินก้อนเมื่อถ่ายทำเสร็จอีก 2,000 บาท เฉพาะ
นางเอกได้เป็นค่าเสื้อผ้า 3,000 บาท รวมแล้วประมาณว่าเป็นเงินอีก 30,000 บาท
คิดว่าเป็นค่าใช้จ่ายในสยามประมาณ 2 แสนบาท แต่ยังมีค่าใช้จ่ายของแมกรกับ
คณะ ค่าอุปกรณ์และวัตถุดิบ ซึ่งไม่มีข้อมูลให้คำนวณ แต่เฉพาะค่าใช้จ่ายในสยาม
2 แสนบาทนี้ในปี 2466 นับว่ามหาศาล เช่นถ้าคิดว่าค่าเงินปัจจุบันคุณร้อยเท่า
จะเป็นเงินประมาณ 20 ล้านในปัจจุบัน

บทความชิ้นนี้ของ *บางกอกไทมส์* ต้องนับว่าก้าวหน้าที่เดียว ที่พยายามเสนอ
ให้ผู้อ่านเปิดตากว้างมองภาพยนตร์ว่ามีค่ามากกว่าความบันเทิง

พุธที่ 27 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพฯ เดลิเมล์* รายงานข่าวผลการฉาย
นางสาวสุวรรณ ของสยามภาพยนตร์ ดังนี้

พันทหาร้อยบาทเศษ

เราได้ทราบว่า การฉายภาพยนตร์ไทย เรื่อง นางสาวสุวรรณ ชาวสยาม เป็นภาพยนตร์ไทย แสดงโดยคนไทยล้วน ซึ่งสยามภาพยนตร์บริษัท ได้รับพระกรุณาจาก ในกรมหลวงกำแพงเพชร ๙ ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดิน ประทานให้ฉายนั้น สยามภาพยนตร์บริษัทรู้สึกเป็นพระกรุณาธิคุณใหญ่ยิ่ง จึงได้กำหนดฉายเก็บเงินในคืนแรกทั้งสิ้นส่งไปบำรุงสภากาชาดสยาม อันเป็นประโยชน์แก่ชาติ คือฉายที่โรงหนังพัฒนากร ฮ่องกง แลบางลำภู รวม ๓ โรง ได้เงินพันทหาร้อยบาทเศษ เงินจำนวนนี้ได้ส่งแก่เจ้าหน้าที่แห่งสภากาชาดสยามตั้งแต่วันนี้แล้ว อนึ่งเราทราบว่า กำหนดฉายจะหมดเพียงวันนี้แล้ว จึงช่วยประกาศให้ผู้ที่ยังไม่ได้ดู รีบไปชมเสีย

และในหน้าภาษาอังกฤษ กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีรายงานว่

On account of the popular demand "Suvarna of Siam" is being shown at the Phathanakorn and Sathorn Cinemas for three more nights.

หนังสือพิมพ์อีกฉบับหนึ่ง ที่รายงานการฉาย นางสาวสุวรรณ ในวันเดียวกันนี้ คือ Siam Observer มีความดังนี้

Suvarna of Siam

The Siamese dramatic film of the above name was shown at the Pathanakorn and Hongkong Cinematographs on Saturday night. Every available bit of space at both the Halls was taken up. In facts several had to return unable to

gain admittance. The proceeds which are to be handed over to the Siamese Red Cross, amounted to we understand about Tcs. 1,500. The film will be screen again to-night at the above Halls.

ในวันเดียวกันนี้หนังสือพิมพ์ ยามาโต ก็ลงข่าวเกี่ยวกับหนังไทยกับเขาบ้าง
ดังนี้

ข่าวสั้น

ภาพยนตร์ภาพไทยที่แสดงอยู่ ณ บัดนี้ มีคนพากันไปดูจน เบียดเสียดเหยียดยัด จนไม่มีที่นั่ง เพื่อจะดูความเปนไปของคนไทย
ว่าจะแสดงได้งามเหมือนเขาไหม

จากข่าวเหล่านี้ เป็นหลักฐานว่าการเปิดฉายโปรแกรมแรกของ นางสาวสุวรรณ
ที่โรงในเครือสยามภาพยนตร์บริษัท มีผู้คนไปชมกันมากเป็นประวัติการณ์ ที่เรียกว่า
เต็มโรงหรือล้นโรง และการที่โปรแกรมแรกจัดฉายพร้อมกัน 3 โรง คือ พัฒนาการ
ฮ่องกง และ บางลำพู นั้น มิได้ฉายพร้อมกัน เพราะฟิล์มภาพยนตร์มีสำหรับเดี่ยว แต่
บริษัทใช้วิธี ฉายที่โรงแรกก่อนทีละม้วนแล้วส่งต่อไปโรงที่สองและที่สาม เป็นอย่าง
ที่เรียกกันว่าวิ่งหนัง และเมื่อจบโปรแกรมแล้วปกติจะไปฉายเป็นโปรแกรมของโรงอื่น ๆ
ในเครือ แต่เรื่องนี้ปรากฏว่า ต้องต่ออีกโปรแกรมที่โรงเดิม ก่อนจะย้ายไปโรงอื่น

สำหรับราคาตั๋วในเวลานั้น มีราคาแตกต่างกันบ้างตามสถานะหรือชั้นของโรง
แต่โดยเฉลี่ยคือที่นั่งละ 15 สตางค์ ดังนั้นการที่ฉายคืนแรก 23 มิถุนายน เก็บเงินทั้ง
3 โรง ได้ 1,500 บาท จึงอาจคำนวณได้ว่ามีคนชมประมาณ 10,000 คน

และหนังสือพิมพ์ บางกอกไทมส์ ฉบับวันนี้ ลงข่าวสั้น ๆ ในหัวข้อ LOCAL AND
GENERAL ดังนี้

THE Pathe company, it is now announced, is shortly to take film in this country , employing Siamese actors and actress.

ข่าวการจะเข้ามาทำหนังไทยของบริษัทปาเต๊ะ นับว่ามาทันเวลาหรือในจังหวัดที่ชาวสยามกำลังตื่นตัวเป็นกระแสกับ นางสาวสุวรรณ และกำลังถามกันว่า จะมีเรื่องที่สองแบบนี้อีกไหมพอดี

ภาพยนตร์สยาม

นางสาว เสงี่ยม นาวิเสถียร คารา ภาพยนตร์ ไทย ดวงแรก.

เล่ม ๑๓. ปีที่ ๒.

วันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๖.

(ตราที่ ๖๓.)

ปกวารสาร ภาพยนตร์สยาม ฉบับ นางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร
[จากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)]

ดารารภาพยนตร์แห่งสยาม

ศักร์ที่ 29 มิถุนายน 2466 วารสาร ภาพยนตร์สยาม รายสัปดาห์ เล่มที่ 13 ปีที่ 2 หน้าปกลงรูป นางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร ดารารภาพยนตร์ไทยดวงแรก มีบทนำเรื่อง นางสาวสุวรรณ มีเรื่องย่อ และมีบทสัมภาษณ์นางสาวเสงี่ยมในเล่ม ซึ่งขอคัดมาให้ดู ดังนี้

บทนำ โดย ต่วน ยาวะประภาส บรรณาธิการ

“นางสาว สุวรรณ”

คือ

สุวรรณ ของ สยาม

ชั้นแรก, ชาวเมืองต่างๆ โดยมาก ในภาคบูรพาทิศ, เท่าที่ข้าพเจ้าได้เคยเค็ดรทางผ่านมาแล้ว พวกกันแสดงความประหลาดใจไม่น้อย เมื่อข้าพเจ้าบอกเขาว่าเราเป็นคนไทย; ชาวญี่ปุ่นบางคนถามข้าพเจ้าว่า “ไทยนั้นอยู่ใกล้กับสวีเดน นอร์เวย์ ไหม?” ซึ่งเป็นคำถามที่น่าขัน, ยิ่งกว่านั้น; ชาวฮ่องกงหลายคนบอกข้าพเจ้าว่า เขารู้จักแต่อินเดียแลพม่าที่ขึ้นแก่อังกฤษ แลญวนที่ขึ้นแก่ฝรั่งเศสเท่านั้น ยังไม่เคยได้ยินว่ามีสยาม, ซึ่งเป็นประเทศเอกราชอยู่ในแถบนี้อีกประเทศหนึ่งเลย ! แลเมื่อข้าพเจ้าเข้าเมืองเชียงใหม่, จีน; กิหลิง, ฟอโมซา; แล มนิลา, ฟิลิปปินส์; ชาวเมืองนั้นๆ สำคัญว่าข้าพเจ้าเป็นญวนหรือญี่ปุ่น ฯลฯ

ก็เมื่อชาวเมืองที่เป็นบ้านใกล้เรือนเคียงกับเราแท้ๆ ยังไม่รู้จักรเราดีดังนี้ จะต้องพุกพุดไปถึงชาวเมืองอื่นที่อยู่ไกลออกไปอีกโย.

นี่แหละ ข้าพเจ้าจึงปลื้มใจมาก, เมื่อได้ดูภาพยนตร์นิยายไทยเรื่องแรก ที่นายเฮนรี แมคเคย์ เข้ามาจัดทำขึ้น; ด้วยภูมิภาคที่สำคัญต่างๆ มี; พระปรารค์, โบสถ์วิหาร, พระบรมมหาราชวัง, แม่น้ำลำคลอง, ไร่นาแลป่าดงอันงามด้วยฝีมือช่างแลด้วยธรรมชาติ, อีกทั้งโบราณสถานแห่งประเทศที่รักของเราได้ปรากฏเป็นภาพสง่าอยู่; แลยังได้เห็นภาพเพื่อนรักร่วมชาติของเราแสดงความสามารถในการภาพยนตร์อยู่ในเนื้อเรื่องล้วน, ซึ่งถึงแม้เป็นครั้งแรก, ก็ยังแสดงได้สนิทสนมทัดเทียมผู้ชำนาญการแสดงภาพยนตร์ของสหปาลีรัฐอเมริกาอีกเล่า. ไม่ต้องสงสัย, เมื่อภาพเรื่องนี้ออกไปประจักษ์แก่โลกเมื่อใดให้เราอุ้ใจเสียเถิดว่า, นอกจากโลกจะได้เห็นแลรู้จักว่าไทยเราคือใคร; ยังจะได้เห็นว่าไทยเราก็มีทองอยู่ในประเทศเหมือนประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกด้วย. เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงว่าเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” นั้นคือสุวรรณของสยาม !

ถ้วน ยาวะประภาพร

คอลัมน์ โลกภาพยนตร์ โดย “กุหลาบสีน้ำเงิน” กับ “วังเดิม” เขียนถึง นางสาวสุวรรณ ดังนี้

“นางสาวสุวรรณ”

คือภาพยนตร์ นิยาย ไทยเรื่องแรก ยาวแปดม้วน แสดงโดยคนไทยล้วน ที่นายเฮนรี แมคเคย์ ผู้กำกับการแสดงภาพยนตร์ตัวลือของบริษัทยูนิเวอร์แซล, อเมริกา; กับนายแดล คลอสสัน, นายโบเบอดเคอร์, นายกอดอน สุเธอแลนด์มอส ผู้ช่วยของเขาได้เข้ามาจัดทำขึ้นในประเทศเรา เมื่อต้นเดือนมีนาคมปีกลาย แลสำเร็จลงเมื่อต้นเดือนนี้

ให้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “Suvarna of Siam” แล้วได้ออกเคิร์ททาง
กลับยังสหภาพลิรัฐอเมริกา เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๒๕ เดือนนี้

ภาพยนตร์เรื่องนี้ สยามภาพยนตร์บริษัท ได้รับพระกรุณา
จากนายพลเอก พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอรรคโยธิน
ผู้บัญชาการกรมรถไฟแผ่นดินให้ขายให้มหาชนดู แลบริษัทได้ขายเก็บ
เงินบำรุงสภากาชาดสยามเมื่อคืนวันเสาร์ที่ ๒๓ เดือนนี้เป็นครั้งแรก
รวม ๓ โรง คือ พัฒนาการ, บางลำภู, ฮ่องกง ได้เงินส่งไปยังสภากาชาด
สยามเป็นจำนวนรวม ๑๕๔๒ บาท ๙๑ สตางค์

และคอลัมน์ โปรแกรม โดย “ทิดเขียว” (ศิลป์ สีบุญเรือง) ได้เขียนแสดง
ความคิดเห็นต่อหนัง นางสาวสุวรรณ ก่อนจะเล่าเรื่องนางสาวสุวรรณ เป็นแบบ
เรื่องย่อ สำหรับแนะนำหนังในวารสารนี้ ซึ่งเป็นอีกสำนวนที่ควรพิจารณา สังเกตได้ว่า
มีการจิกกัดหนังอีกฉบับหนึ่ง ในประเด็น 7 ม้วน กับ 8 ม้วน และการเป็นฉบับที่ครบ
สมบูรณ์ผ่านการตรวจและได้รับอนุญาตให้นำออกฉายได้ แต่ก็น่าสังเกตว่าทิดเขียว
ก็ไม่กล้าพูดอะไรตรงๆ กับกรณีนี้

รูปถ่ายนางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร เมื่อแต่งงาน
แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอนินทิตา อาชุกบุตร บนปก
วารสาร ภาพยนตร์ชุด ของ ต. เงาขาว ฉบับที่ 33
(จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

นางสาวสุวรรณ
(Suvarna of Siam)
นายเฮนรี แมคเรย์ รจนา
นายเฮนรี แมคเรย์ กับ นายไบเบิต เคอร์
กำกับการแสดง
นายแดล คลอสัน ถ่ายภาพ
นายกอดอน สุเธอแลนด์ เป็นผู้ช่วย
ภาพยนตร์พิเศษ ๘ ม้วน ของกรมรถไฟแผ่นดิน

เป็นหนังสือเรื่องเดียวในประเทศไทย ซึ่งกรรมการได้ทรง
ตรวจแก้แล้วอนุญาตให้ฉายได้ กับมีอักษรไทยแปลลงควบให้ท่านทราบ
ตลอดไปจนจบทั้ง ๘ ม้วน เป็นนิยายที่ผูกขึ้นในเวลาสมัยปัจจุบันนี้
เป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ทำขึ้นในเมืองไทย ท่านจะได้ชมความ
สามารถของผู้แสดงแลฉากประกอบพร้อมทั้งภูมิประเทศ นับตั้งแต่
ภายในพระนครแลนอกพระนคร.

ในโปรแกรมนี้ เป็นขวัณตาของท่านทุก ๆ คน ที่มาชม
ภาพยนตร์ที่โรงหนังพัฒนากร, ฮ่องกง บางลำภูแลปิ้ง ด้วยที่โรงหนัง
ทั้งสี่นี้ฉายภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ ให้ท่านชม เป็นภาพยนตร์ ๘
ม้วน เป็นเรื่องไทย คนไทยแสดง ในเมืองไทย ไม่เคยมีภาพยนตร์เรื่อง
ใดที่เราได้เห็นมาแล้วงามเท่า , สนุกเท่า , ดีเท่า, หนังสือจีน พม่า แยก
ที่เคยฉายนั้นแพ้เรื่องนี้หลุด แพ้กันในเชิงสีแดง แพ้ในเชิงผูกเรื่อง แล
แพ้ในเชิงสนุก การที่ข้าพเจ้าเฝ้าเรื่องนี้ไม่รู้สึกกระดากปาก เพราะ
พูดตามความเป็นจริงทุกสิ่งทุกอย่าง ภาพยนตร์เรื่องนี้มิใช่เป็นสมบัติ
ของสยามภาพยนตร์ แต่โดยพระกรุณาในนายพลเอก พระเจ้าน้อย
ยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอรรคโยธิน ผู้บัญชาการรถไฟแผ่นดิน
ทรงเห็นแก่สาธารณกุศล จึงโปรดประทานเรื่องนี้มาให้สยามภาพยนตร์
บริษัทฉายให้มหาชนดู เพื่อเป็นการเฉลิมพระศรัทธา บริษัทได้ฉาย
เรื่องนี้เก็บเงินบำรุงสภาอากาศสยามเมื่อคืนวันเสาร์ที่ ๒๒ เดือนนี้

(ที่ถูกคือ ๒๓ : ผู้เขียน) ทั้งสามโรง การที่กำหนดขายให้สภากาชาด สยามในคืนวันเสาร์นั้น ก็เพราะรู้สึกว่าคุณวันเสาร์เป็นคืนที่มีคนดูการ มโหรีศพมากกว่าคืนธรรมดา จะทำบุญทั้งที่จะขอทำในวันที่ทราบว่าจะรวบรวมได้มาก

อนึ่งอักษรไทยแถลงเรื่องในภาพยนตร์ แต่ต้นฉบับเป็นวิเศษ กว่าหนังสือทั้งหลายนี้ เรียบเรียงร้อยกรองอย่างคนไทยตามเค้าเรื่อง เข้าใจได้ง่ายสมกับเนื้อเรื่องที่คนไทยสแดง เหตุที่หนังสือนี้ยาวถึง ๘ ม้วน (ไม่ใช่ ๗ ม้วน) ก็เพราะเนื้อเรื่องที่สแดงนั้นพิศดารมาก สแดงหมดจดกล่าวได้เต็มปากว่าในประเทศสยาม มีหนังสือ นางสาว สุวรรณ ที่ครบถ้วนบริบูรณ์อยู่เรื่องเดียวเท่านั้น หนังสือ ๘ ม้วนนี้ คณะ กรรมการซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นตรวจเรื่องนี้เป็นพิเศษ ได้ทรงตรวจแลอนุญาตให้นำออกขายได้ คนไทยทุกคนควรรู้สึกภูมิใจ มากเมื่อได้เห็นภาพยนตร์เรื่องนี้.

บรรยายเรื่อง

“นางสาวสุวรรณ” โดยย่อ

ณ สมัยปัจจุบันนี้ ในกรุงเทพฯ พระมหานคร ยังมีชายหนุ่ม คนหนึ่ง ชื่อนายกล้าหาญ เป็นชายหนุ่มที่มีรูปร่างงดงาม รับราชการ อยู่ในหอพระสมุดประจำพระนคร เขาอยู่ในความอุปถัมภ์ของพ่อเย็น แลแม่แม่ลิ วันหนึ่งในเวลารว่างราชการ นายกล้าหาญพร้อมด้วยบิดา ของเขาได้แจจเรือออกจากคลองบางหลวงไปตามลำน้ำเจ้าพระยา พอถึงตอนน้ำวัดราชาธิวาส ก็ได้เห็นสตรีสาวผู้หนึ่งตกน้ำ กำลัง แหวกว่ายอยู่ นายกล้าหาญจึงโดดลงไปช่วยเอาขึ้นมาได้ สตรีสาวผู้นี้ ปรากฏว่าชื่อนางสาวสุวรรณ เป็นบุตรของคุณวณิช แต่แทนที่จะได้รับความชอบใจจากคุณวณิชผู้เป็นบิดา กลับได้รับความเข้าใจเพราะ คุณวณิชเห็นว่า นายกล้าหาญได้ตระกองกอดลูกสาวเขาไว้ในวงแขน นั้นเป็นการน่าบัดสี.

หญิงสาวผู้นี้จะเป็นคนสูงศักดิ์สักเพียงใดก็ตาม จำเดิมแต่ วันนายกล้าหาญได้ช่วยชีวิตเจ้าหล่อนมาแล้วนั้น กระทำให้เขาคำนิ่ง ถึงอยู่ไม่วายวัน ความหลงรักของนายกล้าหาญทั้งนี้จะเห็นได้จากในวันต่อมา คือในขณะที่เขากำลังทำงานอยู่ ณ หอพระสมุดนั้น เจ้าคุณผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้หยิบเอาสมุดพระธรรมมาตรวจ แต่นายกล้าหาญไพล่หยิบเอาตำราสมพงษ์มาให้ ถึงแก่เจ้าคุณดุเอาว่า “อะไร แกนี่ไปน้าเสียแล้ว ฉันให้หยิบสมุดพระธรรม นี่ไพล่หยิบเอาเรื่องโลกี มาให้ดู”

ล่วงมาอีกหลายวัน จวบกับเวลาน่าเทศกาลไหว้พระที่วัดพระเชตุพน แลวัดพระศรีรัตนศาสดาราม นายกล้าหาญก็ได้มีโอกาสพบกับนางสาวสุวรรณอีก เมื่อกำลังพูดจาปราศรัยตามประสาคนรัก นายกองแก้วผู้มีความหวังในนางสาวสุวรรณกับบิดาของนางก็มาเจอเข้า นายกองแก้วได้พูดจาสบประมาทนายกล้าหาญมากมาย ถ้านายกล้าหาญไม่เกรงว่าจะเสียจรรยาในที่ประชุมชนแล้ว อย่างน้อยนายกองแก้วก็ต้องรู้รสหมัดของเขา แต่ส่วนพ้อเย็นซึ่งเป็นบิดาของนายกล้าหาญนั้น ถึงแก่สกดใจอยู่ไม่ได้ ถ้าวานั้นแม่มลกับลูกน้อยไม่ไปด้วย ก็คงเกิดเรื่องใหญ่ บางทีจะต้องร้อนถึงเจ้าพนักงานตำรวจก็เป็นได้.

ล่วงมาอีกหลายวัน ถึงคราวแรกนาขวัญที่ทุ่งศาลาแดง นางสาวสุวรรณกับบิดาแลกองแก้วก็ได้ไปดู ในขณะที่หล่อนได้เหลือบเห็นนายกล้าหาญมาในงานนี้ด้วย มิใช่ที่คุณวณิชผู้บิดา จะพูดจาบอกเล่าถึงคุณประโยชน์ในการแรกนา หล่อนก็ไม่ปรารถนาที่จะเอาใจใส่ ก็พอเป็นโชคที่คุณวณิชกับนายกองแก้วเดิรไปดูเสียทางด้านหนึ่ง ทั้งหล่อนไว้กับพวกเพื่อนแลพี่เลี้ยง จึงเป็นโอกาสให้หล่อนได้สนทนากับนายกล้าหาญได้โดยสะดวก แต่จะได้ลอดสายตาของกองแก้วไปก็หาไม่ได้ เขาแลคุณวณิชได้รับมาขัดจ้งหวะเสียในเวลานั้น แต่อย่างไรก็ดี นายกล้าหาญคงอดโทษะไว้ได้ตามเคย เมื่อเขากลับมาถึงบ้าน ก็มีได้เป็นอันกินอันนอน ฝ้าแต่คำนิ่งถึง สวารัก.

ฝ่ายพ่อเย็นรู้ใจ ดังนั้นจึงปรึกษากับแม่มลิภรรยา ว่า “ยายเอ๋ย เราเห็นจะต้องบอกความจริง ให้พ่อกล้ารู้เสียดีกระมังว่าเขาคือใคร” แม่มลิจึงว่า “ก็ดีเหมือนกัน พ่อกล้าจะได้มีมานะขึ้นบ้าง” เมื่อตายายปรึกษากันดังนั้นแล้ว จึงเข้าไปหานายกล้าหาญพลางกล่าวว่า “ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าทมททุกขร้อนไปนักละ เมื่อเป็นบุพเพสันนิวาสแต่หนหลัง ก็ไม่หนีไปไหนเสียดอก”

นายกล้าหาญจึงตอบว่า “ลูกเห็นเขากับเรานี้ไกลกันราวฟ้ากับน้ำเทียวพ่อ ถานะไม่เสมอกัน ยังไม่เห็นทางใดว่าจะเป็นผลสำเร็จเลย.”

พ่อเย็นจึงกล่าวว่า “นี่แน่, พ่อกล้า, พ่อจะเล่าให้ฟัง พ่อนี้มีใช้เป็นคนต่ำศักดิ์ที่ไหนมา พ่อเป็นคนมีตระกูลสืบมาจากเชื้อแถวแนวผู้ดีอยู่ทางเมืองเหนือ เมื่อเล็ก ๆ บิดาซึ่งพ่อได้พาพ่อมาเที่ยวกรุงเทพฯ พ่อก็เป็นโรคปัจจุบันตายลง เป็นครวครวระหับเอ็นเกิดเพลิงไหม้ขึ้น พ่อได้วิ่งหนีเพลิงมา ในขณะนั้นแม่มลิซึ่งพ่อเข้าใจว่าเป็นแม่ของพ่อ นี้แหละ ไปขายขนมที่วัดสามพระยา เห็นพ่อวิ่งหนีเพลิงมา ก็รับเอาใส่เรือมาบ้าน พ่อเป็นเด็กที่น่าเอ็นดูซึ่งทำให้พ่อรักมาก จึงได้ถนอมกล่อมเกลี้ยงพ่อมาเหมือนบุตรในไส้จนเติบโตใหญ่ขึ้นมาจนทุกวันนี้”

นายกล้าหาญได้ฟังดังนั้นก็ยกมือขึ้นไหว้พลางกล่าวว่า “ลูกไม่รู้จักใครที่ไหน ลูกขอถือเอาพ่อแม่นี้แหละเป็นพ่อแม่บังเกิดเกล้าของลูกต่อไปจนชีวิตหาไม่ทีเดียว.”

ต่อจากวันหนึ่ง นางสาวสุวรรณได้ไปจ่ายของที่สะพานหัน ตั้งใจจะเอาไปแจกนางชีที่ถือศีลที่วัดในคลองบางหลวง พอไปพบนายกล้าๆ ก็รับอาษาพายเรือไปส่งที่ในคลองบางหลวง ในเวลาเดียวกันนี้ นายกองแก้วได้มาตรวจโรงสีไฟที่ในคลองบางหลวงนั้นด้วย เมื่อเห็นนางสาวสุวรรณลงเรือไปกับนายกล้าหาญดังนั้นก็มีความหึงหวง พอเรือแล่นเฉียดมาข้างเรือยนต์ ก็สั่งให้นายท้ายกลาสียัดเรือไว้และจะลุดขึ้นบนเรือยนต์ของเขา นายกล้าหาญเหลือที่จะระงับโทษะจึงเอาพายที่ติดมืออยู่นั้นเหวี่ยงทำเสียลากหาง ทำให้นายกองแก้วต้องปล่อยมือทันที.

นายกองแก้วได้กลับมารายงานต่อคุณวณิชผู้เป็นบิดาของนางสาวสุวรรณ แต่คุณวณิชก็ออกรู้สึกเอือมเหมือนกัน ถึงกับพูดว่าตามเรื่องมัน ๆ จะเป็นอย่างไรก็ช่าง จะไม่ขอเกี่ยวข้องด้วยเลย กองแก้วจึงขออนุญาตต่อคุณวณิชไปพูดเกลี้ยกล่อมนางสาวสุวรรณคู่อีกครั้งหนึ่ง โดยยกเอาความมั่งมีขึ้นตั้งหน้าอวดกับนางว่าถ้านางยินยอมพร้อมใจที่จะแต่งงานด้วยแล้ว จะยกสวนไร่นาสาโท, สวนหมาก, สวนมะพร้าว, กับสมบัติอื่น ๆ ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของหล่อนทั้งหมด แต่นางสาวสุวรรณไม่ยินดี กลับตอบว่า “คุณอย่ามาอวดมั่งอวดมืออย่างขุนช้าง อิจฉาไม่ใช่นางวันทอง และไม่อยากจะแต่งงานกับสวนหมากสวนมะพร้าวของคุณ” ว่าแล้วก็ลุกสบัดไปเสีย ปล่อยให้นายกองแก้วนั่งคอตกอมความขมขื่นเข้าไว้เต็มพุง.

แต่กองแก้วไม่หมดความพยายาม ออกอุบายให้ลูกน้องไปชวนพ่อเย็นกับนายกล้าหาญไปทำงานที่เชียงใหม่ เพื่อได้ทวงทีก็จะได้ให้คนฆ่าเสียให้ตาย พ่อเย็นกับนายกล้าหาญไม่รู้เท่าถึงอุบายก็ยอมรับคำของเจ้าลูกน้องกองแก้ว พวกกันไปตามคำชักชวน

ส่วนคุณวณิชนั้น อยากจะให้บุตรสาวลืมนายกล้าหาญเสีย จึงพานางสาวสุวรรณไปตากอากาศเสียที่หัวหิน.

ฝ่ายพ่อเย็นกับนายกล้าหาญเมื่อไปทำงานป่าไม้ที่เชียงใหม่ ก็ถูกลูกน้องของนายกองแก้วชวนวิวาทจนถึงเกิดฆ่าฟันกันขึ้น ความจริงลูกน้องของนายกองแก้วตั้งใจจะฆ่านายกล้าหาญ แต่กลับไปแทงเอาพวกเดียวกันตาย แล้วกลับรุมกันใส่ความว่านายกล้าหาญเป็นคนฆ่า เมื่อมีประจักษ์พยานเพียงพอเช่นนี้ เจ้าน่าที่ก็จับไปได้สวนเพื่อจัดการตามกระบิลเมือง. พ่อเย็นเห็นเหตุดังนี้ก็รีบไปหานายทองสุขแสงมุกดา ซึ่งเป็นพ่อค้าชุกอยู่ในเมืองเชียงใหม่เพื่อขอความช่วยเหลือ แต่ไม่พบ จึงกลับจากเชียงใหม่ไปหัวหิน นำข่าวไปแจ้งต่อนางสาวสุวรรณซึ่งไปตากอากาศอยู่ ณ ที่นั้น.

ครั้นนางสาวสุวรรณได้รับข่าวร้ายว่าคู่รักต้องคดีอาญาดังนั้น ก็ตกใจ รีบกลับจากหัวหินโดยขบวนรถพิเศษถึงกรุงเทพฯ ในวันนั้น

แลตั้งใจจะไปขอความช่วยเหลือจากพญาน้อยอินตา ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ด้วยได้ทราบว่า พญาน้อยอินตาไปถูกระเสี้ยที่หาดเจ้าสำราญ แต่เป็น โชคดีซึ่งในวันทีกล่าวนี้เครื่องบินบรรทุกถุงเมล็ดจะเคิรทางไปเชียงใหม่ สุวรรณจึงไปดอนเมือง ขอความช่วยเหลือจากเจ้ากรมอากาศยาน ทหารบก โดยสารเครื่องบินลำนั้นไปเชียงใหม่ เจ้านาที่กรมอากาศยาน ได้เอื้อเพื่อแก้หล่อนเป็นอย่างดี นางสาวสุวรรณได้ไปถึงเชียงใหม่ ภายในไม่กี่ชั่วโมงนาฬิกา หล่อนได้ไปหานายทองสุข แสงมุกดา และ เล่าความตามที่เกิดขึ้นนั้นให้นายทองสุข แสงมุกดา ทราบ กับเอาเสมาทองคำซึ่งเป็นสมบัติของนายกกล้าหาญคลั่งคองมาตั้งแต่เล็ก ๆ ให้

ว่า อาการ ยิ้ม น เป็น
เด่นที่ อยู่ใน ตัว เธอ
ทำให้ คอองตา คน ยิ่ง
กว่าที่จะ ประดับ ประ
ดา ได้ ด้วย อาการ
อัน มีค่าหลายเท่านี้
แต่ ชาวเจ้า ดัง กต
ได้ ว่า อาการ ยิ้ม น
เป็น นิสัย อันแท้ จริง
ของเธอ คุณ เหมอ
สมบัติ ที่ เธอ ได้ มา

พร อม กับ กว แรก

บิตดินนี้ นั่น คือ อาการ ยิ้ม น ย่อม ต่อ ให้ เห็นว่า เธอ หมด นอกจาก นี้ เธอ ยังมี คุณ สมบัติ อัน งาม
เป็น ผู้ มี นิสัย เชือกเขิน สุ้ม งาม ชอบ ความ รื่น เรียง อยู่ อีก หลาย ประการ ความ โอบ อ้อม อารี ยัก คือ
อยุ่ ตลอด เวลา ที่ ดิน และ เจียม ที่ สุด ใน เวลา มนุษย์ ทั้ง ไป น้อย อย่าง หนึ่ง ละ ชาวเจ้า ได้ ทราบ
จาก ท่าน ขุน ดัง-

แม่มีลิ (นางแจ่ม) พ่อเย็น (ขุนสมานประหาสกิจ) กำลังเล่าความลับที่มาจากของนายกกล้าหาญ (ขุนรามภรดศาสตร์) ฟังที่ข้างโถงมังกรในสวนข้างเรือนพัก จากวารสาร ภาพยนตร์สยาม [รูปจากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)]

นายทองสุขดูเป็นสำคัญด้วย ครั้นนายทองสุข แสงมุกดา เห็น
เสมาทองคำก็จำได้ว่าเป็นเสมาเครื่องหมายของตระกูล รุกขินได้ว่า
น้องชายได้มีลูกคนหนึ่งแต่ได้หายสาบสูญไปนานแล้ว เมื่อมีเครื่อง
พิสูตร์พร้อมกับคำบอกเล่าดังนี้ ก็เป็นอันเชื่อได้แน่ว่า นายกล้าหาญ
เป็นหลานของตนโดยตรง.

ลำดับนี้ผู้ร้ายที่ฆ่าคนตายก็มารับสารภาพด้วยว่า มันเป็นคน
ฆ่าเองหาใช้นายกล้าหาญไม่ เมื่อได้ความจริงดังนี้ ก็พากันไปหาผู้ว่า
ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ในที่สุดนายกล้าหาญก็พ้นโทษ ประจวบกับ
เวลาคุณวณิชมาตามบุตรสาวกับนายกองแก้ว รู้ความจริงก็ยอมยก
บุตรสาวให้ แต่กองแก้วยังทำฝืนฝายโดยไม่รู้สึกว่าย นายกล้าหาญเป็น
คนชนิดใด จึงพูดถากถางแกล้งเหยียดต่าง ๆ นา ๆ ลงท้ายก็ถูกหมัดของ
นายกล้าหาญลงไปนอนเหยียดวัดพื้นดิน ผลของการที่นายกองแก้ว
เป็นผู้เจตนาร้ายต่อบุตรสาว นายกล้าหาญ แลให้ผู้คนของตนกระทำผิดอาญา
แผ่นดิน จนเป็นเหตุให้นายกล้าหาญต้องรับโทษดังได้กล่าวมาแล้ว
เจ้าหน้าที่จึงนำตัวนายกองแก้วไปจัดการตามระเบียบ ส่วนนางสาว
สุวรรณกับนายกล้าหาญนั้น ต่อมาก็ได้ประสบความสำเร็จตามโลกีย์วิสัย !

ต่อไป เป็นคอลัมน์ สัมภาษณ์ นางสาวเสงี่ยม นาวีเสถียร โดย “พลายงาม” ซึ่ง
มีข้อมูลที่ทำให้เห็นเบื้องหลังการทำงานของนายแมงเร่ได้ชัดเจน ได้คัดมาดังนี้

สนทนา
กับ
นางสาวเสงี่ยม นาวีเสถียร
โดย “พลายงาม”

วันหนึ่งเมื่อต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. นี้ ข้าพเจ้ามีกิจที่จะต้อง
ไปทางถนนพหลุรัด จึงแต่งตัวออกจากบ้าน เดี๋ยวเดียว ๆ ไปตามปกติ

โดยปราศจากความรีบร้อน แต่พอไปถึงประตูสพานหัน ก็เห็นคนยืน อยู่เป็นกลุ่ม ๆ บางกลุ่มก็ล้อมรอบรถยนต์สองคันซึ่งจอดอยู่ตรงนั้น ในชั้นแรกข้าพเจ้าเข้าใจว่ารถยนต์ที่จอดอยู่ตรงนั้น คงเกิดอุบัติเหตุ ไม่ชนกันก็คงทับคน เพราะที่ตรงนั้นเป็นทางสามแยก จอแจมาก ครั้นเดินใกล้เข้าไป—ใกล้เข้าไป จึงได้เห็นผู้ที่นั่งอยู่ในรถยนต์ได้ถนัด คนหน้ามีสุขภาพสตรีสาวท่านหนึ่ง สวมเสื้อแพรลายสีฟ้าเบะคอ นุ่งซิ่น สีชมพู สวมถุงเท้ารองเท้าดำ อีกคนหนึ่งเป็นสตรีสูงอายุ แต่งตัวอย่าง สุขภาพสตรีชั้นผู้ใหญ่ สวมถุงเท้ารองเท้าขาว นั่งอยู่ในรถ ตอนนารถ มีสุขภาพบุรุษสองนาย แต่งตัวเรียบร้อย แต่คนหนึ่งสวมหมวกและ อีกคนหนึ่งไม่ได้สวม ส่วนคันหลังถัดไป มีชาวต่างประเทศสามนาย นั่งมา และในรถนั้นเต็มไปด้วยเครื่องถ่ายภาพยนตร์ ซึ่งภายหลัง ข้าพเจ้าได้ทราบว่าเป็นายแมคเรย์ ผู้ชำนาญการถ่ายภาพยนตร์ แห่งประเทศสหภาพลิรัฐอเมริกา กับผู้ช่วยของเขา.

ทันใดที่ข้าพเจ้าได้เข้าไปยืนอยู่กับฝูงชนซึ่งล้อมรถยนต์นั้นอยู่ ข้าพเจ้าได้ยินเสียงร้องเรียกชื่อข้าพเจ้าจากรถยนต์คันหน้า ข้าพเจ้า จึงเหยียดไปดู เมื่อได้เปิดหมวกให้กันถานทักทายและกล่าวตอบ พอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็แหวกฝูงชนตรงไปหาเขา ผู้ที่ทักข้าพเจ้านี้คือ หลวงภทรกรรมโกศล ซึ่งเป็นตัวนายกองแก้วในเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ที่ข้าพเจ้ากล่าวอยู่นี้เอง.

“นี่มาถ่ายภาพยนตร์ดอกหรือนี่ ?” ข้าพเจ้าถามเพื่อนผู้ทัก ข้าพเจ้า

“ถูกแล้ว, พวกเรากำลังรอคอยฝรั่งเขากำลังไปหาที่ตั้งถ่ายอยู่” สหายข้าพเจ้าตอบพลางชี้มือไปยังนายแมคเรย์กับผู้ช่วยซึ่งกำลังเดิน เข้าไปในย่านสพานหัน.

ในระหว่างที่เรากำลังสนทนากันอยู่นั้น ข้าพเจ้าก็ได้โอกาสรู้จัก ตัวสุขภาพบุรุษผู้หนึ่ง แต่งกายเรียบร้อย ผัดหน้าด้วยฝู่นสีชมพู แต่ไม่ได้ สวมหมวก กำลังลงจากรถและไปหาซื้อของตามร้าน---ว่าเป็นตัวนาย กล้าหาญ—พระเอกในเรื่องนี้ นามจริงว่า ขุนรามภทรศาสตร์ เปน

นางสาวสุวรรณีในชุดที่เดินทางไปเชียงใหม่
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ข้าราชการอยู่ในกรมมหรศพ ข้าพเจ้าได้สังเกตดูท่านผู้นี้ให้รู้สึกว่าเป็นผู้สมในลักษณะที่จะเป็นพระเอกในภาพยนตร์ที่สุด เพราะกิริยาท่าทางท่วงทีดีพร้อม ได้ลักษณะชายหนุ่มไทยแท้ทุกประการ.

ข้าพเจ้ายืนสนทนาอยู่ไม่กี่นาที ก็ได้มีผู้มาเรียกผู้ที่จะสแดงให้เข้าไปในบริเวณสนามหนัง เพื่อตั้งต้นถ่ายภาพและข้าพเจ้าก็ได้ถูกชวนให้ร่วมคณะไปด้วยเหมือนกัน เมื่อเสร็จจากการสแดงของนางเอกแล้ว และนายแมคเรย์ได้เริ่มถ่ายการสแดงของพระเอกนั้น ข้าพเจ้าก็ได้กลับยังที่เก่า--คือที่รถยนต์จอดอยู่พร้อมด้วยเพื่อนของข้าพเจ้ากับสุภาพสตรีสาวที่ข้าพเจ้าเห็นแต่แรกนั้น ในชั่วเวลานั่งคอยการทำภาพยนตร์ตอนของพระเอกอยู่นี้ ข้าพเจ้าก็ได้ถูกแนะนำให้รู้จักกับสุภาพสตรีสาวผู้นั้นโดยเพื่อนของข้าพเจ้า.

"นี่นางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร" เขาบอกข้าพเจ้าพลางชี้มือไปยังตัวหล่อน เราก็ต่างกระทำความเคารพและสแดงความยินดีในการที่ได้มีโอกาสสมารู้จักกันเป็นครั้งแรก ครั้นแล้วสหายข้าพเจ้าผู้นั้นก็กล่าวนามแลหน้าที่การงานของข้าพเจ้าให้หล่อนทราบ หล่อนมิได้สแดงกิริยาตระหนี่ตัวแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ได้กล่าวถ้อยคำแลสแดงกิริยาร่าเริงยินดีที่จะสนทนากับข้าพเจ้าอย่างจริงใจ.

นางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร ผู้นี้ ตามที่ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นแต่เวลาแรกก่อนที่ได้ถูกแนะนำให้รู้จัก--เห็นว่าหล่อนเปนสุภาพสตรีมีผิวอย่างที่เราเรียกว่าเนื้อสองสี--คือไม่ดำและไม่ขาวนัก ดวงหน้ารูปไข่ของหล่อนนั้น ถึงแม้จะมีรอยแผลเป็นขีดเด่นอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ทำให้ความงามจืดจางไปได้ ผมดำยาวของหล่อนนั้นตัดตัดให้หยิกตามแบบใหม่ดูรับกับวงหน้า, ตาหล่อนสีดำ, หล่อนเปนสตรีอยู่ในวัยสาว อายุประมาณไม่เกินกว่า ๑๙ ปี, เบนบุตรของท่านผู้มีบรรดาศักดิ์สูงผู้หนึ่งในพระราชสำนัก ฉนั้นจึงไม่เปนการน่าแปลกประหลาดใจเลยที่หล่อนเปนผู้สุภาพมีกิริยาอ่อนโยน และมีดวงหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ สมลักษณะสุภาพสตรีสยามที่แท้จริง.

และยังมีมหาชนได้ชมภาพยนตร์เรื่องที่หลอนสแดงนี้ทราบว่ หลอนคือสุภาพสตรีผู้หนึ่งในคณะระบำหลวงด้วยแล้ว ก็มีพิกจะต้อง กล่าวว่ การที่นายแมคเคเรย์ นายช่างผู้ชำนาญการถ่ายภาพยนตร์ แห่งสหปาลีรัฐอเมริกาเลือกหลอนเปนนางเอกในภาพยนตร์นิยายไทย เรื่องแรกที่ได้ทำขึ้นในประเทศสยามเปนครั้งแรกนี้เปนการเหมาะอย่าง หาที่เปรียบมิได้

“เธอทราบไหม, ภาพยนตร์ที่กำลังทำอยู่นี้ให้ชื่อว่อะไร ?”
ข้าพเจ้าเริ่มถามหลอน.

“ทราบคะ—ชื่อ นางสาวสุวรรณ” หลอนตอบ พร้อมด้วยความ ยิ้มอยู่ในหน้า.

“.....แล้วเรื่องจะไปยั้งไปอีกไม่ทราบ...?” ข้าพเจ้าตั้ง ปัญหาขึ้นถามเปนข้อที่ ๒ เมื่อเราสนทนากันต่อไปได้อีกสักนาทีหนึ่ง.

หลอนสแดงกิริยาประหลาดใจและตอบข้าพเจ้าว่ : “โอ ! ข้อนี้—อิฉันต้องขอรับประทานโทษ, ตอบคุณไม่ได้ เพราะเหตุว่พวก อิฉัน—” พลางชี้ที่เพื่อนของข้าพเจ้า “—ที่มาสแดงร่วมกันนี้ ไม่มีใคร ได้ทราบเลยสักคนว่เรื่องราวของภาพยนตร์ชุดนี้ไปยั้งไปมายังง และ ไหนเปนต้น, ไหนเปนกลาง, ไหนเปนปลาย”

“เอ๊ะ ! ชันจริง, ทำไม่ถึงไม่ทราบแล้ว ?” ข้าพเจ้าถามด้วยความ สงสัย

“ทำไมล่ะคะ, เพราะเหตุว่ นายแมคเคเรย์ได้ปกปิดที่สุด ชันแต่ ในวันหนึ่ง ๆ เราจะต้องทำอะไรบ้าง เช่นวันที่เราสแดงอยู่นี้เปนต้น พวกเราก้ทราบไม่ได้ว่จะต้องทำอะไรบ้าง นอกจากว่ถึงบทที่เขาจะ ต้องการเรียกให้ใครไปทำอะไรก็มาเรียกไป แล้วเขาก็ทำตัวอย่างให้ดู และบอกความประสงค์ให้ทราบ แล้วก้ลงมือถ่ายทีเดียว”

“ถ้ากระนั้นก้เห็นจะเปนธรรมเนียมของการถ่ายภาพยนตร์ ของเขาที่จะต้องซ่อนเร้นเรื่อง เกรงจะแพร่หลายเสียก่อนนำออกฉาย กระมัง” ข้าพเจ้าออกความเห็น

“ค่ะ—น่าจะเป็นดังที่คุณว่า” นางสาวเสงี่ยมคล้อยตาม
ความเห็นของข้าพเจ้า

“ແລະ.....ขอรับประทานโทษ ขอเธอยาคิดว่าฉันละล้าบ
ละล้างถามเกินไปนะจ๊ะ”

“ไม่เป็นไร, อีฉันอนุญาต และยินดีที่จะตอบคำถามของคุณ
เสมอ” ครั้นแล้วหล่อนก็หันไปยิ้มกับคุณป้าซึ่งนั่งเคียงอยู่กับหล่อน.

“—ง่า: การทำภาพยนตร์ครั้งนี้ ผู้อำนวยการสแดงได้กล่าวแก่
เธอหรือคณะที่สแดงร่วมกันบ้างหรือเปล่าในเรื่องสินจ้าง?”

“อ้อ, เปล่าค่ะ เขาไม่ได้พูดถึง และเขาไม่กล้าพูดเป็นสินจ้าง
เพราะเขาทราบดีว่าผู้ที่สแดงโดยมากเป็นข้าราชการ และบางท่านก็มี
บรรดาศักดิ์”

“ถ้ากระนั้นฉันก็เชื่อว่าเขาคงจะให้เงินรางวัลอะไรสักสิ่งหนึ่ง
แก่ผู้ที่สแดง”

“อีฉันก็ได้ยินว่าอย่างนั้น เขาคงจะให้เงินรางวัลมากกว่า
จะเป็นสินจ้าง แต่ความเป็นจริง การทำภาพยนตร์คราวนี้ ถึงแม้จะไม่มี
รางวัลรางวัลอะไร อีฉันก็เต็มใจ—ค่ะ”

“เพราะอะไร?...” ข้าพเจ้าตั้งกระทู้ถามอีก.

“เพราะเหตุว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์ที่ได้จัดทำขึ้น
เพื่อเป็นการเผยแผ่ให้โลกรู้จักประเทศสยามเราล่ะซีคะ” หล่อนกล่าว
ด้วยอาการร่าเริง

“อ้อ ! ถ้ากระนั้นภาพยนตร์เรื่องนี้เห็นจะทำขึ้นด้วยความ
เห็นชอบของรัฐบาล เพราะฉะนั้นเธอและคณะของเธอจึงได้มีความ
เต็มใจสแดง”

“ค่ะ, อีฉันขอรับว่าเต็มใจสแดงเพราะเหตุนั้น”

“และนั่นฉันก็ขอสแดงความยินดีกับเธอด้วย ในการที่เธอได้มี
โอกาสเข้าสแดงเป็นนางเอกคนแรกของภาพยนตร์ที่ทำขึ้นในเมือง
เรา” ข้าพเจ้ากล่าวพลางโค้งศีรษะให้เกียรติยศแก่หล่อน.

“ขอบพระเดชพระคุณค่ะ แต่ทว่าอิฉันไม่ได้เป็นนางเอกคนแรก”

“ถูก, แต่ว่าฉันหมายความว่านางเอกของเรื่องอันเป็นสาระ เช่นกับเรื่องที่เขา กำลังแสดงอยู่นี้ และขอแถมอีกหน่อยว่า ถ้ามีบริษัทถ่ายภาพยนตร์เข้ามาตั้งในพระมหานครเวลาใด ฉันเข้าใจว่าเธอจะต้องได้เป็นดาราที่มีรัศมีสุกใสดวงหนึ่งแห่งโลกภาพยนตร์!”

ทันใดนั้น บรรดาผู้ที่อยู่ในที่นั้นรวมทั้งแม่สหายผู้ที่ถูกข้าพเจ้ากล่าวขวัญ ก็ต่างหัวเราะกันขึ้นด้วยความพอใจ.

ต่อจากนั้นสักครู่หนึ่ง การถ่ายภาพยนตร์ตอนที่พระเอกต้องกระทำได้สิ้นสุดลง และต่างชนเครื่องถ่ายกลับยังรถ ข้าพเจ้าก็รีบลาเพื่อนของข้าพเจ้าและแม่สหายคนใหม่กลับไปกระทำกิจของข้าพเจ้าตามที่ได้กำหนดไว้.

ยังมีคอลัมน์สุดท้ายประจำฉบับ คือคอลัมน์ “กรงนกขุนทอง” โดยผู้ใช้นามปากกา “แก้วกาญจนา” (วิบูลย์ รงค์สุวรรณ) ได้เขียนถึงนางสาวสุวรรณ ดังนี้

กรงนกขุนทอง
“แก้วกาญจนา”

ถ้าเราจะหวนคิดถึงสมัยเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วมาแล้ว ฤาสมัยเมื่อยังไม่มีการไฟฟ้าจุดตามถนน, ยังไม่มีการปกครองอันดี แลความอารักขาของเจ้านาที่ก็ยังอ่อนอยู่แล้ว จะเห็นว่าต่างกันไกลกับสมัยปัจจุบันกาลนี้ เสมอด้วยการนั่งไปในเรือสำปั้นพายกับเรือยนตร์ทีเดียว สมัยนั้นแม้แต่อยู่กับบ้านก็นอนตาไม่ใคร่หลับ ด้วยมีคนร้ายคอยตัดช่องย่องเบาอยู่ชุกชุม ถึงกระนั้นการนอนไม่หลับโดยต้องคอยระวังคนร้ายนี้ก็ยิ่งดีกว่าที่จะท่องเที่ยวไปตามถนนหนทางอันมีมดมนอนธกาล ผ่านไปในระหว่างคนเดิรทางที่ถือมีดดาบซึ่งลับเสียเป็นมันแสงแวบวาบนำหวาดเสียว

แลเหมาะๆ ก็พินฉวบฉาบเข้าโดยไม่มีสาเหตุอะไรกันเลย แต่ตกมาถึงเวลานี้ สิ่งเหล่านั้นได้ผ่านพ้นไปแล้ว ประเทศสยามอันเป็นที่รักของเรา ได้ก้าวหน้าขึ้นสู่ความเจริญโดยรวดเร็วเทียมหนานานาๆ ชาติเป็นลำดับอย่างน่าปลื้มที่สุด.

ที่ว่าเจริญนั้น คือเจริญในสิ่งทุกอย่างซึ่งได้เปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมเป็นสภาพดีขึ้นจนอาจจะไม่มีใครฝันถึง อะไรที่ไม่เคยมีก็มีขึ้นได้อย่างผิดคาด แต่ทุกสิ่งที่มีขึ้นถ้าเจริญขึ้นเหล่านี้ ข้าพเจ้าจะไม่พูดถึงสิ่งอื่น ด้วยภาพยนตร์สยามเป็นหนังสือว่าด้วยกิจการของภาพยนตร์ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ข้าพเจ้าจะพูดก็ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์เท่านั้น.

สมัยนี้การภาพยนตร์ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นจนมีผู้นิยมดูกันมากมายทั้งในประเทศเราแลประเทศนอก เนื่องด้วยเหตุนี้ บริษัททำภาพยนตร์จึงพยายามแข่งขันกันเพื่อให้ประชาชนนิยมบริษัทของตน จนถึงกับตั้งคณะผู้แทนให้เที่ยวจาริกไปตามเมืองต่างประเทศ เพื่อหาสถานที่แปลกๆ ทำภาพยนตร์ แลเมื่อปลายปีก่อน นายเฮนรี แมคเรย์ กับพวกก็ได้พากันเข้ามาถึงประเทศของเรา แลได้จัดทำภาพยนตร์ขึ้นเรื่องหนึ่ง มีขนาด ๘ ม้วนจบ แลแล้วเสร็จภายใน ๓ เดือน ให้ชื่อว่า "Suvarna of Siam" ถ้า "นางสาวสุวรรณ" ซึ่งได้นำออกฉายตามโรงภาพยนตร์ต่างๆ ในจังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ ๒๓ นี้แล้ว

ภาพยนตร์เรื่องนี้แสดงโดยคนไทย ซึ่งยังไม่เคยแสดงภาพยนตร์เลย แต่ก็น่าสรรเสริญที่พากันแสดงได้เรียบร้อยอย่างผิดคาด ถึงจะมีที่ติอยู่บ้างก็ไม่ควรติ เพราะธรรมชาติการทำอะไรครั้งแรกก็จำเป็นต้องบกพร่องบ้าง ตกหลงข้าพเจ้าจะไม่ขอเก็บเอาเรื่องหุยมหิมาติเพื่อนร่วมชาติของข้าพเจ้าที่สามารถแสดงได้อย่างน่าดูถึงเพียงนี้เป็นอันขาด

นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังเชื่อว่า ถ้าชาวต่างประเทศได้ดูภาพยนตร์เรื่องนี้จะต้องตบมือร้อง "ฮือ ! " ถ้าถ้าไม่ร้อง ฮือ ! เพราะไม่รู้จักคำฮือแปลว่าอะไร ก็คงร้องคำอะไรๆ ที่คล้ายกับคำฮือนี้เป็นแน่

ด้วยความจริงตัวละครที่สแดงในเรื่องนี้ สแดงโดยแนบเนียนมาก ตัวละครของฝรั่งที่สแดงเป็นตัวละครสำคัญๆในเรื่องข้าพเจ้าได้ทราบว่าจะแต่ละคนกว่าจะฝึกหัดกันจนสแดงดีได้ก็ต้องเข้ญกันไม่ใช้เวลาเล็กน้อยเลย เมื่อคนไทยเราสามารถสแดงได้ดีโดยไม่ต้องเสียเวลาฝึกหัดมากนักอย่างนี้ ไม่น่าชมแล้วจะมีอะไรน่าชมยิ่งไปกว่านี้อีกเล่า ?

นอกจากชมผู้สแดง ยังมีที่น่าชมอีกหลายอย่าง คือ ภาพวิวภูมิประเทศของเราเกือบทั่วพระราชอาณาจักรซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่องนี้นั้นงดงามตระการตาประดุจแกลังก่อ ย่อมซาบซึ้งจับใจเราอยู่ท้หน้า ผู้ที่ไม่เคยได้ไปเที่ยวในจังหวัดนั้นๆ เมื่อได้ดูภาพยนตร์เรื่องนี้ ก็เหมือนได้ไปเที่ยวด้วยตัวเอง ต่างรู้สึกผิดคาด ที่ไม่นึกเลยว่าภาพพื้นภูมิประเทศของชาวเราจะน่าดูเท่าที่ได้ดูมาแล้วเลย.

อีกอย่างหนึ่งคือ ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้ร้อยกรองเหมาะเจาะ มีทั้งโลดโผน, จับใจแลตลกในตัวแบบคายชวนดูยิ่งนัก แต่ข้าพเจ้าเข้าใจว่านายแมคเรย์คงไม่ตั้งเข้มทิศมาประเทศสยามเพื่อทำภาพยนตร์เป็นเรื่องราวเช่นนี้เลย เพราะปรากฏว่าแต่เดิมนายแมคเรย์ก็ไม่รู้จักประเทศสยาม ต่อได้อ่านจดหมายเหตุของชนผิวขาวผู้หนึ่งซึ่งเคยมาเที่ยวในครั้งกระโน้น จึงทราบว่ามีประเทศสยามอยู่ในโลกด้วยประเทศหนึ่ง แต่ก็ทราบเปล๑ๆ ด้วยหนังสือเล่มนั้นแต่งไว้เก่าแก่มาก มีข้อความว่าประเทศสยามเป็นประเทศป่าเถื่อน แม้แต่ไฟฟ้าก็ไม่มีใช้ นายแมคเรย์เกือบจะไม่มาอยู่แล้ว บังเอินได้ทราบความจริงจากเพื่อนจึงตกลงมา ครั้นเห็นประเทศสยามรุ่งเรืองผิดคาด แลมีโรงฉายภาพยนตร์แทบทั่วพระราชอาณาจักร เช่นนั้นก็เกิดเลื่อมใสขึ้นเปลี่ยนความคิดเดิมที่ตั้งใจว่าจะเข้ามาถ่ายเอาแต่เพียงวิวภูมิประเทศไปเท่านั้น เป็นคิดถ่ายเรื่องนิยายควบกันไปด้วย.

ที่เป็นเช่นนี้นับว่าได้ประโยชน์สองต่อ คือถ้าจะเพียงแต่ถ่ายวิวภูมิประเทศไปเท่านั้น ก็จะทำให้ภาพยนตร์ของเขา น่าดูน้อยไป จึงเรียบเรียงเป็นเรื่องนิยายอันพิศดารยัใจขึ้น ใช้สถานที่แลภูมิประเทศจริง ๆ เป็นอ่างกลางสแดงภาพยนตร์ ก็ได้ผลสมคาดหมาย นับได้ว่า

ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นชิ้นเอกได้เรื่องหนึ่ง. แลนับเป็นเกียรติยศของไทยเราที่หลักถานความเจริญของประเทศสยาม จะมีโอกาสได้ถูกนำไปเผยแพร่ให้หนา ๆ ประเทศได้รู้ ได้เห็นกันทั่วหน้า ทั้งนี้ชาวเราย่อมมีความรู้สึกปีติยินดีอยู่ด้วยกันทุกคน.

เมื่อเช่นนั้นเราก็ไม่ควรลืมชมความสามารถของมิสเตอร์แมคเรย์และคณะของเขาไว้ในที่นี้ด้วย.

นอกจากชมแล้ว ยังน่าขบใจอยู่อีก ที่เขาได้เป็นคนแรกเข้ามาทำให้ไทยเรามีหน้ามีตาเข้าเป็นดาราในโลกภาพยนตร์เป็นครั้งแรก แลทำให้สภาอากาศสยามของเราได้เงินบำรุงเพิ่มเติมขึ้นอีกมากมาย ด้วยภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกนี้.

ที่พูดนี้ ข้าพเจ้าพูดเฉพาะสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ส่วนสิ่งที่จะมีมาอีกนั้นยังไม่พูดถึง จะขอกระซิบให้ท่านทราบไว้เพียงว่า ถึงแม้บัดนี้ นายแมคเรย์กับคณะจะได้ลาประเทศสยามไปตั้งแต่วันที่ ๒๕ เดือนนี้แล้วก็ดี แต่ท่านไม่ต้องตกใจว่าจะไม่ได้ดูภาพยนตร์ที่คนไทยสแดงอีก เพราะมีข่าวว่า ๆ ว่า ผู้แทนของบริษัทปาเต๊ะ อีกคณะหนึ่ง จะเข้ามาเยี่ยมประเทศสยามโดยนัยเดียวกับนายแมคเรย์และคณะ บัดนี้พำนักอยู่ที่สิงคโปร์ คงจะมาถึงกรุงเทพฯ ในไม่ช้า ฉะนั้นจึงเป็นที่เชื่อแนได้ว่าเราคงจะได้ดูภาพยนตร์ที่คนไทยสแดงอีก ขอให้ท่านสกดอกสกดใจคอยฟังไปก่อนเถิด !

เสาร์ที่ 30 มิถุนายน 2466 หนังสือพิมพ์ ยามาโต มีข่าวสั้น รายงานว่า บริษัทหนังต่างประเทศจะเข้ามาทำหนังอีก และยังรายงานการฉวย นางสาวสุวรรณ ดังนี้

ข่าวสั้น

บริษัทภาพยนตร์ ปาเต๊ะ ได้โฆษณาว่าจะได้เข้ามาทำภาพยนตร์ไทยในเร็ว ๆ นี้ โดยให้ผู้แสดงเป็นคนไทยล้วน

และอีกข่าวหนึ่ง

ภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ ซึ่งบริษัทภาพยนตร์ได้แสดง
มาแล้วหลายวันนั้น จนบัดนี้ก็ยังมีคนดูแน่นโรง

สรุป หนังสือของแมกเร ซึ่งเมื่อเขาทำเสร็จแล้ว ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Suvarna of Siam โดยถ่ายทำและล้างฟิล์ม พิมพ์สำเนาฟิล์ม ตัดต่อและทำตัวอักษรบรรยายเรื่อง สองภาษา คือ ไทยและอังกฤษ และพิมพ์สำเนาสำหรับฉายสำเร็จสมบูรณ์ในสยาม ไม่ทราบว่าเขาพิมพ์สำเนาฉายกี่ชุด แต่ที่ดูจากหลักฐานในข่าวหนังสือพิมพ์และ เอกสารจดหมายเหตุ พบว่าอย่างน้อยมี 2 ชุด คือชุดหนึ่งนำขึ้นฉายถวายพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทอดพระเนตรที่พระราชวังสนามจันทร์วันที่ 19 มิถุนายน และถวายฟิล์มนั้นแด่พระเจ้าอยู่หัวด้วย อีกชุดหนึ่งแมกเรนำไปฉายให้คณะกรรมการ ตรวจที่วังบางขุนพรหมวันที่ 22 มิถุนายน และมอบฟิล์มนั้นแก่กรมรถไฟ แล้ววันที่ 25 มิถุนายน แมกเรก็เดินทางออกจากสยาม เชื่อว่าเขาได้นำฟิล์มต้นฉบับและสำเนา ทั้งหมดรวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำเข้ามา กลับออกไปพร้อมเขาด้วย

หนังสือของแมกเร 2 ชุดหรือสำรับนี้ ชุดหนึ่งที่ถวายพระเจ้าอยู่หัว ถูกนำออก ฉายโดยสยามนิรมัยบริษัทในชื่อ สุวรรณสยาม อีกชุดหนึ่งถูกนำออกฉายโดยสยาม ภาพยนตร์บริษัท ในชื่อ นางสาวสุวรรณ แต่ทั้งสองเรื่องใช้ชื่อภาษาอังกฤษเหมือนกันว่า Suvarna of Siam โดยพบว่าได้ฉายอยู่ตามโรงหนังต่าง ๆ ในเครือของทั้งสอง บริษัททุกโรงทั่วกรุงเทพฯ และ ธนบุรี จนสิ้นเดือนมิถุนายน จากนั้นจึงถูกส่งออกไป ฉายตามโรงภาพยนตร์ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

อย่างไรก็ดี เรื่องตัวอักษรบรรยายเรื่อง หรือ inter title นี้ ก็มีประเด็นว่าเมื่อ ทำขึ้นที่แรกน่าจะมีแต่ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะฉบับที่แมกเรนำไปฉายถวาย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ และถวายกอบปี่นั้นแด่พระองค์ มีแต่ไตเติลภาษาอังกฤษ เพราะแมกเรเขียนในบทความแล้วว่า ขณะฉายพระเจ้าแผ่นดินทรงแปล ข้อความให้ข้าราชการบริพารฟัง ส่วนฉบับที่แมกเรนำไปฉายให้คณะกรรมการตรวจ ไม่พบหลักฐานว่ามีไตเติลทั้งอังกฤษและไทยหรือไม่ แต่เดาว่า ไตเติลอังกฤษและ

ไทยนี้ น่าจะทำขึ้นโดยสยามภาพยนตร์บริษัท โดยเป็นผู้ออกทุนให้แมกเรทา โดยช่าง และเครื่องมือของกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว กรมรถไฟ เพราะสยามภาพยนตร์บริษัท ได้เริ่มทำไตเติลภาษาไทยใส่หนังบางเรื่องของบริษัทบ้างแล้วในระยะปีนั้นเอง

ศักร์ที่ 6 กรกฎาคม 2466 พบเอกสารจดหมายเหตุ จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ของกรมราชเลขาธิการ รล12.3/35 เรื่อง บริษัท บีโอกราฟต์ (ไบโอแกรฟต์) ขอพระบรมราชูปถัมภ์ ในการที่จะเข้ามาทำภาพยนตร์ในกรุงสยาม

ต้นเรื่องเป็นจดหมายหัวกระดาษ ATLAS BIOGRAFT COMPANY LTD. ซึ่งตั้งสำนักงานอยู่ที่กรุงลอนดอน ทำหนังสือลงวันที่ 23 พฤษภาคม ส่งทางไปรษณีย์ ถึง พระเจ้าแผ่นดินสยาม เป็นภาษาอังกฤษ แจ้งว่าบริษัทมีความประสงค์จะเข้ามาทำหนังเรื่องแสดงในสยาม เกี่ยวกับชีวิตคนและประเทศสยามที่น่าสนใจ คาดว่า จะต้องลงทุนประมาณ 8,000 ปอนด์ และโดยทั่วไปหนังแบบนี้ซึ่งมักเป็นที่นิยมจะทำกำไรได้ประมาณสองสามร้อยเปอร์เซ็นต์ จดหมายบอกว่ายินดีที่จะได้รับความร่วมมือจากพระเจ้าอยู่หัวหรือผู้แทนของพระองค์ หากพระองค์จะสนับสนุนการลงทุนทั้งหมดหรือบางส่วน และจะพึงพอใจยิ่งหากจะทรงตอบโดยไม่เน้นซ้ำ เพื่อที่บริษัทจะวางแผนเตรียมการมาถ่ายทำในฤดูหนาวนี้ จดหมายลงนามโดยผู้จัดการทั่วไปซึ่งอ่านไม่ออก

ต่อมาทางกรมราชเลขาธิการ ทำหนังสือตอบเป็นภาษาอังกฤษ ส่งทางไปรษณีย์ ลงวันที่ 6 กรกฎาคม มีความสรุปว่า ขอแจ้งให้ท่านทราบว่า ขณะที่ทรงใฝ่พระราชหฤทัยในความก้าวหน้าทุกด้านของศิลปกรรมและนาฏศิลป์ แต่พระเจ้าแผ่นดินไม่ทรงโปรดที่จะเกี่ยวข้องในกิจการที่เป็นการค้าโดยแท้เช่นที่ท่านเสนอมานี้ ความฝันจะทำหนังไทยแบบจับเสือมือเปล่าของบริษัทนี้ก็ดับวูบไป

และวันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม นี้ วารสารรายสัปดาห์ ภาพยนตร์สยาม ปีที่ 2 เล่มที่ 14 แจ้งว่ายังลงเรื่องสัมภาษณ์ผู้แสดง นางสาวสุวรรณ คนต่อไปคือ ขุนราม-ภรตศาสตร์ พระเอก ไม่ทัน ขอเป็นเล่มต่อไป

แต่เล่มนี้มีคอลัมน์ที่เขียนถึง นางสาวสุวรรณ นิดหนึ่ง คือ คอลัมน์ กรงนก

ขุนทอง โดย นามปากกา “พระอภัย” (ภักดี บุนนาค) มีความบางตอนที่น่าสนใจ ดังนี้

โชคเหมาะเคราะห์ดีของข้าพเจ้า ที่พอเข้าสู่พระมหานคร ก็พอ ได้ดูภาพยนตร์ซึ่งแสดงโดยคนไทยล้วนทีเดียว ข้าพเจ้ารู้สึกพิศวงใจ เป็นล้นพ้นในการที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ เมื่อนำออกฉายตามโรงหนังต่างๆ แล้ว มีมหาชนพากันนิยมชมชอบเป็นอันมาก ชอบในบทบาทของคนไทยที่แสดง – ชอบวิวตามภูมิประเทศต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์—ชอบเนื้อเรื่องที่เต็มพร้อมไปด้วยความรัก, โศดครวญแกมตลก ขบขัน แต่จะป่วยกล่าวไปใยให้ยาวความ รสชาติของภาพยนตร์เรื่องนี้ เป็นอย่างไร ผู้ดูภาพยนตร์คงจะชิมทราบกันอยู่ได้ดีแล้ว.

ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าใคร่อยากจะกล่าวขวัญถึงความสามารถของ นางเอกในเรื่องนางสาวสุวรรณสักเล็กน้อย คือ ตามบรรดานางเอก ภาพยนตร์ของชาวต่างประเทศกว่าจะได้มีโอกาสขึ้นเวทีต้องได้รับความฝึกหัดและอบรมเสียก่อน อย่างน้อยตั้งปี จนเคยชินและชำองแล้ว ซึ่งเป็นการผิดกับนางเอกของชาวเรา หล่อนไม่เคยได้รับความฝึกหัดหรืออบรมในการแสดงภาพยนตร์เลย หล่อนคงได้รับความแนะนำจากนายแมคเรย์ในขณะที่กำลังแสดงเพียงชั่วเวลาอันเล็กน้อยเท่านั้น แต่ใจหล่อนจึงสามารถทำได้ดี และถูกต้องถึงเพียงนั้น ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ข้าพเจ้าจะเว้นเสียไม่ชมเชยมิได้

ศักร์ที่ 13 กรกฎาคม 2466 วารสาร ภาพยนตร์สยาม รายสัปดาห์ เล่มที่ 15 ปีที่ 2 หน้าปกลงรูป รองหุ้มแพร ขุนรามภรตศาสตร์ (ยม มงคลนัญ) นายโรงเอกในเรื่องนางสาวสุวรรณ ในเล่มมีบทสนทนา สัมภาษณ์ท่านขุน และในคอลัมน์ โลกภาพยนตร์ โดย นามปากกา “ศิลปิน” รวบรวม ได้ลงแจ้งข่าว ชายหนังสือเรื่องภาพยนตร์นางสาวสุวรรณ ที่ นาย ต. แจกชวน ได้สิทธิ์พิมพ์ออกขายแล้ว ดังนี้

โลกภาพยนตร์
“ศิลปิน” รวบรวม
ขายหนังสือเรื่องภาพยนตร์
เก็บเงินเข้าสภาอากาศสยาม

ภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ยาว ๘ ม้วน ของกรมรถไฟ
แผ่นดิน ซึ่งสยามภาพยนตร์บริษัทได้นำออกฉายให้มหาชนชม เก็บเงิน
เข้าบำรุงสภาอากาศสยามนั้น นายเง็กชวน ผู้พิมพ์หนังสือเรื่อง
ภาพยนตร์ของบริษัท ได้ให้ “เจ้าเงาะ” เรียบเรียงเรื่องนี้แล้วจัดพิมพ์
ขึ้นเป็นพิเศษ มีรูปหน้าปกและรูปแทรกหลายรูป พิมพ์ด้วยกระดาษดี
สีงาม ขายราคาเล่มละ ๒๕ สตางค์ เพื่อเก็บเงินบำรุงสภาอากาศสยาม
เดิรตามรอยบริษัทแล

ส่วนข้อเขียนสัมภาษณ์ขุนรามภรดศาสตร์ ใช้ชื่อเรื่อง สนทนา กับ ขุนรามภรด-
ศาสตร์ โดย “แก้วกาญจนนา” ดังนี้

สนทนา
กับ
ขุนรามภรดศาสตร์
โดย “แก้วกาญจนนา”

ความจริงท่านขุนรามภรดศาสตร์ กับ ข้าพเจ้าเป็นคนรู้จักมักคุ้นกันมาก่อน
แต่ก็เพียงมักคุ้นกันในทางรู้จักดังที่ทุกคนย่อมรู้จักกันเมื่อได้เคยพูดจាកันบ้างเท่านั้น
ไม่สนิทสนมถึงกับชวนกันไปรับประทายข้าวต้มปลาร้าขวงส์ ถ้าข้าวมันไก่ตรอกคราม
หาไม่ได้ นี่ซี ! ข้อนี้แหละที่ทำให้เราซึ่งต่างฝ่ายต่างอยู่ไกลกัน ไม่ใคร่จะได้สมาคมกัน
แล้วก็เลยไม่มีโอกาสได้คุ้นเคยกันด้วยประการดังกล่าว.

เหตุนี้เอง, เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบว่าจะมีการถ่ายภาพยนตร์ขึ้นในประเทศเรา
แลตัวนายโรงเออนั้นเลือกได้ขุนรามภรดศาสตร์ ข้าพเจ้าจึงจำไม่ได้ว่า ขุนรามภรด-

ศาสตร์นั้นคือผู้ที่ข้าพเจ้ารู้จัก ต่อเมื่อภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ได้ทำเสร็จแล้วข้าพเจ้าได้ไปดูจึงหวลระฤกขึ้นได้ มีความพอใจจนเหลือที่จะกล่าว แลพอใจทุกสิ่งที่ได้เห็นในภาพยนตร์เรื่องนั้น ด้วยความพอใจนี้เอง ทำให้ข้าพเจ้าจะเว้นชมเสียเสียมิได้ ออกความรู้สึกอยากจะไปชมต่อหน้าผู้แสดงด้วยตัวเองเสียที่สุด แต่นึกไปนึกมากก็ให้กริ่งเกรงไปว่า ท่านขุนรามกับข้าพเจ้าไม่ได้พบปะกันมาช้านาน ไม่เธอก็เราคงจำกันไม่ได้ข้างหนึ่ง ถ้าทั้งสองข้างที่เดียวกันอาจเป็นไปได้ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงต้องหาล่าม ล่ามที่หานั้นข้าพเจ้าได้หาเอาขุนสังเคราะห์ศัพท์สธาง ซึ่งเป็นข้าราชการกรมเดียวกับพ่อนายโรงเอกภาพยนตร์คนแรกของเรา แลเป็นญาติของข้าพเจ้าด้วย, ให้เป็นสื่อชักนำไป ในที่สุดข้าพเจ้าก็ได้ไปชมต่อหน้าเธอยังบ้านพักชั่วคราวของเธอที่ตำบลนางเลิ้ง เชียงพานนารถจรจรรัฐสมมาท.

ข้าพเจ้าคาดไว้ไม่ผิดพอเข้าไปที่แรกท่านขุนรามฯก็จำข้าพเจ้าไม่ได้เอาจริง ๆ แต่เมื่อได้ดังพงศาวดารขึ้นเล่าสู่กันฟัง ท่านขุนรามฯจึงหัวเราะก็ก็ออกมา ครั้นแล้วการสนทนาของเราก็เป็นอันเริ่มขึ้น.

“ผมยินดีมากที่ได้ดูภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” ข้าพเจ้าเอ๋ยเอาฤกษ์ขึ้นก่อน “ถึงแม้จะรู้สึกผิดกับภาพยนตร์ที่ฝรั่งเศสแดงอยู่บ้างก็เพียงแต่รสชาติ เพราะธรรมดาแกงเผ็ดกับซูบไก่นั้นย่อมต้องผิดกันอยู่เอง แต่อย่างไรก็ดี ผมจะต้องขอชมแลชมด้วยความจริงใจว่า ท่านขุนกับผู้สแดงทุกท่านสแดงบทบาทได้เหมาะเจาะราวกับได้ฝึกหัดมาสักปีหนึ่ง เป็นที่น่าปลื้มที่สุด.

“นั่นเป็นคำชมเชยที่น่ายินดีอย่างยิ่ง” ท่านขุนรามฯ ตอบแลยิ้ม ซึ่งถ้าข้าพเจ้าเป็นผู้หญิงก็น่ากลัวจะต้องถ่ายเอาความยิ้มของเธอนั้นใส่ไว้ในกล้องกระบอกตาของข้าพเจ้าแลนำมานอนฝันที่บ้านบ้างเป็นแน่ แต่ทั้ง ๆ ที่เป็นเพศเดียวกับเธอดังนี้ ยังทำเอาติดตามไปเป็นนาน ที่จริงท่านผู้นี้ยิ้มแก่มาก เปล่า ! ท่านอย่าเข้าใจว่าถ้าไม่ยิ้มแล้วจะไม่แก่ ถึงเวลาปรกติเธอก็เป็นคนสวยพอที่จะทำให้ใครเห็นใครชอบอยู่อย่างดี ๆ ทีเดียว “ถ้าผมสแดงได้บทบาทเหมาะเจาะเหมือนกับเพื่อนที่สแดงด้วยกันแล้ว ผมจะยินดีในคำชมเชยเช่นนี้มาก แต่นี่ออกนึกจักกระจี้ใจพิลึกเสียคุณเอ๋ย เพราะรู้สึกจะทำทางของตัวโค้งงอมากกว่าเพื่อนอยู่หลายตอน แต่เป็นการซ้ำเกินที่จะแก้ไขเสียแล้ว จึงเป็นอันจนปัญญา พุดถึงเรื่องนี้แทนที่จะทำให้ปลื้มลึกกลับจะต้องปลอบกันเสียแล้ว ผมรู้สึกเสียใจเป็นอันมาก.”

บน : ปกวารสาร ภาพยนตร์สยาม
 ฉบับ ขุนรามภคศาสตร์
 [จากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)]
 ซ้าย : นายกล้าหาญ ในชุดเสือป่า
 พรานหลวง ที่จังหวัดเชียงใหม่
 (รูปจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
 กรุงเทพฯ)

“เอ๊ย, อ้ายเรื่อนั้นไม่ว่าที่ท่านขุนจะต้องถือเปนนอารมณ์เลย” ข้าพเจ้าท้วง “เพราะการผิดพลาดเช่นนี้ย่อมมีประจำตัวบุคคลอยู่ทุกรูปทุกนาม เว้นเสียแต่จะผิดมากผิดน้อยเท่านั้น แต่การผิดมากผิดน้อยก็ย่อมแล้วแต่กิจที่ทำ ไม่ว่าจะทำอะไร ถ้าทำมากก็ต้องผิดมาก การที่ท่านขุนสแดงภาพยนตร์เปนนายโรงเอกซึ่งต้องออกมากกว่าผู้อื่นแลมีผิดมากกว่าผู้อื่นนั้นย่อมเปนนของธรรมดาอยู่แล้ว จะต้องไปหว่านหว่าดอะไรกับคำกล่าวขวัญติชมของสาธารณชน ซึ่งรู้แต่จะติแต่ไม่รู้ที่จะทำนั้นทำไม ผมเองขอชมว่าบทบาทของท่านขุนบางตอนนั้นแม้ฝรั่งเองก็สแดงให้ดูไม่ได้เหมือน ผมขอให้ท่านขุนได้สแดงอีกเรื่องเดียวเท่านั้น ท่านขุนอาจจะเปนคราวที่มีรัศมีสุกใสยิ่งกว่าดาวดวงอื่นๆ ซึ่งเกิดขึ้นทางบูรพประเทศนี้เป็นแน่ !”

“ผมยอมยกนิ้วเห็นด้วย” ท่านขุนสังเคราะห์ ซึ่งกำลังนั่งฟังเราคุยกันอยู่ข้างๆ ออกความเห็นขึ้นบ้าง “ธรรมดากการติเพื่อนกันนั้นเปนนการทำได้ง่ายกว่าที่จะทำเอง ผมจะติท่านขุนบ้างก็ได้ แต่จะให้ผมสแดงบ้าง น่ากลัวว่าผมจะสแดงได้ไม่เพียงแต่จะเร็วกว่าท่านขุนเท่านั้น มันจะเหลวยิ่งกว่าเร็วที่สุดไปอีกนะนา !”

ตอนนี้ท่านขุนสังเคราะห์ ขยับเอาฮาได้.

ข้าพเจ้าพูดทั้งหัวเราะว่า “เรื่องการติชมบทบาทการสแดงนั้น ผมไม่เห็นประหลาดอะไรเลย ที่ผมเห็นประหลาดที่สุดนั้น คือ รูปร่างของท่านขุนในภาพฉายกับตัวจริงผิดกันมาก ท่านขุนแพแม่เสงี่ยมหลุดเพราะความจริงรูปนอกของแม่เสงี่ยมก็สวยพอคุดอยู่แล้ว แต่ในภาพฉายหล่อนกลับสวย---งาม---หวานและสวย---งามหวานยิ่งขึ้นไปอีกจนเกือบเปนนคนละคน ส่วนท่านขุนสิรูปนอกงามราวกับแก๊งหล่อ ไปปรากฏในภาพยนตร์เข้ากลับมีรัศมีมัวหมองไปได้ มันน่าขันนัก !”

พอนายโรงเอกของเรายิ้มอีก ข้าพเจ้าเห็นว่าอาการยิ้มนี้เป็นเสน่ห์หรืออยู่ในตัวเธอ ทำให้ต้องตาคนยิ่งกว่าที่จะประดับประดาด้วยอาภรณ์อันมีค่าหลายเท่านี้แล ข้าพเจ้าสังเกตได้ว่าอาการยิ้มนี้เป็นนิสัยอันแท้จริงของเธอ ดูเหมือนสมบัติที่เธอได้มาพร้อมกับการแรกปติสนธินั้นคืออาการยิ้ม นี้อย่อมส่อให้เห็นว่า เธอเป็นผู้มีนิสัยเยือกเย็นสุขุม ชอบความรื่นเริงอยู่ตลอดเวลาที่ตื่น และเงิบที่สุดในเวลาหลับ นอกจากนี้เธอยังมีคุณสมบัติอันงามอยู่อีกหลายประการ ความโอบอ้อมอารีต่อมนุษย์ทั่วไปนั้นอย่างหนึ่งละ ข้าพเจ้าได้ทราบจากท่านขุนสังเคราะห์ว่า เธอเป็นที่ชอบพอของเพื่อนข้าราชการในกรมมหรศพซึ่งเธอรับราชการอยู่เปนนันมาก ร้อยวัน

พันปีไม่มีเรื่องกับใคร มีความรักใคร่ผู้น้อยเสมอด้วยน้องร่วมสายโลหิตของเธอเอง บ้านเดิมของเธออยู่ที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครไชยศรี มาเข้ารับราชการอยู่ในกรมนี้ตั้งแต่อายุ ๑๔ ปี จนย่างเข้า ๓๒ ปี เข้านี้แล้ว ไม่เคยทำความเสียหายให้เป็นเหตุถูกตำหนิติโทษแม้แต่ครั้งหนึ่งเลย ความซื่อสัตย์สังเกตควบกับรูปสมบัติและค่าน้ำของเธอแล้ว ก็ย่อมเชื่อได้สนิทว่า เธอเป็นผู้หมั่นขยันต่อการทำงานเล่าที่ราชการทุกอย่าง มีความกล้าหาญพร้อมด้วยความอดทนทำอะไรทำจริงโดยไม่คิดท้อถอย การงานชนิดใดที่ไม่เหลือมือเกินกำลัง เธอมักทำเสียเอง ไม่ถือเอาการใช้ลูกน้องให้ได้รับความลำบาก ตนหาความสบายเสียเองเป็นสาระหามิได้.

ขณะที่เค็รจากสโมสรเสือป่าไปหาเธอที่บ้านนั้น ท่านขุนสังเคราะห์ ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เมื่อซ้อมรบเสือป่าคราวที่แล้ว รองหุ้มแพร ขุนรามภรตศาสตร์ ซึ่งเป็นนายหมวดโท ประจำกรมพรานหลวงรักษาพระองค์ ได้สำแดงน้ำใจลูกผู้ชายให้เห็นอย่างเป็นที่น่าสรรเสริญยิ่ง เธอได้ช่วยเหลือพลพรานซึ่งอยู่ในความบังคับบัญชาของเธอ ในการพยาบาลผู้ป่วยในเวลาปัจจุบันกาลโดยเต็มความสามารถ ปลุกใจให้กล้าในสิ่งที่ควรกล้า, ย่อมน้ำใจมิให้ท้อถอยต่อหน้าที่, แม้ที่สุดถึงยามรับประทานอาหาร เมื่อไปถึงที่กัณดาร ถ้ามีอาหารไม่เพียงพอ ถึงตัวเธอจะหิวก็สู้ทนขอแต่ให้ลูกน้องอิ่มไว้เป็นพอ นี่เป็นนิสัยอันงามของขุนรามภรตศาสตร์อีกอย่างหนึ่ง.

ได้พูดถึงเรื่องมีผู้ตีชมผู้สแดงภาพยนตร์ของเราต่อไปอีก ๒-๓ คำ ข้าพเจ้าจึงเปลี่ยนเรื่องสนทนากันใหม่ หันเข้ามาถามถึงความรู้สึกของเธอในการแสดงภาพยนตร์นั้น.

“ที่จริงผมก็ไม่รู้สึกอย่างไร มีหรือกบางคราวเมื่อเวลาเข้าพระเข้านางก็ออกจะบังเกิดความชืดตขงอยู่บ้าง เพราะเวลาทำภาพยนตร์นั้น มีคนมุงดูกันมาก เมื่ออยู่ดีไม่ว่าดีไปเที่ยวเดินให้คนดูตามถนนหนทางเช่นนั้น ใครบ้างใครจะไม่นึกกระดากสำหรับผมเมื่อนึกถึงว่าการสแดงภาพนตร์ครั้งนี้เราไม่ได้รับจ้างเขา แต่เราสแดงเพื่อนำความศิวิลลัษของประเทศไทยไปให้ชนต่างชาติดูเป็นการเผยแผ่เกียรติยศของเราแล้ว ความที่ควรจะนึกกระดากหรือขวยอายก็หายไปหมด เกิดรู้สึกภูมิใจขึ้นมาแทนที่ จึงเลยทำไปได้ตามความสามารถ”

“ท่านขุนเห็นจะเคยสแดงละครมามาก ?” ข้าพเจ้าถาม แต่ความจริงก็ทราบอยู่บ้างว่า เธอเคยเป็นนักรำของกรมมหรศพ ทันใดนั้นข้าพเจ้านึกขึ้นได้ว่าเธอเคย

สแดงละครพูดเรื่องที่ท่าน “ศรีอยุธยา” แต่งมาแล้วหลายเรื่อง จึงถามสืบไปว่า “ละครพูดเรื่อง “ไมโครธ” ท่านขุนเบนนายโรงเอก คือตัว “นายเพ็ชร์” ไม่ใช่หรือครับ ?”

“ครับ, ผมเคยสแดงละครพูดมาแล้วหลายเรื่อง” พ่อนายโรงเอกของเราตอบ “สีหน้าเต็มไปด้วยความสุข “เช่นเรื่อง “หมอมจำเปน” ผมเป็นตัว “นายเหรียญ” เรื่อง “หลวงจำเนียรเดิรทาง” เปนตัว “นายแมน” แลเรื่อง “ไมโครธ” เปนตัว “นายเพ็ชร์” ตามที่คุณว่า” เพราะเหตุได้อาศัยที่เคยสแดงละครมามากนี่เอง การสแดงภาพยนตร์ ของผมจึงไม่ต้องเสียเวลาฝึกหัดนานนัก ถึงกระนั้นก็ต้องทำกันหลาย ๆ เที้ยว เหมือนกันจึงจะใช้ได้ แต่ความเรื่องนี้ผมได้ทราบจากนายแมคเคเรย์เขาเล่าให้ฟัง คล้าย ๆ จะปลอมโยนไม่ให้เราน้อยใจว่า ถึงแม้นายโรงเอก นางเอก ที่มีชื่อเสียง ในอเมริกาเองจะทำกันแต่ละครั้งก็ต้องสอนกันไม่น้อยกว่าเราเลย เมื่อนึกถึงว่า ไทยเรา ๆ ก็กระโดดเข้าสู่สังเวียนแลสแดงพอดูได้จนถึงเพียงนี้ จึงทำให้รู้สึกปลื้มใจ เปนอันมาก”

“ใช่, ใครจะไม่ปลื้ม” ข้าพเจ้าว่า “ผมเองไม่ได้ไม่ได้ไม่ติดอะไรด้วยยังรู้สึกแทบ น้ำตาไหลเมื่อได้ดูภาพยนตร์ ด้วยเห็นทั้งภูมิภาพงาม ๆ เมืองเรา แลผู้สแดง ๆ ได้ โดยเรียบร้อยอย่างผิดคาด หน้าตาก็ขาวล่องช่องแทบทุกคน ชั้นแรกผมคิดว่าหน้า จะดำเสียแล้ว นั้นเห็นจะเปนด้วยฝรั่งเขาถ่ายเก่งกระมังครับ ?”

“นั่นอย่างหนึ่ง” ท่านขุนรามฯ ตอบ ยิ้มเปนเชิงรับรองความเห็นของข้าพเจ้า ครึ่งหนึ่ง สงสารในความรู้เท่าไม่ถึงการของข้าพเจ้าอีกครึ่งหนึ่ง “การที่หน้าผู้สแดง ไม่ได้ดำตามที่คุณคาดนั้น จะว่าเปนเพราะผู้ถ่ายภาพยนตร์เก่งยังไม่ถนัดนัก ที่แท้ เปนเพราะการแต่งหน้านั้นเอง ก่อนที่จะลงมือสแดงเปนภาพแรก นายแมคเคเรย์ ได้สอนวิธีแต่งหน้าให้ ขณะที่เขาแต่งนั้น ผมได้สังเกตจำไว้ ต่อมาวันหลังจะไป สแดงภาพยนตร์อีก นายแมคเคเรย์ได้มารับผมที่บ้านเพื่อแต่งหน้าให้ แต่ผมได้แต่ง ไว้คอยทำเสียเสร็จแล้ว ทำให้เขาตกใจมากเมื่อเห็นผมแต่งได้เองโดยถูกต้อง ถึงกับ บอกว่าเขาเปนครูผู้สแดงมาตั้ง ๒๐ ปีเศษ ไม่เคยเห็นใครแต่งหน้าได้เร็วแลดีเช่นผม นี้เลย ตั้งแต่นั้นผมก็เลยเปนผู้ช่วยแต่งหน้าให้พวกที่สแดงด้วยกันเรื่องมาจนกระทั่ง จบเรื่อง”

“อ้อ, ผมได้ยินว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกตัดเสียหลายตอน เพราะคณะกรรมการที่ตรวจ ไม่อนุญาตให้นำออกฉาย แต่ดูเหมือนว่าตอนที่ตัดนั้นนายแมคเคเรย์ ได้ซ่อนเอาไปต่อฉายในอเมริกาจริง ๆ ภาครับ ?” ข้าพเจ้าซักต่อ

“จริงในข้อที่กรรมการให้ตัด แต่ในข้อที่นายแมคเรย์จะช้อนเอาไปนั้น ผมเกรงว่าจะเป็นเรื่องโคมลอยเสียมากกว่า” ท่านขุนรามอธิบาย “ผมเคยได้ยินล่ำมเล่าให้ฟังตามคำนายแมคเรย์ว่าเขาเป็นผู้รักเกียรติยิ่งผู้หนึ่ง ได้เข้ามาถ่ายภาพยนตร์ในประเทศสยามเท่าที่ได้รับความรับรองเป็นอย่างดีถึงเพียงนี้ ก็ย่อมรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา แลนึกถึงบุญคุณของผู้ที่ได้ช่วยเหลือให้กิจการของเขาสำเร็จไปด้วยดีอย่างยิ่งอยู่แล้ว ซึ่งจะล่วงลเมิดทำการอันเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความประสงค์ของรัฐบาลสยามผู้มีคุณนั้นเขาข้อมทำไปไม่ได้เป็นอันขาด !”

นายกล้าหาญ กับริอยยิ้มพิมพิใจ เมื่อพายเรือสำปั้นไปส่งนางสาวสุวรรณในคลองบางหลวง
 รูปประกอบบทสนทนากับขุนรามภรตศาสตร์ ในวารสาร ภาพยนตร์สยาม
 [รูปจากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)]

“นั่นนะอะไรผมคาดไว้ไม่ผิด” ข้าพเจ้าเห็นด้วย “ผมก็เข้าใจว่าคงต้องเป็นเช่นนั้นเหมือนกัน อ้อ, ขอถามอีกนิดเถอะครับ ที่ท่านขุนจะได้เป็นนายโรงเอกนี้ใครเป็นผู้แนะนำ?”

“อ้อ, เปล่า! ไม่มีใครแนะนำมิได้!” พ่อนายโรงเอกของเรายิ้มอย่างเบิกบาน พลางดึงชั้นโดว์ที่ถืออยู่ในมือเล่นไปมา เพราะเหตุที่เธอออกกำลังอยู่เสมอเช่นนั้นเอง จึงทำให้ร่างกายของเธอแข็งแกร่งอยู่เสมอที่จะเป็นนายโรงเอกภาพยนตร์ด้วยประการทั้งปวง “เรื่องที่ผมจะได้รับเกียรติยศถึงเพียงนี้นั้น น่าจะเป็นโชคของผมโดยแท้ เพราะในชั้นแรกนายแมคเรย์เลือกไว้ได้ผู้หนึ่งแล้ว ก่อนที่จะลงมือสแดงเขาให้นางเอกนั่งอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่งในสวนมิสกวัน ให้ผู้ที่จะเป็นนายโรงเอกซึ่งเขาเลือกไว้ได้นั้น เติร์เข้าหานางทางเบื้องหลัง แต่พอนั้นเคราะห์ร้าย ท่านผู้นั้นทำไม่ได้ตามความประสงค์ของเขา จำเภาเวลานั้นผมไปดูอยู่ด้วย แลมีผู้แนะนำขึ้น ผมจึงลองทำดู ก็เลยเป็นอันได้การ!”

“อ้อ! นั่นเป็นโชคเหมาะอย่างยิ่ง” ข้าพเจ้าร้องขึ้น จะเป็นโดยนิกแปลก ฤาจะพลอยดีใจไปด้วยอย่างไร จนเดี๋ยวนี้ข้าพเจ้าเองก็ยังนึกตอบให้ถูกไม่ได้ “แหม! ผมขอสแดงความยินดีด้วยโดยแท้จริง!”

“เขาว่าคนเคราะห์ดีมีคุ้มยั้งใจแหละ!” ท่านขุนสั่งเคราะห์ฯ ช่วยกระทุ้งขึ้นบ้าง เพราะที่จริงเธอก็ได้ทอนหนึ่งให้เรานั่งคุยกันมานานแล้ว “ผมว่าจะถามอะไร ท่านขุนสักหน่อยก็ลืมเสียเสมอ ทำไมนะ, ก่อนที่จะลงมือสแดงท่านขุนไม่รู้เรื่องว่า มันมายังไงไปยังไงดอกฤา?”

“เปล่าเลย! และไม่ใช้แต่ผมคนเดียวด้วย” พ่อดาวดวงน้อยของประเทศสยามตอบ “ทุกคนไม่มีใครรู้บทที่จะต้องแสดงเพราะมิสเตอร์แมคเรย์ออกจะเป็นคนฉลาดมาก บางทีแกพาพวกเรานั่งรถไปดูตามสถานที่ต่าง ๆ เห็นที่ไหนเหมาะก็เอะอะ ดึงตั้งสอนตัวผู้สแดงและให้ออกสแดงในเวลาตนเอง ถ้าไม่เหมาะก็แล่นรถต่อไปอีกแล้วแต่ภูมิประเทศเหตุการณ์แลโอกาสจะอำนวยให้”

การทำภาพยนตร์นั้นเป็นวิธีแปลก แต่ข้าพเจ้าก็พึงทราบว่ามันแปลกอย่างไรในวันนี้อง วันนั้นเป็นวันพฤหัสบดีที่ ๕ เราตั้งต้นคุยกันตั้งแต่ย่ำค่ำเศษ จนเวลานั้นเข้มนาฬิกาชี้ไปทางเลข ๘ ล.ท. แล้ว แต่ฝนยังตกหนักอยู่ เราจึงสนทนากันต่อไปอีกสักครู่หนึ่ง พอฝนค่อยซาลง ข้าพเจ้าก็เห็นว่าเป็นการสมควรที่จะกลับ

ได้แล้ว เพราะถ้าจะขึ้นจู้จี้ขี้กโนนซักนี้ไปอีก ถ้าพ่อนายโรงเอกพื้นไม่ดีขึ้นมาจะแกว่ง
ชั้นโดว์ปะปะมา ข้าพเจ้าก็ต้องเสียเวลารับประทานแกงเผ็ดไปนาน จึงชวนท่าน
ขุนสังเคราะห์ฯ แลเมื่อพร้อมใจกันแล้ว เราก็อำลาท่านเจ้าของบ้านกลับ แต่ข้าพเจ้า
จะเว้นรู้สึกขอบบุญคุณในน้ำใจอันดีของท่านนายหมวดโท แลรองหุ้มแพร ขุนราม
ภรตศาสตร์ ผู้ได้รับรองเอื้อให้ความรู้ในเรื่องการทำภาพยนตร์เรื่อง “นางสาว
สุวรรณ” บางอย่างแก่ข้าพเจ้าดังพรรณนามาแล้วนั้นเสียมิได้เลย.

เสาร์ที่ 27 กรกฎาคม 2466 วารสาร ภาพยนตร์สยาม ปีที่ 2 เล่มที่ 17 ตีพิมพ์รูป
หลวงภรตกรรมโกศล (มงคล สุมนนัญ) ลงหน้าปก มีข้อความกำกับว่า นายกองแก้ว
หลวงภรตกรรมโกศล ในเล่มมีบทสัมภาษณ์คุณหลวง ใช้ชื่อเรื่องว่า สนทนา กับ นาย
กองแก้ว โดย นามปากกา “พลายงาม” ดังนี้

สนทนา กับ นายกองแก้ว
โดย “พลายงาม”

การสนทนาของข้าพเจ้ากับนางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร ซึ่งได้ลงเมื่อ ๒-๓
สัปดาห์ที่แล้วมา จะทำให้ท่านบรรณาธิการรู้สึกประการใดก็ตาม ต่อมาข้าพเจ้า
ก็ได้ถูกเกณฑ์ให้เป็นผู้ไปกระทำหน้าที่สนทนากับคุณหลวงภรตฯ อีก ข้าพเจ้าก็ยินดี
กระทำตามโดยปราศจากความอึดเอื้อน.

บ่ายวันหนึ่ง จากวันที่ข้าพเจ้ารับคำกับท่านบรรณาธิการมาไม่กี่วัน เป็น
โอกาสดี ข้าพเจ้าก็ไปยังบ้านคุณหลวงภรตกรรมโกศล ผู้เป็นเพื่อนสนิทของข้าพเจ้า
ณ ตำบลหลังวัดอินทรวินัย อำเภอบางขุนพรหม.

ความคุ้นเคยระหว่างหลวงภรตฯ กับข้าพเจ้าซึ่งนับตั้งแต่เวลาที่เรามีอายุ
อยู่ในวัยอันอ่อนจนเติบโตด้วยกันมาจนบัดนี้ ไม่ได้มีผิดแปลกไปเลย เคยยังงี้ก็
ยังงั้น ยิ่งอาการร้ายแรงของคุณหลวงด้วยแล้ว ยิ่งไม่ผิดใหญ่ ถึงแม้เป็นผู้มีอายุ
เข้าในเขตสามสิบแล้วก็ดี นอกจากเค้าหน้าเท่านั้น ที่ย่อมเจริญตามวัยของอายุ
คุณหลวงภรตฯ มีลักษณะค่อนข้างที่เรียกว่าเป็นคนหน้ากระดุก, ผิวเนื้อขาว, ผมหรือ
เสกข้างเสมอ มีสีไม่ว่าใครดำสนิทนัก จมูกโด่งมากสักหน่อย ถ้าใครไม่คุ้นเคยเห็นกัน

มาแต่แรกด้วยแล้ว จะต้องเข้าใจว่าเธอมีเลือดฝรั่งปนอยู่บ้าง ซึ่งที่แท้ก็เปล่าเลย
อัธยาศัยของเธอเป็นสุภาพบุรุษ เธอเป็นนักกีฬาที่มีผู้รู้จักดีคนหนึ่งในหมู่นักกีฬา
กรรมมหรศพ พยายามในความสามารถอันนี้ก็คือเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐ สโมสรฟุตบอล
กรรมมหรศพได้ถวายน้อยไว้เป็นเกียรติยศ ซึ่งในชุดนั้นมีหลวงภรตฯ รวมอยู่ด้วย.

“เอ๊ะ ! ยังไง วันนี้มาถึงบ้านได้” เป็นคำแรกที่คุณหลวงได้ร้องทักข้าพเจ้ามา
แต่บนเรือน ขณะเมื่อข้าพเจ้ากำลังจะก้าวขึ้นบันไดเรือนของเธอ.

“คิดถึงนิด ๆ - แหะ...ง่า..มีธุระหน่อย ๆ ” ข้าพเจ้ากล่าวตอบปนไปกับ
อาการหัวเราะ พลังก้าวขึ้นเดินไปยังระเบียงแล้วค่อย ๆ ลดตัวลงบนเก้าอี้ที่นั่นก่อน
เจ้าของบ้านได้ออกปากเชื้อเชิญ โดยถือวิสาสะมากกว่าอาการลืมหืมตัว.

“เห็นทีจะมาคุยเรื่องที่เคยบอกไว้ละซี” คุณหลวงภรตฯ ขึ้นนโมटकนำเสีย
ก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้นั่งพักพอหายเหนื่อย ครั้นแล้วก็เรียกคนใช้ให้นำบุหรีและน้ำชา
มาตั้งโต๊ะ เป็นการรับรองข้าพเจ้า.

ปกวารสาร ภาพยนตร์สยาม ฉบับหลวงภรตกรรมโกศล

[จากหอภาพยนตร์(องค์การมหาชน)]

“แน่หละ, ผมตั้งใจจะมาหาคุณหลวงหลายวันแล้ว แต่หากโอกาสไม่ให้”
ข้าพเจ้าตอบ

“ทำไมเล่า, ผมบอกว่าเย็นๆ ผมอยู่บ้านเสมอ”

“ถูกแล้ว แต่เย็นๆ ผมไม่ใคร่ว่างเสมอนี้” ข้าพเจ้ากล่าวเล่นสำนวนเป็นเชิง
สัพยอก ครั้นแล้วก็รีบสนทนาต่อไป “ไง คุณหลวง การทำภาพยนตร์คราวที่แล้วมา
รู้สึกเป็นยังไง?”

“เปล่า, ผมไม่รู้สึกละอะไรเลย, เฉยๆ, เพราะเหตุว่าเท่าที่ผมสแดงไปแล้ว
ยังไม่ควรที่ผมจะรู้สึกถึงโลกเลยทีเดียว”

“แต่ผมถึงโลกนี้” ข้าพเจ้าตอบด้วยความรู้สึกพอใจจริงๆ “ผมบอกตรงๆ
เท่าที่คุณหลวงสแดงมาแล้วนะ เป็นที่พอใจของนักดูภาพยนตร์เป็นส่วนมากทีเดียว
ถามจริงๆ เถอะ คุณหลวงเคยสแดงละครพูดบ้างหรือเปล่า”

“เปล่าเลย, ผมไม่เคยสแดงหรือมีชื่อกับเขาเลย” คุณหลวงตอบ

“ไหนล่ะ, เคยหัดเป็นตัวอะไร” ข้าพเจ้าถามด้วยอาการสงสัย.

“เปล่าอีก, คุณก็อย่ามทราบอยู่แล้วว่าผมนี่ถึงแม้จะรับราชการอยู่ในกรม
มหรศพ แต่ก็ทำหน้าที่เป็นสมุหบาญชีกรมโขนหลวงเท่านั้น”

“ก็น่าประหลาด, จึงทำไมคุณหลวงถึงสแดงท่าทางในเวลาทำภาพยนตร์
สนิทสนมดี คล้ายกับเป็นผู้มีความชำนาญมาแล้วนี่นะ” ข้าพเจ้าพละมต่อไป

“ข้อนี้ผมก็ออกกอง, ผมเองก็ตอบไม่ได้ เพราะความจริง ในชั้นแรกผมไม่ได้
คาดว่าผมจะต้องสแดง” หลวงภรตตอบขยายความจริงให้ทราบ.

“ทำไมล่ะ แต่เดิมนายแมคเรย์ไม่ได้เลือกเอาคุณหลวงนั้นหรือ?” ข้าพเจ้า
ถาม

“เปล่า เพราะการเลือกคนสแดงได้ตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และผู้ที่จะต้อง
เป็นนายกองแก้วเวลานั้นก็คือคุณหลวงงๆ”

“แล้วไง?”

“ครั้นแล้ว วันหนึ่งเขาพากันไปซ้อมท่าทางที่จะสแดงในสวนมิสกะวัน
ผมก็ได้ไปยืนดูกับเขาด้วย พอประเดี๋ยวลี ตาแมคเรย์ก็จะเห็นผมเป็นยังไงไม่รู้ แก

เดิรรีมาที่ผม และบอกกับล่ามว่าจะให้ผมสแดงเป็นตัวนายกองแก้ว และเปลี่ยน
หลวงงงฯ ไปเป็นตัวคุณวณิชบิดานางสาวสุวรรณเสียด."

"อีตาแมคเรย์นี่คนเก่งมาก" ข้าพเจ้าพูดกับตัวเอง พลังจ้องดูหน้าหลวง
ภรตฯ แล้วถามต่อไปว่า : "เมื่อเวลาสแดงดูเหมือนคุณหลวงไว้หนวดไม่ใช่หรือ ?"

"จริง, นายแมคเรย์เขาแนะนำให้อาไว้ เขาว่ามันสมกับเค้าหน้าของผม
แต่พอเสร็จ, บอกตรงๆ ผมไม่รอเหมือนกัน. ผมรีบโกนทันที" คุณหลวงพูดพลัง
หัวเราะพลังด้วยกิริยาร่าเร้งเหมือนเด็กกรุ่นหนุ่ม.

"ที่จริงหนวดคุณหลวงสมกับหน้าและเหมาะๆกับที่เป็นตัวยังงั้นจริง ๆ
เสียดด้วย, แต่ถ้าเป็นตัวอื่นหรือถ้านายแมคเรย์ไม่ได้เลือกเอาคุณหลวงเข้าสแดงเป็น
ตัวนายกองแก้วด้วยแล้ว ผมเชื่อว่าภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ จะเป็นเสมือน
กับทองสีดอกบวบเป็นแน่นอน" ข้าพเจ้าพูดด้วยความจริงใจ.

"อ้อ ! เพื่อนเอ๊ย, ออกจะเกินความจริงไปเสียดแล้ว อาไว้ให้คนอื่นเขาชม
เถอะนะ เรามั่นกันเอง" คุณหลวงกล่าวพลังเอื้อมมือมาตบไหล่ข้าพเจ้าเป็นเชิง
สัพยอก

"ผมพูดจริง ๆ เพราะผมทราบดีว่าพวกฝรั่งก่อนที่จะเข้าสแดงภาพยนตร์
คนหนึ่ง ๆ จะต้องฝึกหัดท่าทางไม่น้อยกว่า ๖ เดือน, แต่ที่พวกเราไม่ได้ทำความ
ลำบากยากเย็นให้แก่ผู้กำกับการสแดงเลยจะเอาอย่างไร ยังงี้จะชมว่าดียังจะเกินไป
เที่ยวหรือ ?"

เมื่อพูดเรื่องการภาพยนตร์จบลงแล้ว เราก็จับคุยถึงเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเป็นสาระ
บ้าง ไม่เป็นสาระบ้าง พลังหัวเราะร่าเร้งกันไปตามเรื่อง จนเวลาเย็นหนัก ท่าน
เจ้าของบ้านจะรั้งข้าพเจ้าไว้ให้รับประทานอาหารเย็นด้วยให้จงได้ แต่ข้าพเจ้าก็
พูดหลีกเลียงเบี่ยงบาย ขอตัวเสียดจนได้เหมือนกัน ครั้นเป็นอันว่าเสร็จธุระในหน้าที่ ๆ
ข้าพเจ้ารับมากระทำแล้ว ข้าพเจ้าจึงลากลับ.

ข้าพเจ้าคิดในใจว่า เมืองไทยเราจะไรบริษัททำภาพยนตร์อยู่เช่นนี้ก็แล้วไป
แต่ถ้ามีกับเขาเมื่อไร สหายร่างผอมสูงสะโอดสะองของข้าพเจ้าผู้นี้ต้องมีหวังได้เป็น
ดาวกับเขาดวงหนึ่งละในบริษัทภาพยนตร์ซึ่งข้าพเจ้ากำลังฝันอยู่นั้น !

อังคารที่ 30 กรกฎาคม 2466 หนังสือพิมพ์ สารราชภัฏ ลงข่าวแจ้งความว่า

ภาพยนตร์ไทย

ด้วยนาย ต. เก๊กชวน ได้ส่งหนังสือภาพยนตร์ เรื่อง นางสาวสุวรรณ ไปให้โรงพิมพ์เรา ๑ เล่ม ได้รับไว้แล้วด้วยความพอใจ เป็นอันมาก หนังสือเรื่องนี้เรียบเรียงโดย "เจ้าเงาะ" นาย ต. เก๊กชวน พิมพ์จำหน่าย เพื่อเก็บเงินบำรุงสภาอากาศสยาม เล่มเดียวจบ ราคา ๒๕ สตางค์ น่าซื้อไว้อ่าน ทั้งเป็นการกุศลสาธารณประโยชน์ด้วย

ปกหนังสือ นางสาวสุวรรณ ของ นาย ต. เจ๊กชวน
(จากอินเทอร์เน็ต)

นางสาวสุวรรณ

บัดนี้จึงได้เวลาที่เราจะดู นางสาวสุวรรณ โดยอ่านจากเรื่องที่เรียบเรียงโดย “เจ้าเงาะ” หรือ ชิต บุรทัต นักประพันธ์และกวีที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในสมัยนั้น ดังนี้

“นางสาวสุวรรณ”

(ภาพยนตร์ไทย ๘ ม้วน)

นายเฮนรี แมคเวย์ ผู้ผูกเรื่องเดิม

นายเฮนรี แมคเวย์

ผู้กำกับการแสดง

นายโบเบิต เคอร์

ผู้ถ่ายภาพ

นายแดล คลอสัน

นายกอร์ดอน สุเธอร์แลนด์มอส

ผู้ช่วย

ผู้แสดงเป็นตัวละคร

นางสาวสุวรรณ นางสาวเสงี่ยม นาวีเสถียร

(นางเอก)

นายกัฬหาญ ขุนรามภรตศาสตร์

(นายโจงเอก)

พ่อเย็น   ขุนสมานประหาสกิจ
บิดาเลี้ยงนายกล้าหาญ

แม่แม่ลิ   นางแจ่ม
มารดาเลี้ยงนายกล้าหาญ

คุณวณิช   หลวงยงเยี่ยงครู
บิดานางสาวสุวรรณ

นายกองแก้ว   หลวงภรตกรรมโกศล
คู่แข่งนายกล้าหาญ

นายทองสุข แสงมุกดา   ขุนชาญรำเฉลียว
ลุงนายกล้าหาญ

คำนำ

“นางสาวสุวรรณ” เป็นชื่อภาพยนตร์ไทยแท้เรื่องแรกที่นายเฮนรี แมคเรย์ ผู้กำกับการแสดงภาพยนตร์ตัวลือของบริษัทยูนิเวอร์แซลในอเมริกากับผู้ช่วยของเขา ได้พากันเข้ามาจัดทำขึ้นในประเทศไทย เมื่อต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ และสำเร็จเมื่อต้นเดือนมิถุนายนนี้ แล้วได้มอบฟิล์มให้ไว้แก่กรมรถไฟแผ่นดิน ๑ กอบี ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์นิยายเรื่องรักของไทย ยาว ๘ ม้วน แสดงโดยคนไทยล้วน แลมีรัก, โศก, ผจญภัยและตลกขบขัน ในตัวพร้อมบริบูรณ์ เพราะฉะนั้น จึงไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่ง ถ้าไม่ทำหนังสือเรื่องนี้ขึ้นเหมือนกับภาพยนตร์เรื่องอื่นๆ

แลเนื่องจากสยามภาพยนตร์บริษัท ได้รับพระกรุณาประทานอนุญาต จากนายพลเอก พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้บัญชาการ กรมรถไฟแผ่นดินสยาม ให้ฉายให้มหาชนดู และสยามภาพยนตร์บริษัทได้จัดฉาย เก็บเงินบำรุงสภาอากาศ ในคืนวันเสาร์ที่ ๒๓ เดือนนี้เป็นฤกษ์ไชย เป็นการกุศลอัน ปวงพุทธศาสนิกชนแลผู้ที่มีใจเป็นพลเมืองดีแท้จริงพึงปฏิบัติ ข้าพเจ้ารู้สึกมีน้ำใจดี เลื่อมใสสมนัสและปิติอย่างยิ่งสิ้นในการกุศลครั้งนี้ จึงขอให้ผู้เรียบเรียง เรียบเรียงนี้

ขึ้น และพิมพ์ออกจำหน่าย เพื่อเก็บเงินบำรุงสภาอากาศสยาม ดำเนินตามทางเดียวกับสยามภาพยนตร์บริษัทด้วย เพื่อเป็นอนุสาวรีย์ที่ระฤกแห่งประวัติการของหนังสือเรื่องภาพยนตร์ ท่านผู้ซื้อหนังสือนี้ไปก็เท่ากับท่านได้ร่วมใจทำบุญด้วยกับข้าพเจ้า เพราะการกุศลครั้งนี้จะสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยท่านทั้งหลายช่วยซื้อ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนไตรได้โปรดบรรดาลคุ้มครอง และให้ท่านจำเริญด้วยจตุรพิธพร มีอายุ, วรรณ, สุขะ, พละ, ไปจนตลอดกาล เทอญ

นาย ต. เง็กชวน

บ้านบางลำภูวน วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๔

คำนำของผู้เรียบเรียง

ข้อที่ต้องมีคำนำสำหรับหนังสือภาพยนตร์เรื่องนี้ก็เพราะเป็นเหตุว่าข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงจำต้องขอแสดงความขอบใจท่านเจ้าของผู้พิมพ์หนังสือนี้ให้แปล่มขึ้น ซึ่งเผยแผ่โอกาสให้ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงภาพยนตร์ ๘ ม้วนของกรมรถไฟแผ่นดิน และ สยามภาพยนตร์บริษัท นำออกฉายคราวนี้ อันเป็นภาพยนตร์เรื่องไทยแสดงโดยคนไทยในเมืองไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งแท้จริงก็ควรนิยมความสามารถในเชิงแสดงภาพยนตร์ของชาวเราอยู่ไม่น้อย และเป็นชาวที่อื้อฉาวกล่าวกันอยู่บัดนี้มากทีเดียว เป็นเหตุให้ นาม “เจ้าเงาะ” ได้มีสำนวนเข้าเกี่ยวอยู่บ้างเพียงนิดหน่อยก็นับว่าดีอยู่แล้ว ไซ้แต่เท่านั้น ท่านเจ้าของผู้พิมพ์ยังได้จำหน่ายหนังสือเรื่องนี้ให้เป็นกุศลสาธารณประโยชน์ เนื่องด้วยการบำรุงสภาอากาศสยาม ก็ย่อมทวีความปิติยินดีให้บังเกิดแก่ข้าพเจ้ายิ่งขึ้นอีก หากมารู้สึกว่าการเรียบเรียงได้เป็นไปอย่างที่เราเรียกว่า “จ๋า” ก็เห็นจะไม่ผิด เพราะมีเวลาน้อยเต็มทีทีเดียว เพราะฉะนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าความขาดตกบกพร่องด้วยประการต่างๆ ตลอดจนถึงยอคำสำนวนพรรณนาไม่ได้ไพเราะสละสลวย ย่อมจะมีอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ถึงกระนั้น เมื่อหวนคำนึงถึงการที่ได้ออกแรงเรียบเรียงขึ้นด้วยมีเหตุผลควรพึงพอใจอยู่บ้างตามที่กล่าวแล้ว จึงเป็นอันตัดใจได้ว่า ไม่จำเป็นต้องรู้สึกละอายในข้อขาดตกบกพร่องนั้น ๆ ซึ่งเป็น

สิ่งที่นักเขียนทุกคนจักหลีกเลี่ยงไปไม่ได้และควรต้องออกตัวขอภัยต่อท่านผู้อ่านไว้
พลาง ๆ ก่อน หากจะมีใครติบ้างว่าเลวเกินควรไปก็ช่างเป็นไร !

“เจ้าเงาะ”

วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖

“นางสาวสุวรรณ”

“เจ้าเงาะ”

เรียบเรียง

(คำพูดโดยมากตามภาคอักษรไทยในเค้าเรื่อง)

อารัมภบท

โคลง

○ นิยายพิศาวททั้ง	มวญตาม เห็นเฮย
กำเนิดมาจากความ	คิดเบื่อง
บ่อเกิดแห่งนิมิตรงาม	เงาภาพ ฉายแฮ
ล้วนต่างประเทศเยื้อง	แยบให้เราเห็น ฯ
○ ประเด็นเรื่องแห่งด้าว	แดนเรา เองฤา
มีอวดประกวดเขา	แข่งค้ำน
ภาพภูมิระเทศเอา	อะไรอื่น ก็ดี
ควรแพร่เผยแผ่สร้าน	สรูปแพ้ ใครไฉน ฯ
○ ในภาพยนตร์เรื่องนี้	นับปฐม มีนอ
ควรชื่นนิยมชม	ชอบพร้อม
ไทยราชรัฐชาติอุดม	ดีประวัติ
สืบคตินิยายน้อม	เนื่องทั้งภูมิฐาน ฯ

ร้าย

๐ ทั้งมวญ มาน มาก มูล สมบูรณ์ด้วยพีชน์พันธุ์ ัญญาหารพืงเห็น
เป็นโมฬารเล็ดลบ เลอพิภพ เพ็ญทรัพย์ สรรพสิ่ง อันธรรมชาติ ประสาทประสิทธิไไว้
ให้ชมแลหลายหลาก ฐ์สึกพากพุมใจ ในชาติเนืองศาสนา พระมหากษัตริย์เจ้า
เร้าเราให้หยิ่งยิ่ง เมื่อสบสิ่งแวดล้อม พร้อมอยู่กับตาเห็น เป็นต้นห้วยละหานลำธาร
สีชระเขา ลำเนาไม้ไพรพฤษ์ อธิกถิ่นไร่นา สุดดาลัยแลชม อุดมอีกแออัด สัตว์จตุบาท
ทวิบาท อเนกชาติหลากพรรณ สรรพโบริณวัตถุ ลุเลิดด้วยฝีมือ ลือเลื่องว่าวิจิตร
งามติดตาต้องใจ เปนพยานในเหตุสยาม ถึงซึ่งความจำเริญ ดำเนินโดยลำดับ
นับกาลนานเชื้อชูด บรรพบุรุษเราทนุ จนบรรลุเลิดฉนี้ ชีว่าอารยะชน ไม่ต่ำตน
ดลด้วย น้อยหน้าใครในโลก เปนโชคดีแห่งชาติ เอิบอำนาจอิศระ ประเทศชื่อคือไทย
ใช้ทาสใครในเชิง เริงรณคักคักนี้กรบ อบรมด้วยกล้าหาญ ชาญสงครามครองมา
ทั้งศรัทธาปสาทะ ในปวระพุทธศาสน์ สร้างอาวาสวิหาร เห็นตระการไพจิตร
เป็นที่สถิตยเสถียรธรรม บำรุงบ้านเมืองดี มีพื้นเพภูมิฐาน อันโอฬารหลายหลาก
มากแม่น้ำลำคลอง ผองตลาดสินค้า เนืองแน่นหน้านครน ดินจรดลชายชื้อ อ้อฉวา
เข้าชัวค้ำ ส่ำปราสาทราชฐาน ยังยวดยานนานา ท่วมรรคาคับคัง เดินดั่งเหาะมาไป
มีรถไฟเปนต์ัน เพียงด้นย่นทางฝ่า ป่ารกกลายเป็นทาง กลางชลहनแห่งน้ำ เรือจำ
แจวพายสกล เรือยนต์กลไฟหลาก ภาคอากาศเรือบิน เพียงปักชินร้อนเห็น
เห็นความเจริญเราเทียบ เปรียบอดีตปัจจุบัน หันตามยุคเยียงชอบ ประกอบเต็ม
สามารถ อาจให้เห็นฉนี้ ชีเหตุสุดสาหะ พริยะภาพเทียบเพ็ญ เปนผลบรรลุแล้ว
ไทยขึ้นรีนจิตต์แล้ว ผ่องเพ็ียงสรึงสวรรค เวียงนา ฯ

ดำเนินเรื่อง

สยาม—คือประเทศที่อุดมสมบูรณ์ดีพร้อมด้วยประการทั้งปวง ดุจกล่าว
พรรณนาโดยอารัมภบทเพียงภาคน้อยส่วนหนึ่งข้างต้นนั้น เปนภูมิฐานบ้านเกิด
เมืองมารดรที่รักยิ่งของนางสาวสุวรรณ ผู้มีชาติสกุลและรูปโฉมโฉมพรรณเป็น
ลักษณะสมบัติ ซึ่งเห็นจะไม่ต้องบรรยายให้ยืดยาวนักก็ได้กระมัง ? เพราะเราท่าน
ได้อ่านเรื่องอย่างนี้—เช่นเรื่องภาพยนตร์ชนิดนี้—ตามนิยายของต่างประเทศ มักจะ

ปรากฏว่าผู้ที่สมมุติว่าเป็นนางเอกย่อมเกิดด้วยรูปโฉม ดูราวจะว่านางเทพธิดาหาจะหายาดฟ้าลงมาสู่เมืองมนุษย์ก็แทบจะเปรียบปานมิได้ แต่นางเอกของเรานี้เป็นสตรีสาวชาวสยาม—เป็นหญิงไทยพร้อมทั้งกายกำเนิดและชีวิตจิตใจ มีอายุนอยู่ในวัยแรกรุ่งกำลังดี ฉะนั้นจะควรกล่าวให้มากไปไยว่า ความงดงามอย่างประเสริฐเลิศล้ำ จำต้องประมวญมาอยู่เฉพาะเจ้าหล่อน—นางสาวสุวรรณ—นางเอกในเรื่องนี้ทั้งหมด และย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่น้ำจะต้องใช้ตัวเลขอย่างจำนวนสูงไม่มีจำกัดประมาณ มาเป็นตัวคุณความสวยหรือความสาวบริสุทธิ์และความอะไรต่อมิอะไรที่เราควรนิยมยกเป็นคุณสมบัติของนางเอกภาพยนตร์ในเรื่องอื่น ๆ นั้น ได้จำนวนมากที่สุดเพียงไร ผลลัพธ์นี้ต้องตกแก่นางสาวสุวรรณนางเอกในเรื่องภาพยนตร์ของเราทั้งสิ้น

เจ้าหล่อนเป็นบุตรสาวคนเดียวของคุณวณิช คฤหบดีผู้มั่งมีที่สุดคนหนึ่งในประเทศไทย สมบูรณ์บ้านช่องของสกุลนี้เรียกว่าโอ้อ่าตระการตาเพนยอดเยี่ยม น่าเป็นที่เพิ่มพูนความสุขสำราญแก่ผู้ที่อยู่ เท่ากันกับเป็นที่อิจฉาของผู้ที่ได้ผ่านเข้าไปพบเห็น มารดาของเจ้าหล่อนละโลกนี้ไปเสียแต่เมื่อเจ้าหล่อนยังเยาว์วัย และน่าเสียใจที่จะต้องกล่าวว่าคุณสมบัติแห่งบุตรและบิดาคู่นี้ช่างผิดกันไกลราวกับฟ้าและดิน เพราะฝ่ายบุตรสาวนั้นเริ่มแต่ได้รับความศึกษาในสำนักที่ดี ประกอบด้วยอธยาศัยสันดานดีพร้อมและสุภาพละม่อมละไมเป็นเหตุให้นิสสัยโน้มไปตามสภาวะธรรมที่ชอบด้วยความนิยมที่ดี ฝ่ายบิดานั้นแท้จริงโชคได้บันดาลให้มั่งคั่งด้วยทรัพย์ศฤงคาร ธนะสารสมบัติทุกอย่างที่อาจรวบรวมมาได้ เว้นแต่ธรรมชาติมิได้ประสาทสรรคุณสมบัติอันเป็นไปในฝ่ายที่บัณฑิตจะพึงสรรเสริญ คือ เมตตากรุณยธรรมไว้ให้ประจำกับดวงจิตต์เสียเลยเพียงสักเล็กน้อย และด้วยความสมาคมอยู่แต่กับผู้มีคติวิสัยเป็นไปทางเดียวกัน เช่น นายกองแก้วเพื่อนผู้มั่งคั่ง แต่มีใจเป็นอกุศลเสมอกันนั่นเอง เป็นมูลสำคัญซึ่งกระทำให้คุณวณิชถอนตนออกจากบ่วงแห่งอธรรมที่ได้ครอบคลุมมาตลอดกาลเนิ่นนานนั้นเสียมิได้

วาระหนึ่งเป็นวันตามพระพุทธศาสนานิยม นับเป็นวันว่างงาน ซึ่งพุทธศาสนิกชนชวนกันไปสู่พระอารามเพื่อฟังธรรมและกระทำสักการบูชาเคารพต่อพระพุทธปฏิมากรและเพื่อกุศลบุญราศีตามลัทธิประเพณีของชนชาวสยาม ณ ที่ลานพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม นางสาวสุวรรณพร้อมด้วยนางพี่เลี้ยงของเจ้าหล่อนได้พบพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งท่านรู้จักและทักทายปราศัยถามตาม

ธรรมเนียมน่าจะไปไหน เจ้าหล่อนแสดงอาการเคารพเป็นอันดีแล้วตอบว่า “ดิฉันจะเข้าไปนมัสการพระในโบสถ์เจ้าค่ะ” ครั้นแล้วก็นำเครื่องสักการะมีรูปเทียนเป็นต้น เดินบ่ายหน้าตรงขึ้นไปสู่ประตูพระอุโบสถ ณ ที่นี้เจ้าหล่อนได้พบสุภาพสตรีสาวผู้เป็นสหายคนหนึ่งซึ่งกำลังเดินกลับออก ได้สนทนาวินิจฉัยกัน จนสุภาพสตรีสาวผู้นั้นลาไปแล้ว หล่อนก็เดินเข้าไปภายใน ก็ได้พบสุภาพสตรีสาวสหายของหล่อนอีกผู้หนึ่ง จึงเลยชวนกันกระทำนมัสการพระพุทธรูปปฏิมากรแก้วมรกตด้วยดวงจิตต์ผ่องใส มั่นในพระไตรรัตนสรณคุณ เสร็จแล้วก็พากันเดินออกไปเที่ยวชมสถานที่ตามบริเวณแห่งพระอารามหลวงอันงดงามเลิดหาที่ไหนเปรียบปานมิได้ คือวัดพระศรีรัตนศาสดารามที่กล่าวนี้

ได้กล่าวแล้วว่าวันนี้เป็นวาระว่างงานอันตรงกับธรรมสวณะ ผู้ที่มีได้ไปสู่อาวาสวิหารก็หาโอกาสเพื่อหย่อนใจ นำความสบายมาสู่ร่างกาย ในบุทคลจำพวกนี้ก็มีนายกกล้าหาญ ข้าราชการในหอพระสมุดสำหรับพระนคร ซึ่ง ณ บัดนี้เป็นสามัญชนมิใช่สูงศักดิ์ แต่มีดวงจิตต์เป็นมนุษย์วิสัยและมั่นคงองอาจสมชื่อ เขากับผู้ที่ตนเข้าใจอย่างแน่นแฟ้นว่าเป็นบิดามารดาบังเกิดเกล้า คือ พ่อเย็นและแม่มลิ ได้ลงเรือสำปั้นประทุนแจวไปเที่ยวล้าแม่น้ำเจ้าพระยา นายกกล้าหาญแจวหัว ส่วนพ่อเย็นแจวท้าย ภายในประทุนมีแม่มลิกับเด็กกำพร้าบิดามารดา นับเป็นชั้นน้อง ๆ นายกกล้าหาญ ซึ่งอยู่ในความปกครองของพ่อเย็นและแม่มลิรับมาเลี้ยงดูไว้ด้วยความเสน่หารักใคร่นับเป็นจำนวน ๑๑-๑๒ คน รวมขลุกกันอยู่ ครั้นเมื่อเรือจอดถึงท่าซึ่งจะต้องขึ้นไปกระบวนบก พวกเด็กทั้งโขงเหล่านั้นต่างคลานตามเป็นพรวนออกมา นั่งออกันแน่นอยู่ทางหัวเรือ และต่างเล่นชนตามวิสัยทารกอยู่ในวัยน่าเอ็นดู ครั้นแล้วตายายทั้ง ๒ ก็พาเด็กเหล่านั้นขึ้นพักผ่อนเล่นบนท่าน้ำรอคอยจนกว่านายกกล้าหาญจะกลับมาจากธุระ

อันที่จริงก็น่าจะเป็นเหตุสนทน่ที่อยู่ในข้อที่ได้กล่าวไว้ว่า พ่อเย็นแลแม่มลิ ทั้งสองคือผู้ที่นายกกล้าหาญเข้าใจว่าเป็นบิดามารดาบังเกิดเกล้า ฉะนั้นบุคคลเหล่านี้ จะมีความเป็นไปเกี่ยวเนื่องกันมาเป็นไหน? เหตุผลนี้จักทราบได้ในภายหลัง แท้จริง “ตา” และ “ยาย” ทั้งคู่นี้มีอากัปภิกิริยาและเค้าหน้าสอสำแดงว่าเป็นผู้มีใจดีมาก ด้วยความเมตตาการุญสมลักษณะผู้ใหญ่ควรเรียกนามว่า “ตา-ยาย” โดยแท้ พ่อเย็นนั้นศรัทธาล้ำนเลี่ยนเกือบครึ่งค่อนศรัทธา ถึงแม้จะแก่ก็ดูไม่คร่ำครองนัก

ท่วงท่าที่กำลังวังชาประเปรียวแข็งแรงเองงานเอาการอยู่ ท่าทางซึ่งซึ้งซม่อมมักเขม้น มีกิริยาคนองคึก ครึกครื้นวางเชิงนักเลงอยู่เต็มตัว ซึ่งใครๆ ไม่อาจดูชมเล่นได้ง่าย ๆ

ในเวลาเดียวกันนี้ ฝ่ายพวกนางสาวสุวรรณซึ่งเดินเที่ยวเตร่อยู่ในบริเวณ พระอารามหลวงพร้อมด้วยสตรีสหายและนางพี่เลี้ยงคนสนิท ความรู้สึกสทิดใจ เจ้าหล่อนขึ้นว่า ได้ปล่อยตนให้เพลินมากับเพื่อนฝูง สิ่มคำกำชับสั่งของบิดาซึ่งนัดไว้ ว่าจะให้ไปพบที่ท่าน้ำซึ่งเรือยนต์จอดรออยู่เพื่อไปเที่ยวทางน้ำด้วยกัน เจ้าหล่อนได้สติ โดยพลัน จึงกล่าวขึ้นอย่างร้อนรนว่า

“ตายจริง ! สิ่มสนิททีเดียว ดิฉันต้องรีบไปเดี๋ยวนี้ คุณพ่อคงกำลังคอยอยู่ที่ ท่าน้ำแล้ว....รอดิฉัน---เพื่อไปเที่ยวทางน้ำด้วยกัน”

พูดแล้วเจ้าหล่อนก็ผละออกจากคณะมิตรสหาย รีบไป—ไปยังที่ซึ่งกล่าว แล้วนั้น

ณ ที่ท่าแห่งหนึ่ง ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเรือยนต์ลำงามจอดรออยู่ คุณวณิช บิดานางสาวสุวรรณผู้มีอายุอยู่ในปูนกลางคนยังไม่ถึงชราสัก สังกะตฤการแต่งกาย เรียบ ๆ ไม่ลูดฉลาดผาดโผน แต่ท่าที่มีไหวพริบคมกริบอย่างฉลาดแกมโกงอยู่ในตัว ยืนอยู่กับนายกองแก้ว มิตรผู้มั่งคั่งและผู้กำลังใช้วิถี “เคลม” บุตรีสาวเศรษฐีสหาย อยู่ที่นี่ ถ้าจะพิจารณาสรีระรูปบุรุษผู้นี้ ตรวจเพื่อทราบนิสัยสัจใจคอก็ทราบได้แน่นอนว่า ไม่ผิดกันกับเพื่อนฝูงที่ตนหวังเพื่อเป็นพ่อตาในอนาคตแต่อย่างใดเลย ทรวดทรงสูง แห่งร่างอันผอมประคบกับหน้าเป็รูปกระดูก ทั้งหนวดน้อยๆ ที่ริมฝีปากบนและ แหวตอันชุ่มม้วเจ้าอาการเหลียวแลลอกแลกเมื่อเหลือบดูสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ยังอีก อากัปกิริยาหลุกหลิกหลุกหลนต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่สำแดงว่าเป็นลักษณะอันใคร ๆ ผู้สุจริตไม่ควรคบด้วยประการทั้งปวง นอกจากผู้ที่ดำเนินอาชีพเชิงเดียวกัน คือ ทูจจริต เช่นนั้นจึงคบค้าสมาคมกันได้ เขาทั้งสองยืนอยู่ด้วยกันและต่างมีกิริยา ท่าทางแสดงความหัวเสียไม่พอใจในเหตุที่บุตรีสาวและหญิงที่รักไปเพื่อศาสนิกจมา ล่าช้าเกินไป กระทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องมาคอยนาน เป็นธรรมดาอยู่เองที่บุคคล ชนิดนี้ย่อมเห็นว่าการเล่นเรือไปเที่ยวเตร่เล่นตามลำแม่น้ำต้องดีกว่าและควรกว่า การวัดวาอารามเพื่อไหว้พระหรือฟังธรรมแน่นอน นายกองแก้วผู้ที่อยู่เคียงข้างนั้น ได้จึงกล่าวขึ้นอย่างทลุกกลางปลั่งขึ้นว่า “แม่สุวรรณช่างแกล้งให้เราคอยอยู่นาน จริง !”

ในที่สุดเวลารอคอยก็เป็นอันลุล่วงไปได้ เพราะนางสาวสุวรรณมาถึงท่าเรือ เจ้าหล่อนกระทำความเคารพต่อบิดาพลางพริ้มขอกภัยโทษในข้อที่ทำให้ต้องมาคายนานเช่นนี้

คุณวณิชยกแขนซ้ายคุดนาฬิกาข้อมือพลางกล่าวแก่บุตรีสาวว่า, “ทำไมเจ้าจึงทำให้พ่อต้องคายนานยังงี้?”

นางสาวสุวรรณกล่าวตอบอย่างสุภาพ รับผิดชอบว่า “ดิฉันขอรับประทานโทษ เกิดเจ้าค่ะ เมื่อเข้าไปนมัสการพระพุทธรูปปฏิมากรแล้ว เพื่อน ๒-๓ คนพาดิฉันเดินไปดูอะไรต่ออะไรในบริเวณพระอารามเปลิดเพลินไป เป็นเหตุให้ล่าช้า-----เช่นนี้ แหละเจ้าค่ะ---

ข้อตอบโต้เถียงกันเป็นอันยุติลงเพียงนี้ ด้วยเจ้าหล่อนแสดงสีหน้าเป็นที่ไม่พอใจเมื่อการพอปรากฏให้ผู้ที่จะ “เคลม” เจ้าหล่อนทราบได้แล้ว และคุณวณิชก็พูดเตือนให้ชวนกันลงเรือยนตร์พร้อมกัน ครั้นแล้วเครื่องยนตร์ก็เริ่มเดินพาเรือยนตร์ลางามนั้นแล่นไปตามกระแสชลมารคแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาอันทั้งสองปากฝั่งประกอบด้วยสถานที่ต่าง ๆ และบ้านเรือนราษฎรทั้งทิวพฤษภชาติหลายพรรณล้วนงามสะพรั่งตาเป็นแถวแนวระยะตลอดไป นำชีชวนชมกันให้เป็นที่เบิกบานสำราญใจยิ่งนัก

นางสาวสุวรรณนั่งอยู่ตอนหัวเรือด้านหน้า นายกองแก้วกับคุณวณิชนั่งอยู่ตอนหัวเรือด้านหลัง หล่อนไม่ค่อยรู้สึกพอใจเท่าใดนัก ที่นายกองแก้วได้ร่วมเรือไปกับหล่อนด้วย แต่ผู้สัสใจด้วยเห็นแก่ความเคารพต่อบิดาเป็นข้อใหญ่ พอเรือแล่นไปได้สักครู่หนึ่ง หล่อนได้รับความเข้าใจจากคำพูดของบิดาที่ปลอบโยนให้หล่อนมีน้ำใจไยดีต่อบิดาแล้ว แลครั้นแล้วบิดาหล่อนก็ปล่อยโอกาสให้นายกองแก้วเข้าไปนั่งเคียงหล่อนแลกล่าววว่า

“เธอรู้อใหม่, แม่สุวรรณ ว่าเด็กหญิงที่คืนนั้นยอมเชื่อฟังคำพ่อแม่”

ตรงนี้ กระทำให้เลือดแห่งความเดือดแค้นแล่นขึ้นหน้าเจ้าหล่อน จนเหลือที่จะสกดกลั่นความสุภาพแห่งวาจาไว้ได้ หล่อนจึงตอบว่า “ก็เมื่อคุณรู้อ่างนั้น เหตุไรคุณจึงไม่ไปสสมาคมกับพวกหญิงดีเหล่านั้นนะ, จะมายุ่งกับดิฉันทำไมเล่า”

ถ้อยคำเล่าโลมของนายกองแก้วต่อจากนี้ไม่จำเป็นต้องกล่าวให้ยืดยาว เพราะปรากฏได้จากกิริยาว่า ทำให้นางสาวสุวรรณแทบบ้าไปด้วยความเข้าใจ

เจ้าหล่อนจึงลุกพรืดปราดออกไปยืนเสียทางหัวเรือ เพื่อสกตอารมณ์
ข่มความไม่ปรกติในใจให้เหือดหาย แต่อำนาจแห่งความระทมข่มขื่นอยู่ ณ บัดนี้
มีมากกว่า เปนเหตุให้โอกาสแก่โรคลมปัจจุบันเข้าส่วานจับดวงจิตต์เจ้าหล่อนถึงแก
หน้ามืด ยิ่งกายไวกมีทัน เท้าทั้งสองของหล่อนก็พลาดปราดจากที่ยืน และที่ซึ่งมือ
จะยึดเหนี่ยวว่าง ทำให้เจ้าหล่อนผวาหล่นลงไปใ้ในแม่น้ำ ซึ่งประกอบด้วยกระแส
อันเชี่ยว แต่เปนเดชบุญเจ้าหล่อนยังมีทันหมดสติก็ได้แต่ว่ายกระเสือกกระสน
พอปะทะทานไวกมีให้หมดกำลังจมลงเท่านั้นเอง !

จะว่าเปนบุพเพสันนิวาสของชายหนุ่มหญิงสาว และจะว่าบุญวาสนาแนะนำ
มาให้พบของฝ่ายหนึ่งหรือจะว่าไม่ถึงที่ตายของอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ทั้งสามประการ
เพราะถ้าไม่มีข้อเหล่านี้มาบรรดาลให้ไปไปแล้ว เรื่องนี้จะมีขึ้นไม่ได้—และมีขึ้น
ได้ก็บังเอินไป ซึ่งเป็นการบังเอินไปอย่างที่เป็นไปได้ ขณะที่นางสาวสุวรรณ
พลัดตกจากเรือยนต์ กำลังกระเดือกว่ายอยู่ในท่ามกลางสายชล เปนเหตุให้บุคคล
ในเรือยนต์มีบิดาของเจ้าหล่อนและนายกองแก้วกำลังร้องเอะอะไว้วายอยู่
ณ บัดนี้เอง เรือประทุนสำปั้นแจวซึ่งนายกล้าหาญพร้อมด้วยครอบครัวแจวออกจาก
ท่าที่จอดพักตรงมาใกล้กับที่มีปัจจุบันเหตุดังกล่าวแล้วเกิดขึ้นพอดี นายกล้าหาญ
เห็นคนตกน้ำเช่นนั้น และโดยความเป็นผู้มีน้ำใจองอาจไม่หวาดหวั่นต่ออันตราย
เปนอุปนิสัยแห่งสุภาพบุรุษอยู่ในตน ได้ผลจากแจวที่ถืออยู่กับมือ โดดกระโจน
ลงยังกลางแม่น้ำทันที แล้ววารีเข้าไปช่วยประคองนางสาวสุวรรณซึ่งจวนจะหมด
กำลังอยู่แล้วนั้น พลาญค่อยๆ พาชลไปยังเรือชายอิฐซึ่งจอดอยู่ในที่ใกล้ที่สุด แล้ว
ร้องเรียกให้คนบนเรือช่วย ชายทั้งสองผู้อยู่ในเรือชายอิฐได้ช่วยประคองชายหญิง
ทั้งสองพาขึ้นมาบนเรือ ขณะที่ฝ่ายชายหนุ่มโอบแขนทั้งคู่พุงกายหญิงสาวผู้จวน
จะสลบเพราะเหนื่อยมิให้ล้มพุงลงนั้น เรือยนต์ของบิดานางสาวสุวรรณก็รีบเบนหัว
เข้าจอดเทียบเรือชายอิฐพอดี ความไวยศและทักสิริมานะในทางผิดด้วยประการต่างๆ
เปนเหตุให้คุณวณิชและทั้งนายกองแก้วคิดเห็นแหมกไปว่า การที่นายกล้าหาญได้
ช่วยชีวิตหญิงสาวไว้นั้นเป็นการสมควรแล้ว แต่การที่ชายหนุ่มเข้าประคองเจ้าหล่อน
ไว้ในอ้อมแขนนั้นเป็นการนำบัดสีหนักหนา ฉะนั้นการฉิ่งจึงเปนอันว่าบุคคลทั้งสองนี้
ได้สวมหน้ายักษ์หน้ามาร ตรงเข้าตัดพ้อต่อว่าด้วยถ้อยคำและสำแดงกิริยาหยาบ
ถึงแก่ใช้เท้าเหยียบเท้านายกล้าหาญอีกด้วย อันใครๆ แม้ชายชาวบ้านนอกสองคน

ในเรื่องชายอิฐก็แทบจะทนฟังไม่ได้และเห็นเป็นการแปลกประหลาดมากที่ได้มาพบ มนุษย์ผู้มีใจเหี้ยมฉนี้เพราะอะไร ? — เป็นการปราศจากความอบรมด้วยธรรมะที่ดี ไซหรือไม ?

นับจำเดิมแต่กาลที่กามะเทพได้ทรงแนะนำโปรดนำสตรีผู้มีศีระโคม โนมพรณเป็นที่ต้องตาพึงใจมาให้นายกล้าหาญได้ประสบพบปะด้วยอาการอย่าง แปลกประหลาด คือ ในแม่น้ำขณะเจ้าหล่อนกำลังจะจมและตนได้กระโดดลงไป ช่วยชีวิตไว้ด้วยความมองอาจนั้น เป็นเหตุให้ชายหนุ่มนั้นมีความพะวงรำลึกถึงอยู่ มิวายว่าง กลางวันไปรับราชการยังหอพระสมุดสำหรับพระนครซึ่งเป็นสถานที่เก็บ โบราณวัตถุและสิ่งสำคัญเป็นหลักฐานแห่งชาติประวัติ เป็นอนุสาวรีย์สถานแห่งหนึ่ง นั้น ถึงแม้ทำงานก็ดูเหมือนร่างกายเป็นเครื่องจักรอันปราศจากผู้ควบคุม ส่วนหัวใจ ไปวนเวียนมัวสุมรมริ่งอยู่เฉพาะโคมหน้านางเทพธิดาผู้ได้ประสบกัน ณ วันก่อน ดวงใจอันเลือนลอยใฝ่ฝันนี้ เป็นมูลให้หลงเลือนไปต่าง ๆ นานา แม้ท่านเจ้าคุณ ผู้เป็นหัวหน้าก็ยังดูเอา ในเมื่อท่านบัญชาใช้ไม่ได้การได้งาน เช่นหยิบสมุดมาให้ท่าน ผิดเป็นต้นว่า

“เธอเป็นบ้าไปแล้วหรือ ? นายกล้าหาญ ฉันบอกให้หยิบคัมภีร์พระธรรม ไพล่ไปหยิบเรื่องโลกีย์ธรรมมาให้ ?”

ตลอดในเวลาระหว่างนี้ต้องเรียกว่า “โรครักเขารัดรีงนายกล้าหาญ กระทำ ให้ไม่เป็นอันกินอันนอน เพื่อผ่อนอารมณ์อันพลุกพล่าน จึงใช้การเที่ยวเตร่ไป ตามวัดวาอาราม ในเมื่อว่างงานสำหรับถ่วงฆ่าเวลาให้หมดเปลืองไปโดยความ เปลี่ยวเปล่าเศร้าใจ และมีความรู้สึกชนิดหนึ่งเดือนดวงจิตต์อยู่ว่า บางทีจะได้พบ สตรีสาวคู่รักนั้นบ้างสักวาระหนึ่งกระมัง ?

ต่อมาถึงกาลนิยมนมัสการพระพุทธปฏิมากรแก้วมรกตที่วัดพระศรีรัตน- ศาสดาราม ตรงกับวาระงานประจำปี ณ วัดพระเชตุพน จะเรียกว่าบุญมาวาสนาส่ง สำหรับชายหญิงคู่รักก็เห็นจะไม่ผิด มหาชนทั้งหลายรวมทั้งนางสาวสุวรรณกับ สุภาพสตรีผู้มีตรัสหายของเจ้าหล่อน และพ่อเฒ่ากับครอบครัว ก็พากันมาเที่ยว งานวัดพระเชตุพน ชายหนุ่มหญิงสาวคู่นี้ได้พบกันในกาลและสถานที่ซึ่งนับเป็น ครั้งแรกที่เรียกว่าบรมสุขอย่างยิ่งในชีวิต

นางสาวสุวรรณบอกแก่หญิงสหายของเจ้าหล่อนว่า “ชายคนนั้นนั่นแหละ
เขาได้ช่วยชีวิตฉันไว้ -- คราวตกน้ำใจหล่อน.....ฉันต้องไปขอบบุญคุณเขา”

เริ่มแต่ได้แสดงอาการนบไหวอย่างนอบน้อมต่อชายหนุ่มผู้ที่เจ้าหล่อนพะวง
อยู่ เพื่อที่จะขอบบุญคุณและกล่าวคำขอบบุญคุณ และนายกกล้าหาญได้รับความ
เคารพทั้งคำขอบบุญคุณอย่างเต็มปลื้ม หออะไรอื่นเปรียบมิได้แล้ว นางสาวสุวรรณ
ได้กล่าวสืบไปด้วยวาจาอ่อนหวานซึ่งนายกกล้าหาญเห็นว่างามขึ้นอีกร้อยเท่าพันทวี
ไม่มีสตรีใดในโลกที่สวยเลิดไปกว่าเจ้าหล่อนอีก ว่า “คุณพ่อกับเพื่อนของท่าน ช่าง
เกี้ยวกราดต่อคุณมาก ส่วนดิฉันนะอยากขอแสดงความขอบบุญคุณคุณอย่างที่สุด
ทีเดียวค่ะ” ครั้นแล้วเจ้าหล่อนก็-

๐ ทอดสายตาเนตรชม้ายเช่น	เชิงฉาย เหนียมเอย
ครุ่นใคร่หลบตาชาย	แค่ชม้อย
เหลือบแลจักษุสาย	เสมือนสี น่านา
สองเส้นห่อเล่ห์รักร้อย	รัดเร้ารังทรง ฯ

ส่วนนายกกล้าหาญรู้สึกอดอันตันใจด้วยความปลาบปลื้มปิติ กล่าวออกได้
เพียงคำเดียวอย่างคนเปนอย่างว่า “ฉัน.....” และเครื่องหมาย “.....” นั้น คือแทน
คำว่าเต็มไปด้วยเปี่ยมปราโมทย์ จนมิรู้ที่จะพูดอย่างไรถูกอยู่เป็นครูใหญ่ จึงกล่าว
พิมพ์ดำเนินคาถาออกไปด้วยถ้อยคำอันกล่าวตามชายหนุ่มหญิงสาวพบปะกัน
ฉันท์ซู้รัก ซึ่งเกือบจะไม่มีอนุสนธิ์ดับปลายแล้วแต่เราจะนึกเอาเองอย่างไรก็ได้ทั้งนั้น
ในที่สุดชวนกันเดินไปตามลานบริเวณวัดเพื่อหาสถานที่นั่งสนทนาปราโมทย์กัน พอจะ
ประจ้อประจ่าสำหรับประกาศไมตรีจิตต์ก็เกิดมีมารผจญ กล่าวคือ บิดาของ
เจ้าหล่อนกับนายก่องแก้วตัวสัตว์พะเอินมาเที่ยวตามพบเข้า โดยลิมกิริยาผู้ดีซึ่ง
แท้ที่จริงก็มีได้มีติดสันดานเสียเลย นายก่องแก้วได้พรวดพราดเข้าไปจนถึงตัว
ชายหนุ่มหญิงสาวทั้งคู่นั้น แล้วก็ต่อว่านางสาวสุวรรณทันที

นายก่องแก้ว “คุณพ่อของเธอไม่พอใจให้เธอมาพูดกับคนเลว ๆ พรรคนี้”

เมื่อได้ฟังถ้อยคำอย่างกักขละเช่นนั้น โทษะได้เล่นพลานขึ้นในสมอง นายกล้าหาญอย่างรวดเร็ว เขายืนขึ้นพลางกล่าวสวนตอบออกไปว่า “วิธีแสดงตัวของคุณเลวมาก ดูกิริยาต่อตระกูลจริง”

อธิกรณ์วิวาทเกือบ ๆ จะดำเนินมาสู่ชายทั้งคู่นี้ ก็พอดีมีพ่อเย็นเข้ามาถึงที่นั่น และเมื่อแกชี้ให้ผู้ที่ไปกับแกดูพลางกล่าวว่า “ดูนั่น อ้ายก่องแก้วตัวอุบาทว์มาอีกแล้ว” แล้วแกก็เข้าไปห้ามและนำตัวนายกล้าหาญพรากรมมาเสียทันที และเตือนบุตรเลี้ยงของแกให้ทราบไว้ว่า “นั่นคืออ้ายก่องแก้ว มันเป็นคนเลวมาก พ่อรู้จักประวัติของมัน”

การณ์จึงเป็นอันว่าโอกาสและเวลาพบปะพูดจาปราโมทย์กันระหว่างหนุ่มสาวทั้งคู่นี้ได้คลาดพันกันไปแล้วเสียอีกครั้งหนึ่ง และเป็นเหตุให้ฝ่ายชายหนุ่มไม่เป็นอันกินอันนอน ฝ้าแต่พะวงหลงใฝ่รักอยู่เฉพาะนางสาวสุวรรณ แต่ฐานะแห่งบุคคลทั้งคู่นี้ ถ้าจะกล่าวกันตามที่ทราบในขั้นต้นก็เห็นจะตรงอย่างคำที่ว่าไกลกันมากราวกับฝ่ายชายเป็นเช่นหิ้งห้อยซึ่งน้อยแสงหรือจะไปแข่งขันสู้รัศมีพระจันทร์ จนถึงแก่พ่อเย็นเองก็เคยได้พูดปรารภกับแม่มลิภรรยาของแก้วว่า “ตั้งแต่วันพอกกล้าช่วยชีวิตแม่สาวน้อยนั้นมา ดูร่างกายทรุดโทรมลงไปถนัด ยายเอ๊ย, เราเห็นจะต้องบอกความจริงแก่พอกกล้าเสียแล้ว เพื่อให้เขารู้ว่าเปนลูกเต้าเหล่าใครแน่” แต่นั่นแหละ, กามเทพผู้มีหน้าที่อุ้มสมมนุษย์ให้เป็นคู่สร้างแห่งกันยอมไม่ละทิ้งภาระสำคัญอันนี้เสีย ฉะนั้น, เมื่อวันในการพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ อันเป็นดูจนาณัติสัญญาให้ชาวนาลงมือประกอบกสิกรรมมาถึงแล้ว โอกาสแห่งการพบปะกันระหว่างคู่นี้ก็มีขึ้นอีก แต่ก็ถูกบิดาของเจ้าหล่อนใช้ถ้อยคำหยาบคายถึงแก่ไล่มิให้กล้ากราบมาพบพูดกับบุตรสาวตนอีกอย่างครั้งก่อน ความรุ่มร้อนระกำใจยิ่งทวีส่วนมากขึ้นโดยลำดับ ได้แต่ปรารภกันในระหว่างครอบครัวของตน เขากล่าวแก่ผู้ที่เข้าใจว่าเป็นบิดามารดาบังเกิดเกล้าว่า

“พ่อจ๋า, ฉันพึงรู้สึกเดี๋ยวนี้แหละว่าเรานี้ช่างมีวาสนาต่ำต้อยจริง ๆ นะ”

พ่อเย็นกล่าวแก่แม่มลิภรรยาว่า “จำเป็นทีเดียว, ยายเอ๊ย เราต้องบอกให้พอกกล้ารู้กำเนิดของเขาแล้ว--” แล้วกล่าวสืบไปอีกดังนี้, “นี่แน่ะ, พอกกล้า นี่พ่อคงจะระทมทุกข์นึกถึงแม่สาวน้อยคนนั้นเกินไปละซินะ”

นายก้าหาญ “ถูกแล้วพ่อ, ชีวิตของฉันเวลานี้ผูกอยู่กับหล่อน แต่ฐานะ
แหละไกลกันนัก หล่อนกับฉันอยู่คนละฟากราวกับฟ้าและดิน”

พ่อเย็น “พ่อเข้าใจผิด พ่อเป็นเชื้อชาติผู้ดีเหมือนกัน นี่แนะพ่อกล้า
ฉันจะเล่าประวัติเดิมของพ่อให้ฟัง... ในครั้งกระนั้น--นานปีมาแล้ว บิดาของพ่อเป็น
มหาเศรษฐีผู้มีทรัพย์สินมาก อยู่ทางเมืองเหนือ ได้พาเจ้าเข้ามากองเทพฯ เวลานั้น
พ่อยังเป็นเด็กเล็กอยู่ แต่ดูท่าทางเฉียบแหลมฉลาด มีกิริยาอัชฌาสัยดี ฉันรักพ่อ
มาก บิดาของพ่อพามาพักอยู่ที่บ้านใหญ่โตแห่งหนึ่ง ที่นั่นมีเด็กหลายคน แม่เลี้ยง
ของพ่อ-แม่มีลิ... เวลานั้นพายุเรือขายขนม-เคยเอาขนมขึ้นไปขายเด็ก ๆ เหล่านั้น
และรักพ่ออย่างดุจดั่งเช่นเดียวกับฉันรักเหมือนกัน ในระหว่างนั้นเกิดเหตุปัจจุบัน
ขึ้น คือท่านบิดาของพ่อเปนมม ประเดี๋ยวเดียวก็ขาดใจตายอยู่บนเก้าอี้ที่นั่ง ส่วนพ่อ
เล่นอยู่ตามประสาเด็ก และวิ่งไปหาบิดาก็ได้แต่กอดศพและเรียกให้ท่านชาน-- แต่,
เวรกรรม ! บังเอินเกิดไฟไหม้บ้านขึ้นในขณะนั้น แม่มีลิซึ่งรักพ่อตั้งดวงใจและอยาก
ได้ลูกนัก ก็พาพ่อลงเรือสำปั้นพายหนีมาบ้านนี้ เวลานั้นฉันยังอยู่เมืองเหนือ ครั้น
กลับมาถึงบ้านรู้เรื่องก็ไม่สบายใจและพูดต่อว่าแม่มีลิว่า ไม่ควรจะพาเด็กนั้นมาเลย
เพราะอาจเกิดเป็นความอาญาแผ่นดิน และอัยการเขาจะฟ้องคดีหาว่าเราลักเด็ก
แต่ครั้นได้ฟังเรื่องราวเหตุไฟไหม้จากแม่มีลิและใคร ๆ ซึ่งเขาเข้าใจว่าพ่อตายเสีย
ในกองไฟแล้วก็หมดความวิตก และรับเลี้ยงพ่อไว้เป็นลูกบุญธรรมเช่นเดียวกับลูกรัก
ตลอดมาจนบัดนี้แหละ รู้หรือยังล่ะ ?”

ความสลดใจในประวัติอันเปนมมได้บังเกิดขึ้นในดวงจิตต์นายก้าหาญ
แต่หากหกรานลงเสียได้ด้วยสติโดยตนได้รอดชีวิตยืนยาวมาได้ถึงเพียงนี้
จึงกล่าวว่า

“พ่ออย่าวิตกเลย ลูกไม่รู้จักพ่อแม่ที่ไหนอีกแล้ว พ่อและแม่ทั้งสองนี้แหละ
จะเป็นพ่อแม่ทูลหัวของลูกตลอดไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่”

พ่อเย็น “ฉันยังได้เก็บเสื้อผ้าของพ่อไว้ และเสมาที่คล้องคอของพ่อในเวลา
เป็นเด็กนั้นก็ยังอยู่ในหีบนั้นแนะ-- ไหน, ยายไปยกหีบมาดูทีหรือ-- น้อย่างไรล่ะ--
-” แล้วพากันมาดูของที่บ้าน

○ ○ ○ ○ ○

บุพเพสันนิวาสนั้นเองนำผลสนองบรรดาลให้นางสาวสุวรรณไปเที่ยวตลาด สพานหันกับหญิงพี่เลี้ยงคนใช้ในวันรุ่งขึ้น ก็พบบินได้พบกับนายกล้าหาญเข้าอีก และไม่ต้องกล่าวก็ได้ว่าความปิติยินดีจะมีในใจหนุ่มสาวคู่นี้อย่างมากมายเพียงไร เจ้าหล่อนตอบชายผู้เข้ามาทักทายอย่างวาจ่าอ่อนหวานว่า “ดิฉันมาซื้อของทำบุญ ค่ะ ตั้งใจจะเอาไปแจกพวกนางชีที่ถือศีลอยู่ตามวัดในแถบคลองบางหลวง”

นายกล้าหาญรีบขวยโอกาสเพื่อดำเนินการทันที เขาตอบว่า “ช่างเหมาะ นี่กระไรเลย ผมมีเรือสำหรับพายเที่ยวเล่น จอดอยู่ที่ท่าน้ำใกล้ๆ นี้เอง ถ้าคุณไม่รังเกียจ ผมจะขออาสาพาไปส่ง”

นางสาวสุวรรณตกลงเซ็นสัญญาอนุมัติตามทันทีโดยมิได้มีอาการขัดข้อง แต่อย่างใด แต่เป็นคราวเคราะห์กรรมของหนุ่มสาวคู่นี้ซึ่งดูเหมือนมีมารตามผจญ อยู่มีรู้หยุด พอในวันนั้นเองนายกองแก้วไปตรวจโรงสีของเข่าที่ตั้งอยู่ในคลอง บางหลวงนั้นโดยเรือยนต์ โดยมิได้นึกว่าจะได้ไปพบเห็นกับผู้เป็นคู่ศรี ชายผู้ พายเรือตอนท้ายและหญิงผู้นั่งตอนหัวเรือต่างพลอดสนทนาประจ้อประแจสรวลเส กันไปอย่างสำราญบานใจ

“ชาวเมืองไทยเป็นเอกอุไม่มีชาวเมืองใดดีเท่า” เจ้าของโรงสีคือนายกองแก้ว พุดกับผู้จัดการซึ่งนำตัวอย่างข้าวใส่กระดิ่งเล็ก ๆ นำมาให้ตรวจ และเมื่อดูแลสิ่งการ อื่น ๆ อีกพอสมควรแก่เวลาแล้ว เจ้าของโรงสีก็กลับมาลงเรือยนต์แล่นออกจาก ท่าไปตามลำคลองบางหลวง ไม่ช้าก็ผ่านสวนกับเรือสำปั้นเล็กซึ่งหนุ่มสาวทั้งสอง พากันนั่งมา ความกราดเกรี้ยวได้อุบัติขึ้นภายในใจนายกองแก้วโดยพลัน เขาร้อง สั่งนายท้ายเรือยนต์ให้เบนหัวเรือเข้าหาเรือลำน้อยนั้น ให้พวกกลาสียึดเรือน้อย นั้นไว้ ครั้นแล้วก็เริ่มเทศนาโดยมิต้องพักไตร่ตรองว่าจะควรหรือมิชอบในถ้อยคำ ที่กล่าวออกไปว่า

“ถ้าเธอมีกิจจำเป็นต้องผ่านมาในคลองนี้ เธอต้องมาด้วยเรือกลไฟของฉัน เท่านั้น จะมากับคนอื่นไม่ได้”

วาจ่าอ้นกร้าวราวขู่เข็ญนี้ไม่เป็นที่พึงพอใจนายกล้าหาญเลย และเมื่อกล่าว แล้ว นายกองแก้วก็บังคับจะให้นางสาวสุวรรณขึ้นเสียบนเรือยนต์ มีหน้าซำยัง บังอาจยื้อดุดุดคร่าหล่อนด้วย เป็นเหตุให้นายกล้าหาญบันดาลโทษะเงื้อพายขึ้น

จะดี ท่านเจ้าของโรงสีจึงปล่อยมือหล่อน ถ้าหากไม่รีบผลักเรือออกมาและพายตามน้ำต่อไปแล้ว ก็น่าเกรงว่าเหตุจะถูกกลามมากกว่านี้แน่แท้

ท่านเจ้าของโรงสีตะโกนชูส่าทักว่า “ฉันจะต้องไปเล่าเรื่องอุบาทว์นี้ให้บิดาของเธอฟังทันที”

แต่หนุ่มสาวทั้งสองหาได้ไยดีเพื่อจะฟังและสดุ้งสะเทือนต่อคำขู่เช่นนั้นไม่ เพราะความรักได้รัตรึงตรึงใจทั้งคู่ไว้สนิทแน่นแฟ้นเสียแล้ว !

บ่ายวันนั้นเอง คุณวณิชได้กล่าวตบสหายผู้มั่งคั่งซึ่งนำเรื่องทีกล่าวแล้วนี้ มาแถลงให้ทราบ ว่า “ไม่ไหวแล้ว, หมดศรัทธาจริง ๆ ฉันจะไม่เอาเป็นธรรคคอยเฝ้า ลูกฉันอีก มันจะเป็นอย่างไรก็ให้ไปเสียเถิด”

นายกองแก้ว “ได้กรุณาให้กระผมเกลี้ยกล่อมเจ้าหล่อนอีกสักครั้งหนึ่งเถิดขอรับ”

คุณวณิช “ก็ตามใจ ที่จริงฉันก็กรุณาเธออยู่มาก-- แน่ะ, กลับมาแล้วฉันจะลองไปพูดทบทามดูที”

โดยความหวังเพื่อจะได้บุตรชายเป็นเศรษฐีมีฐานะเช่นกับตน คุณวณิชได้เดินออกไปพูดกับนางสาวสุวรรณที่ลานหญ้าหน้าบ้านอย่างโลมเล้าเอาใจ และไม่ยกความผิดในข้อที่ไปเที่ยวกับผู้ชายให้เป็นสิ่งกระทบกระเทือนจิตรเจ้าหล่อนว่า “เจ้าต้องทำตามคำพ่อบ้างสิลูก” และเพื่อจะเปิดโอกาสให้ฝ่ายชายได้พูดกับหญิงโดยเฉภาะ คุณวณิชก็รีบไปเสียจากที่นั่นทันที

เมื่อนางสาวสุวรรณนั่งลงยังเก้าอี้ยตามคำเชื้อเชิญอย่างยิ้มเหมือนหลอกหยอกแกมขู่ของนายกองแก้วเพื่อไม่ให้เสียมรรยาทอันดีแล้ว นายกองแก้วก็เริ่ม “เกี้ยว” โดยอวดสมบัตินี้ว่า

“ฉันเป็นคนมั่งมี และอาจให้ความสุขแก่เธอได้ ฉันมีไร่นาสาโทมากมาย...” เจ้าหล่อนตอบแต่เพียงว่า “ค่ะ, อิฉันก็ทราบแล้ว”

“เดี๋ยวก่อน --” เขาอวดต่อไป “-- กับมีสวนมะพร้าวแลไถลสุตดูลูกตา แน่ะ, ยังอีกสวนกล้วยก็มี ฉันอาจให้ความสุขแก่เธอได้จริง ๆ”

ความไม่พอใจเพื่อจะสนทนาด้วย เป็นเหตุให้นางสาวสุวรรณฉุนโกรธขึ้นบ้าง จึงตอบว่า “อูเหม ? อวดโตราวกับขุนช้าง ดิฉันไม่ใช่นางวันทอง ต้องการจะแต่งงานกับคุณหรือมะพร้าวของคุณ”

คำพูดอันหลักแหลมมีแต่มีผู้ดีอยู่ในน้ำเสียง เป็นสิ่งไม่พอใจแห่งผู้ใช้
สภาพจนเช่นนายกองแก้วอยู่แล้ว และหมดสิ้นสำนวนจะโต้ตอบต่อไป จึงใช้กิริยา
ขู่อันเป็นปรกติจรรยา ฉะนั้นการโต้เถียงมีเสียงแรงๆ ก็ได้เป็นไปอีกวาระหนึ่ง ศัพท์
สำเนียงเหล่านี้ได้ยินถึงคุณวณิชผู้รับออกมาห้ามทันที นางสาวสุวรรณถึงแก้ร้องให้
กระซิกเข็ดน้ำตา พลังกล่าวแต่บิดาตนว่า “คุณพ่อขา เหตุไรคุณพ่อจึงได้พาคุณนี่
มาทรมาณลูกเสียหนักหนา ลูกเกลียดเขาเหมือนเกลียดกิ้งกือ!” ว่าฉะนี้แล้ว
เจ้าหล่อนก็รีบเดินขึ้นบันไดไปเสียบนบ้าน กระทำให้คุณวณิชกับผู้ที่หมายจะเป็น
บุตรชายในอนาคตจ้องแลดูตากันอย่างผะอืดผะอม

ในที่สุดนายกองแก้ว เริ่มกล่าวขึ้นก่อนว่า “ทีจะยังพะวงถึงอายุรภคชนัน
อยู่ เกอะ, ผมจะห้าหั้นมันเสียเอง”

ผู้หวังจะเป็นพ่อตานั้นจึงอยู่สักครู่ แล้วตอบว่า “ถ้าจัดได้อย่างนั้น เป็นดีกว่า
อย่างอื่น ฉันทจะแสวงหาสุวรรณไปตากอากาศเสียชั่วคราว จะได้ห่างเหินเสียจาก
อ้ายเจ้ากล้ำหาญระยำนั้น”

การณ์เป็นที่ตกลงกันฉะนี้ และเมื่อเรื่องซึ่งจะต้องไปตากอากาศ ณ หัวหิน
กับบิดาทราบถึงนางสุวรรณ การนัดพบกับชายคู่รัก ณ วัดอรุณราชวรารามได้
ดำเนินไปในระหว่างนี้ ซึ่งเจ้าหล่อนเป็นฝ่ายเริ่มขึ้น และเมื่อได้ประสบกันสมหมาย
ต่างก็ปลื้มต่อกันทั้งคู่ตบตาวิสาสะกันพอควรที่ฝ่ายหญิงจะรออยู่เนิ่นซำมิได้แล้ว
เจ้าหล่อนได้กล่าวเตือนฝ่ายชายว่า

“คุณพ่อของดิฉันเป็นคนเจ้ายศมาก และเพราะคุณพี่เป็นคนจนทำนิจ
ไม่ไยดีด้วย ขอให้คุณพี่พยายามในทางทำมาหากินให้เจริญขึ้นเถิด เราคงจะได้
พบกันอีก”

ครั้นมอบรักฝากอาลัยแก่กันเช่นเดียวกับ “นกเขาเคล้าคู่-จับอยู่บนหลังคา
วิหาร” หรือถ้าหากจะกล่าวให้เต็มตามความรู้สึกซึ่งซึ่งครุ่นคำนึงอยู่ภายในใจ
หนุ่มสาวทั้งคู่ ผู้จำต้องวิโยคด้วยกรรมวิบากหากบรรดาลให้มาจากกันไปทั้งๆ กำลัง
รักฉะนี้ ก็น่าจะตรงกับคำในบทกลอนอันจะได้เขียนสืบไป และเมื่อลงเอยปีพาทย์ควร
ทำเพลงโอดเสียด้วย ดังนี้

“ทั้งเอยทั้งสอง เศร้าหมองกมลเพลี่ยละเหี่ยละห้อย รักจำร้างห่างกันนับวัน
คอย นานไม่น้อยนาทีเป็นปีเดือน แต่แข่งขึ้นฝันอารมณ์ต่างกัมน้ำ ซ่อนน้ำตาอาลัย

หัวใจเพื่อน เหลือบเนตรพบสบพักตร์เหมือนจักเตือน ให้กระเทือนร้าวระทมเหลือ
ข่มคลาย จากคราวหลังครั้งนี้เป็นที่สุด สวาทหลุดลอยกระมังหรือยังหมาย จะได้
ร่วมสิเนหาถ้ามีตาย ก็ยากทายแท้จริงคิดยิ่งตรม ดูหน้ากันวันนี้เป็นที่ปลื้ม รสรักดีมี
แต่ขึ้นกลับขึ้นชม นึกถึงความยามจะจากจำพรากชม สุตระทมทุกซ่หนักไ้อรักเอเยฯ”

ฉนั้นแล้วต่างฝ่ายก็กลับสู่คฤหาสน์แห่งตน

ในระหว่างที่คุณวนิชกับบุตรสาวพำนักตากอากาศอยู่ ณ หัวหินนี้ ฝ่าย
นายกองแก้วก็เตรียมการวางสายหาลูกน้องเพื่อจะออกอุบายจะให้นายกกล้าหาญไป
เสียจากกรุงเทพฯ โดยวิธีทุจริตต่างๆ นานา เริ่มต้นแต่การตัดทำลายเครื่องประกอบ
อาชีพของครอบครัวพ่อเย็น กล่าวคือจ้างอ้ายคนหากินทุกท่าในทางซั่วให้เผาเรือ
สำปั้นประทุนลำใหญ่ของแกเสียโดยปราศจากร่องรอยที่จะจับมือใครดมได้แล้ว
หัวหน้าลูกน้องของนายกองแก้วก็ไปหาเพื่อพบกับครอบครัวนี้และนำข่าวดีเอ่ยขึ้น
แก่พ่อเย็นว่า “ฉันรู้ว่าเรือแกถูกไฟไหม้เสียเมื่อคืนนี้แล้ว ทีจะลำบากมากสิน่า
ฉันต้องการหาคนไปทำงานที่เชียงใหม่หลายคน จะให้เงินเดือนอย่างงาม แกอยาก
ไปไหมเล่า ?”

พ่อเย็นหันหน้าเข้าปรึกษากับบุตรเลี้ยง ผลที่สุด นายกกล้าหาญตอบอย่าง
เด็ดขาดว่า “เปนอันตกลง ปะไซคเหมาะะเคราะห์ดีจะได้ร่ำรวยกับเขาบ้าง”

ผู้ชักชวนกล่าวเตือนว่า “เซนนั้นก็ดีละ ไปขึ้นรถไฟกันเที่ยวเถอะ รถเชียงใหม่
ออกเวลา ๔.๔๐ ล.ท. เรายังมีเวลาเตรียมตัวทัน”

เมื่อการดำเนินไปสำเร็จดังกล่าวแล้วนี้ นายกองแก้วก็ไปสมทบรวมอยู่ยัง
หัวหินกับคุณวนิชซึ่งควบคุมนางสาวสุวรรณบุตรสาวอย่างกวดขันตลอดทุกวันคืน
เขานำความแกลงแก่ผู้ที่จะเป็นพ่อตาในเมื่อได้ทราบข่าวนางสาวสุวรรณแล้วว่า
“เจ้าหล่อนคงจะยังคิดถึงอ้ายนั่นอยู่ แต่ปานนี้มันตกอยู่ในเงื้อมมือลูกน้องของผม
แล้ว”

ถ้าเราท่านมีทิพยจักษุเห็นได้ไกลพอที่จะอาจยืนยันได้ว่า คำกล่าวซึ่ง
นายกองแก้วแจ้งแก่คุณวนิชนั้น ย่อมเปนไปจริงทุกประการ กล่าวคือ นายกกล้าหาญ
กับพ่อเย็นบิดา ต้องตกระกำลำบากรับจ้างทำงานอยู่ในป่าไม้ของนายทองสุข
แสงมุกดา หัวหน้าลาวแลเปนพ่อค้ามั่งคั่ง มีช้างสำหรับลากเข็นซุงหลายสิบเชือก
ทั้งผู้คนเปนบริวารมากมาย ซึ่งนายกกล้าหาญ พอเห็นเขามาตรวจการก็ชี้ให้บิดาเลี้ยง

ของตนดูและพูดว่าคนผู้นั้นแหละที่เขาเรียกกันว่า นายห้าง ดูท่าทางเป็นคนมีความเมตตาจิตต์ดีมากอยู่ พ่อเย็นก็รับรองว่าทวงที่จะถูกต้องตามถ้อยคำของบุตรบุญธรรม และต่อจากนี้--ในระหว่างนี้--วิธีดำเนินการฝ่ายลูกน้องของผู้ทุจริตได้เป็นไปอย่างรวดเร็วเกินคาด วันที่กล่าวนี้เองพวกมันปรึกษากันเพื่อจะ“เล่นงาน” นายกล้าหาญ ตามคำสั่งของหัวหน้า ครั้นเห็นชอบพร้อมกันแล้ว ก็เริ่มลงมือพาลหาเหตุกับพ่อเย็นก่อน เมื่อนายกล้าหาญเห็นการวิวาทเกิดขึ้นดังนั้นจึงรีบมาช่วย ต่างก็เกรียวกรวมรุกเข้าทำร้ายผู้ที่มันต้องประสงค์ การต่อยดักกันอย่างซุลมุนซึ่งหลายสิบคนเข้าทำร้ายคนเพียงสองคนได้เป็นไปอย่างไม่น่าจะนำมากล่าว แต่พ่อเย็นกับนายกล้าหาญได้ต่อสู้และหลีกเลี่ยงไปตามแกน ในที่สุดأيคนหนึ่งชักมีดชูยออกจากฝักตรงรี่เข้าเงียดเงี้ยวจะแทงนายกล้าหาญอย่างสุดแรงเกิด ฝ่ายผู้จะถูกประทุษร้ายหลบทันโดยความว่องไว ปลายมีดอันคมเฉียบจึงฝังลงไปตรงน้าอกเพื่อนมันคนหนึ่งซึ่งรวมอยู่ใกล้ชิดกับที่นั่นอันมีจำนวนมารวกับมด ผลที่อุบัติขึ้นภายหลังนี้ก็คือأيคนเคราะห์ร้ายนั้นล้มลงกับพื้นดิน และ--ขาดใจตายทันที!

ลำดับนี้ไม่ต้องสงสัยเลยว่า มลทินนิลโทษในคดีอาญานี้ต้องตกได้แก่ฝ่ายนายกล้าหาญ เพราะผู้พาลได้หาเหตุได้ดำเนินการฉ้อฉลพร้อมมูล พวกเหล่านั้นชวนกันเข้าชี้หน้าตราชื่อเอาว่า นายกล้าหาญคือผู้ร้ายฆ่าคนตาย ป้ายความผิดนั้นให้แปรไปอยู่กับผู้ที่มันประสงค์ร้าย ตามธรรมดา ผู้มีจำนวนน้อยย่อมพ่ายแพ้แก่ผู้มีพรรคพวกมาก โดยถึงจะต่อสู้ด้วยกำลังร่างกายก็ยอมแพลงเหลวไม่มีดี กรณีนี้แวดล้อมเพียงพอลอยู่ขณะนี้ ชายหนุ่มผู้เคราะห์ร้ายจึงต้องถูกจับขังอยู่ในระหว่างใต้สวน แต่ยุติธรรม-ความยุติธรรมซึ่งเป็นสิ่งแน่นอนไม่แปรปรวน คงจะอำนาจไต่สวนนำชายผู้ปราศจากความผิดต้องควบคุมอยู่ในคุกอันมิใช่รมณีสถานเช่นนี้ ให้พรากพันไปได้สักวาระหนึ่งกระมัง? ความซอมนักโทษได้เอ่ยปรารภกับบิดาเลี้ยงผู้เข้าไปเยี่ยมเยียนบอกข่าวว่าพวกวายร้ายเหล่านั้นได้ปั้นพยานเท็จขึ้นแล้ว เพื่อให้ศาลตัดสินต่อศาลเป็นปากเดียวกันว่า ได้เห็นนายกล้าหาญแทงคนตาย ฉนั้นคดีอาญาแรงร้ายเรื่องนี้ จำเลยจะมีโอกาสรอดพ้นพระราชกำหนดกฎหมายไปได้แลฤา? ได้! นี่เป็นความหวังอย่างแน่นแฟ้น และเชื่อมั่นในอำนาจแห่งความยุติธรรม บุตรเลี้ยงได้กล่าวแก่บิดาผู้อุปถัมภ์ตนมาและแนะนำให้ไปขอความกรุณา

ปราณีจากนายทองสุข แสงมุกดา ผู้ที่ตนคาดหมายว่าน่าจะเป็นคนมีใจอารีเมตตา จิตต์นั้นให้ช่วยอุปการะปลดเปลื้องทุกขวิบาก ซึ่งกำลังเสวยอยู่ ณ บัดนี้ พ่อเย็น ก็เห็นชอบด้วย และเมื่อลาบุตรบุญธรรมกลับจากคุกก็รีบตรงไปยังบ้านพ่อค้ามั่งมี นั้นทันที แต่--เคราะห์กรรมยังบันดาลอุปสรรคมาเป็นเครื่องขัดขวางไม่รู้จบสิ้น --นายทองสุข แสงมุกดา ไปดูระยังกรุงเทพฯ และไม่มีกำหนดว่าจะกลับเมื่อไร-- พ่อเย็นได้ทราบข่าวจากคนใช้ประจำบ้านดังนั้น !

แต่พ่อเย็นเป็นมนุษย์ที่มีนิสัยหยั่งหนักแน่น ไม่ใช่มีใจอ่อนแอดังกล่าวแล้วข้างต้น เมื่อได้ทราบจากบุตรบุญธรรมในวันไปเยี่ยมว่านางสาวสุวรรณอยู่ที่หัวหิน กับบิดา ฉะนั้นแล้วก็ตกลงใจจะไปเล่าข้อความเรื่องนี้ให้ทราบ เพื่อจะมีโอกาสช่วยเหลือได้บ้าง วันรุ่งขึ้นก็แก่กล่องลงมากรุงเทพฯ โดยรถไฟทันที แวะที่บ้านเยี่ยมเด็ก ๆ และเล่าเรื่องราวแก่นางมลภริยาของแกแล้วก็โดยสารรถไฟสายใต้ไปยังหัวหิน พร้อมด้วยหีบเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวกับเสมาของนายกล้าหาญแต่ยังเด็กสะพายติดบาไปด้วย เมื่อถึงก็สืบถามทราบที่พำนักแห่งผู้ที่ต้องการพบ ซึ่ง ณ บัดนี้เจ้าหล่อน ตกอยู่ในห้วงแห่งความตรอมใจ ได้แต่สกดอาการระทมขมขื่นแสรังกระทำเป็นหน้าขึ้นตาบานไปกระนั้นเอง ถึงแม่บิดาของเจ้าหล่อนและผู้ชอบพอคุ่นเคยอื่น ๆ ซึ่งต่างไปสูที่สำหรับสำเร็จสำราญใจด้วยการตากอากาศ ณ ภูมิประเทศที่สนุกสบาย ด้วยประการทั้งมวลเช่นหัวหินนี้แล้ว และได้ชักชวนให้บรรเทงใจในกีฬาการเล่น ตีคลีเปนต์ัน เจ้าหล่อนก็บอกปฏิเสธว่าไม่มีแกใจเพื่อจะเล่นได้เลย และแทนที่จะเข้าร่วมสมาคมแห่งความสนุกสนานเหล่านั้น เจ้าหล่อนมักจะหลบหลีกปลีกคนไปนั่งเสวยยังที่ซึ่งปราศจากผู้คนพลุกพล่าน ภายในใจเฝ้าแต่ครุ่นคำนึงถึงชายผู้ที่รักและ ดำริห์ตรองถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ นา ๆ เพื่อจะยังความปรารถนาในสินเหระรสให้เป็นไปได้สมหมายด้วยเหตุผลอย่างไร ในเมื่อกำลังปรารถนาอยู่ฉนี้ พ่อเย็นก็สะพายหีบไม้สักเดินเรอราเข้ามาพบ ในกาละเทศะที่นับว่าเปล่าปลอดจากใครอื่นนอกจาก สองต่อสองเป็นอันเหมาะสมยิ่งนัก เจ้าหล่อนก็มีความยินดีไม่น้อยไปกว่าพ่อเย็นผู้ซึ่ง ตามพบเจ้าหล่อน แต่เมื่อได้ทราบข่าวครู่ก็ต้องตกระกำลำเค็ญตามที่พ่อเย็นแกล้ง เรื่องให้ฟัง ก็บังเกิดความสมเพชถึงแก่น้ำตาคลอไม่สามารถจะสกดอารมณ์ให้ปรกติ อยู่ได้

พ่อเย็นนกล่าวสืบไปว่า “กล้าหาญนะขอรับ เปนบุตรคนมั่งมี ภรรยาของผมนำมาเลี้ยงดูไว้แต่ยังเล็ก ผมนำหีบเสื้อผ้าพร้อมด้วยของขวัญที่เขาผูกเมื่อยังเป็นเด็ก ๆ มาเป็นเครื่องพิศุจน์ให้คุณดูเป็นของคพยาน”

ความปลื้มเมื่อทราบว่าเป็นลูกของตัวเองนั้นคือของชายที่รักได้บังเกิดเจ้าความรู้สึกเกินขีดแทบจะยกวัดถุนั้นขึ้นจุมพิต แต่หากความกระดากยังเป็นเครื่องสกิดให้ยังรอไว้ เจ้าหล่อนกล่าวว่า “ดิฉัน แทบจะรู้ตัวคนที่ใส่ความนายกล้าหาญเถอะค่ะ, ดิฉันจะไปช่วยเขาเอง”

ปลูกษากันตกลงขณะนี้แล้ว นางสาวสุวรรณก็รีบเตรียมตัวกลับกรุงเทพฯ เพื่อไปยังเชียงใหม่พร้อมด้วยพ่อเย็น โดยบิดาของเจ้าหล่อนซึ่งกำลังนั่งอยู่ยังโต๊ะรับประทานอาหารกับนายกองแก้วมิได้ทราบระแคะระคาย แท้จริงท่านทั้งสองนี้กำลังอ่านหนังสือพิมพ์คุยกันอยู่ และ ณ บัดนั้น นายกองแก้วก็แถลงเรื่องให้คุณฉนิชทราบ

“กล้าหาญถูกจัดการเรียบร้อยแล้ว— อ้ายกล้า, สายใจของแม่สุวรรณต้องหาว่าฆ่าคนตาย เวลานี้ถูกจำขังอยู่ในคุก ยังรอแต่ฟังคำพิพากษาเท่านั้น”

ไม่ต้องสนเท่ห์เลยว่าคุณฉนิชผู้มีสันดานคดโกงอยู่ร่อยแปด พันประการจะไม่ยินดีด้วยในข่าวนี้น้อยกว่าสหายผู้หนึ่งอยู่เฉพะหน้า

การรอรถ ณ สถานีนั้น นางสาวสุวรรณกับพ่อเย็นต่างรู้สึกวาระยะเวลา ระหว่างนาฬิกาหนึ่ง ๆ ราวกับชั่วโมงฟ้าที่เดียว และควรจะนับว่าเป็นเคราะห์ร้ายอย่างหนึ่ง ซึ่งแท้จริงคือความซื่อเกินไปของนางสาวสุวรรณนั่นเอง เจ้าหล่อนสั่งข้อความแก่หญิงเพื่อนบ้านใกล้ ๆ ที่พำนักอยู่ด้วยกันว่า ขอให้ช่วยบอกพี่เลี้ยงคนสนิทของเจ้าหล่อนด้วยว่าเจ้าหล่อนไปกรุงเทพฯ ด้วยรถ ๑๐ ก.ท. วันนี้ และมีหน้าซ้ำเมื่อหญิงเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงนั้นถามถึงกิจธุระที่จะไป เจ้าหล่อนกลับพาซื้อยี่งขึ้นอีกโดยเล่าแถลงเรื่องว่า มีชายหนุ่มผู้หนึ่งซึ่งเจ้าหล่อนมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณ เพราะเวลานี้ชายผู้นั้นกำลังตกอยู่ในห้วงมหันตทุกข์อยู่ ณ จังหวัดเชียงใหม่ เพราะฉนั้นเมื่อรถไฟออกจากสถานีหัวหินนำเจ้าหล่อนกับพ่อเย็นไปด้วยแล้ว หญิงเพื่อนบ้านพำนักนั้น—เปนธรรมดาของผู้หญิงซึ่งมักจะเก็บข้อความอะไร ๆ ไว้มิใคร่อยู— ก็นำข้อความที่ตนทราบมาแต่สถานีรถไฟนั้น บอกแก่บิดานางสาวสุวรรณทันที

“บุตรสาวของคุณไปกรุงเทพฯ แล้ว” แม่นั่งกล่าวพลางยื่นผืนหลังมือยันโต๊ะรับประทานอาหาร “หล่อนบอกดิฉันว่าจะรีบไปเชียงใหม่ เพื่อช่วยหนุ่มคนหนึ่งซึ่งตกกระทบลำบากอยู่ในเมืองนั้น”

อาการหัวเสียได้บังเกิดแก่คุณวณิชทั้งนายกองแก้วโดยพลัน บิดานางสาวสุวรรณกล่าวขึ้นว่า

“นางลูกของฉันคนนี้ร้ายจริง เราต้องรีบตามไปจับตัวมันมาให้ได้ เร็ว ! มีรถไฟอีกขบวนหนึ่งออกภายในชั่วโมงนี้ เราต้องไปให้ทัน”

ส่งหมวกให้นายกองแก้วแล้ว บุคคลทั้งสองก็เดินผลุนผลันออกไปด้วยกันอย่างรีบร้อน กระทำให้แม่ผู้นำเรื่องมา “บอน” ให้ฟังนั้นยืนแลตามตาค้าง

ผู้ปรารถนาเพื่อจะเกี่ยวช่องเป็นพ่อตาและบุตรเขยกันทั้งคู่ตรงไปยังที่ทำการไปรษณีย์ จัดการส่งโทรเลขล่วงหน้าไปบอกข่าวให้ลูกน้องของตนทราบ ครั้นแล้วก็ปรึกษาปรารภกันต่อไปดังนี้

คุณวณิช “สุวรรณรู้ได้อย่างไรว่า อ้ายหมอนั้นถูกจับขัง ?”

นายกองแก้ว “นั่นนะซีขอรับ, คงมีเหตุผลบางอย่าง แต่ถ้าเราตามเจ้าหล่อนไม่ทัน และเจ้าหล่อนไปถึงเชียงใหม่ได้ก่อน เราคงปั่นป่วนกันเป็นแน่”

บุคคลทั้งสองต่างชวนกันขึ้นรถไฟพิเศษขบวนหลังไปด้วยกัน

เป็นเคราะห์ดีที่ฝ่ายนางสุวรรณโดยเจ้าหล่อนได้พบสุภาพสตรีผู้รู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหล่อนภายในรถไฟเป็นเพื่อนคุยกระหนุงกระหนิงตัดความรำคาญและยังความเบิกบานใจให้มีขึ้นได้บ้าง บิดาของนางสาวผู้นั้นรับราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวังและรู้จักกับนายทองสุก แสงมุกดา ด้วย นับว่าเป็นโอกาสเหมาะที่นางสาวสุวรรณจะได้ขอความช่วยเหลือเพื่อจะได้พบกับท่านคฤหบดีผู้นั้น

แม่เพื่อนสตรีกล่าวแก่เจ้าหล่อนว่า “พอถึงกรุงเทพฯ เราต้องตรงไปยังพระราชวังทันที เรือยนต์และรถยนต์ของฉันจะมาคอยรับอยู่ที่ท่าตามนัด”

นางสาวสุวรรณ “แต่ถ้าคุณทองสุกกลับเชียงใหม่เสียแล้วและบิดาของเธอก็ไม่อยู่ในวัง เราจะทำอย่างไรดีล่ะยะ ?”

สตรีสหาย “นั่นต้องรู้กันภายหลัง”

เมื่อรถไฟถึงสถานีบางกอกน้อยแล้ว นางสาวสุวรรณพร้อมด้วยสุภาพสตรีเพื่อนของเจ้าหล่อนก็ชวนกันลงเรือยนต์ข้ามมายังปากจังหวัดพระนคร ขึ้นรถยนต์ซึ่งจอดรออยู่ตามนัดตรงไปยังพระบรมมหาราชวังทันที

แผ่นทองเหลืองตราเครื่องหมายของกระทรวงวังซึ่งติดอยู่หน้ารถยนต์ไม่กระทำความลำบากในการที่จะแล่นผ่านประตูวิเศษไชยศรีเข้าไปเลย ดังนั้นเมื่อถึงภายในพระบรมมหาราชวัง นางสาวสุวรรณก็ลงจากรถยนต์ตรงเข้าไปถามข้าราชการในพระราชฐานซึ่งเข้ามาทักทายปราโมทย์เป็นอันดีว่า

“ฉันรีบเข้ามาในวังหลวงนี้ก็เพราะทราบว่าคุณทองสุข แสงมุกดา มาจากเชียงใหม่เข้ามาด้วยกิจธุระที่นี่ และฉันต้องการจะพบพยาน้อยอินตาด้วย”

“คุณทองสุขกลับขึ้นไปเชียงใหม่แล้วขอรับ” ราชเสวกผู้นั้นตอบ “--และส่วนพยาน้อยอินตาก็ไปหาเจ้าสำราญเสียแล้ว”

“กรรมจริง!” นางสาวสุวรรณตอบอย่างหมดหวัง “ดิฉันจะอย่างไรดีล่ะนี่! เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งทีเดียวที่ดิฉันจำต้องช่วยเหลือพ่อหนุ่มน้อยคนนั้น”

ข้าราชการในพระราชฐานผู้ใจดีนั้น แนะนำว่า “ก็ควรจะรีบขึ้นไปเชียงใหม่สิขอรับ ผมทราบว่าเรือบินส่งเมลล์จวนออกแล้ว เอาเถอะ, ผมจะขอร้องกับผู้บังคับการเพื่อให้คุณได้โดยสารไปด้วย”

นางสาวสุวรรณตอบด้วยความยินดียิ่งว่า “คุณพระคุณเจ้า! ถ้าได้เช่นนั้นก็ดีล้นเหลือทีเดียว คุณช่วยอนุเคราะห์ให้ตลอดหน่อยเถอะคะ--” เจ้าหล่อนพูดถึงเพียงนี้แล้วก็เปิดกระเป๋าหยิบธนบัตรมีจำนวนพอสมควรส่งให้แก่สุภาพสตรีสาวผู้เพื่อนของเจ้าหล่อน-- “ประทานโทษเถอะยะ อย่าว่าอะไรเลย เธอโปรดช่วยจัดการให้พี่เลี้ยงของฉันกับพ่อเย็นนี้ได้โดยสารรถไฟขบวนเร็วไปเชียงใหม่ด้วยนะยะ”

นางสาวสหายของเจ้าหล่อนรับธุระนี้โดยมิได้มีความรังเกียจยุ่งงอน เมื่อจัดการให้พ่อเย็นและพี่เลี้ยงคนสนิทขึ้นรถลากไปแล้ว นางสาวสุวรรณกับข้าราชการในพระราชฐานผู้รับภาระจะช่วยเหลือ ก็พากันรีบไปยังสนามบิน ตำบลดอนเมืองทันที แลเกือบจะทันกันกันพอดีในขณะนี้เองคุณวณิชกับสหายผู้มั่งคั่งซึ่งโดยสารรถไฟขบวนหลังตามมาก็พลันถึง สังเกตอากัปกริยานายกองแก้วดูกระวนกระวายมาก

“นางสาวสุวรรณอยู่ไหน ?” คุณวณิชถามนางสาวสหายบุตรสาวผู้ยังมีได้
ไปจากที่นั่น

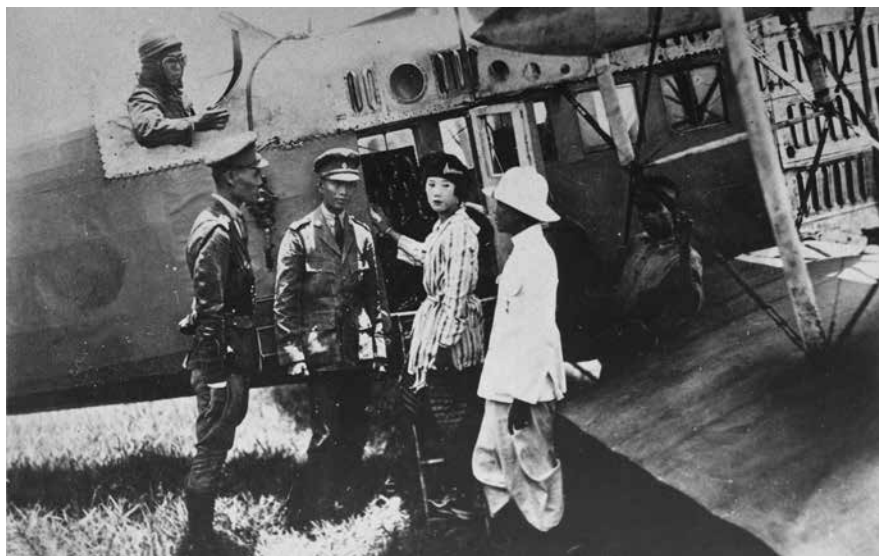
เจ้าหล่อนตอบตามชื่อโดยมิได้เฉลียวใจในข้อที่มีเหตุร้ายเนื่องกันไปอย่างไร
ว่า “แม่สุวรรณไปดอนเมืองแล้วค่ะ เจ้าหล่อนไปเพื่อเช่าเครื่องบินไปยังเชียงใหม่”

“ซัวซัวจริง !” ผู้ติดตามตอบด้วยอาการดาดโตะสะ “เราต้องตามให้พบ
จนได้ !”

การติดตามได้เริ่มดำเนินต่อไปอีก

○ ○ ○ ○ ○

“ได้โปรดให้นางสาวสุวรรณนี้ได้โดยสารไปกับเครื่องบินด้วยเถอะขอรับ”
ราชเสวกผู้มาเพื่อช่วยเจ้าหล่อนกล่าวแก่ท่านเจ้ากรมอากาศยาน “ชีวิตของ
ชายหนุ่มคนหนึ่ง กำลังตกอยู่ในที่คับขัน และต้องการความช่วยเหลือของเจ้าหล่อน

นางสาวสุวรรณกำลังจะขึ้นโดยสารเครื่องบินไปเชียงใหม่
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

อยู่บัดนี้-- อ้อ, คุณสุวรรณขอรับ---ผมจะโทรเลขบอกล่วงหน้าไปยังคุณทองสุข ว่าคุณจะไปหา และจะเรียนให้ท่านทราบต้นสายปลายเหตุไว้ด้วย”

ท่านเจ้ากรมอากาศยาน “ถ้าเป็นความจริงก็อนุญาตให้หล่อนไปได้”

การเตรียมเครื่องบินได้เป็นไปพร้อมอย่างเรียบร้อยปราศจากความติดขัดโดยบัญชาของท่านเจ้ากรมอากาศยาน และพาหนะดำเนินโดยอากาศวิถึ ก็พานางสุวรรณสตรีสาวผู้กล้าหาญบำนาญหนุ่มมุ่งเฉพาะไปยังจังหวัดเชียงใหม่พร้อมด้วยนักบินไทยซบซี้และควบคุมเครื่องด้วยความสามารถ

อีกนะแหละ ! บุคคลทั้งสองผู้ติดตามก็มาถึงดอนเมืองในระยะเวลาใกล้ขีดเกือบจะทันกัน ณ วาระนี้

“บุตรสาวของฉันมาที่นี่หรือเปล่า ?” บิดานางสาวสุวรรณถามนายทหารนักบินซึ่งยืนอยู่ใกล้ๆ นั้น

“มา, แต่ไปโน่นแล้ว--” นายทหารผู้นั้นตอบพลางชี้มือตรงไปยังเครื่องบินซึ่งเห็นร่อนอยู่เบื้องบนนภากาศ

“ระยำมาก !” คุณวณิชกล่าวอย่างคั่งแค้น “เราต้องเข้าเรือบินออกตามทันที--เราต้องไปให้ถึงเชียงใหม่ก่อนสุวรรณ”

“อะฮ้า ! ไม่ไหวละคุณ” ผู้ใคร่จะเป็นบุตรเขยในอนาคตตอบอย่างตลกุกตาขันด้วยความตกใจ “อย่าเหาะไปเลย อันตรายมากนัก เซารถไฟพิเศษไปดีกว่า ผมจะจัดการให้พร้อมเสร็จภายในครึ่งชั่วโมงนี้แหละ”

ดังนั้นภายในครึ่งชั่วโมงเวลานั้นเอง รถไฟพิเศษก็จอดรอคอยอยู่ ณ สถานีรถไฟสายเหนือพร้อมสรรพแลบุทคลทั้งสองก็เข้าไปอยู่ในห้องรับประทานอาหารภายในรถซึ่งเตรียมไว้เพื่อบริโภคขณะที่รถแล่นออกจากสถานีแล้ว สำหรับนายกองแก้วนั้น สุราต้องนับว่าสุราเป็นของชอบอย่างเอกที่เดียว เขาเลือกเสพล้วนแต่ชนิดดีมีราคาแพง หน้าแดงกร่ำด้วยฤทธิ์มีนเมา ส่วนคุณวณิชนั้นเล่าก็เฝ้าแต่วางหน้าทำทีขมึงทึ่ง ครุ่นคำนึงตรองแต่ธุระกิจอันจักได้เริ่มกระทำสืบไปอย่างไรเท่านั้น

ต่อมาอีกโดยลำดับไม่กี่ชั่วโมงนาฬิกา นางสาวสุวรรณผู้เดินทางโดยเวหาสวิถึ ก็ถึงจังหวัดเชียงใหม่ด้วยสวัสดิภาพ ครั้นเมื่อเครื่องบินลงและเจ้าหล่อนลงจากเครื่องบินแล้ว ก็รีบสืบเสาะตรงไปยังคฤหาสน์นายทองสุข แสงมุกดา พอค้า

ผู้ลือนามในจังหวัดนั้นทันที ประจวบเวลาพอดีกันกับขณะที่ท่านคฤหบดีผู้มีธรรมะ
ในใจอย่างมั่นคงนั้นได้ทราบข่าวจากโทรเลขซึ่งกล่าวแล้ว และเรียกพวกความข้าง
มาไต่สวน แต่มันก็ยังไม่รับ เป็นแต่กล่าวเป็นเชิงภาคเสื่อว่า พวกมันเป็นผู้ก่อเหตุ
จริง ฝ่ายนายกล้ำหาญเป็นผู้ฆ่าต่างหาก นายทองสุกก็ยังคงกล่าวอย่างขะมักเขม้น
เพื่อสอบสวนให้ได้ความจริงว่า บ้านเมืองมีชื่อมีแป และกฎหมายไทยย่อมเปี่ยม
ด้วยความยุติธรรม ใครผิดถูกอย่างไรๆ ก็ต้องว่ากล่าวกันไปตามส่วนที่ชอบที่ควร
ณ บัดนี้นางสาวสุวรรณก็มีมาถึงทันที เมื่อแถลงเรื่องอันเป็นมาอย่างไรๆ ตั้งแต่ต้น
ตลอดจนจบและนำเสนอผูกคอส่งให้ท่านเจ้าของบ้านนั้นดูเป็นองค์พยานเครื่อง
พิศศุจน์แล้ว นายทองสุกก็ตกลึงอึ้งตรองอยู่เป็นครู่ใหญ่ ครั้นแล้วทันใดนั้นก็ยกมือ
ขึ้นตบอกพลากร้องว่า

“เออแน่ะ ไม่นึกเลยว่าจะเป็นไปได้แบบนี้ ถ้าเช่นนั้นพ่อกล้ำหาญนั้น ก็เป็น
หลานฉันเองนะซี ฉันนึกขึ้นได้หละ เขาหายสาบสูญไปในวันที่น้องของฉันตายเป็น
เวลานานหลายปีมาแล้ว”

ความปลื้มปิติโดยมิได้นึกคาดว่า อาจบันดาลให้เป็นไปได้ดังนั้น ได้ปล้น
บังเกิดขึ้นภายในใจนางสาวสุวรรณอย่างฉับพลัน

ตอนนี้ไปก็ไม่มีอะไรจะต้องกล่าวอีกมากมาย ในที่สุดอ้ายคนกักขละผู้ก่อเหตุ
ให้เกิดขึ้นถึงแก่ทำลายชีวิตกันได้ยอมรับสารภาพต่อมูลนายของมันว่า มันเองเป็น
ผู้แทงแต่หากพลาดจึงถูกเพื่อนมันตาย และนายทองสุกก็นำมันผู้มีความผิดแท้จริง
นั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด แถลงเรื่องอันเกี่ยวกันมาอย่างไร ซึ่งผลสุดท้ายนาย
กล้ำหาญก็ได้รับความอิสรภาพออกจากที่คุมขังกลับมายังบ้านท่านคฤหบดี ผู้อ้าง
ตนว่าเป็นลุงในวันนั้นเอง

ภายในเวลาต่อมามิช้า รถไฟพิเศษซึ่งคุณวณิชกับนายกองแก้วเช่าโดยสาร
มาก็ถึงจังหวัดเชียงใหม่ บุคคลทั้งสองรีบขึ้นรถยนต์ตรงไปยังบ้านนายทองสุก
ในขณะที่นางสาวสุวรรณและชายคู่รักของเจ้ากล่อนต่างปรีดาปราโมทย์สำแดง
สีเนหาต่อกันทั้งๆ ฝ่ายชายยังคงแต่งกายด้วยเครื่องนักโทษอยู่กระนั้นด้วย

คุณวณิชโดดลงจากรถยนต์ในเมื่อมาถึง และตรงเข้าทวาดบุตรสาวตน
ทันทีว่า “เอ็งคิดอย่างไรสุวรรณ ? จึงมาคบค้าสมาคมกับอ้ายนักโทษเช่นนี้ ?”

“ข้าก่อน!” ท่านเจ้าของบ้านห้าม ครั้นแล้วกล่าวสืบไปว่า “ฟังฉัน, ชายคนนี้ไม่ความผิดและเขาก็เป็นหลานของตนเอง- เป็นทายาทที่จะได้รับทรัพย์มรดกของฉันทั้งหมด”

“ถ้ากระนั้น--” พ่อเย็นซึ่งบัดนี้เข้ามารวมอยู่ในหมู่นั้นด้วยได้กล่าวแก่นายก่องแก้วพลางเดินเข้าหา “อ้ายสันดาน--คนอย่างมึงควรเสวยตรางแล้ว--”

ความบังคาลโทษะถึงขีดที่สุดเป็นเหตุให้บุรุษใจร้ายนั้นโผล่เข้าก่อประทุษกรรมต่อนายกล้าหาญ แต่โชคไชยย่อมตกอยู่แก่ฝ่ายผู้มีใจเข้มแข็ง - เขามีได้ขามเกรงต่อศัตรู และด้วยกำลังหมัดประกอบด้วยกล้ำเนื้อแห่งแขนอันล้ำสันแข่งแรง กระทำให้คู่กริ่งนอนแผ่อยู่กับดินโดยมิได้มีโอกาสต่อสู้ภายในชั่วบัดเดี๋ยวนั้นเอง เมื่อลุกขึ้นได้ก็ไม่พยายามเพื่อจะเอาชนะกลับคืนหรือรอหน้าอยู่ได้ ฉวยหมวกและไม่ทำตรงออกประตูบ้านไปด้วยอาการอับปรยศ

ฉากที่เชียงใหม่ เมื่อนางสาวสุวรรณช่วยนายกล้าหาญออกจากคุกได้แล้วทั้ง ๆ ที่ยังอยู่ในชุดนักโทษ นายก่องแก้วก็ปรีเข้ามาจะจัดการ แต่ถูกหมัดนายกล้าหาญลงไปในนอนจากซ้าย นายนิช นางสาวสุวรรณ นายทองสุข แสงมุกดา นายกล้าหาญ พ่อเย็น (รูปจากหोजดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

เรื่องสืบไปนี่ก็นับว่าลงเอยกันได้ โดยความอดทนอนุเคราะห์ของนายทองสุข แสงมุกดา ผู้เปิ่นลุง ประกอบด้วยความอดุทสาหะสามารถส่วนตน นายกล้าหาญก็มีความจำเริญเร็วไวขึ้นในหน้าที่ราชการ และเห็นจะไม่ต้องกล่าวก็ได้ กระมังว่า เขาจะได้แต่งงานกับนางสาวสุวรรณหรือไม่ ?

ส่วนนายกองแก้วคู่ปรับนั้นเล่า กรรมก็ตามสนองโดยเหตุทุกจริตคิดมิชอบ ซึ่งประกอบความผิดป้ายผู้อื่น ในที่สุดต้องเข้าไปเสวยผลแห่งทุกขวิบากตามโทษานุโทษแห่งตน เพราะ--

“๑ ธรรมะย่อมสถิตยัหมัน   เสมอใน สยามนา
เหมือนทุกแหล่งศรีวิไล   โลกอ้าง
ผู้ผิดย่อมราชภัย   พานพะ
คนไม่ผิดใครมล้าง   ดาพนั้นคืนสนอง”

อวสาน

บัดนี้ เราได้อ่านบทต้นฉบับ “Su Wan of Siam” ซึ่งเชื่อว่าเป็นต้นฉบับที่ นายแมกเรแต่งเรื่องขึ้นเพื่อทำหนังสือในสยาม และได้อ่านเรื่องที่ “สังคามาระตา” เรียบเรียงจากหนังสือ “สุวรรณสยาม” สุดท้ายได้อ่านเรื่องที่ “เจ้าเงาะ” เรียบเรียงจากหนังสือ “นางสาวสุวรรณ” จากวรรณกรรมทั้งสามชิ้นนี้ เราสามารถนำมาเทียบ และพิเคราะห์อะไรได้ตามสมควร ดังนี้

พิเคราะห์บทต้นฉบับเดิม

บทเรื่อง Su Wan of Siam นั้นแมกเรออธิบายไว้ชัดเจนว่าเขาจะนำเสนออะไร นั่นคือ วิถีความรักของหนุ่มสาวชาวสยามในปัจจุบันสมัยนั้น (พ.ศ. 2466) โดยเล่า อยู่บนฉากทิวทัศน์ธรรมชาติและสถานที่อันสวยงามและน่าตื่นตาตื่นใจของสยาม ทั้งในกรุงเทพ และต่างจังหวัด คือหัวหินเมืองตากอากาศชายทะเลและการทำ ป่าไม้ที่เชียงใหม่ บทต้นฉบับของแมกเรอนี้ เดกว่าเขาสำรวจสถานที่และเรียนรู้วิถีชีวิต ชาวสยามไปพร้อมกับเขียนบทไป โดยน่าจะจะมีที่ปรึกษาฝ่ายไทยด้วย นำเสียดาบที่ ข้อมูลในข่าวและเอกสารต่าง ๆ ที่ระบุชื่อผู้แสดงคนไทย แต่ไม่เคยระบุชื่อที่ปรึกษา คนไทยเลย มีบ้างที่ข่าวเขียนเป็นนัยเพียงว่า มีคุณพระหรือเจ้าคุณอะไรในราชสำนัก ผู้หนึ่งเป็นผู้จัดการให้ แต่อย่างไรก็ดี ในข่าวของหนังสือพิมพ์*สัมพันธ์ไทย* ที่รายงานว่า แมกเรและคณะยกกองไปถ่ายภาพยนตร์ที่เชียงใหม่ ได้ระบุชื่อผู้ที่มีได้เป็นตัวแสดง สองคน คือ หลวงศรีนัจวิสัย และ หลวงวิจิตรวรการ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเป็นข้าราชการ ที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องไทย ๆ เป็นล่ำม และอำนวยความสะดวกแก่ แมกเร

บทต้นฉบับของแมกเร ให้บทตัวละครเด่นเหนือใครอื่นอยู่ที่นางเอก คือ นางสาวสุวรรณ ซึ่งสอดคล้องที่ให้ชื่อนางเอกเป็นชื่อนางด้วย (ในช่วงเวลานั้นมีหนัง ต่างประเทศหลายเรื่องที่เข้ามาฉายในสยามแล้วได้รับชื่อไทยว่า นางสาว เช่น นางสาวตัวอย่าง (Her Night of Nights) นางสาวสงวนสัจย์ (Confidence ?) นางสาว ยิปซี) แมกเรต้องค้นหาผู้แสดงเป็นนางสาวสุวรรณเป็นพิเศษ การที่เขาประกาศ รับสมัครเฉพาะนางเอกในหนังสือพิมพ์ ซึ่งเน้นคุณสมบัติครบได้ ชี้นำได้ เพราะ

เขาวางให้นางสาวสุวรรณเป็นหญิงสยามสมัยใหม่ อีกอย่างหนึ่งเขาอาจจะต้องการนางเอกในแบบสาวเก่งในเชิงต่อสู้หรือคล่องแคล่วโลดโผนทำนองเดียวกับนางเอกหญิงเก่งในหนังประเภทชุดตอนที่แฟนภาพยนตร์ทั่วโลกนิยมในสมัยนั้น

บทขับรถยนต์นี้ ในทั้งสามบทไม่ได้เขียนชัดเจน แต่บท สุวรรณสยาม พรรณนาฉากที่ นางสาวสุวรรณ ออกจากวัดพระแก้วตรงไปขึ้นรถที่จอดคอยอยู่ ดังนี้

แล้วเจ้าหล่อนก็เคาะนำหน้าสหายทั้งสองตรงมาขึ้นรถยนต์
ซึ่งจอดคอยรอรับอยู่ที่หน้าประตูโบสถ์ แล้วก็ขับตรงไปยังท่านี้ ตาม
คำมั่นสัญญา

และเมื่อมาถึงฉากต่อ ๆ มา คือที่ท่าเรือ นางสาวสุวรรณ ก็... กำลังเร่งรถแล่นมาโดยอาการอันรีบร้อน พอรถมาถึงเจ้าหล่อนก็รีบลงจากรถตรงไปหาบิดาทันที

การที่สตรีไทยขับรถยนต์นี้ น่าจะเป็นเรื่องแปลกใหม่มากในสมัยนั้น และไม่แน่ใจว่าในความจริงมีสตรีไทยขับรถเป็นแล้วหรือไม่ เพราะสตรีไทยคนแรกที่ขับรถยนต์และขับเก่ง ซ่อมเครื่องยนต์ได้ คือ จรรยา วิละเวียร์ สีสะชาติ ในระยะปี 2471 แต่ทางราชการไม่ยอมออกใบอนุญาตขับชี้ให้

เมื่อพิจารณาดูโครงสร้างบท Su Wan of Siam ของแมกเร ซึ่งพิมพ์ตีเป็นภาษาอังกฤษ บนกระดาษพิมพ์แบบยาว (ประมาณ 1 ฟุต) จำนวน 8 หน้า ซึ่งบังเอิญทำออกมาเป็นหนังสือยาว 8 ม้วนพอดี แมกเรเดินเรื่องโดยเริ่มต้นเป็นบทนำเรื่องทำอย่างหนึ่งข่าวสาร (information) หรือ นำเที่ยว (travelogue) และนำไปเกี่ยวกับสยามในเวลานั้น บทของเขาบรรยายชัดเจนว่าจะถ่ายอะไรบ้าง ให้เห็นอะไรบ้าง และมีอักษรอธิบาย หรือไตเติลคั่น (inter title) เรียบร้อย จากนั้นจึงเดินเข้าสู่เรื่องแต่งหรือนิยายหรือละคร เกี่ยวกับชีวิตของตัวละครชุดหนึ่ง มีศูนย์กลางอยู่ที่ นางสาวสุวรรณ หญิงสาวสวยวัยแรกรุ่ง ลูกมหาเศรษฐี ใจบุญสุนทาน ซึ่งมีบิดาชื่อ Sou Tome (ไม่แน่ใจว่าจริง ๆ ชื่ออะไร จะอ่านว่า สัว ธม คือเป็นเจ้าสัวชื่อธม หรือจะอ่าน สุธรรม แต่ผู้เขียนเลือกใช้ สุธรรม แต่ในที่สุดเมื่อเป็นหนังสือออกมาแล้วถูกเปลี่ยนเป็นชื่อ นายวณิช หรือ วณิช) เป็นคนที่จิตใจตรงข้ามกับลูกสาวและ

ชื่อตัวเอง คือกองเงินหรือสมบัติ ไร่เมตตาธรรม สุธรรมมีเพื่อนชื่อ Anna Prab (ชื่อนี้ถ้าอ่าน แอนนา ปราบ ก็ไม่ค่อยเป็นชื่อชายไทย แม้ว่าบทดั้งเดิมของแมกเรจจะเปิดเผยว่าที่แท้ชายนี้เป็นชาวอันนัมหรือญวน ก็อาจจะเข้าเค้าแต่ไม่เข้าที่ ผู้เขียนจึงแปลชื่อว่า นายอานูภาพ ซึ่งสุดท้ายเมื่อหนังออกมาแล้วถูกเปลี่ยนเป็นชื่อ นายกองแก้ว หรือบางทีก็ นายก่องแก้ว) เป็นชายโหดเพื่อนพ้องนางสาวสุวรรณที่พ่อต้องการให้ได้กับลูกสาว เพราะนายอานูภาพมีทรัพย์สินมาก เป็นเจ้าของโรงสีและไร่นาเรียกสวนมากมาย และมีนิสัยเป็นคนไร่เมตตาธรรมเช่นกัน การที่พ่อแม่ใช้อำนาจหรือสิทธิ์จัดการแต่งงานให้ลูกนี้ เป็นสูตรหรือขนบคลุมถุงชนที่ฝังลึกในสังคมสยามโดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูงในเวลานั้นและสืบต่อมาอีกนาน (โดยเฉพาะในหนังไทย) แต่นางสาวสุวรรณเกลียดนายอานูภาพอย่างแรง ขนบและทัศนคติอย่างนี้แมกเรไม่น่าจะคิดขึ้นเอง หรือว่ามันเด่นชัดในสังคมสยามจนเขาเห็นได้เอง หรือว่าที่ปรึกษาคนไทยเป็นคนแนะนำ แต่การที่นางสาวสุวรรณไม่ยอมเชื่อฟังบิดา มาจากการแนะนำของที่ปรึกษาหรือว่าแมกเรเลือกทางเอง แต่สุดท้ายการที่หนังเดินเรื่องให้ที่แท่นายกล้าหาญไม่ใช่ไพร่หรือสามัญชน และไม่ใช่แค่ลูกของคนมีเงินแต่เป็นเชื้อสายเจ้าทางเหนือด้วย ตรงนี้เป็นขนบเวคนาฏกรรมหรือเมโลดราม่าเต็มสูตร

เรื่องเริ่มเป็นปมขึ้นเมื่อวันหนึ่งนางสาวสุวรรณประสบอุบัติเหตุพลัดจากเรือตกลงแม่น้ำเจ้าพระยาและชายหนุ่มชื่อ Kla ; Han คือนายกล้าหาญ ชาวเรือผู้ยากจนที่ทำมาหากินอยู่ในแม่น้ำช่วยชีวิตไว้ หนุ่มและสาวเกิดรักแรกพบ เป็นรักที่มีความต่างศักดิ์มาก ระหว่างสาวลูกเศรษฐีอยู่บ้านคฤหาสน์หรรษา (คือบ้านนรสิงห์ของเจ้าพระยารามราฆพ ทำเนียบรัฐบาลปัจจุบัน) กับหนุ่มชาวเรือผู้ยากไร้ อยู่เรือนแพ อานาจรักทำให้หนุ่มสาวพยายามแอบมาพบกันในสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ (ที่แมกเรอยากอวดสายตาชาวโลก) ท่ามกลางการแข่งขันชิงรักระหว่างก่องแก้วกับกล้าหาญและการพยายามขัดขวางทุกวิถีทางจากนายสุธรรมและนายอานูภาพ บทของแมกเรเดินไปตามลำดับเวลา 1-2-3 และตามลูกโซ่เหตุและผล แต่เมื่อเรื่องขมวดเข้มข้น พ่อเย็นและแม่มีลิ พ่อแม่ของนายกล้าหาญซึ่งสงสารลูกที่ผจญรักต่างชนชั้น ก็ตัดสินใจบอกความจริงแก่นายกล้าหาญว่า ที่แท้กล้าหาญเป็นลูกชนชั้นสูงผู้มั่งคั่งจากภาคเหนือ ที่พ่อแม่เก็บมาเลี้ยงแต่เล็ก ๆ ทำให้การเดินเรื่องย้อน

กลับไปเป็นฉากในอดีตที่เรียก flash back

แล้วเรื่องก็เดินตามลำดับเวลาปัจจุบันต่อไป เข้มแข็งเกลียดด้วยการเดินเรื่อง
คู่ขนานระหว่างฉากต่าง ๆ ที่นางสาวสุวรรณถูกพรากไปตากอากาศที่หัวหิน กับฉาก
ต่าง ๆ ที่นายกล้าหาญและพ่อเย็นถูกลวงไปทำงานป่าไม้ที่เชียงใหม่แล้วนายกล้าหาญ
ถูกยัดข้อหาฆ่าคนตาย แต่ถูกส่งตัวกลับมาพิจารณาคดีที่กรุงเทพฯ พ่อเย็นมาบอก
นางสาวสุวรรณที่หัวหินให้ช่วยคนรักและบอกเรื่องที่นายกล้าหาญไม่ใช่ลูกตนแต่
เป็นลูกเจ้านายภาคเหนือ บทหนึ่งของแมกเรตอนนี้ใช้สูตรชั้นครูของฮอลลีวูดคือ
การติดต่อสลับฉากระหว่างฉากต่าง ๆ ที่นางสาวสุวรรณต้องแอบหนีพ่อ นั่งรถไฟจาก
หัวหินกลับกรุงเทพเพื่อไปพบเจ้านายภาคเหนือที่จะช่วยคนรักได้ซึ่งมาเฝ้าพระเจ้า
แผ่นดินในวัง แต่พลาดกันเพราะเจ้านายกลับไปเชียงใหม่แล้ว สุวรรณรีบขึ้นเครื่องบิน
ไปเชียงใหม่เพื่อตามหาเจ้าในขณะที่พ่อสุธรรมและนายอานุกาฬก็ขึ้นรถไฟด่วนพิเศษ
ไล่ตามเธอมาตลอด สุวรรณพบเจ้าซึ่งเมื่อรู้ว่ากล้าหาญที่แท้เป็นหลานของเขาที่หาย
สาบสูญไป ก็รีบขึ้นเรือบินไปกรุงเทพกับสุวรรณเพื่อช่วยกล้าหาญ ในขณะที่สุธรรม
กับอานุกาฬก็จับรถไฟด่วนพิเศษตามกลับมากลางกรุงเทพฯ เช่นกัน สุวรรณกับเจ้านาย
มาช่วยกล้าหาญได้ทันก่อนถูกตัดสินโทษ แต่สุธรรมกับอานุกาฬตามมาทีหลัง ซึ่งเรื่อง
ก็แดงแล้วว่าใครเป็นผู้ร้าย ก่อนที่เรื่องจบลงอย่างบรมสุขของหนุ่มสาวได้ครองคู่กัน

เปรียบเทียบบทต้นฉบับกับ บทที่เรียบเรียงจากหนังสือ สองสำรับสองสำนวน

หากเราเทียบบทต้นฉบับเดิม Su Wan of Siam ของแมกเร ซึ่งเชื่อว่าเป็นบทเดียวกับที่แมกเรถือในมือเพื่อดำเนินการถ่ายทำ กับ บทสองบทจากการเรียบเรียงจากหนังสือ สุวรรณสยาม และ นางสาวสุวรรณ โดยสองนักประพันธ์ โดยเชื่อว่า หนังสือสองเรื่องน่าจะเหมือนกัน หรืออาจจะแตกต่างกันบ้าง เพราะ สุวรรณสยาม เป็นสำรับที่แมกเรนำไปฉายถวาย พระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตร แล้วถวายเป็นส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน แล้วพระราชทานให้เจ้าพระยารามราชพ นำไปจัดฉายสู่สาธารณชนที่โรงหนังของสยามนิรมัยบริษัท ตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน ส่วน นางสาวสุวรรณ เป็นสำรับที่แมกเรนำไปฉายให้คณะกรรมการตรวจเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน ซึ่งมีหลักฐานคำกล่าวอ้างอิงได้ว่าการเซ็นเซอร์หรือถูกให้ตัดบางฉากบางภาพออกสำหรับนี้แมกเรมอบให้กรมรถไฟแผ่นดิน แล้วกรมรถไฟมอบให้สยามภาพยนตร์บริษัท นำออกฉายสู่สาธารณชน เริ่มจากวันที่ 23 มิถุนายน ในเมื่อแมกเรเดินทางออกจากสยามวันที่ 25 มิถุนายน ดังนั้นเขาจะต้องตัดหนังตามที่คณะกรรมการให้ตัดในสองวันก่อนออกเดินทาง

ในการเรียบเรียงเรื่องภาพยนตร์ของสองนักประพันธ์นี้ นอกจากต่างได้ดูหนังเรื่องเดียวกันแต่คนละสำรับแล้ว เชื่อว่าทั้งสองจะมีสำเนาบทต้นฉบับเดิมของแมกเร

หรืออาจจะเป็นบทใหม่ที่แมกเราอาจทำขึ้นเมื่อถ่ายหนังจบแล้วด้วยก็เป็นไปได้

เมื่อเราเทียบบททั้ง 3 นี้แล้ว พบว่า นอกจากชื่อตัวละครสำคัญที่ถูกเปลี่ยนชื่อ คือ นายสุธรรม เป็น นายวนิช (มีการสะกดทั้ง วนิช และ วณิช) และนายอนุภาพ เป็น นายกองแก้ว (มีการสะกดทั้ง กองแก้ว และ ก่องแก้ว) โครงเรื่องและรายละเอียด เหตุผลในเรื่องก็มีการเปลี่ยนด้วย ได้แก่

นายก้าหาญเดิม มีอาชีพเป็นชาวเรือ ซึ่งไม่ระบุชัดเจนว่าทำอะไร อาจเป็น เรือรับจ้างข้ามฟาก เรือขนสินค้า ฯลฯ แต่ในสองบทใหม่เปลี่ยนเป็น อาชีพเสมียน หอพระสมุด ประจำกรุงเทพ คือทำงานที่ตึกแดง ถนนมหาธาตุ ซึ่งทำให้แมกเร ต้องเพิ่มฉากก้าหาญทำงานในตึกหอพระสมุด และนี่อาจเป็นเหตุให้ต้องส่งบทให้ หอสมุดตรวจก่อนอนุญาตถ่ายทำ ทำให้บทนี้ตกทอดเป็นเอกสารจดหมายเหตุอยู่ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

บทเดิม แมกเรให้ครอบครัวพ่อเย็นอยู่เรือนแพ แต่เมื่อถ่ายทำเปลี่ยนเป็นอยู่ เรือนสวน ฉากเปิดตัวนางสาวสุธรรมพบกับนายก้าหาญครั้งแรกในแม่น้ำเจ้าพระยา บทเดิมกำหนดให้เป็นตัวละครทั้งหลายไปดูงานพระราชพิธีแห่เรือ หรือพยุหยาตรา ชลมารศ อันเวลานั้นมีประจำปีในเทศกาลหรือประเพณีทอดกฐิน พระเจ้าแผ่นดิน จะเสด็จฯ ทอดพระกฐินทางเรือด้วยกระบวนเรือโบราณอันสวยงาม ซึ่งปกติจะมีขึ้น ในเวลาราวหนึ่งเดือนหลังออกพรรษา คือในราวเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน นาย แมกเรคงอยากได้ฉากเหตุการณ์อันน่าตื่นตานี้โดยอาศัยถ่ายจากเหตุการณ์จริง แต่ ในเมื่อเวลาไม่อำนวยให้ เพราะเขาถ่ายทำหนังระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน จึงถ่ายไม่ได้ หรือหากคิดแทนว่าแมกเราอาจคิดว่าบางทีจะขอความร่วมมือจาก ทางการสยามจัดฉากแห่เรือให้ถ่ายได้ซึ่งไม่ได้ หรือเดาว่าอาจจะมียุคพระราชพิธี แห่เรือครั้งก่อน ๆ ที่กองภาพยนตร์กรมรถไฟเคยถ่ายไว้ อาจขอเอามาตัดต่อใช้ได้ แต่สุดท้ายข้อเท็จจริงคือแมกเรเปลี่ยนจากเหตุการณ์แห่เรือเป็นนางสาวสุธรรมไป นั่งเรือยนต์ชมแม่น้ำเล่นเฉย ๆ ในบทเดิมนางสาวสุธรรมเดินบนดาดฟ้าหัวเรือ ที่ประสบอุบัติเหตุชนกับเรือเล็กของนายก้าหาญ ทำให้ราวกันตกชำรุด นางสาว สุธรรมไม่เห็นจึงเดินพลัดตกลงน้ำ แต่ในบท สุธรรมสยาม นางสาวสุธรรมแค้นใจ นายกองแก้ว เกิดอารมณ์ชั่ววูบกระโดดจากหัวเรือลงแม่น้ำเพื่อฆ่าตัวตาย ส่วนบท

ของ นางสาวสุวรรณ ระบุว่าเธอเสียอารมณ์จากคำพูดของนายกองแก้วเช่นกัน แต่ อารมณ์ขึ้นจนเป็นลมสว่างพลัดตกน้ำ ตรงนี้เชื่อว่าภาพในหนังสือทั้งสองสำหรับจะ เหมือนกัน แต่ผู้ประพันธ์เรียบเรียงเรื่อง ตีความเพื่อเล่าเรื่องต่างกัน

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่ถูกรับเปลี่ยน คือ เรื่องความเป็นมาของนายกล้าหาญ บทเดิม บิดานายกล้าหาญซึ่งเป็นเจ้าทางเมืองเหนือพาเด็กชายกล้าหาญอายุ 2 ขวบ มาเที่ยวกรุงเทพ แล้วพาไปดูงานแห่เรือที่แม่น้ำเจ้าพระยา พ่ออุ้มเด็กชายกล้าหาญ ชูขึ้นเหนือหัวเพื่อให้ลูกเห็นขบวนแห่เรือชัด ๆ แต่พ่อเกิดโรคปัจจุบันเป็นลมล้มวูบลง กล้าหาญพลัดหลุดจากมือพ่อตกลงน้ำ บังเอิญแม่มะลิพายเรืออยู่ตรงนั้นจึงเก็บเด็ก นั้นมาเลี้ยง แต่เมื่อเป็นหนังสือพบว่าแม่เรเปลี่ยนเหตุการณ์ เพราะวันหนึ่งมีเหตุเกิดเพลิงไหม้ใหญ่เวลากลางวันที่ตรอกวัดสามพระยา แม่เรคงได้ข่าว จึงคิดใช้ประโยชน์ จากเหตุไฟไหม้มาใส่ในหนังสือ เปลี่ยนบทแม่มะลิเก็บกล้าหาญที่งานแห่เรือ มาเป็น แม่มะลิไปพายเรือขายขนมใส่ไส้ที่คลองแกวบ้านพ่อเด็กชายกล้าหาญ ซึ่งกล้าหาญ อายุราว 9-10 ขวบ วันนั้นพ่อของเด็กชายกล้าหาญเกิดเป็นโรคลมล้มลงหน้าบ้านแล้ว เสียชีวิต ในขณะที่กล้าหาญมาซื้อขนมใส่ไส้ที่แม่ลิมาลอยเรือขายอยู่ แล้วยังบังเอิญ เกิดไฟไหม้บ้านแกวนั้น เด็กชายกล้าหาญตกใจวิ่งตื่นมา แม่ลิจึงเอาลงเรือมาเลี้ยง

จากคำสัมภาษณ์นางสาวเสงี่ยม นาวิสิทธิ์ ตลอดจนสุนทรามภรตศาสตร์ และ หลวงภรตกรรมโกศลในวารสาร *ภาพยนตร์สยาม* ได้ความตรงกันว่า ในการถ่ายทำ หนังสือของแม่เร ผู้แสดงทุกคนไม่รู้เรื่องราวของหนังสือเลยว่าจะไปเป็นมายังไง วันไหนจะถ่ายอะไร ที่ไหน ถึงเวลาแต่ละวันแม่เรจะเอารถยนต์มารับคณะผู้แสดง ตระเวนไปถ่ายตามที่ต่าง ๆ จะถ่ายตรงไหน ฉากไหน ก็จะบอกเล่าเรื่องที่จะถ่าย ที่จะต้องแสดงท่าทาง ต้องพูดกล่าว กันสด ๆ ตรงนั้น

สำหรับการดำเนินเรื่องที่แม่เรปรับพอสมควร คือ เรื่องเดิมที่นายกล้าหาญ ถูกกล่าวหาว่าฆ่าคนตายนั้น เดิมเป็นเหตุการณ์ซับซ้อนมาก คือ คนร้ายที่เป็น ความรู้ข้างบังคับข้างให้ฆ่ากล้าหาญ แต่กล้าหาญหลบได้ ข้างจึงไปโดนเพื่อนคนงาน อีกคนตายแทนที่จะเป็นกล้าหาญ แล้วเขาถูกคนงานอื่น ๆ โดยเฉพาะความรู้นั้น กล่าวหาว่ากล้าหาญเป็นคนฆ่าเพื่อนคนงาน การใช้ข้างเป็นเครื่องมือฆ่าคนนี่ อาจ คือเหตุผลว่าทำไมแม่เรจึงประกาศหาซื้อเสือและข้าง แต่เมื่อเป็นหนังสือ การถ่ายทำ

เปลี่ยนเป็น พวกสมุนของก่องแก้วจ้างคนงานคนหนึ่งให้ฆ่ากล้าหาญ โดยวางอุบาย
รังแกพอเย็นก่อน เมื่อกล้าหาญเข้ามาช่วยก็ก่อการวิวาทเป็นกลุ่มใหญ่ แล้วจะใช้มีด
แทงกล้าหาญ แต่กล้าหาญปัดมีดได้ ไพล่ไปโดนคนงานอีกคนตาย และพวกคนงาน
ก็กล่าวหากกล้าหาญเป็นคนฆ่า ถูกจับขังไว้ดำเนินคดีที่เชียงใหม่ตัวเอง มิได้ถูกส่งตัวมา
กรุงเทพฯ ตามบทเดิม ซึ่งเดิมนางสาวสุวรรณต้องเดินทางจากหัวหินมากรุงเทพฯ แล้ว
เดินทางไปเชียงใหม่แล้วกลับมาช่วยกล้าหาญทันเวลาก่อนถูกตัดสินที่กรุงเทพฯ เรื่อง
จับโดยสวัสดิ์ที่กรุงเทพฯ แต่เมื่อถ่ายทำ เรื่องถูกปรับเปลี่ยนเป็นนายกล้าหาญถูกจับ
ขังดำเนินคดีที่เชียงใหม่ นางสาวสุวรรณต้องรีบเร่งเดินทางจากหัวหินกลับกรุงเทพฯ
มาตามเจ้านายภาคเหนือที่มาเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินที่กรุงเทพฯ เพื่อขอความ
ช่วยเหลือ (ตรงนี้เพื่อที่แมกเรจะได้ถ่ายฉากในพระบรมมหาราชวังและท้องพระโรง
อันวิจิตรงดงาม) แต่คลาดกัน

สุวรรณจึงต้องรีบขึ้นเรือบินไปเชียงใหม่ แข่งกับนายนิชและนายก่องแก้ว
ที่ไล่ตามมาด้วยรถไฟพิเศษ และแข่งกับเวลาเพื่อไปพบเจ้านายซึ่งที่แท้เป็นลุงของ
กล้าหาญ เพื่อไปช่วยนายกล้าหาญให้พ้นจากคดี โดยเจ้านายพาสุวรรณไปพบผู้ว่า
ราชการจังหวัดเพื่อเล่าความจริงและเอาผู้ร้ายตัวจริงที่รับสารภาพไปแสดงตัว

น่าสังเกตว่า ตามบทเดิมของแมกเร และตามบทบรรยายเรื่องทั้งสองสำหรับ ไม่ได้
กล่าวถึงการประหารชีวิตเลย ดังนั้นฉากการประหารชีวิตมาจากไหน ประการแรก
มาจากข่าวในหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีอยู่สองฉบับคือ หนังสือพิมพ์ *The Siam Observer*
ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 24 พฤษภาคม ลงข่าวว่าแมกเรไปถ่ายหนังที่เชียงใหม่ ถ่ายที่คุ
จริง นักโทษจริงและพระอัครมรงค์หรือเพชรฆาตจริง กับหนังสือพิมพ์ *สัมพันธ์ไทย*
ฉบับวันที่ 13 มิถุนายน ที่ลงบทความตำหนิว่าทางการบ้านเมืองเชียงใหม่ปล่อยให้
แมกเรถ่ายภาพการประหารชีวิตอายป็น นักโทษฐานฆ่าคนตาย กรณีนี้หากพิจารณา
ตามแบบวิธีการถ่ายทำของแมกเร ซึ่งอาจปรับบทไปตามสถานการณ์ได้ตลอดเวลา
จึงน่าจะเชื่อว่ามีกรถ่ายฉากประหารชีวิต โดยกำหนดให้นายกล้าหาญถูกตัดสินว่า
ผิดจริงและถูกตัดสินให้ประหารชีวิต ดังนั้นโคลแมกซ์หรือจุดเป็นตายออกสัน
ขวัญแหวนที่สุดของหนังคือ นางสาวสุวรรณต้องเดินทางแข่งกับเวลาไปช่วยชีวิต
นายกล้าหาญให้ทัน ซึ่งตามขนบหนังฮอลลีวู้ดประเภทช่วยได้นาทีสุดท้าย (last

minute rescue) แมกเรคจะถ่ายทำตัดสลับระหว่างนางสาวสุวรรณเดินทางเร่งรัดมา สลับกับในขณะนี้นายวินซ์และนายกองแก้วก็ไล่ตามมาอีกที สลับกับในขณะทีศาลก็พิจารณาคัดสิน แล้วนำนายก้าหาญเข้าสู่ตะแลงแกงที่ประหาร สลับไปมา ในอัตราเร่งขึ้นทุกคัท จนในที่สุดสองฉากก็มารวมในฉากเดียว เห็นนางสาวสุวรรณวิ่งเข้าไปจับข้อมือเพศฆาตที่กำลังเงื้อดาบจะฟันลงมา โดยบอกว่ามีคำสั่งกลับคำตัดสินหรืองดประหารแล้วประมาณนี้ ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับที่ผู้เขียนเคยสัมภาษณ์หลวงภรตกรรมโกศล ซึ่งเล่าว่าในการถ่ายฉากนี้เกิดอุบัติเหตุ นางเอกคว้าข้อมือพลาดไปโดนคมดาบบาดถึงเลือดตก ซึ่งตรงกับที่ข่าวใน *The Siam Observer* เขียนไว้ว่าเป็นอาการของดาบเพศฆาตที่ชักออกมาแล้วต้องได้ตีมีเลือด

ปัญหาที่ต้องคิดก็คือ ถ้ามีฉากนี้จริง ฉากนี้คือฉากที่ถูกตัดเมื่อแมกเรน่าไปฉายให้คณะกรรมการดูในคืนวันที่ 22 มิถุนายน แต่จะถูกตัดเพราะหนังสือ *สัมพันธ์ไทย* ตีเตือนไว้ก่อนแล้ว หรือเพราะคณะกรรมการเห็นว่าไม่สมควรจริงก็ตาม ที่น่าคิดอีกอย่างก็คือ แล้วสำหรับที่แมกเรน่าไปฉายถวายพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งก่อนที่จะเอาไปฉายให้คณะกรรมการตรวจดู มีฉากนี้ด้วยหรือไม่ ถ้ามีพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสอย่างไร และเมื่อเจ้าพระยารามราชนาหนังสือสำหรับนี้ไปฉายที่โรงหนังของสยามนิรามย์บริษัท มันมีฉากนี้ไหม หรือว่าแมกเรรู้ทางตั้งแต่มีข่าวลงหนังสือพิมพ์และตัดต่อแก้ไขแล้วทั้งสองสำหรับ แต่ถ้าพิจารณาจากบทเรื่องภาพยนตร์นี้ทั้งสองสำนวน ไม่มีฉากระหารชีวิตทั้งคู่

ประการสุดท้าย แต่มีใช้เรื่องเล็กน้อยที่สุด คือ บทเดิมของแมกเร ระบุให้นายอานูภาพ หรือ ก่องแก้วเมื่อถ่ายทำจริง ไม่ใช่คนไทยแท้ แต่เป็นคนอันนัมหรือญวน ซึ่งดูเหมือนเป็นทัศนคติดูหมิ่นหรือเหยียดชนชาติอย่างแรง ไม่น่าเป็นไปได้ว่าต้นคิดมาจากแมกเรเองเมื่อเขียนบทต้นฉบับ แต่น่าจะมาจากที่ปรึกษาคนไทย ซึ่งก็น่าจะมองว่าทัศนคติคนญวนมีอยู่ในสังคมไทยในขณะนั้นจริงเท็จและมากน้อยเพียงใด แต่เมื่อเป็นภาพยนตร์และดูจากหนังสือบรรยายเรื่องทั้ง สุวรรณสยาม และ นางสาวสุวรรณ ไม่มีประเด็นนี้อยู่แล้ว จะถูกตัดออกไปโดยแมกเรหรือคณะผู้ร่วมงานระหว่างถ่ายทำ หรือถูกตัดโดยคณะกรรมการตรวจพิจารณา เป็นเรื่องที่มีนัยทางการเมืองที่น่าคิดอย่างหนึ่ง

หากเปรียบเทียบลีลาการเขียนเรื่องจากหนังสือสองสำนวนนี้ ฉบับ *สุวรรณสยาม* ซึ่งเขียนโดย สังคามาระตา นามปากกาของผัน นาคสุวรรณ กับฉบับ *นางสาวสุวรรณ* ซึ่งเขียนโดย เจ้าเงาะ นามปากกาของ ชิต บุรทัต เมื่อดูจากรูปแบบที่เห็นได้ง่าย ๆ ก่อน คือ *สุวรรณสยาม* ของ สังคามาระตา เขียนแบบนิยาย ออกมาจากหนังสือ 8 ม้วน โดยม้วนแรกแมกเรทำเป็นสารคดีเชิงแนะนำสยามในเวลานั้น สังคามาระตาก็ใช้เป็น บทที่ชื่อว่า คำปรารภของผู้แต่ง ซึ่งมีเรื่องราวสอดคล้องกับส่วนแรกในบท *Su Wan of Siam* ของแมกเร บางที่จะแปลเก็บความมาจากบทของแมกเรก็ได้ ส่วนเมื่อหนังสือเดินเรื่องของส่วนหลังซึ่งเป็นเรื่องแต่งหรือนิยาย สังคามาระตา ก็เขียนเล่าแบบนิยาย เป็นบท 7 บท ซึ่งน่าจะตรงหรือลงกันกับหนังสือที่เหลือ 7 ม้วน แต่งเป็นร้อยแก้ว ทั้งหมด บรรยายเหตุการณ์และความคิดเห็นความรู้สึกเป็นข้อความปกติ เมื่อเป็นบทเจรจาของตัวละคร จึงเขียนอยู่ในเครื่องหมายคำพูดหรืออัญญาประกาศ และเฉพาะตอนจบ ส่งท้ายเรื่อง สังคามาระตา จึงใช้ฉันทลักษณ์ แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ

ส่วน *นางสาวสุวรรณ* ของ เจ้าเงาะ ความที่ ชิต บุรทัต เป็นกวี จึงมีการใช้ฉันทลักษณ์ แต่งเป็น โคลง และ ร่าย สำหรับส่วนที่เป็นม้วนแรกหรือสารคดีของหนังสือแล้วใช้โคลงอีกบทหนึ่งในฉากที่พระนางมาพบกันหลังจากพระเอกช่วยชีวิตนางเอก เพื่อขยายภาพของการพบประสบพัทธ์ของหนุ่มสาวให้เข้มข้นงดงาม ส่วนเนื้อเรื่องที่ดำเนินไปอีก 7 ม้วน เจ้าเงาะ ก็ใช้วิธีเดียวกับ สังคามาระตา คือเขียนพรรณนาเป็นร้อยแก้ว อย่างนิยาย แต่มีได้แบ่งเป็นบท คงเขียนยาวต่อเนื่องจากต้นจนจบ ถึงบทเจรจาก็ใส่คำพูดไว้ในเครื่องหมายอัญญาประกาศเช่นกัน ความยาวของทั้งสองฉบับนับว่าใกล้เคียงกัน และปิดท้ายเรื่องด้วยบทโคลงสี่สุภาพเช่นเดียวกัน เพียงแต่จับความคนละมิติกัน คือโคลงจบของ *สุวรรณสยาม* ของ สังคามาระตา ตีความว่า เวรกรรมนำผลให้ผู้ก่อกรรมอย่างยุติธรรม ทำกรรมดีก็ได้ดี ทำกรรมชั่วก็ได้รับโทษ ในขณะที่ของ *นางสาวสุวรรณ* ของ เจ้าเงาะ ตีความว่า ความยุติธรรมของกฎหมายมีอยู่เสมอในสยามเฉกเช่นอารยะประเทศทั้งหลาย คนทำผิดย่อมได้รับโทษจากหลวง ใครไม่ผิดคนมากล่าวโทษก็ต้องรับโทษตอบแทน

มีข้อสังเกตหนึ่ง สำหรับประเด็นที่แมกเรเสนอในบทนำต้นเรื่องให้เห็นสยามที่ทันสมัย นอกจากด้านวัตถุคือสภาพบ้านเมือง วัตถุอันสวยงามวิจิตรพิสดารแล้ว

การคมนาคม สาธารณูปโภค การพักผ่อนของชาวสยาม โดยเฉพาะในสังคมชนชั้นสูง ก็ทัดเทียมชาวโลก วิถีชีวิตของชาวสยามก็น่าดู รุ่มรวยด้วยวัฒนธรรมขนบประเพณี ต่าง ๆ อย่างที่สมัยนี้เรียกว่าเป็นซอฟต์แวร์ แต่เรื่องของ การเกิดคดีฆาตกรรมและ ไล่ความกันนี้ อาจไม่ชัดเจนว่าแมงเรต้องการแสดงถึงกระบวนการศาลยุติธรรมของ สยามหรือไม่ เพื่อให้เห็นว่าถึงที่สุดก็ผดุงยุติธรรมได้ คนไม่ผิดได้รับความเป็นธรรม คนผิดก็ถูกตัดสินโทษ ตามที่ เจ้าเงาะ ตีความเช่นนั้น แต่ที่ไม่แน่ใจคือถ้า นายกล้าหาญ เป็นคนธรรมดาหรือเป็นไพร่จริง และไม่มีนางสาวสุวรรณ ซึ่งเป็นคนชั้นสูงรู้จัก คนใหญ่คนโตมาก นายกล้าหาญที่เป็นไพร่จะได้รับความเป็นธรรมไหม

หากสังเกตเทียบกับระหว่างสุวรรณสยามกับนางสาวสุวรรณ จะพบว่ามีการ บรรยายรายละเอียดที่ชัดเจนหรือคลุมเครือแตกต่างกันบ้าง เช่น ตัวละครสตรี เพื่อน ของสุวรรณที่ขึ้นรถไฟมาเจอกันและมาคอยช่วยเธอนั้นกับชายหนุ่มที่มาคอยช่วยพา ไปส่งขึ้นเรือบินที่ดอนเมือง ต้องผสมผสานกันทั้งสองสำนวน จึงจะกระจ่างว่าเป็นมา เป็นไปอย่างไร

ที่น่าจับสังเกตอีกอย่างคือสำนวนหรือลีลาการพรรณนาเรื่อง สังคามาระตา ออกจะพรรณนาโอตโอฮอยหนักมาทางความรักของนายกล้าหาญเป็นพิเศษ จนดู เหมือนจะออกที่น ๆ ในขณะที่ เจ้าเงาะ จะพรรณนาความรู้สึกในหัวอกของนางสาว สุวรรณเข้มข้นและนุ่มนวลกว่านายกล้าหาญ

กระแสความนิยม นางสาวสุวรรณ ในฐานะหนังไทยแท้ เรื่องแรก

ถ้าประมวลจากข่าวและบทความต่าง ๆ ในเวลานั้น ลงความเห็นได้ว่า หนังเรื่อง นางสาวสุวรรณ และ สุวรรณสยาม กลายเป็น talk of the town ของแฟนภาพยนตร์ในสยามและของสังคมสยามแน่นอน จำนวนผู้ไปชมภาพยนตร์ทั้งสองเรื่อง ซึ่งก็คือเรื่องเดียวกันนี้ น่าจะหลายหมื่นหรือนับแสนคน โดยคำนวณจากความจุของผู้ชมต่อโรงหนังในกรุงเทพฯ เวลานั้นเฉลี่ยประมาณ 1,500-2,000 คน และเมื่อออกฉายไปตามหัวเมืองและต่างจังหวัดก็น่าจะมีคนคอยดูกันมากทุกแห่งไป

ความสนใจของแฟนภาพยนตร์ชาวสยามต่อนางสาวสุวรรณ และปรากฏการณ์ของนางสาวสุวรรณ คือการมีหนังพิเศษเรื่องหนึ่งที่อยู่มวลชน คือ หนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ ในเวลานั้น พวกมันนับถือว่าเป็นหนังไทย หรือบางทีก็บอกว่าหนังไทยแท้เรื่องแรก ซึ่งพบหลักฐานได้จากข่าว รายงาน แจ้งความโฆษณา ตั้งแต่เมื่อเริ่มปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ดังที่เราเห็นมาแล้ว

และเมื่อ นางสาวสุวรรณ ออกฉายไปแล้ว กระแสนิยมหนังไทยเรื่องแรกยังคงมีสืบไปเป็นระยะ หลักฐานอย่างหนึ่ง คือ การกล่าวถึงหรืออ้างอิงถึง นางสาวสุวรรณ ในวารสารภาพยนตร์ของสยาม เช่น วารสาร *ภาพยนตร์สยาม* ตัวอย่าง ดังนี้

เล่ม 20 ปี 2 วันที่ 17 สิงหาคม 2466 คอลัมน์ ตอบคำถามโดย พ่อต๋อย หรือ นายต่วน ยาวะประภาส ซึ่งจะไม่มีการลงคำถาม คงลงแต่ชื่อผู้ถาม และคำตอบ ดังนี้

ยอดดา .- เรื่องหนึ่งไทยนั้น นายเฮนรี แมคเคอรี กับผู้ช่วยเข้ามา จัดทำขึ้นโดยทุนรอนส่วนตัวเขาเอง เพื่อนำภาพเมืองไทยไปเผยแพร่ให้ โลกรู้จัก, ซึ่งเป็นภารกิจกับความประสงค์ของพวกเราอยู่, ความเห็นของท่านนั้นไม่ผิดเลย, แต่ที่ว่า เวลานี้ไทยเรายังมิได้ตั้งบริษัททำ ภาพยนตร์เอง แลยังไม่มีคนไทยหาเลี้ยงชีพในการแสดงภาพยนตร์ อย่างฝรั่งเขา จึงยังไม่ถึงเวลา ควรบรรยายข้อความดังเธอลงใน ภาพยนตร์สยาม ผู้ถ่ายเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” อยู่บริษัทยูนิเวอร์แซล ลาที้, มองนามี้!

เล่ม 21 ปี 2 วันที่ 24 สิงหาคม 2466 คอลัมน์ตอบคำถาม โดย พ่อต๋อย (ต่วน ยาวะประภาส) ดังนี้

นาย ร.ส. ส. ก. ร. - ๑) การที่ท่านจะเขียนจดหมายถึงผู้แสดง ภาพยนตร์ไทยนั้น ไม่เห็นว่าเหตุไรจึงจะเขียนไปไม่ได้, แต่พึงเข้าใจ เสียก่อนว่าธรรมเนียมไทยเรา จดหมายถึงลูกสาวนั้น เป็นที่น่ารังเกียจ ของผู้ปกครองหล่อนอยู่; อีกประการหนึ่ง ท่านก็ยอมทราบว่าคุณไทย ที่แสดงในเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” นี้ มีเกียรติติดกับพวกตัวภาพยนตร์ ฝรั่งที่แสดงเพื่ออาชีพ, สำหรับข้อต้นนำที่ท่านต้องรู้จักกาลเทศะ อยู่แล้ว, ยังข้อสองอันควรต้องเคารพต่อความมีสัมมาคารวะเป็นพิเศษ ขึ้นไปอีกเล่า ดังนั้นถ้ายอมให้ต๋อยแนะนำแล้ว คำแนะนำนั้นก็คือ ท่าน ควรประพฤติตัวต่อผู้แสดงภาพยนตร์ไทยให้ดีเป็นพิเศษ ประดุจท่าน ประพฤติต่อผู้ชายของในงานออกโรงแสดงศิลปหัตถกรรม ซึ่งผิดกับ ร้านตามพาหุรัตน์หรือลำเพ็ญนั้นเถิด.

เล่ม 35 ปี 2 วันที่ 30 พฤศจิกายน 2466 คอลัมน์ตอบคำถาม โดย พ่อตุ้ย ดังนี้

*เฟินฝรั่งเศส .- ...ภาพยนตร์เรื่อง "นางสาวสุวรรณ" ถูก
มิสเตอร์ เฮนรี แมคเวย์ หอบเอาไปอเมริกาหลายเดือนมาแล้ว แต่จะได้
เริ่มขายให้มหาชนที่นั่นดูหรือยัง ยังไม่ได้ข่าว*

เล่ม 44 ปี 2 วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2466 (ซึ่งถ้านับตามปฏิทินใหม่ คือ 2467)
คอลัมน์ ภาพยนตร์สยามปาเลเมนต์ ซึ่งให้ผู้อ่านส่งความคิดเห็นมาลงตีพิมพ์ มีผู้ส่งมา
รายหนึ่ง ใช้ชื่อเรื่อง "นางสาวสุวรรณ" มีความดังนี้

*ข้าพเจ้าขอความกรุณาที่ท่านสักครั้ง คือที่โรงภาพยนตร์
เชียงใหม่ ซึ่งเป็นสาขาของสยามภาพยนตร์บริษัท นั้น เวลาที่การฉาย
หนังออกจะกร่อยเต็มทน ค่าที่ไม่มีหนังเรื่องดี ๆ ไปฉาย เมื่อต้นเดือนนี้
มีหนังเรื่อง "ช่องอ้ายเสือ" ไปฉาย แต่ก็เป้นหนังเก่า ซึ่งข้าพเจ้าได้
เคยเห็นที่ ก.ท. แล้ว ข้าพเจ้าอยากขอความกรุณาต่อท่าน ขอท่าน
ได้จัดการส่งหนังซึ่งมีมหาชน ณ เมืองนั้นชอบ คือ "นางสาวสุวรรณ"
ไปฉายอีกสักพักเถิด และหวังใจว่าคงจะมีมหาชนดูเป่นอย่างยิ่ง*

*ขอได้รับความนับถือจาก
เชียงใหม่
ส, ภ, สดร, อูร์ย*

สำหรับคำถามที่ว่า นางสาวสุวรรณ ได้ไปฉายที่ต่างประเทศบ้างหรือยังนี้
มีผู้ถามอยู่เนือง ๆ ผู้ตอบก็มักตอบว่ายังไม่ได้ยินข่าว ได้ยินเมื่อไรจะมาบอก แล้วเวลา
ล่วงเลยไปจนคนลืม ๆ ไปแล้ว จู่ ๆ วันหนึ่ง หนังสือพิมพ์ ข่าวภาพยนตร์ รายสามวัน
(ที่สยามภาพยนตร์บริษัทจัดทำออกจำหน่ายแทนวารสาร ภาพยนตร์สยาม ที่
หยุดดำเนินการไปเมื่อปี 2467) ฉบับวันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2468 ปรากฏข่าวเล็ก ๆ
ชิ้นหนึ่งในจำนวนสิบข่าวในคอลัมน์ เบ็ดเตล็ดภาพยนตร์ โดย บรรณาธิการ ดังนี้

มีข่าวว่า ภาพยนตร์ เรื่องนางสาวสุวรรณ ซึ่งนายเฮนรี แม็กเรย์ ได้เข้ามาทำไปจากประเทศสยามเรานั้น ได้นำออกฉายที่ประเทศอเมริกาแล้ว ให้ชื่อว่า "KINGDOM OF HEAVEN" หรือ เมืองสวรรค์ ข่าวว่าค่าดูอย่างต่ำที่สุดเก็บถึงห้าเหรียญ (หนักมือหน่อย)

ข่าวที่ไม่มีที่มาที่ไปนี้ ซึ่งเช่นเดียวกับข่าวอื่น ๆ ในคอลัมน์นี้ นับว่าเป็นหลักฐานชิ้นเดียวที่ระบุว่ามีการฉาย นางสาวสุวรรณ นอกประเทศสยาม ชาวเขินให้เข้าใจว่าแม็กเรย์เป็นผู้นำออกฉายเอง ในประเทศอเมริกา แต่น่าเสียดายที่ไม่ระบุสถานที่ฉายและเมืองอะไร ซึ่งต้องนับว่าเป็นเรื่องประหลาดและลึกลับอย่างหนึ่ง ท้ายข่าวระบุค่าดูขั้นต่ำสุด อัตราน่าจะหัวละ 5 เหรียญ และวงเล็บเป็นการแสดงความเห็นของผู้เสนอข่าวว่าหนักมือหน่อย ทำให้ฟังดูน่าเชื่อถือว่าเป็นข่าวจริง ราคาเงินเวลานั้น 1 เหรียญต่ออราว 2.50 บาท ดังนั้นค่าดูต่ำสุดคืออราว 12 บาท ในขณะที่ค่าตั๋วหนังในสยามเวลานั้นเฉลี่ยหัวละ 20 สตางค์

ข้อที่น่าสังเกตอย่างหนึ่ง ว่าทำไมหนังสือพิมพ์และชาวสยามในเวลานั้นจึงยอมรับนับถือให้ นางสาวสุวรรณ เป็นหนังไทย หรือแม้เป็นหนังไทยแต่เรื่องแรก โดยไม่มีใครเห็นต่างหรือทักท้วงว่าไม่น่าจะใช้หนังไทย หรือโดยเฉพาะหนังไทยแท้ ทั้ง ๆ ที่ในอดีตก็เคยมีหนังที่คนไทยแสดงออกฉายมาแล้ว คือหนังของโรงหนังญี่ปุ่น หลวง ซึ่งพบหลักฐานว่า ออกฉายในโปรแกรมของโรงหนังนั้น ในช่วงปี 2455-2456 เช่น เรื่อง A Siamese Elopement (หนีตามชายอย่างชาวสยาม) The Flirt and the Crocodile (เจ้าชู้กับจระเข้) The Burglar and the Chloroform (ขโมยกับยาสลบ) น่าเสียดายที่ไม่พบหลักฐานข่าวหรือแจ้งความโฆษณาของหนังเหล่านี้ในภาษาไทย (ชื่อเรื่องไทยในวงเล็บเป็นการแปลเองของผู้เขียน) จึงไม่พบว่ามีการเรียกว่าหนังไทยหรือไม่ แต่ข่าวและแจ้งความในภาษาอังกฤษจะระบุว่า เป็น local film อีกข้อหนึ่งหนังเหล่านี้ถ่ายทำโดยช่างถ่ายหนังชาวญี่ปุ่นที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ และเป็นหนังสั้น คือ 2-3 ม้วนจบ

ก่อนนางสาวสุวรรณออกฉายเพียงเดือนเศษ มีภาพยนตร์สั้นเรื่องหนึ่งซึ่งสร้างโดยคณะมิชชันนารีเชียงใหม่ เรื่อง The Eternity Curse (คำสาปซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด) โดยได้ว่าจ้างบริษัทปาเต๊ะ โอเรียนท์ มาเป็นผู้ถ่ายทำ ที่จังหวัดเชียงใหม่ในปี 2466 นั้นเอง

ชีวิตเสลิดอกาพยอนตรี

สำหรับนางสาว... เรื่องนี้ในอดีต... คน ๕-๖... มีนางสาว...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...
 ...นางสาว... ไปดู...

บรรณาธิการ

หนังสือพิมพ์ ข่าวภาพยนตร์ ฉบับวันที่ 28 สิงหาคม 2468
 ลงข่าวว่าแมกเรานาห์นาง นางสาวสุวรรณ ออกฉายในอเมริกา
 (จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

แต่งเรื่องจากเหตุการณ์จริงของผู้ป่วยโรคเรื้อนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ทราบข่าวว่าโรงพยาบาลแมคคอร์มิค ได้สร้างนิคมสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อน ให้มาอยู่อาศัยและรับการรักษา ปกติผู้ป่วยโรคเรื้อนจะถูกสังขมรังเกียจ ต้องหนีไปอยู่ตามป่าดง มีชายผู้ป่วยสองคนเมื่อทราบข่าว ได้เดินทางออกจากที่หลบซ่อนมายังนิคม คนหนึ่งอาการยังพอเดินได้ แต่อีกคนขาถูกตัดใช้แขนกดตัวมา ทั้งสองพบกันระหว่างทาง กลายเป็นเพื่อนร่วมทาง ได้ช่วยทำล้อเลื่อนลากเพื่อนไปจนถึงนิคม เริ่มต้นชีวิตใหม่ ทำเป็นหนังสือ 3 ม้วน ออกฉายในรายการกุศลเก็บเงินช่วยสภาอากาศสยาม ที่โรงหนังของสยามภาพยนตร์บริษัท ในโปรแกรมเฉพาะคืนวันอังคารที่ 15 พฤษภาคม 2466 ที่

BANGKOK TIMES, FRIDAY, 1st MARCH, 1912

The Chairman said they had of course to accept Mr. Nordmann's resignation and in doing so he would like to propose a vote of thanks to him for the services he had rendered the Company, especially last year, when the work had been very gross. He was sure it had been well looked after. He would like further to propose that in recognition of Mr. Nordmann's services he be offered a free pass for the Tramways.

Mr. Judge: Is that for life or for five years?

Mr. Gledin: seconded that a pass for life be presented, and this was carried unanimously.

Mr. Nordmann was appointed auditor at a salary of Ten 1,000 a year, on the proposition of Mr. Judge, seconded by Mr. Nordmann.

THE THREE-PHASE SYSTEM.

On questions being invited, Mr. Judge asked: About this three-phase system, will it be very costly, and how does the Company propose to meet the expense of the change?

The Chairman: Well, we have already met part of the expense this year.

Mr. Judge: Out of profits?

The Chairman: We shall not have to increase our capital. We have met it out of this year's budget. Of course you must remember that we were in the position of paying new machinery, and we took the opportunity of getting these three machines. The total expense for new machinery cannot be put down to a charge of the system only. In the course of events we should have had to buy new machinery any way. I should say the actual expense of changing over cannot be put down as capital expenditure, but as working expenditure. It will come to somewhere about Ten. 100,000 to Ten. 150,000. We shall have no difficulty in meeting this, since as you know we write off every year for depreciation Ten. 300,000.

Mr. Nordmann expressed his thanks for the confidence reposed in him during his period of service as auditor, and for the free pass.

The meeting then concluded with the handing to each of those present of a souvenir in the form of a steel paper weight, representing a section of the Company's tramway line.

LAW TANNIS.

Royal Japanese Cinematograph

To-Night! To-Night!!

A Siamese Elopement.

With vocal and instrumental accompaniment.

And other new and interesting films.

MISS TINA LATOUR changes her Programme on Saturdays, Sundays, and Wednesdays.

PADDY PRICES.

The supplies of Nonsam and Namsam paddy last week at the Bangkok market, yesterday, were estimated at 2,300 carans. Prices ranged from Ten. 125 to Ten. 147 per coyan.

The estimated arrivals of Namsam paddy yesterday amounted to 193 coyan, which sold at from Ten. 112 to Ten. 115 per coyan.

NEW ADVERTISEMENTS.

Auction Sale.

Enclosed with this notice from Messrs. E. C. McDonn & Son, The undersigned will sell by Public Auction on Thursday, the 5th March 1912, commencing at 3 p.m. at his Sale Room in No. 6 East opposite H.B. M.'s Legion a large number of Cinematograph films from different well-known makers, including M. Rex, Pathé Freres, in all 24,886 feet in length. The films comprise comedies, dramas, tragedies and several local scenes depicting life in Siam and French Indo-China. Delivery to be taken immediately after the sale against Cash.

For particulars refer to catalogue or apply to

TAN KENG WAH,
A. C. Manager of Auction.

Bangkok, 1st March 1912.

TO LET.

House suitable for a bachelor or small family in Hells Lane, off Rong Poch Yane, Apply A. T. Oja Bangkok Times. 28 2-12. 14 ins.

MONTHLY CROP REPORT.

FOR THE MONTH OF JANUARY 1912

(R. S. 130.)

PADDY.

Month's Krasay Top. The harvesting and threshing of paddy continues in all parts of Monthan Krasay Top. Up to the present 37,190 rat has been harvested in Muang Nonsam, 172,300 rat in Muang

แจ้งความโรงหนังญี่ปุ่น ฉายหนังท้องถิ่น ใน Bangkok Times มีนาคม 2454
(จากเรื่องจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

274 กระแสความนิยมนางสาวสุวรรณ ในฐานะหญิงไทยแท้เรื่องแรก

โรงหนังพัฒนาการและฮ่องกง ในแง่ความภาษาอังกฤษระบุชื่อหนังว่า Leper Asylum Chiangmai (Dramatic film) แต่หนังเรื่องนี้ไม่ได้รับการกล่าวขวัญแต่อย่างใดเลย อาจจะเป็นเพราะจัดฉายเพียงวันเดียว และไม่เคยมีข่าวการสร้างมาก่อน และถึงแม้จะเป็นการแสดง แต่ถ่ายทำจากสถานที่จริง ใช้ผู้ป่วยจริงแสดงเป็นตัวเอง มิได้ใช้นักแสดง ตัวอักษรบรรยายคั่นภาพก็เป็นภาษาอังกฤษ จึงไม่มีใครเห็นว่าเป็นหนังไทย

ศักร์ที่ 3 เมษายน 2468 หนังสือพิมพ์ ข่าวภาพยนตร์ ในคอลัมน์ เบ็ดเตล็ดภาพยนตร์ โดยบรรณาธิการรายงานว่

นางสาวสุวรรณ นางเอกภาพยนตร์ไทย เชื่อว่าท่านคงยังไม่ลืมกันสนิท บัดนี้มีความยินดีที่จะช่วยบอกให้ท่านทราบว่า นาย ต. แจ็กชวณ ได้ให้ห้างเมืองนอกแห่งหนึ่งจัดทำ น้ำหอมตรา นางสาวสุวรรณ เปนพิเศษ เข้ามาจำหน่ายเป็นที่ระลึก กลิ่นหอมทนชายถูกขวดละบาทเดียวเท่านั้น เชิญถามซื้อที่นาย ต. แจ็กชวณ ร้านน้ำโรงหนัง บางลำภู

ข่าวนี้เป็นการบอกว่า นาย ต. แจ็กชวณ เป็นพ่อค้าและนักการตลาดที่สุุดคนหนึ่งของสยามในสมัยนั้น

แจ้งความขายน้ำหอม นางสาวสุวรรณ ของ ต. แจ็กชวณ จากหนังสือพิมพ์ ข่าวภาพยนตร์ พ.ศ. 2471 (จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

นางสาวสุวรรณ และ การสืบสายหนังไทย

กระแสนางสาวสุวรรณ ทำให้หนังสือพิมพ์ รายงานข่าวที่ว่าจะมีบริษัทป่าเต๊ะ แห่งฝรั่งเศสเข้ามาทำหนังไทยใช้คนไทยแสดง ตั้งแต่เดือนปลายเดือนมิถุนายน ได้มีข่าวต่อมาอีกครั้งสองครั้งแล้วเงียบหายไป อาจไม่ได้เข้ามาจริง หรือเข้ามาแล้วแต่ไม่ได้ทำหนังจริง

นอกจากนี้ยังมีข่าวลงในคอลัมน์ โลกภาพยนตร์ ในวารสาร ภาพยนตร์สยาม เล่ม 24 ปี 2 วันที่ 14 กันยายน 2466 ในคอลัมน์ กรงนกขุนทอง ลงข่าวว่า

ได้ทราบว่ามีสเตอร์ แมกซ์ เบเกอร์ ผู้จัดการฝ่ายภาคบูรพทิศ ของบริษัทยูไนเต็ดอาร์ทิสต์ คอปอเรชั่น กับคนสำคัญในการภาพยนตร์ ในสหปาลีรัฐอเมริกา ๔ คน คือ แมรี พิคฟอร์ด, ดักลาส แฟร์แบงส์, ซาลิ แชลิน กับ ดี. ดับบลิว. กริฟฟิธ. กำลังเดินทางมาทางภาคบูรพทิศ เพื่อจัดทำภาพยนตร์บ้าง กะไว้ว่าจะมาทำที่กรุงเทพฯด้วย

เจ็ดเดือนเศษผ่านไป คอลัมน์ โลกภาพยนตร์ ในวารสารดังกล่าว เล่ม 8 ปี 3 วันที่ 23 พฤษภาคม 2467 มีรายงานข่าวสืบหน้าอีกว่า

แมรี ปิคฟอร์ด กับ ดักลาส แฟร์แบงส์ จะมาเมืองไทย

ดูเหมือนภาพยนตร์สยามได้เคยลงข่าวมาครั้งหนึ่งแล้วว่า
เวลานี้ แมรี ปิคฟอร์ด กับ ดักลาส แฟร์แบงส์ สามีของหล่อนกำลัง
ออกเดินทางเที่ยวรอบโลก บัดนี้ได้ทราบข่าว ดาราภาพยนตร์ตัวลือ
ทั้งสองนี้ จะได้แวะมาเยี่ยมกรุงเทพฯ ในราวเดือนพฤศจิกายนนี้ด้วย
และจะพักอยู่ราว ๑ สัปดาห์ หวังว่าพวกนักดูภาพยนตร์เมืองเรา
คงจะมีความพอใจ ที่จะได้เห็นตัวจริงของคนทั้งสองนี้ แลคงจะพากัน
ไปแสดงความยินดีต้อนรับ เช่นเดียวกับนักดูภาพยนตร์ประเทศอื่น ๆ
ที่เขาทั้งสองเคยผ่านมาแล้ว

แต่ไม่ปรากฏว่าดาราดังทั้งสองได้เข้ามาเยือนสยามในปีนั้น (ดักลาส
แฟร์แบงส์ เข้ามาสยามจริงในปี 2473 ในฐานะพระราชาคันตุกะ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เพื่อทำภาพยนตร์เสียงเรื่องแรกของเขาส่วนหนึ่งในสยาม คือเรื่อง
Around the World in 80 Minutes)

จนกระทั่ง ปี 2471 จึงมีหนังเรื่อง Chang หรือ ช่าง ของบริษัท Famous
Lasky แห่งฮอลลีวูดเข้ามาฉายในสยาม หนังเรื่องนี้ผู้สร้างฝรั่งสองคนคือ Ernest
B. Schoedsack กับ Merian C. Cooper เข้ามาถ่ายทำในสยาม ตลอดทั้งเรื่อง
ใช้ผู้แสดงคนไทยทางภาคเหนือ ถ่ายทำเงียบ ๆ ระหว่างปี 2469-2470 หนังนี้บริษัท
พาราเมทน์นำออกจัดฉายทั่วโลกในปี 2470 ได้รับความสนใจจากแฟนภาพยนตร์
ทั่วโลก และเมื่อเข้ามาสยาม ปรากฏว่าแฟนหนังในสยามตื่นตื่นกับเรื่องช่าง ไม่แพ้
นางสาวสุวรรณ แต่น่าสนใจว่า หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวและแจ้งความโฆษณา
ทั้งหลาย ไม่ระบุเลยว่า ช่าง เป็นหนังไทย มีแต่หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ลงบทความ
ตัดพ้อว่า เราคนไทยไม่รู้จักทำ แต่ปล่อยให้ฝรั่งมาล้างเอาของดีไปขายชาวโลก

เหตุผลสำคัญที่เวลานั้น ไม่มีใครนับถือ ช่าง เป็นหนังไทย ทั้ง ๆ ที่การเกิดขึ้น
ก็ไม่ต่างจากนางสาวสุวรรณ อาจจะเป็นเพราะในปี 2471 นั้น ชาวสยามได้รู้จักสร้าง
หนังไทยด้วยตนเองแล้ว นับจากปี 2470 เป็นต้นมา ได้เกิดคณะหรือบริษัทสร้าง

หนังไทยขึ้นเอง และในวาระแรกได้เกิดขึ้นเกือบพร้อมกันสองคณะหรือบริษัท คือ บริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทย และกรุงเทพภาพยนตร์บริษัท แล้วแข่งขันว่าใครจะสร้างหนังไทยเรื่องแรกออกมาได้ก่อนกัน สุดท้ายบริษัทที่เกิดหลัง คือกรุงเทพภาพยนตร์บริษัท สร้าง โชคสองชั้น ออกมาฉายได้ก่อนเรื่อง ไม่คิดเลย ของบริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทย เมื่อคนไทยทำหนังไทยได้เองแล้ว จึงไม่ตื่นเต้นที่ฝรั่งมาทำหนังไทยอีก แต่แปลกที่ครั้งนี้ไม่เรียก ช่าง ว่าหนังไทย

คนไทยที่สร้าง โชคสองชั้น และ ไม่คิดเลย ทั้งสองคณะ ล้วนเคยเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับนายแมกเร เมื่อมาสร้าง นางสาวสุวรรณ กล่าวคือ พี่น้องสุวัตที่สร้าง โชคสองชั้น เป็นผู้บริหารสยามนิรามัยภาพยนตร์บริษัท และเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ *สยามราษฎร์* ซึ่งนายแมกเร เคยลงแจ้งความรับสมัครนางเอกหนัง และใช้สำนักงาน *สยามราษฎร์* เป็นที่รับสมัคร ส่วน ไม่คิดเลย มีผู้ถ่ายภาพยนตร์และผู้กำกับ คือ ขุนปฎิภาคพิมพ์ลิขิต (เปล่ง ไตรปิ่น) อดีตหัวหน้าช่างถ่ายหนังของกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าว กรมรถไฟแผ่นดิน ซึ่งได้ร่วมงานถ่ายหนังข่าวกับคณะของนายแมกเรโดยตรง และอย่างน้อยคณะคนไทยที่ทำหนังไทยขึ้นเองทั้งสองรายนี้ ย่อมต้องได้ดูและเรียนรู้ต้นตอหนังไทยจากนางสาวสุวรรณแน่นอน

คนไทยยังไม่เคยทำหนังเรื่องยาว (feature) เราทำแต่หนังข่าว หนังบันทึกเหตุการณ์ และเวลานั้นยังไม่มีใครคิดจะทำหนังเรื่องยาว เคยมีแฟนภาพยนตร์ผู้อ่านวารสาร *ภาพยนตร์สยาม* เคยเขียนไปถามสยามภาพยนตร์บริษัทว่า คิดจะทำโรงถ่ายหนัง สร้างหนังไทยบ้างไหม ผู้ตอบปัญหาตอบว่าเรายังไม่พร้อม และเมื่อทำมาแล้วมีกอบปีเดียว ไว้ฉายเฉพาะให้คนไทยดู เห็นจะไม่คุ้มทุน ดังนั้นการที่จู่ ๆ มีฝรั่งเข้ามาทำหนังไทยเรื่องยาว จึงเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบให้คนไทยกล้าเดินตามได้

ท้ายสุด แต่มิใช่เล็กน้อยที่สุด ก็คือ ผู้แสดงคนหนึ่งของ โชคสองชั้น คือ หลวงภรตกรรมโกศล ตัวโง่งสำคัญจาก นางสาวสุวรรณ ได้มาแสดงเป็น นายวิง ธงสี ตัวโง่งเอกใน โชคสองชั้น คุณหลวงเป็นผู้แสดงต้นสกุลหนังไทยที่สืบสกุลหนังไทยโดยแสดงเป็นตัวโง่งอาชีพในวงการหนังไทยสืบต่อไปอย่างยาวนาน จนวาระสุดท้ายของชีวิตเมื่อปี 2528

นับจากนั้นมา นางสาวสุวรรณ ตั้งอยู่หรือถูกสถาปนาอยู่ในฐานะหนังไทย เรื่องแรกสืบมา เมื่อใครจะเขียนถึงความเป็นมาหรือประวัติศาสตร์หนังไทย ก็ต้องยกให้นางสาวสุวรรณเป็นหนังไทยเรื่องแรกทั้งนั้น ส่วนโชคสองชั้น ซึ่งคนไทยสร้างเองนั้น ก็มักต้องอธิบายว่าเป็นหนังไทยที่คนไทยสร้างเองเรื่องแรกบ้าง หนังไทยแท้เรื่องแรกบ้าง

ผู้เขียนเอง เมื่อเริ่มค้นคว้าเก็บข้อมูลเพื่อที่จะเขียนประวัติศาสตร์หนังไทย ตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา ก็นับถือตามคนเก่า ๆ ว่า นางสาวสุวรรณ คือหนังไทยเรื่องแรก และเมื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดและเป็นไปของภาพยนตร์ในสยามและประเทศไทย จากการค้นหนังสือพิมพ์เก่าที่หอสมุดแห่งชาติ เอกสารจดหมายเหตุที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และการออกสัมภาษณ์บุคคลในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ที่ยังมีชีวิตในเวลานั้น ได้มากพอสมควรที่จะลงมือเขียนแล้ว ก็พบว่า เราไม่สามารถจะเขียนประวัติศาสตร์หนังไทย โดยเฉพาะเมื่อจะเขียนถึงตัวหนังเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ถ้าเราไม่ได้ดูหนังเหล่านั้น ผู้เขียนรู้สึกเศร้าใจที่รู้ว่าต่างประเทศเขามีหน่วยงานเก็บรักษาภาพยนตร์ของเขา ที่เรียกว่า film archive ซึ่งประเทศไทยไม่มีใจหนึ่งคิดว่าเดี๋ยวสักวันเขาก็คงมี แต่อีกใจคิดว่าเมื่อไรไม่รู้ คงตายเปล่าเสียก่อนอย่างกระนั้นเลย วันหนึ่งในเดือนสิงหาคม ปี 2524 ผู้เขียนจึงตัดสินใจว่าเราควรจะตามหาฟิล์มนางสาวสุวรรณก่อนอื่นเลย เพราะเป็นหนังไทยเรื่องแรก และสถานที่แรกที่จะไปตามหาก็คือ การรถไฟแห่งประเทศไทย

การสืบหา นางสาวสุวรรณ ที่หายไป

เริ่มต้นการตามหาฟิล์มนางสาวสุวรรณ คือ การไปสืบหาที่การรถไฟแห่งประเทศไทย ที่สถานีรถไฟกรุงเทพฯ หัวลำโพง หลังจากไปสอบถามตามกองงานต่าง ๆ อยู่สองสามหน่วย เพราะไม่มีใครรู้ แต่เขาก็กังเมตตาดำเนินให้ไปถามที่โน้นทีนี่ทีในเวลาสองสามวัน ที่สุดก็พบฟิล์มภาพยนตร์เก่าที่ถูกเก็บตายอยู่ในตู้ไม้หลังหนึ่ง ที่อาคารเก่าซึ่งเคยเป็นสำนักงานโรงพิมพ์ของการรถไฟ ถนนรองเมือง ซอย 2 เป็นฟิล์มภาพยนตร์ของกองภาพยนตร์เผยแพร่ กรมรถไฟหลวง จำนวนราว 400-500 ม้วน แต่เมื่อตรวจดูอย่างหยาบ ๆ แล้ว พบว่าเป็นเศษฟิล์มที่เหลือจากการตัดต่อของภาพยนตร์ข่าวสารต่าง ๆ ของกองภาพยนตร์เผยแพร่ ในสมัยรัชกาลที่ 7 คือระหว่าง ปี 2469-2474 ไม่พบนางสาวสุวรรณ หรือแม้เพียงเศษชิ้นส่วนใด ๆ ของนางสาวสุวรรณเลย ในขณะที่พบเศษชิ้นส่วนของหนังไทยเรื่อง โขศสองชั้น ซึ่งเป็นหนังไทยที่คนไทยสร้างเองเมื่อปี 2470

เราทราบว่ามิฟิล์มนางสาวสุวรรณอยู่สองกอบปีในประเทศไทย กอบปีหนึ่งเป็นของกรมรถไฟหลวง อีกกอบปีเป็นของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เมื่อสืบที่การรถไฟไม่พบ ก็หมดปัญญาที่จะสืบของรัชกาลที่ 6 เคยคิดว่าจะสืบทางทายาทเจ้าพระยา

รามราชนพ หรือสืบที่ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล ที่เคยเป็นบ้านพักของท่านและ
เป็นฉากบ้านของนางสาวสุวรรณ แต่ไม่ได้ทำ

อย่างไรก็ดี การค้นพบฟิล์มเก่าที่การรถไฟในปี 2524 เป็นจุดตั้งต้นให้เกิด
การรณรงค์จัดตั้งหอภาพยนตร์แห่งชาติของประเทศไทยขึ้น และการตามหาฟิล์ม
นางสาวสุวรรณในฐานะหนังไทยเรื่องแรกยังคงดำเนินการต่อไป เพราะเห็นว่าถ้าหาก
หาพบก็จะช่วยจัดตั้งหอภาพยนตร์ได้สำเร็จเป็นจริง

เมื่อคิดว่าหมดหวังที่จะหากอปปีในเมืองไทยพบ จึงเริ่มมุ่งไปหาที่ต่างประเทศ
ขั้นต้นก็น่าจะต้องที่อเมริกา ปี 2524 สมัยที่ยังไม่มีอินเทอร์เน็ต อีเมลหรือแม้แต่
แฟกซ์ ต้องใช้วิธีเขียนจดหมายไปสืบถามตามที่ที่คิดว่าน่าจะมีตามส่วนเกี่ยวข้อง
ในเวลานั้นผู้เขียนคิดว่าได้พยายามหาประวัติของแมกเรจากหนังสือตำรับตำรา
ภาพยนตร์ คิดว่าเขาจะยังมีชีวิตอยู่ไหม ถ้ายังอยู่อายุก็น่าจะเกือบร้อยปีแล้ว ที่สุด
ก็พบว่าแมกเรเสียชีวิตตั้งแต่ปี 2487 ดังนั้นจึงต้องตามหาสถานที่เกี่ยวกับเขาที่ยังอยู่
ก่อน คือบริษัทยูนิเวอร์แซล ที่อเมริกา เพราะแมกเรเคยทำงานที่นั่นและเคยมีตำแหน่ง
ใหญ่โต แม้ว่าเรารู้ว่าเขาเข้ามาสยามและทำหน้าที่นางสาวสุวรรณด้วยทุนของเขาเอง
ในนามบริษัทอเมริกันโมชันพิกเจอร์ แต่ก็คิดว่าอย่างน้อยก็น่าจะยังมีอะไรเกี่ยวข้องกับ
ยูนิเวอร์แซล หรือแมกเรอาจจะเก็บฟิล์มไว้ที่นั่นก็ได้ จึงตกลงใจเขียนจดหมายไป
สอบถามดื้อ ๆ เวลาผ่านไปเป็นเดือน สองเดือน เงียบ ไม่ตอบ ก็ลองเขียนซ้ำไปอีกครึ่ง
เงียบอีก ไม่เป็นไร ผู้เขียนก็เขียนถามต่อไปที่อื่นบ้าง คือที่หอสมุดคองเกรส ซึ่งเขา
มีแผนภาพยนตร์ การกระจายเสียงและการบันทึกเสียง นี่เป็นแห่งแรกที่ตอบ
จดหมายกลับมา หลังจากรอนานราวสามเดือน (เริ่มรู้ว่าทำไมพวกบริษัทที่ทำการค้า
เขาไม่มีเวลามาตอบคำถามแบบนี้ เพราะเขาเป็นองค์กรแสวงหากำไร ไม่ใช่องค์กร
บริการสาธารณะ) ผู้ที่ตอบจดหมายมาคือ พอล ซี. สเปห์ร์ (Paul C. Spehr) รักษาการ
ผู้ช่วยหัวหน้าแผนก เขาแจ้งมาว่าไม่มีนางสาวสุวรรณ ไม่เคยได้ยิน ไม่มีชื่อนี้อยู่ใน
สารบบของเขา แม้แต่แมกเรก็มีข้อมูลน้อยจนเขาก็แปลกใจ แต่สปิริตของคนทำงาน
อยู่กับการอนุรักษ์ภาพยนตร์และการเก็บข้อมูล เขาจึงช่วยส่งเอกสารการสอบถาม
ของเรากระจายไปยังหน่วยงานทำนองเดียวกันนี้อื่น ๆ ซึ่งมีหลายแห่งในอเมริกา
ได้แก่หอภาพยนตร์ในมหาวิทยาลัยและองค์กรรัฐ บ้านหรือพิพิธภัณฑ์จอร์จ อีสต์แมน

THAILAND

When the camera was king

by Dome Sukvong

THE story of the cinema in Thailand began eighty-five years ago when S.G. Marchovsky brought some reels of "Lumière" films and showed them in Bangkok on 10 June 1897. Thailand's first film was made in 1900 by the younger brother of King Rama V, and the year 1927 saw the start of the feature film industry in Thailand. Since then more than 100,000 kilometres of film and some 3,000 feature films have been produced in Thailand.

We can be almost sure that more than half the footage of these films made in or brought into Thailand has been lost forever, while the other half is scattered in private collections, in forgotten corners of attics, garages, store-rooms and old movie theatres, with termites and rats as their only custodians.

In 1980, I started to gather all the available data concerning Thai films and in one year I had amassed enough data about most of the films made in Thailand, or made by Thai

nationals, between 1897 and 1945 to be able to start looking for the films themselves.

In 1981, when this search started, I came across 50,000 feet (15,200 metres) of film in a very old railway go-down (warehouse). This footage had been shot by the State Railways of Thailand between 1922 and 1945. The originals were all black and white negatives made of nitrate film. At least half of this footage may not be in a condition to be salvaged.

Hoping somehow to salvage the other half, I contacted the officials of the National Archive and asked them to approach the State Railways and have the film transferred to the Archive so that it could be salvaged and preserved. All the State Railway films are now kept in the Thai National Archive.

Since then we have been able to locate at least ten more sources of old films. Some of them had been lying forgotten for at least half a century. One interesting and important discovery came from a lady who happened to read a newspaper heading about my discovery of the State Railway films. She found forty reels of old films in a store-room

in her house. Later she contacted me and we immediately recovered the films only to find that the 35mm black and white nitrate prints were in bad condition.

These films were originally the personal effects of the late King Rama VII (1926-1935) who was known to enjoy movies and filmmaking. The films had come into the possession of her father who had at one time been a member of the King's palace staff.

Together we found forty reels of film each some 1,000 to 1,500 (300 to 450 metres) feet in length. Among them were films of the King's personal and State activities, such as royal ceremonies and his trips in the South-East Asian Peninsula, to Europe and to the United States of America. The films in this category were made by film companies of the countries he was visiting. The visit to the United States, for example, was filmed by Paramount Pictures. There were also a number of films made personally by the King while visiting Japan, as well as some Hollywood silent features starring Douglas Fairbanks, the King's favourite film star.

The most exciting discovery was that of two reels of film with a sound track made in the year in which the 150th anniversary of the founding of Bangkok was celebrated. The film was made in 1932 by the Srirung Sound Film Company, a famous early Thai film production firm and the first in Thailand to produce sound films. The Srirung Company played a great pioneering role in starting up the popular film industry in Thailand, but during the inter-war years, after rising to a peak, business declined and the Company closed down just after the Second World War. These two reels are

DOMESUKVONG, of Thailand, is a founder of the Old Films Preservation Project launched at Thailand's Institute of Technology and Vocational Education.

A Handful of Rice, one of Thailand's earliest films, was made in 1939 by a Swedish production team and a Hungarian director who had been invited to shoot a film in the country by a Thai prince. The story of a young peasant couple, it was set in a mountainous forested region of northern Thailand. Local people acted in the film which won a prize at the 1939 Venice Film Festival. Both a work of fiction and a valuable anthropological document about a traditional way of life, A Handful of Rice was preserved in the Swedish National Archives and was recently presented by Sweden to the Thai authorities.

บทความตีพิมพ์ในวารสาร Courier ของยูเนสโก เดือน สิงหาคม 2527 ซึ่งตีพิมพ์ฉบับภาษาไทย
ระบุถึงการตามหา นางสาวสุวรรณ ของประเทศไทย

หอภาพยนตร์ของสมิธโซเนียน พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่แห่งนิวยอร์ก เป็นต้น ซึ่งคนของหน่วยงานเหล่านั้นก็ช่วยส่งต่อกันไปอีกราวกับจดหมายลูกโซ่ วันหนึ่งมีคนไทยใครสักคนหนึ่งบอกผู้เขียนว่านานมาแล้วเขาเคยเห็นบางฉากของนางสาวสุวรรณอยู่ในรายการทีวีโซวของวอลท์ ดิสนีย์ ผู้เขียนก็เขียนไปถามบริษัทวอลท์ ดิสนีย์ ที่อเมริกา คราวนี้เขาตอบมา ความว่าไม่รู้จักและไม่มีนางสาวสุวรรณ มีแต่ภาพเมืองไทยเป็นหนังสือที่ดิสนีย์เคยถ่ายทำเอง

อานิสงส์ของการตามหานางสาวสุวรรณ ทำให้ผู้เขียนได้เข้าไปอยู่ในการแผ่รังสีของหอภาพยนตร์โลก เมื่อได้รับเชิญไปสังเกตการณ์การประชุมใหญ่ประจำปีของสมาพันธ์หอภาพยนตร์ระหว่างประเทศ ที่หอภาพยนตร์แห่งสวีเดน เมื่อปี 2526 ซึ่งพอดีกับในจังหวะเวลานั้น ผู้เขียนเปลี่ยนเป้าหมายการสืบค้นหาหนังเพื่อรณรงค์จัดตั้งหอภาพยนตร์ของไทย จากนางสาวสุวรรณ เป็นหนังที่มีผู้ถ่าย รัชกาลที่ 5 เสด็จยุโรปปี 2440 ได้พบข้อมูลและได้ฟิล์มหนังนั้นมาจากหอภาพยนตร์แห่งสวีเดน และหอภาพยนตร์แห่งชาติ ฝรั่งเศส เป็นผลให้การรณรงค์จัดตั้งหอภาพยนตร์แห่งชาติ สำเร็จในปี 2527

จากนั้น หอภาพยนตร์แห่งชาติ ก็ทำภารกิจค้นหาและตามหาหนังไทยและหนังใด ๆ เกี่ยวกับไทยเป็นการใหญ่ แต่การตามหานางสาวสุวรรณยังคงตั้งมั่นอยู่ ผู้เขียนมีโอกาสป่วมประชุมใหญ่สมาพันธ์หอภาพยนตร์ระหว่างชาติ ที่นิวยอร์กพร้อมกับคุณเพ็ญพรรณ เจริญพร หัวหน้าหอภาพยนตร์แห่งชาติ ปี 2528 ได้ถือโอกาสไปสืบค้นข้อมูลเองที่แผนกภาพยนตร์ หอสมุดคอนเกรส วอชิงตัน ได้พบพอล สแพร์ และแพทริก ลอกนี (Patrick Loughney) เจ้าหน้าที่ในแผนกนั้น ไม่ได้ข้อมูลเงื่อนงำอะไรเพิ่มมากนัก แต่ลอกนีแนะนำให้เราลงแจ้งความโฆษณาตามหาหนังนี้ในวารสารของพวกเขาสะสมหนัง เช่น The Big Reel ซึ่งมีวงการนี้ในอเมริกา เขาคิดว่าเผื่ออาจจะเจอนางสาวสุวรรณอยู่กับนักสะสมหนังอิสระสักคนหนึ่งก็ได้ แต่ผู้เขียนไม่มีสตางค์ลงแจ้งความ แม้อต่อมาหอภาพยนตร์มีสตางค์บ้างแล้ว เราก็ไม่เคยลองทำสิ่งนี้เลย ครั้งนั้นผู้เขียนยังได้ไปค้นต่อ ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ วอชิงตันและที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นิวยอร์ก ได้รับการช่วยเหลืออย่างดีจากเจ้าหน้าที่ของเขา แต่ก็ไม่พบความหวังว่าจะเจอฟิล์มเลย ได้เพียงข้อมูลและภาพถ่ายเกี่ยวกับแมกเรมาเพียง

เล็กน้อย แมกเรซังเป็นคนที่ทำหน้าที่ซึ่งเคยมีผลงานสำคัญและมีบทบาทบุกเบิกเทคนิคการถ่ายภาพหลายอย่าง แต่ทำไมเขาจึงถูกลืม

ช่วงนั้นผู้เขียนจึงเกิดความคิดอีกอย่างหนึ่งในการตามหานางสาวสุวรรณว่าเราควรต้องตามหาคนที่ใกล้ชิดแมกเร เช่น ภรรยาและลูก หรือญาติพี่น้องหรือทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้คือคณะของแมกเรที่มาสยามในครั้งนั้น ยังมีใครมีชีวิตอยู่บ้างไหม ซึ่งถ้ามีอยู่ก็คงอายุเก้าสิบปีขึ้นไปแล้ว หรือไม่ก็ทายาทของคนเหล่านั้น ดังนั้นขณะที่อยู่ที่นิวยอร์กในปี 2528 ผู้เขียนได้ลองเปิดสมุดโทรศัพท์ดูเพื่อหาคนที่นามสกุลแมกเร ซึ่งพบว่ามีอยู่หลายสิบคนที่เดียว ได้ลองหมุนโทรศัพท์ไปติดต่อดู เขารับโทรศัพท์ แต่พบว่าไม่ได้ผล ผู้รับสายมักปฏิเสธไว้ก่อน และผู้เขียนก็มักตื่นไม่สามารถใช้ภาษาได้คล่องพอจะเจรจาได้ถนัด

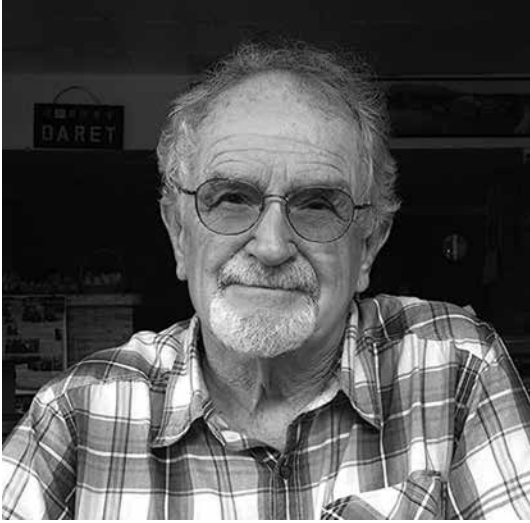
ระหว่างทำงานบุกเบิกหอภาพยนตร์สองสามปีแรก แม้จะมีงานประจำวันมากมาย แต่การตามหานางสาวสุวรรณยังอยู่ในหัวของเราเสมอ หอภาพยนตร์เริ่มได้ต้อนรับแขกจากต่างประเทศมาเยือนบ้างแล้ว คนจากหอภาพยนตร์ประเทศต่าง ๆ บ้าง พวกจัดเทศกาลหนังมาหาหนังบ้าง นักวิชาการและนักศึกษาที่มาขอค้นคว้าเกี่ยวกับหนังไทยบ้าง ถ้าเป็นใครที่ผู้เขียนเห็นว่าเขาน่าจะช่วยตามหานางสาวสุวรรณได้ ก็มักจะฉวยโอกาสออกปากฝากให้ช่วย มีอยู่คนหนึ่ง คือ อาจารย์เคน (Ken Winkler) ชาวอเมริกัน เขาเคยเป็นอาจารย์สอนผู้เขียนที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ เมื่อสิบปีก่อนโน้น ปี 2528 เช่นกัน อาจารย์เคนซึ่งกลับไปเป็นอาจารย์อยู่ที่บ้านเขาที่ซานตามอนิกา ลอสแอนเจลิส คาลิฟอร์เนีย หลายปีแล้ว ได้กลับมาเที่ยวเมืองไทย อาจารย์แวะมาหาผู้เขียนที่หอภาพยนตร์ และคงจะรู้สึกประทับใจหรือไม่ก็สะเทือนใจสภาพการทำงานบุกเบิกหอภาพยนตร์ของเรา ผู้เขียนได้เล่าเรื่องการตามหานางสาวสุวรรณ แล้วเลยฝากให้อาจารย์ช่วยสืบหานางสาวสุวรรณต่อเมื่อกลับไปอเมริกา ปรากฏว่าอาจารย์เคนกลับไปทำหน้าที่ตามหานางสาวสุวรรณอย่างเอาการเอางาน เพราะบ้านอยู่แหล่งค้นหาค้นหาอยู่แล้ว อาจารย์ก็ได้เขียนจดหมายติดต่อไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาพยนตร์และคาดว่าน่าจะมีข้อมูลอะไรบ้างเกือบสิบแห่ง ซึ่งเกือบทั้งหมดตอบว่าไม่รู้จักหนังนางสาวสุวรรณ หน่วยงานเหล่านี้ได้แก่ กรมการศึกษาแห่งรัฐ (The State Education Department), มหาวิทยาลัยแห่งรัฐนิวยอร์ก, โรงถ่าย

ยูนิเวอร์แซล ลอสแอนเจลิส, พิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่แห่งนิวยอร์ก, หอภาพยนตร์
ปาซิฟิก เบิร์กลีย์, มีแห่งเดียวที่ไม่ตอบคือ อีสต์แมนแฮร์ส โรเชสเตอร์ ในบรรดา
คำตอบเหล่านี้ ไอลีน เบบ์เซอร์ (Eileen Bowser) หัวหน้าแผนกภาพยนตร์ของ
พิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่ นิวยอร์ก ได้บอกอาจารย์เคนว่า หอภาพยนตร์แทบ
ทั่วโลกที่เป็นสมาชิกสมาพันธ์หอภาพยนตร์นานาชาติต่างรู้ว่าหอภาพยนตร์ของไทย
พยายามสืบหาหนังที่สาบสูญเรื่องนี้อยู่

อาจารย์เคนยังได้ติดต่อพูดคุยโดยตรงกับผู้คนในลอสแอนเจลิสที่คิดว่าจะ
เกี่ยวข้องหรือช่วยได้จำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะการพยายามตามหาคนที่รู้จักแมกเร
และทายาท อาจารย์ได้พบและคุยกับบุคคลที่รู้จักแมกเรถึงสองคน คือ อัล ดอร์สกิน
(Al Dorskin) ซึ่งเคยเป็นผู้จัดการอาวุโสของบริษัทยูนิเวอร์แซล อีกคนหนึ่งคือ พอล
โคห์เนอร์ (Paul Kohner) ซึ่งเคยเป็นตัวแทนของบริษัทยูนิเวอร์แซลเช่นกัน ทั้งสอง
ไม่คิดว่าฟิล์มนางสาวสุวรรณจะยังอยู่ เว้นแต่หากจะมีการทำออปปีเป็น 16 มม.
ทั้งสองยังบอกว่าหลังจากแมกเรเสียชีวิต ภรรยาของแมกเรก็หายไป อาจารย์เคน
ไม่หมดความพยายาม เขาได้สืบหาบ้านที่แมกเรหรือครอบครัวเคยอยู่อาศัย โดย
ติดต่อค้นหาโดยตรงที่หอสมุดเทศบาลของนครลอสแอนเจลิส สามารถค้นหาเลขที่
บ้านที่แมกเรเคยอยู่ได้ เจ้าหน้าที่ของหอสมุดยังแนะนำให้อาจารย์เคนลงแจ้งความ
ตามหาหนังในวารสารภาพยนตร์สักหนึ่งหรือสองฉบับ และแนะนำให้จ้างนักสืบอาชีพ
ในการสืบหาครอบครัวหรือญาติของแมกเร เมื่ออาจารย์แจ้งเรื่องนี้มา ที่แรกผู้เขียน
นึกไม่ออกว่านักสืบจะช่วยให้จริงหรือ และมันต้องใช้เงินมากพอสมควร ซึ่งผู้เขียน
และแม้แต่หอภาพยนตร์แห่งชาติก็ไม่มีพอที่จะจ้าง อาจารย์เคนแนะนำว่าอาจจะต้อง
รณรงค์หาเงินบริจาคสนับสนุน ซึ่งน่าเสียดายและน่าตำหนิตัวเองที่ผู้เขียนไม่เชื่อและ
ไม่ได้ทำตามอาจารย์

ที่สุดอาจารย์เคนสรุปหลังจากพยายามสืบหานางสาวสุวรรณให้ผู้เขียนเป็น
แรมปีว่า ถ้าหากฟิล์มยังรอดชีวิตอยู่ ก็อาจจะถูกเก็บซ่อนอยู่ในบ้านใครสักคนหนึ่ง
โดยที่คนนั้นก็ไม่รู้ว่ามันมีคุณค่า ซึ่งหมายความว่าอาจจะไม่มีทางพบฟิล์มนั้นเลย นอกจาก
โชคชะตาแท้ ๆ

อาจารย์เคนหยุดการอาสาค้นหาหานางสาวสุวรรณให้ผู้เขียนในปลายปี 2529

บน : อาจารย์เคน วิงเคลอร์ ผู้อาสา
ตามหานางสาวสุวรรณในอเมริกา
(รูปจากอินเทอร์เน็ต)

ซ้าย : โทมัส ริชาร์ดสัน เมื่อครั้งมา
ค้นคว้าที่หอภาพยนตร์ ถนนเจ้าฟ้า
ปี 2536 เป็นผู้นำนางสาวสุวรรณ
ไปโคจรในจักรวาลออนไลน์

เพราะอาจารย์มีภาระงานสอนและการเขียนหนังสือซึ่งเป็นงานอย่างหนึ่งของท่าน แต่เรายังคงเขียนจดหมายติดต่อกันอยู่บ้างจนถึงปี 2533 ก็ขาดการติดต่อกันไป

การตามหานางสาวสุวรรณก็พลอยจางหายไป แต่แล้ววันหนึ่งในปี 2536 มีชายหนุ่มอเมริกันคนหนึ่ง ได้รับการแนะนำให้มาพบผู้เขียนที่หอภาพยนตร์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า ชื่อ โทมัส ริชาร์ดสัน (Thomas Richardson) เป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัยโอไฮโอ มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เขามาขอข้อมูลเกี่ยวกับหนังไทยซึ่งเขากำลังทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ผู้เขียนคุยกับเขาเรื่องการตามหานางสาวสุวรรณ และเผอิญชวนให้เขาเข้ามาในวงจรรนี้ถ้าสนใจ เขาสนใจความคิดสนุก ๆ ของผู้เขียนที่ว่าน่าจะทำหนังซ้อนหนังเกี่ยวกับเฮนรี แมกเร เข้ามาถ่ายนางสาวสุวรรณในสยาม

แล้วโทมัสก็กลับบ้านเมืองไป ผู้เขียนไม่ได้คิดว่าเขาจะทำอะไรกับการเสนอความคิดเรื่องทำหนังซ้อนการทำหนังนางสาวสุวรรณ

การตามหาครั้งสุดท้าย

ปี 2538 ซลิดา เอื้อบำรุงจิต ซึ่งจบวิชาภาพยนตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาเป็นอาสาสมัครช่วยทำงานที่หอภาพยนตร์แห่งชาติช่วงเวลาหนึ่ง แล้วไปเรียนต่อที่อเมริกา จะไปเรียนภาษาอังกฤษอยู่ที่ซานดิเอโก แคลิฟอร์เนีย ใกล้ฮอลลีวูด ผู้เขียนจึงถือโอกาสฝากให้ซลิดาทำภารกิจตามหานางสาวสุวรรณ มอบเอกสารต่าง ๆ เท่าที่มี โดยเฉพาะที่อาจารย์เคนปูทางไว้ให้แล้วพอสมควร ได้ย้าให้ซลิดาตามหาหลุมศพแมกเร เพราะคิดชื่อ ๆ ว่าเจอหลุมศพก็น่าจะเจอทายาทที่ต้องมาเยี่ยมเยียนกันบ้าง

ซลิดาไปเรียนและใช้เวลาว่างตามหานางสาวสุวรรณโดยตามรอยที่เราเคยตามกันบ้างแล้ว โดยเฉพาะได้รับไม้ต่อจากอาจารย์เคนโดยตรง ซึ่งอาจารย์ได้ข้อมูลตำบลและเลขที่บ้านและถนนในปีเวอลีฮิลส์ที่แมกเรเคยอยู่ โดยออกไปตระเวนหาจนเจอบ้านเก่าหลังหนึ่ง แต่เลขที่คลาดเคลื่อนเล็กน้อยกับที่ได้จากอาจารย์เคนไปเคาะประตูบ้านเพื่อพบกับลุงฝรั่งเจ้าของบ้านที่ออกมาตอบปฏิเสธแบบงุนงงและหวาดระแวงว่าไม่รู้ไม่เห็น จากนั้นซลิดาได้หาเวลาเดินทางไปนิวยอร์กและวอชิงตัน ได้ไปสืบค้นข้อมูลอีกครั้งที่หอสมุดคองเกรสและหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้พบข้อมูลประวัติการทำงานของแมกเรเพิ่มขึ้นพอสมควร พบสาแหรกของครอบครัวซึ่งแมกเรเกิดที่โตรอนโต คานาดา แล้วอพยพมาสหรัฐฯ พบเอกสารเกี่ยวกับการขอโอนสัญชาติของแมกเร และพบตำบลที่อยู่ของแมกเรซึ่งตรงกับบ้านที่เคยไปเคาะประตู จึงได้เขียนจดหมายไปถามเจ้าของบ้านอีกครั้ง แต่ไม่ได้รับการตอบ

ซลิดาไปที่หอจดหมายเหตุของเขตภูมิภาค ในนิวยอร์ก เพื่อสืบค้นประวัติของมาร์กาเร็ต (Margaret MacRae) ภรรยาของแมกเร และ เอลลา โอนีล (Ella O'Neill)

น้องภรรยาของแมกเร ซึ่งเป็นเลขานุการของแมกเรอยู่นานหลายปี และน่าจะรู้เรื่องนางสาวสุวรรณมากคนหนึ่ง ซลิดาได้ทำสิ่งที่อาจารย์เคนเคยแนะนำ คือการจ้างนักสืบอาชีพ ได้จ้างนักสืบหญิงผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นนักล่าตัวบวงศาตคณาญาติ ติดต่อกันทางโทรศัพท์และจดหมาย นักสืบสามารถสืบหาสุสานที่ฝังศพของแมกเรและลูกชายว่าอยู่ที่สุสาน ฟอเรสต์ ลอว์น (Forest Lawn) ที่ย่านเกเลนเดล ในลอสแอนเจลิส แต่ภรรยาของแมกเรไม่ได้อยู่ที่สุสานนี้ ซลิดาส่งเงินไปให้นักสืบห้าสิบลดอลลาร์เป็นการเริ่มต้น และกลับเมืองไทย ต่อมานักสืบส่งจดหมายมาอีกฉบับหนึ่ง แจ้งว่าเธอประสบอุบัติเหตุหล่นจากทางลาดคนพิการที่สำนักงานที่ซีบีเอส จากนั้นก็ไม่มีการติดต่อกลับมาอีก ซลิดาคิดว่าเธอคงสืบค้นอะไรไม่ได้เป็นชิ้นเป็นอันอีก

ปีต่อมา 2539 ซลิดากลับไปที่ลอสแอนเจลิสอีก เพื่อไปหาหลุมศพแมกเรตามลายแทงที่นักสืบให้มา ฟอเรสต์ ลอว์น เป็นสุสานอยู่บนเนินเขา ซลิดาต้องเดิน

ซลิดา เอื้อบำรุงจิต ผู้อาสารับไม้ตามหานางสาวสุวรรณผลัดสุดท้าย
กำลังตามหาหลุมศพแมกเรในฮอลลิวู้ด

หอบช้อดดอกไม้ขึ้นเนินสนามหญ้าอันสวยงามไปไกลเกือบกิโลเมตร และเกือบจะเป็นลม เมื่อไปพบว่าแมกเรมิได้ฝังร่างในดิน แต่เผาและเก็บเก้าอี้ไว้ในห้องบรรจุในผนังวิหารพร้อมกับบุตรที่เสียชีวิตไปก่อน ซลิดาไม่รู้ตัวว่าวันนั้นเป็นวันที่ 2 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันเดียวกับที่แมกเรสิ้นลมหายใจเมื่อ 52 ปีก่อนหน้าวันนั้น (2487) เขาจะรับรู้ใหม่ว่านางสาวคนหนึ่งจากอดีตประเทศสยามของนางสาวสุวรรณได้มาเยี่ยมเขา

ซลิดาพบว่าแมกเรซื้อช่องฮวงซุ้ยเก็บเก้าอี้กระดูกนั้นไว้ด้วยตัวเขาเอง จึงไม่มีญาติหรือทายาทต้องมาเกี่ยวข้องกับขี้กระดูกแล จึงเป็นอันว่าปิดประตูความเชื่อของผู้เขียนที่ว่าตามหาหลุมศพแล้วจะพบญาติ และดูเหมือนว่าการตามหานางสาวสุวรรณที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2524 จึงจบลงที่สุสานฟอเรสต์ ลอว์น ที่เกลนเดล ในปี 2539 พร้อมกับที่ซลิดาซึ่งหลังจากนั้นได้ไปเรียนวิชาภาพยนตร์ที่มหาวิทยาลัยอีสต์แองเกลีย ประเทศอังกฤษ เมื่อปี 2541 และได้้นำกรณีการตามหานางสาวสุวรรณไปทำ

บ้านพักแมกเร เสียชีวิตที่นี่
(ถ่ายโดย ซลิดา เอื้อบำรุงจิต)

วิทยานิพนธ์ เพื่อสำเร็จเป็นมหาบัณฑิตทางวิชาภาพยนตร์คนแรกของสยาม
ความสำเร็จของการค้นหา อาจไม่ใช้การเจอสิ่งที่หา

วิทยานิพนธ์ของชลิตา ได้สรุปการหายสาบสูญของ นางสาวสุวรรณ ไว้ให้คิด
และตามต่อจากการสันนิษฐานเหตุที่สูญหายและอาจจะเป็นช่องทางให้ตามหา
ต่อไป มี 4 ข้อดังนี้

1. *The film was confiscated by censors and has never been shown. This was already mentioned in Winkler's search but he did not follow up. There was also a document stating that "the execution film stopped (and later on never released) was taken by Henry MacRae, New York. The film was forbidden by the State Department upon request from H. S. M's. Foreign office at the time Dr. James was adviser."*

ภาพยนตร์ถูกยึดเอาไว้โดยการเซนเซอร์ และไม่เคยออกฉาย
กรณีนี้เคยได้รับการกล่าวถึงในการสืบหาโดยอาจารย์เคน แต่เขาไม่ได้
ติดตามประเด็นนี้ต่อ ยังมีเอกสารชิ้นหนึ่งระบุว่า "หนังถ่ายการประหาร
ชีวิตถูกระงับไว้ (และภายหลังก็ได้ฉาย) ถ่ายทำโดย เฮนรี
แมกเร, นิวยอร์ก. หนังถูกห้ามโดยกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ
โดยการร้องขอจากกระทรวงการต่างประเทศสยาม ในสมัยที่ ดร.เจมส์
เป็นที่ปรึกษา

2. *Chao Praya Ramrakob, who was King Vajiravudh's favorite. He was in charge of the Royal Household especially the Royal Entertainment Company. He was the one who released the film to Siam Niramai Company. He might have kept the film, but it is difficult to access his house since now it has become the Office of the Prime Minister.*

เจ้าพระยารามราฆพ ซึ่งเป็นคนสนิทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เขาเป็นผู้สำเร็จราชการมหาดเล็ก โดยเฉพาะเป็นผู้ดูแลกรมมหรสพ

หลวงด้วย เขาคือผู้ที่นำหนังไปฉายที่โรงในเครือสยามนิราลัย เขาอาจจะเป็นคนเก็บหนังนี้ไว้ แต่มันน่าจะยุ่งยากมากในการที่จะไปสืบหาในบ้านของเขา ซึ่งปัจจุบันเป็นทำเนียบรัฐบาล

3. *MacRae's sister in law, Ella O'Neill who had been his assistant for several years. She must know about MacRae's works. She was with MacRae until he died. She was also one of the writers of the Flash Gordon series, which MacRae produced. I would assume that she must know films quite well.*

เอลลา โอ'นีล น้องสะใภ้ของแมกเร ผู้ซึ่งเป็นผู้ช่วยของแมกเรอยู่นานหลายปี เธอน่าจะรู้เรื่องงานต่างๆ ของแมกเร เธออยู่กับแมกเรจนเขาตาย เธอยังเป็นคนเขียนบทหนังชุดต่อเนื่อง เรื่อง แฟลช กอร์ดอน ซึ่งแมกเรเป็นผู้กำกับการสร้าง ซลิตาคิดว่าเธอต้องรู้เรื่องภาพยนตร์ต่างๆ อย่างดี

4. *The film was fragmented into footage for some documentaries. There was an example of footage from a Thai silent film "Krai Dee Krai Dai," (None But the Brave, 1928) found in an American documentary film, I Am From Siam.*

หนังอาจจะถูกหั่นซอยออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อใช้เป็นฟุตเตจในหนังสือสารคดีอื่นๆ มีตัวอย่างที่พบฟุตเตจของหนังไทยเงียบเรื่อง "ใครดีใครได้" (None But the Brave, 1928) อยู่ในหนังสือสารคดีอเมริกันเรื่อง *I Am From Siam* (1930)

ขอขยายความเรื่อง การเซนเซอร์ในข้อแรก กรณีโรงงานฝิ่นของรัฐบาล เหตุเกิดกับภาพยนตร์อีกเรื่องหนึ่ง เป็นหนังสือสารคดีซึ่งผู้สร้างคือ นายโดแนลด์ ทอมป์สัน (Donald Thompson) จากฮอลลีวูด สหรัฐอเมริกา ได้เข้ามาสยามราวเดือนเมษายน 2469 ในรัชกาลที่ 7 แล้ว โดยได้รับความร่วมมือจากกรมรถไฟหลวงสนับสนุนการถ่ายทำ มีหลวงกลการเจนจิตซึ่งขณะนั้นเป็นหัวหน้าช่างถ่ายหนังของกรมรถไฟ

ได้ช่วยการถ่ายทำอย่างใกล้ชิด เมื่อถ่ายทำจบแล้วกรรมรถไฟหลวงได้จัดงานเลี้ยงส่ง นายทอมพ์สันที่โรงแรมวังพญาไท เมื่อคืนวันที่ 15 มิถุนายน ปิดท้ายด้วยการฉาย ภาพยนตร์ที่ทอมพ์สันถ่ายบางส่วนให้แขกชม หนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ และ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ฉบับวันที่ 16 มิถุนายน ได้ลงข่าวงานเลี้ยงนี้ แต่ กรุงเทพฯ เดลิเมต์ ปิดท้ายข่าวว่า

ข้อที่น่าสังเกตคือมีหนังที่ถ่ายโรงงานทำฝิ่นหลวงของรัฐบาล ที่สามเสน และโรงยาฝิ่นบางแห่งในกรุงเทพ ได้แต่หวังว่าสิ่งเหล่านี้จะไม่ตกไปอยู่ในมือของพวกคิวดคค เพราะมันจะเข้าทางพวกนี้ และจะไม่เป็นผลดีต่อสยามเลย

คิดว่าข่าวนี้เองทำให้สมเด็จพระสวสดีวัตตวิศิษฐ์ เจ้านายระดับสูงซึ่ง ทรงเคยเป็นอธิบดีศาลฎีกาและขณะนั้นน่าจะทรงเป็นอธิบดีกรมตำรวจ ได้ทรงปรึกษากับ นายแอล. บิสการ์ด (L. Bisgaard) ที่ปรึกษาชาวต่างชาติของสยามคนหนึ่ง ถึงเรื่องหนังที่ถ่ายโรงงานฝิ่นและโรงยาฝิ่น และคงจะทำความถึงครั้งที่มีการณีแมกเรถ่าย การประหารชีวิต มีหลักฐานนายบิสการ์ดเขียนจดหมายที่ระบุเป็นความลับทูล กรมพระสวสดีวัตตวิศิษฐ์ ลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2469 ดังนี้

L. BISGAARD
BANGKOK
June 23rd 1926

*His Royal Highness
Somdeth Krom Phar Savasti Vatanavisishta
Your Royal Highness,*

Referring to conversation regarding the film showing the Opium Factory etc., I have now found out that the execution film stopped (and later on never released) was

taken by Henry MacRae, New York. The film was forbidden by the State Department upon request from H.S.M's Foreign Office at the time Dr.James was adviser.

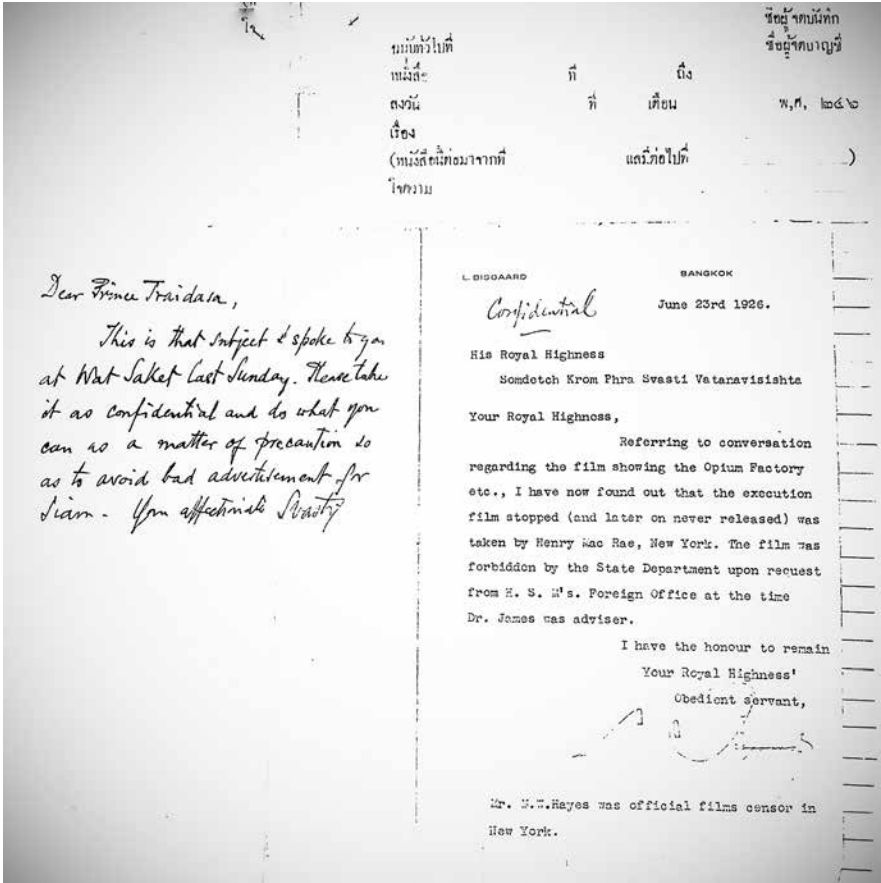
*I have the honour to remain
Your Royal Highness
Obedient servant,
(sign) Bisgaard*

Mr. M.W. Hayes was official film censor in New York.

กรณีหนังประหารชีวิต นายบิสการ์ดคงไปสืบค้นข้อมูลมา จึงกราบทูลได้ว่าหนังถูกห้ามฉาย โดยกระทรวงการต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา) โดยการร้องขอจากกระทรวงการต่างประเทศ (สยาม) ในสมัยที่ ดร. เอมส์ เป็นที่ปรึกษา

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงส่งจดหมายนี้และบันทึกด้วยลายพระหัตถ์ถึงหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ขอให้ทรงดำเนินการทางลับ เพื่อหลีกเลี่ยงการโฆษณาในทางเสียหายต่อสยาม ซึ่งหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ได้ดำเนินการและมีหนังสือทูลสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ มีความสรุปว่าทรงไปเฝ้ากรมหลวงกำแพงเพชรฯ เรื่องที่ให้นายทอมป์สันถ่ายภาพยนตร์โรงงานฝิ่นและโรงยาฝิ่นไป กรมหลวงกำแพงเพชรฯ ทรงรู้สึกว่พลาดไปแล้ว และทอมป์สันก็นำฟิล์มกลับไปอเมริกาแล้ว แต่จะทรงมีหนังสือไปขอร้องนายทอมป์สันมิให้นำภาพเหล่านี้ออกฉายโดยเร็ว อธิบายเหตุผลว่าทำไมไม่ควรฉาย ในส่วนท้ายของหนังสือหม่อมเจ้าไตรทศประพันธ์ ทรงกราบทูลถึงเรื่องหนังของแมเกร มีความดังนี้

ตามที่นายบิสการ์ดกล่าวว่า เมื่อครั้งนายแมเกรมาถ่ายหนังแสดงการประหารชีวิต กระทรวงการต่างประเทศได้ขอร้องกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน ให้ช่วยห้ามปรามไม่ให้ฉายให้คนดูนั้น เรื่องทางกระทรวงนี้ไม่ปรากฏเลย มีแต่เพียงให้ตรวจกันทางกรุงเทพฯ

จดหมายลับ บิสการ์ดี ที่ปรึกษาชาวต่างชาติ ถึง กรมพระสวัสดิวัดนุชา เรื่องการห้ามฉายหนัง
(จากจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

และสั่งให้ทำลายตอนประหารชีวิตเสีย อย่างไรก็ดี หม่อมฉันได้ปรึกษากับนายสะตีเวนส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศดูแล้ว นายสะตีเวนส์กล่าวว่า กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันจะจัดการห้ามปรามไม่ให้ฉายได้หรือไม่ได้ประการใด ก็ต้องสุดแล้วแต่ว่าเรื่องของหนังนั้นจะผิดกฎหมายอเมริกันเรื่องการฉายหนังหรือไม่ นาย

สะตีเวนส์เกรงว่า การฉายหนังว่าด้วยทำฝืนให้คนสูบในกรุงสยาม จะไม่เข้าอยู่ในจำพวกหนังที่ห้ามไม่ให้ฉายให้คนดู นายสะตีเวนส์เห็นว่า ในขั้นนี้ การที่กรมหลวงกำแพงเพชรฯจะทรงมีลายพระหัตถ์ไปร้องขออนายทอมสันไม่ให้ฉายนั้น เป็นการดีอยู่แล้ว ควรรอฟังดูก่อน เชื่อว่า นายทอมสันคงจะทำตาม

หนังสือนี้จึงเป็นหลักฐานว่า กระทรวงการต่างประเทศสยาม อาจมิได้มีหนังสือไปร้องขอกระทรวงการต่างประเทศอเมริกาให้ห้ามแมกเรฉายฉากการประหารชีวิต ดังที่อ้างกัน นอกจากนี้ในหนังสือนี้ที่ระบุว่าคณะกรรมการตรวจสั่งให้ทำลายตอนประหารชีวิตนั้น แสดงว่าที่แรกแมกเรใส่ฉากการประหารชีวิตนายกล้าหาญไว้จริง และยอมตัดออก แต่ในทางปฏิบัติ จะมีการทำลายฟิล์มปรินต์ฉายและเนกาติฟต้นฉบับจริงหรือไม่ และฉากการประหารชีวิตนายกล้าหาญนี้เป็นการจัดฉากแสดง แต่ตามที่ข่าวหนังสือพิมพ์ *สัมพันธ์ไทย* ลงว่าแมกเรถ่ายการประหารชีวิตอ้ายปุ่น นักโทษคดีฆ่าคนตายนั้น แท้จริงเป็นอย่างไร ได้ตัดต่อไว้ในหนังด้วยหรือไม่ หรือเก็บออกไป

มีข้อสังเกตว่า ทางกรไทยมีความเป็นห่วงเรื่องชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ของประเทศมากที่สุด ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องของความจริง แต่จะอายุ ไม่ต้องการให้โลกรู้กรณีแมกเรนี้ มีผลให้ทางการคิดร่างพระราชบัญญัติควบคุมภาพยนตร์ แต่ไม่ทันได้ประกาศใช้ จนขึ้นสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเห็นว่า มีคณะฝรั่งเข้ามาถ่ายหนังที่หัวหิน จึงให้รื้อฟื้นร่างพระราชบัญญัตินี้ จนประกาศใช้ได้ คือพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ซึ่งมีอายุยืนนานจนถึงปี 2551 จึงมีฉบับปัจจุบันใช้

นางสาวสุวรรณ ในโลกออนไลน์

ผู้เขียนไม่คาดคิดว่า จู๋ ๆ ในปี 2539 โทมัส ริชาร์ดสัน นักศึกษาแลกเปลี่ยน ซึ่งเวลานั้นไปอยู่ที่ซานฟรานซิสโก และทำงานในอุตสาหกรรมบันเทิงเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อะไรสักอย่าง เขาได้นำเสนอโครงการทำสารคดีในซีดีรอมเกี่ยวกับหนังนางสาวสุวรรณ ลงในเว็บไซต์ www.sirius.com/-tat/thaifilm/suwannaproj.html เพื่อรณรงค์หาทุนทำสารคดีดังกล่าว เวลานั้นเว็บไซต์ยังเป็นสิ่งใหม่ นี่น่าจะเป็นเว็บแรกในโลกที่มีข้อมูลหนังไทยในภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะข้อมูลนางสาวสุวรรณ ซึ่งมีผลทำให้คำว่า นางสาวสุวรรณ ซึ่งโทมัสใช้คำว่า Miss Suwanna of Siam แพร่กระจายไปอยู่ในฐานข้อมูลภาพยนตร์และเครื่องมือช่วยค้นต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตทั่วโลก

ปี 2540 แม้มีอินเทอร์เน็ตแล้ว และหอภาพยนตร์ของเราก็มีเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้มากกว่า 1 เครื่องแล้ว แต่ผู้เขียนยังได้รับจดหมายฉบับหนึ่งส่งทางไปรษณีย์มาจาก พอล สแพรร์ ซึ่งเกษียณจากหอสมุดคองเกรสแล้ว แต่ทำงานวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับหนังเก่าเป็นงานส่วนตัวอยู่ เขาส่งสำเนาเอกสารที่เขาได้รับทางอินเทอร์เน็ตนิวส์เล็เตอร์จากสมาคมนักจดหมายเหตุด้านภาพเคลื่อนไหว มาให้ผู้เขียน เป็นบทความเก่าในวารสารหนังประจำปี ค.ศ. 1924 (Film Yearbook 1924) ที่เขาส่งมาให้ เพราะเป็นบทความชื่อ “Picturesque and Unusual Siam” เขียน

โดย เฮนรี แมกเร เมื่อปี 1923 แสดงว่าเขียนหลังจากที่แมกเรเดินทางจากสยาม กลับไปอเมริกาในปีเดียวกันนั่นเอง นับเป็นเอกสารที่น่าตื่นเต้น เพราะเป็นครั้งแรกที่เราพบข้อเขียนที่กล่าวถึงหนัง นางสาวสุวรรณ นอกสยาม พุดตลก ๆ เมื่อก่อนเวลาเราถามชาวต่างชาติที่กำลังตามหาหนังเรื่อง นางสาวสุวรรณ ของแมกเร เราจะรู้สึก ว่าไม่มีใครเชื่อว่าหนังนั้นมีอยู่จริง นี่จึงเป็นหลักฐานชิ้นแรกที่ยืนยันต่อโลกว่า นางสาวสุวรรณ มีจริง

บัดนี้จึงได้เวลาที่เราจะกลับไปอ่านข้อเขียนโดยตรงของ เฮนรี แมกเร ซึ่งเขียนหลังจากทำ นางสาวสุวรรณ เสร็จไม่นาน

suwanna: an interactive project		thai film
<p>A Thai-US coproduction. The project was suggested to me by National Film Archive founder Dome Suksong in 1993. He told me of a lost film, a film for which he had been searching for over ten years. It was Miss Suwanna. He told me of Hollywood filmmakers who had come to tap the treasures of Siam. He told me of a King generous and excited by the new technology. He told me about the two lost copies of the film and the unlikely chances for finding others. Then he said that he would like me to make a documentary about it all--the film and the search for the film.</p>		 <p>home</p>
		
<p>the project Initially conceived as a documentary film--now the project has taken on the prospect of becoming interactive documentary multimedia. The first CD-ROM of its kind produced in Thailand.</p>		<p>thailand references</p> <p>.....</p> <p>titling: --from 1997 to the present insurance: --a growing index of Thai film responses links: --internal and external reference: evaluation: --help thailand.gov</p>
<p>focal points</p> <p>an attempt to find Miss Suwanna a documentary to place it firmly within history a reinterpretation of the story of Miss Suwanna by Thai filmmakers to reposition the film as something truly Thai</p>		
<p>the search the search for Suwanna has been on-going since before the founding of the National Film Archive.</p>		
<p>the fragments Some of Thailand's most famous filmmakers of the present will produce their own interpretations of the original Miss Suwanna scenarios.</p>		

หน้าจอ เพจ SUWANNA ; an interactive project ของโทมัส เมื่อปี 2536
ทำให้นางสาวสุวรรณแพร่ไปในอินเทอร์เน็ต
(รูปจากอินเทอร์เน็ต)

Picturesque and Unusual Siam

By Henry MacRae (1923)

Making the pictures in the South Seas, China, Japan, The Federation States, Singapore, and Siam, one meets with many very interesting and exciting experiences, which helps to offset the hardships, lack of food and pestilence, which one encounters in an endeavor to tell the truth in pictures, or secure the realistic both in scenery, background, custom, dress and action of foreigners.

It has been my experience in making foreign pictures that when the natives are told what they are supposed to do, and the action is intelligently explained through an interpreter, that they are being photographed. And when we allow them to put their action over in their own native way it certainly looks real on the screen.

While traveling through the south seas I ordered the captain to put in at the Island of Cebu, a very picturesque spot. Immediately on landing we secured a number of natives and began to shoot. The scenes called for some savage looking fellows who were supposed to be hidden in an old Moro Tower and as this particular tower was a remarkably fine specimen of the ancient Moro towers built to shelter the natives from the attack of the Moros, we all anticipate some very interesting stuff. But just about the time that everything was running along smoothly and the natives were warming up to the situation, a body of young 'students' as they called themselves came over in a very excited manner and with much gesticulation informed the interpreter that they objected to our photographing the natives who were only partly dressed. Yet we were using them almost just as we found them. We paid no attention to the

request but kept right on shooting, when presently there was a lot of commotion among the spectators and a portly looking native drove up in a cabrio, and ordered the interpreter to bring us all over to his Palace. This looked serious and off we went practically under guard. Arriving at the Palace which was rather unique the pompous gentleman proved to be the Governor of the island, and positively refused to allow us to operate on the island unless we dressed up the natives. His reason was that, as he explained it, the outside world looked on the islanders or natives as savages uncouth, undressed and barbaric, and if we made moving pictures of them and did not have them properly dressed, our pictures would be confirmation of the fact. We decided to dress up the natives and went on with the picture, and because we obeyed the Governor's request, we were wined and dined and made heroes of, on the Island of Cebu.

On the island of Jolo, (pronounced Holo) , the most southern island of the South seas, we were warned by one American secret service agent there not to go outside the city wall, as the Government would not be responsible for anything that happened to us if we attempted to go inland. This was rather serious as I was determined to get some good Moro stuff, and we soon exhausted all that was interesting in the city of Jolo. So I succeeded at last in persuading the agent to arrange for a trip inland where we could get the real savages in action. He consented after telling us the most harrowing tales of what happened to the last Americans who went inland. But after making him realize the importance of our mission he arranged through a native who could speak some English to secure a truck, the only one on the island, to take us in, and while we were talking a peculiar conveyance drove in through the city gate carrying some six or eight passengers, and sitting in front of this

vehicle was a savage looking fellow with a short barrelled shot gun and on the rear was another native with a rifle. Their official duty was to shoot to kill any savage Moro that looked or acted in any way suspicious. Our attention was called to this fact but we went in just the same, and met a great number of Moros, Among them being one big fellow named Chief Mawamaw. The chief was a big athletic looking fellow dressed to kill with all the colors of the rainbow, and carried in his sash a long Borang, (a sort of knife about two feet long with the blade tapering toward the handle) and with an edge like a razer. His trousers were almost skin tight and came down to his instep, with a row of small solid gold buttons which extended from the instep almost to the knee. His waist was a sort of middy blouse affair, and he wore a picturesque turban on the side of his black curly head. Almost all of the others were dressed in the same manner, all carrying the big borang.

We proceeded with the picture in which they all took part and seemed to enjoy it. All went well for the first half hour. Then we took a rest to watch a sort of marriage ceremony that a lot of the native women who were especially dressed for the occasion were performing. This did not seem to interest the men so they disappeared. When we started again I noticed that all the men were unarmed. I asked the interpreter the reason for this and he informed me that my men had bought all the borangs for a few pesos apiece to take home as souvenirs. I laughed to think of how easy it was to disarm the savage Moro. They treated us in a wonderful manner, we were invited to the Chief's home and met his eight wives, who, on our arrival, were all sitting around a large brass affair about the size of our ordinary wash tub, which was resting on the floor of the bamboo Palace. The brass bowl contained a concoction of fried bananas , rice, fish, shrimps, spices, fowl, fried in cocoanut oil. There

were a number of children who sat between the wives, all on the floor and they all held in their left hands a small brass urn which they would dip into the large brass bowl and bringing the urn out full of the savory concoction they would eat it with great enjoyment.

In Siam

His Majesty The King, is a graduate of Oxford, England, and believes he is a second Shakespeare, that is the Shakespeare of Siam. He spends a great amount of his time translating Shakespeare into Siamese and producing these dramas and comedies with his own people-actors from what they call the Royal Entertainment Company. These actors, both men and women, are adopted into the Royal Entertainment Company when they are children and have a life-long job. They receive a satisfactory salary and their expenses for living, and are all given titles, after they reach a certain age. I felt that His Majesty would be interested in moving pictures, and after considerable maneuvering I finally secure an audience which resulted in securing the entire company's assistance together with the free use of the King's 52 automobiles. His Majesty's 600 race horses, the free use of the navy, the Royal Palace, the railways, the rice mills, thousands of miles of rice fields, cocoon groves, klongs and Elephants, and white elephants at that. The white elephant of which we have heard so much, is on close inspection not even light colored; the only distinction being a number of white spots on their ears- and having white eyes. But they are a very sacred proposition with the King and the natives, and every white elephant discovered is the property of the King, and is given a special palace to live in with a number of attendants, and always has the association of a pure white monkey.

We managed to secure some very excellent scenes of the King in action and also his Prime Minister. The most interesting features of Bangkok, the capital of Siam, are its wonderful temples or watts as they are called. The temples cover about 30 acres of ground and are built of stone and brick, and decorated with gold leaf and inlaid with mother of pearl. A form of Siamese worship is to paste a piece of gold leaf on some part of the temple, even the outside of the wall that surrounds the watt. The native priests are peculiar looking fellows with shaved heads and dressed in long yellow cloaks. They are called priests of the Yellow Robe and are not allowed to keep any money that they may receive, longer than 24 hours.

The cremation is an interesting feature. The deceased is kept in the home for six or eight months in a sealed coffin and then cremated. The ceremony is a sort of Fourth of July in Siam. Everybody goes and they have a great time- regular picnic, with music, dancing, feasting, and a lot of noise to keep the evil spirits away from the dead.

When our picture was finished the King had it presented in his palace with his entire court in attendance. He was delighted with it, and as the titles were in English he showed his extreme cleverness in translating the titles into Siamese as the picture was being shown. The whole court greatly admired the picture and we were given a decoration. One of the interesting features of making a picture with the Royal actors was that they would become very serious in the work but if any counter attraction occurred they would all disappear. On one occasion I had a long scene all rehearsed and started to shoot. When the principal character actor was supposed to come into the scene he was nowhere in sight. I finally discovered that he was taking a bath.

One of the principal amusements is fighting fish, a specie of fish that fight to the death, and the natives bet thousands of Ticals (dollars) on the contest.

The women of Siam are rather a fine looking lot some of them very attractive and always very clean in dress and manner.

แปลเป็นไทย ดังนี้

สยามที่ชวนพิศและไม่ธรรมดา

โดน เฮนรี แมกเร

การไปทำภาพยนตร์ในแถบทะเลใต้, จีน, ญี่ปุ่น, สหพันธรัฐมลายู, สิงคโปร์ และสยาม จะได้รับประสบการณ์ที่น่าสนใจและน่าตื่นเต้นยิ่งนัก ซึ่งจะช่วยชดเชยกับความลำบากยากเข็ญ ความขาดแคลนอาหารการกินและโรคระบาด ซึ่งเราจะต้องเผชิญกับมัน ในความพยายามที่จะถ่ายทอดความจริงให้เห็นในภาพยนตร์ หรือเพื่อให้มั่นใจว่าเราจะได้ความจริงทั้งของเหตุการณ์ ภูมิหลัง ประเพณีการแต่งกาย และอากัปกริยาของคนต่างชาติ

ข้าพเจ้าเคยมีประสบการณ์ ในการไปถ่ายภาพยนตร์ในต่างประเทศ เมื่อเราบอกชาวพื้นเมืองว่า เราต้องการให้เขาทำอะไร ล่ามจะอธิบายการแสดงนั้นให้คนพื้นเมืองเข้าใจอย่างชาญฉลาด ทำให้พวกนั้นเข้าถึงจิตวิญญาณของสิ่งนั้นอย่างจริงจัง และจะผลลิมไปว่าแท้จริงพวกเขากำลังถูกถ่ายหนัง และเมื่อเราบอกให้เขาแสดงกันต่อไปจนจบตามปกติในชีวิตจริงของเขาเอง มันจะออกมาดูสมจริงอย่างยิ่งเมื่อปรากฏบนจอหนัง

ระหว่างเดินทางท่องเที่ยวไปในแถบทะเลใต้ ผมขอให้กับต้นแฉะที่เกาะเชบู ซึ่งเป็นจุดที่มีภูมิภาพที่น่าถ่ายภาพยนตร์ที่สุดแห่งหนึ่ง ทันทีที่ขึ้นฝั่ง เราหาคนพื้นเมืองได้จำนวนหนึ่ง และเริ่มต้นถ่ายทำ เป็นฉากที่ต้องใช้พวกคนที่ดูท่าทาง

เป็นพวกป่าเถื่อนดุร้าย ทำให้พวกเขาหลบซ่อนอยู่บนหอคอยเก่าแห่งหนึ่ง หอคอยนี้เป็นตัวอย่างที่เด่นชัดของบรรดาหอคอยโบราณที่คนพื้นเมืองสร้างขึ้นไว้ กำบังจากการโจมตีของพวกเขาเผ่าโมโร เราคาดว่าเราจะได้ภาพอะไรดี ๆ ในฉากนี้แน่ แต่ในขณะที่ทุกอย่างกำลังดำเนินไปด้วยดี พวกคนพื้นเมืองที่เข้าจากก็กำลังซักซ้อมกันได้ที่แล้ว จู ๆ ก็มีคณะบุคคลวัยหนุ่มกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเรียกตัวเองว่า “นักศึกษา” โผล่เข้ามาด้วยท่าทางตื่นเต้นเป็นอย่างยิ่ง พวกเขาบอกกล่าวด้วยอาการปรี๊ดว่า ขอคัดค้านการถ่ายทำภาพยนตร์ ที่ให้ชาวพื้นเมืองสวมผ้าผืนปกปิดร่างกายเพียงบางส่วนเช่นนี้ ทั้งที่จริง ๆ แล้ว เรากำลังถ่ายพวกเขาในสภาพการแต่งกายที่แทบจะเหมือนกับที่เราพบพวกเขาที่แรก เราจึงไม่สนใจใยดีคำคัดค้าน คงเดินหน้าถ่ายทำกันต่อไป ในท่ามกลางความอหังการของผู้ที่มุ่งดูกันอยู่รายรอบ และแล้วก็มีคนพื้นเมืองท่าทางดูภูมิฐานคนหนึ่ง ขับรถเปิดประทุนเข้ามา แล้วออกคำสั่งแก่ล่ามให้บอกพวกเราทั้งหมดให้ไปที่วังของเขา ดูท่าจะกลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมาจริง ๆ พวกเราต้องยอมไป โดยมีคนคอยควบคุมตัวไปจริง ๆ เมื่อไปถึงวัง ซึ่งดูค่อนข้างแปลกไม่เหมือนที่แห่งใด สุภาพบุรุษที่วางท่าทางโอ้อ่านั้น ปรากฏว่าเขาคือผู้ปกครองดูแลเกาะนี้ เขายืนยันว่าจะไม่อนุญาตให้เราถ่ายทำภาพยนตร์ในเกาะนี้ นอกเสียจากว่าเราจะจัดการแต่งเนื้อแต่งตัวอย่างมิดชิดให้พวกชาวพื้นเมืองที่เป็นตัวแสดงเสียก่อน เหตุผลที่เขาอธิบายก็คือ โลกภายนอกได้ดูหมิ่นชาวเกาะหรือคนพื้นเมืองที่นี้ว่า เป็นพวกคนป่าเถื่อน ดุร้าย ไม่นุ่งผ้า ไม่รู้จักการยะ ดังนั้นถ้าเราขึ้นถ่ายภาพยนตร์เกี่ยวกับพวกเขา และไม่ให้พวกเขาแต่งตัวให้เหมาะสม ภาพยนตร์ของเราจะยิ่งยืนยันความเข้าใจนั้น เราตกลงใจแต่งเนื้อแต่งตัวให้คนพื้นเมืองแล้ว ดำเนินการถ่ายทำต่อไปได้ และเพราะการที่เรายอมเชื่อฟังคำขอของผู้ปกครองเกาะ เราจึงได้ดื่มได้กินและยกให้เป็นวีรชนบนเกาะเชบู

บนเกาะโจโล (อ่านออกเสียงโฮโล) ซึ่งเป็นเกาะใต้สุดของทะเลใต้ เราได้รับการเตือนจากสายลับอเมริกันคนหนึ่งที่นี่ว่า จงอย่าออกไปนอกกำแพงเมือง เพราะรัฐบาลจะไม่รับผิดชอบต่ออะไรก็ตามที่เกิดขึ้นกับเรา หากเราพยายามเข้าไปส่วนในของเกาะ นี้เป็นเรื่องที่ออกจะหนักหนาสาหัสทีเดียว เพราะข้าพเจ้าตั้งใจจะหาเรื่องราวอะไรดี ๆ เกี่ยวกับพวกชาวเผ่าโมโรในเกาะนี้เสียด้วย และในไม่ช้าเราก็ถ่ายอะไรต่อมิอะไรที่น่าสนใจภายในเมืองของโจโลจนหมดสิ้น ในที่สุดข้าพเจ้า

ก็สามารถถล่มอสมายลับของเราให้จัดการเดินทางเข้าไปข้างในเกาะ ในที่ที่เราจะ
ถ่ายทำเหตุการณ์ความป่าเถื่อนจริง ๆ เขายอมตกลงหลังจากที่อุตสาหะเล่านิทานอัน
น่าสะพรึงกลัวที่สุดว่าได้เกิดอะไรขึ้นกับพวกอเมริกันคนละล่าสุดที่ขึ้นไปในเกาะ
แต่หลังจากที่ยืนยันให้เขาเห็นว่าภารกิจของเรานั้นสลักสำคัญขนาดไหน เขาก็
จัดการติดต่อหาคนพื้นเมืองคนหนึ่งซึ่งพูดภาษาอังกฤษได้ให้จัดหารถบรรทุก
มาได้คันหนึ่ง ซึ่งมันมีอยู่คันเดียวทั้งเกาะนี้ สำหรับขนพวกเราไป แต่ขณะที่เรากำลัง
สนทนากันอยู่นั่นเอง มียานรูปร่างพิกลคนหนึ่งเคลื่อนเข้ามาทางประตูเมือง บรรทุก
ผู้โดยสารมาสักหกหรือแปดคน คนหนึ่งที่นั่งอยู่ตอนหน้าพาหนะนี้ ดูท่าทางดูร้าย
ถือปืนพกสั้น ข้างหลังมีคนพื้นเมืองถือปืนเล็กยาวคนหนึ่ง หน้าที่ทางการของพวกนี้
คือ ยิงและฆ่าพวกโมโรที่ดูร้ายหน้าไหนก็ตามที่ดูน่าสงสัย เราสนใจเรื่องนี้ทันที แต่
ก็ได้เวลาที่จะต้องเข้าไปในเกาะพอดี และได้พบกับพวกโมโรจำนวนมาก ในจำนวนนี้
มีอยู่รายหนึ่ง ร่างกายใหญ่โต ชื่อ หัวหน้ามาวามา หัวหน้าแกเป็นคนร่างกำยำ
อย่างนักกีฬา แต่งตัวรุ่มร่ามด้วยผ้าสีรุ้งหลากสี ห้อยกระป๋องที่เรียกกันว่า โบแรง
(มีดชนิดหนึ่ง ยาวราวสองฟุต ใบมีดสอบลงไปทางด้านจับ) ไว้ที่ผ้าคาดเอว มีดนี้
มีคมคล้ายคมมีดโกน กางเกงที่เขาสวม เกือบจะแนบเนื้อและยาวลงไปจรดหลังทำ
ติดกระดุมทองเม็ดเล็ก ๆ เรียงเป็นแถวจากหลังเท้าขึ้นไปเกือบถึงเข่า ลำตัวสวมเสื้อ
ครึ่งท่อนแบบคอปกกะลาสี โปกผ้าสะอาดตาไว้ที่ข้างหัวหยิก ส่วนคนอื่น ๆ เกือบ
ทั้งหมดล้วนแต่งตัวไปทางเดียวกัน ทุกคนห้อยมีดโบแรงอันเชื่อง เราถ่ายหนังซึ่ง
ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างสนุกสนาน ทุกอย่างเดินไปด้วยดีในครึ่งชั่วโมงแรก แล้วเรา
หยุดพักเพื่อดูพิธีการแต่งงาน ซึ่งหญิงชาวพื้นเมืองพากันแต่งตัวเป็นพิเศษสำหรับ
งานนี้ แต่ดูเหมือนงานนี้มิได้เรียกร้องความสนใจจากพวกผู้ชายเลย เพราะพวกเขา
หายหน้าไปกันหมด ต่อมาเมื่อเราลงมือถ่ายทำกันอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า
พวกผู้ชายถูกปลดอาวุธกันหมดทุกคน ข้าพเจ้าถามล่ำมว่าเกิดอะไรขึ้น ล่ำมบอกว่า
คนของข้าพเจ้าเที่ยวขอซื้อโบแรงจากพวกนั้นด้ามละสองสามเปโซเพื่อติดมือ
กลับบ้านเป็นของที่ระลึก ข้าพเจ้าหัวเราะ นึกข่าวว่ามันช่างง่ายดายจริงหนอหากจะ
ปลดอาวุธพวกโมโรที่ดูร้ายเหล่านี้ พวกเขาปฏิบัติต่อเราอย่างดีพิเศษ เราได้รับเชิญ
ไปบ้านหัวหน้าเผ่า และได้พบกับภรรยาทั้งแปดนางของหัวหน้า ซึ่งเมื่อเราไปถึง
พวกเธอ ๆ กำลังนั่งล้อมวงชามอ่างทองเหลืองใบเชื่อง กะขนาดเท่าถังซักล้างทั่วไป

ของเรา ซึ่งอ่างนี้วางอยู่บนพื้นของวังที่สร้างด้วยไม้ไผ่ ซามอ่างนี้บรรจุอาหาร ซึ่งประกอบขึ้นจาก ก๋วยทอด ข้าว ปลา กุ้ง เครื่องเทศ เป็ด ไก่ ซึ่งปรุงด้วยน้ำมัน มะพร้าว มีเด็ก ๆ จำนวนหนึ่งนั่งป้อนอยู่กับพวกเมีย ๆ และทุกคนถือถ้วยทองเหลือง ในมือซ้าย คอยตักลงไปในซามอ่าง ติดของกินขึ้นมาเต็มถ้วย ซึ่งพวกเขาจะกินกันอย่างแสนเอร็ดอร่อย

ในสยาม

พระเจ้าแผ่นดิน ทรงสำเร็จการศึกษาจากออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ และ ทรงเชื่อว่าพระองค์ทรงเป็นเซคสเปียร์ที่ 2 คือเซคสเปียร์แห่งสยาม พระองค์ทรง ใช้เวลาเป็นอันมากไปในการแปลงานของเซคสเปียร์เป็นภาษาของชาวสยาม ทรง อำนวยการสร้างละครและหัตถกรรมจากบทละครเหล่านั้น โดยใช้คณะผู้แสดง ของพระองค์เอง ที่เรียกกันว่ากรรมพรสพลวง นักแสดงเหล่านี้ไม่ว่าชายหรือหญิง จะถูกรับตัวเข้ามาตั้งแต่ยังเด็ก ๆ และจะมีงานทำไปตลอดชีวิต พวกเขาจะได้รับ เงินเดือนที่พอใจ ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำรงชีพ จะได้รับซื้อประจำ ตำแหน่งหลังจากมีอายุการทำงานไปได้ระยะหนึ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกว่พระเจ้าแผ่นดิน คงจะทรงสนพระราชหฤทัยในภาพยนตร์ และหลังจากมีการตรวจพินิจพิจารณา อย่างถี่ถ้วนแล้ว ในที่สุดข้าพเจ้าก็ได้เข้าเฝ้า ซึ่งมีผลให้บริษัทของเราได้รับความ อุดหนุน ได้รับอนุญาตให้ใช้รถยนต์ 52 คันของพระเจ้าแผ่นดิน โดยไม่ต้องเสียเงิน ใช้ม้าแข่ง 600 ตัวของพระองค์ ใช้กองเรือ ใช้พระราชวังหลวง ใช้กรมรถไฟหลวง ใช้โรงสีข้าว ใช้ทุ่งน่านับพัน ๆ ไร่ สวนมะพร้าว คลองและข้าง รวมทั้งข้างเผือก อีกด้วย ข้างเผือกซึ่งเราเคยได้ยินได้ฟังกันมากมานั้น เท่าที่ได้สำรวจอย่างใกล้ชิด ที่แท้ไม่มีแม้แต่สีอ่อน ๆ ข้อแตกต่างเพียงอย่างเดียวของข้างเผือกกับข้างธรรมดา ก็คือ ข้างเผือกมีจุดขาว ๆ ที่หูของมัน และมีดวงตาสีขาวเท่านั้นเอง แต่ข้างนี้เป็นที่ เคารพนับถืออย่างยิ่งของพระเจ้าแผ่นดินและคนพื้นเมืองทั่วไป ข้างเผือกทุกตัวที่มี การค้นพบจะเป็นสมบัติของพระเจ้าแผ่นดิน และจะได้รับวังพิเศษให้อยู่อาศัย พร้อม ด้วยบริวารจำนวนหนึ่ง และมักจะมียิ่งเผือกบริสุทธิ์เป็นเพื่อน

เราจัดการจนได้ถ่ายทำจากอันวิเศษเกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดินและอัครมหาเสนาบดีของพระองค์ กับสิ่งที่น่าสนใจที่สุดของกรุงเทพฯ เมืองหลวงของสยาม คือบรรดาวัดวาอารามที่แสนงาม วัดเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นที่ราว 30 เอเคอร์ สร้างด้วยหินและอิฐ ตกแต่งประดับประดาด้วยทองคำเปลว และฝิ่งมุก ชาวสยามมีวิธียุชาด้วยการปิดแผ่นทองคำเปลวลงบนบางส่วนของวัด แม้แต่ที่ด้านนอกของกำแพงรอบวัด พระสงฆ์ชาวพื้นเมืองนี้ดูท่าทางแปลกพิกล ด้วยการโกนศีรษะโล้นและนุ่งห่มร่างด้วยผ้าเหลืองผืนยาวๆ พวกเขาได้รับการเรียกขานว่า นักบวชจิ๋วเหลือง พระไม่ได้รับอนุญาตให้ถือเงินซึ่งอาจได้รับมาไม่เกินกว่า 24 ชั่วโมง

การเผาศพเป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ศพจะถูกเก็บไว้ในบ้านเป็นเวลาหกถึงแปดเดือน ในโลงที่กรูอย่างมิดชิด หลังจากนั้นจึงทำการเผา งานเผาศพในสยามนับเป็นการใหญ่อย่างกับวันที่สี่กรกฎาคมของสยาม ทุกคนไปร่วมและสนุกเต็มที่ เป็นอย่างไปปิกนิก มีดนตรี มีระบำรำฟ้อน มีกินเลี้ยง มีเสียงประโคมเพื่อขับไล่พวกผีร้ายให้ห่างจากศพ

เมื่อภาพยนตร์ของเราสำเร็จลง พระเจ้าแผ่นดินโปรดให้จัดฉายทอดพระเนตรในพระราชวัง ท่ามกลางข้าราชการสำนักทั้งหมด พระองค์ทรงชื่นชอบภาพยนตร์นี้ และเนื่องจากตัวอักษรบรรยายเรื่องในภาพยนตร์เป็นภาษาอังกฤษ พระองค์จึงทรงสั่งแต่งพระอัจฉริยภาพสูงสุดด้วยการทรงแปลเป็นภาษาสยามพร้อมไปกับที่ภาพยนตร์กำลังฉาย ทั้งราชสำนักต่างพากันชื่นชมภาพยนตร์ และพวกเราได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เรื่องราวที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง ในการถ่ายทำภาพยนตร์กับบรรดาศิลปินหลวงก็คือ การที่คนพวกนี้จะตั้งอกตั้งใจทำงานมาก แต่ถ้าหากมีอะไรมาดึงดูดความสนใจละก็ พวกเขาก็สามารถหายหัวกันไปทั้งหมด มีอยู่คราวหนึ่ง ข้าพเจ้ากำลังจะถ่ายฉากใหญ่ฉากหนึ่ง ซึ่งได้เสียเวลาซักซ้อมกันอย่างยืดยาว พอจะเริ่มลงมือถ่าย ปรากฏว่าตัวแสดงสำคัญฝ่ายชายซึ่งจะต้องเข้าแสดงในฉากนี้ได้หายไปไหนไม่รู้ ข้าพเจ้ามาทราบภายหลังว่าเขาไปอาบน้ำ

เรื่องสนุกสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ ปลากัด ปลาพันธุ์หนึ่งซึ่งชอบต่อสู้กันจนถึงตาย และชาวพื้นเมืองก็เล่นพนันขันต่อกันนับพันๆ ตีเกล (ดอลลาร์) ในการแข่งขันกัดกัน

สตรีสยามนี้ออกจะน่าดูไม่น้อย บางนางก็สะดุดตามาก ส่วนมากจะสะอาด สะอาด ทั้งในการแต่งเนื้อแต่งตัวและกิริยาท่าที

ข้อเขียนของแมกเรนี เขาเขียนขึ้นโดยเอาการเดินทางไปถ่ายทำหนังของเขา คนละครั้งกันมารวมเป็นเรื่องเดียว การเล่าเหตุการณ์ถ่ายหนังในฟิลิปปินส์ เป็นเหตุการณ์เมื่อปี 2462 ซึ่งมีข้อมูลระบุว่าแมกเรกับคณะเดินทางเข้ามาถ่ายภาพยนตร์ ชนิดชุดตอนต่อในหลายประเทศทางตะวันออก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น หมู่เกาะฟิลิปปินส์ ฮองกง สิงคโปร์ บอร์เนียว พม่า สหพันธรัฐมลายู และเกาะส่วนใหญ่ในปาซิฟิก ภาพยนตร์เรื่องชุดตอนต่อนั้นคือ เรื่อง Dragon's Net ในนามบริษัทยูนิเวอร์แซล จำกัด ซึ่งออกฉายไปทั่วโลกในปีถัดมา และเข้ามาฉายในสยามในปี 2463 ในชื่อเรื่อง ไทยว่า ข่ายมังกร หนังสือทางสยามภาพยนตร์ได้ทำหนังสือเล่าเรื่องออกจำหน่าย เป็นชุด ซึ่งหากอยากสืบว่าแมกเรถ่ายที่ไหนบ้าง ก็จะมีอยู่ครบ แต่ไม่มีสยาม ดังนั้น ผู้เขียนจึงคิดว่าปีนั้นแมกเรยังไม่ได้เข้ามาสยาม แม้ว่าข้อมูลใน The National Cyclopaedia of American Biography ระบุว่าแมกเรมาสยามด้วยก็ตาม

ส่วนที่เขาเขียนถึง *ในสยาม* ชัดเจนว่าเป็นการเดินทางเข้ามาในปี 2466 ในนามของ The American Motion Picture Company ซึ่งน่าจะเป็นทุนของเขาเอง แมกเรอาจจะเขียนมโนนิดหน่อย ซึ่งทำให้เห็นว่าเขาเป็นคนช่างเจรจาอย่างที่สมเด็จพระยาเทวะวงศ์ฯ ทรงเห็น ข้อเขียนนี้ไม่มีอะไรที่แสดงว่าเขามีปัญหากับทางราชการสยามและราชสำนัก คนสยามอาจรู้สึกว่าเขาถือเจ้ามากไปหน่อย

แมกเรบอกว่าพระเจ้าแผ่นดินโปรดนางสาวสุวรรณมากที่สุด แต่เราไม่รู้ว่ามีแมกเรเองโปรดนางสาวสุวรรณหรือไม่ ทำไมนางสาวสุวรรณจึงไม่ปรากฏต่อสายตาชาวโลก

ทำไมแมกเรจึงไม่นำ นางสาวสุวรรณ ออกฉายทั้งในอเมริกาและในโลก ในเมื่อ บทหมายเหตุขึ้นต้นบทภาพยนตร์ SU WAN OF SIAM ของเขา แสดงเจตนาไว้ชัดเจน ตั้งแต่ก่อนทำหนังนี้ว่า

...เพื่อที่จะสร้างเรื่องราวขึ้นในภาพยนตร์อย่างยิ่งใหญ่เรื่องหนึ่ง
เป็นภาพยนตร์ขนาดยาวอันจะเป็นที่ต้อนรับและจัดฉายกันใน
โรงภาพยนตร์ชั้นนำทั้งหลายตลอดทั่วทั้งโลกศิวิไลซ์, นี่จะเป็นภาพที่
ให้ความจริงและอย่างซื่อสัตย์ของราชอาณาจักรอันวิเศษนี้แก่โลก

ดังนั้น ต้องมีอะไรสักลับคำมืด และไม่ธรรมดาแน่นอน

เมื่อนางสาวสุวรรณ มาอยู่ในหนังไทย โหม่ง เท่ง นักเลงภูเขาทอง ๒๕๔๙

จากที่ผู้เขียนเคยคิดเล่น ๆ ว่าน่าจะมีการทำหนังเรื่องการทำหนังนางสาวสุวรรณของแมกเร เพราะเราจะได้รู้ทั้งประวัติศาสตร์การเข้ามาทำหนังของแมกเร และรู้เรื่องหนังนางสาวสุวรรณย้อนไปด้วย จู๋ ๆ ปี 2549 ก็มีคนไทยทำหนังที่กล่าวถึงนางสาวสุวรรณ จริง ๆ เขาโฆษณาหนัง ดังนี้

บางกอก เมื่อ พ.ศ. 2466 ลิเกกำลังเสื่อมความนิยม มหรสพใหม่ที่เรียกกันว่า “ภาพยนตร์” หรือ “หนัง” กำลังเป็นที่จับตามอง แม้ในแง่กลุ่มคนดูจะไม่ได้แย่งกันอย่างเด่นชัด แต่ในแง่ศักดิ์ศรีของความบันเทิงเป็นมหรสพพื้นบ้านที่สืบสานต่อกันมาจนเป็นมรดกของชาติบัดนี้กลับถูกมหรสพต่างชาติรุกราน

เมื่อวิกิเกitenไทร ท้ายวัดสระเกศ วิกิเกที่ยมรับกันว่ามีคนดูอยู่ในอันดับต้นๆ ของบางกอก เพราะติดใจในเรื่องราวที่ผูกขึ้นมาไม่ซ้ำใคร และลีลาของ “บุญเท่ง” (เท่ง เทิดเถิง) กับ “ลิ้นจี่” (ฝ่าย-

อิสริยย์ สงฆ์เจริญ) คู่พระนางสายเลือดแท้ๆ ของ “นายแดง” (อุดม ขวนชื่น) เจ้าของวิก ทำให้วิกลิเกแห่งนี้ยังคงสร้างความสำเร็จอยู่ได้ จนมีจุดหมายจากทางการขอความร่วมมืออำนวยความสะดวกให้ กองถ่ายภาพยนตร์หนังเรื่อง “นางสาวสุวรรณ” กำลังจะมาใช้สถานที่ ซึ่งมีต้นไทรและภูเขาทองมองเห็นเป็นเบื้องหลังโดยจำเป็นต้องรีอวิก

บุญเท่งและ “ชาวคณะ” (นุ้ย เชิญยิ้ม, ก๊ีบ โศกคุณ) ไม่ยอม ถึงกับประกาศกร้าวให้ “สยามต้องเลือกว่าถ้ามีนางสาวสุวรรณต้อง ไม่มีลิเกต้นไทร” แน่นนอน สยามเลือก “นางสาวสุวรรณ” การต่อต้าน ชัดขวางทุกรูปแบบจึงได้เริ่มขึ้น โดยมี “น้อยโหน่ง” (โหน่ง ชะชะช่า) นักเลงคุมถิ่นที่มาติดพันลึ้นจ้้องสาวบุญเท่งเข้าร่วมด้วย

เรื่องราวคงจบลงโดยง่าย ถ้านางเอกที่แสดงเป็นนางสาว สุวรรณ ไม่ใช่คนเดียวคนนั้นที่บุญเท่งเฝ้าฝันถึง เธอชื่อ “นวลจันทร์” (นิกลียา ดุลยา)

บุญเท่งต้องเลือกระหว่างชาวคณะลิเกกับนวลจันทร์ ส่วน น้อยโหน่งยังงังก็เลือกลึ้นจ้้อยู่แล้ว แต่ถ้การขัดขวางนี้ไม่สำเร็จ ความรักของเขาก็หมดอนาคตด้วย

เรื่องราวของความรักบนค้กดีศรีแห่งความเป็นศิลปิน บุญเท่ง และน้อยโหน่งจ้ต้องทำตัวเป็นนักเลง

ข้างบนคือข้อความประชาสัมพันธ์หนังไทยเรื่อง โหน่ง เท่ง นักเลงภูเขาทอง ซึ่ง สร้างโดย สหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล ร่วมกับ เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ ออกฉายครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2549 กำกับโดย พาณิชย์ สดสี

น่าจะช่วงปลายปีก่อนหน้านั้น ดุลยสิทธิ์ นิยมกุล ซึ่งเคยเป็นอาสาสมัครทำงาน ให้หอภาพยนตร์แห่งชาติ และกลายเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ไปแล้ว ได้มาหาผู้เขียน พร้อมกับพาใครอีกคนสองคนมาขอปรึกษาว่าจะทำหนัง ซึ่งเกี่ยวกับฝรั่งเข้ามาทำ นางสาวสุวรรณ ผูกเรื่องว่า เกิดความขัดแย้งกับคณะลิเกที่มีวิกอยู่ย่านภูเขาทอง เพราะหนังจะมาแข่งกับลิเก ทำให้ลิเกซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านมายาวนานต้องสูญไป ผู้เขียนก็ยินดีได้ให้ข้อมูลทั้งหลายเกี่ยวกับแมกเรที่เข้ามาทำนางสาวสุวรรณ แต่รู้สึก

ชัดเจนที่ว่า ลิกะเป็นมหรสพพื้นบ้านมีมานาน หนังสือเพิ่งเข้ามาจากฝรั่งนำมาจะมา
แข่ง ทำให้ลิกะตาย เพราะที่จริงลิกะก็เป็นมหรสพใหม่ที่เกิดสมัยรัชกาลที่ 5 และเมื่อ
หนังสือเข้ามามีโรงหนังฉายแพร่หลายในสยามแล้ว ลิกะเป็นมหรสพเดียวที่ยังมีคนนิยม
ดูไม่แพ้หนัง

เมื่อหนังทำเสร็จออกฉาย ได้ไปดู และเห็นว่าเขาอุตสาหกรรมจัดฉากจัดของ
ประกอบฉากมากอยู่ มีฉากมีล้นมากบ้างน้อยบ้าง แต่เรื่องเกี่ยวกับฝรั่งที่เข้ามาทำ
นางสาวสุวรรณมันเพี้ยนและมั่วไปมาก คงเป็นความตั้งใจทำหนังออกมาให้เป็นหนัง
ตลกทรงเครื่องนั่นเอง

แต่อย่างน้อยก็น่ายินดี ว่าคนทำหนังไทยได้อัญเชิญ นางสาวสุวรรณ มาไว้ใน
หนังไทยแล้ว ในอนาคตอาจจะมีใครทำ นางสาวสุวรรณ ที่ไม่เอาฮาบ้างก็ได้

ก่อนวาระสมัย 100 ปี

ปี 2564 ในโควิดสมัยกำลังครองโลก หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) จัดกิจกรรมออนไลน์ไม่ได้ จึงจัดกิจกรรมออนไลน์ สนทนากันในหัวข้อ “นางสาวสุวรรณ หรือโชคสองชั้น : ถกประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วยหนังไทยเรื่องแรก” ต้นเหตุน่าจะมาจากมีใครนำวิดีโอในยูทูปเผยแพร่ความรู้ของหน่วยงานรัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการแห่งหนึ่งมาคุยกันภายในว่า เขายังให้ความรู้ว่ านงไทยเรื่องแรกคือนางสาวสุวรรณ จึงเกิดความคันว่ านงภาพยนตร์ควรมาจัดสนทนาออนไลน์เรื่องนี้นักดีกว่า มีพุทธพงษ์ เจียมรัตตัญญู นักจัดรายการของหอภาพยนตร์เป็นผู้ดำเนินรายการ ชลิดา เอื้อบำรุงจิต ผู้อำนวยการหอภาพยนตร์ อาจารย์ปาลิตา จุนแสงจันทร์ อาจารย์ประจำสาขา Asian and Middle Eastern Studies จาก University of Minnesota และโดม สุขวงศ์ เป็นผู้ร่วมสนทนา คุยกันว่ านงสาวสุวรรณ อายุจะร้อยปีแล้ว เป็นหนังไทยหรือไม่เป็น สรุปกันว่ านงไม่เป็น

ผู้เขียนเกิดความคิดว่ านงเราจะฮิตตามหา นางสาวสุวรรณ อีกสักครั้งก่อนครบร้อยปี ในยุคที่การค้นง่ายแค่คลิกนิ้วมือ เชื่อว่ านงถ้าเธอยังไม่สลายจากโลก แต่ตอนนีงอยู่ในห้องเก็บสมบัติของนักสะสมสักรายหรือหมกอยู่ในคลังเก็บฟิล์มบางหน่วยงานที่มีฟิล์มล้นหลามจนเจ้าของก็ไม่ว่ านงว่ามีหนังอะไรบ้าง ซึ่งถ้าฟิล์มยังรอดอยู่ วันหนึ่งอาจจะไผ่ล้นมาในโลกออนไลน์ แต่วันหนึ่งนั้นวันไหนก็ไม่ว่ านง ผู้เขียนอาจตายไปก่อน จึงคิดว่ านงถ้าฮิตระดมกันค้นหาด้วยพลาเนาฟสื่อโซเชียล อาจจะมีปาฏิหาริย์ก็ได้

และยังเกิดฉุกคิดอีกว่ านงถ้าในความจริง ฟิล์มนางสาวสุวรรณ ไม่มีอยู่ในโลกนี้แล้ว แมงเราเฝ้าไปแล้วด้วยอะไรก็ตาม ค้นอย่างไรก็ไม่วันเจอ นอกจากเจอว่ านงเขาเฝ้า

ไปแล้วจริง ๆ ดังนั้นเรามาสร้าง นางสาวสุวรรณ ฉบับปลอม (ให้เหมือนจริง เป็น fake of Suvarna of Siam) ออกมาฉายปี 2566 ฉลองวาระสมัยร้อยปีกันเลย ดีไหม
แต่ที่คิดทั้งสองอย่างนี้ ได้แต่คิดหรือดีแต่พูด ไม่ได้ทำจริง ก็อย่าหวังว่าจะเกิด ปาฏิหาริย์ หรือของปลอมจริง ๆ จริงปลอม ๆ

เสวนาภาพยนตร์ออนไลน์ “นางสาวสุวรรณ หรือ โชคสองชั้น:
ถกประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วยหนังไทยเรื่องแรก?”

🎬 เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2470 ภาพยนตร์เรื่อง “โชคสองชั้น” ได้ออกฉายในฐานะภาพยนตร์ขนาดยาวเรื่องแรกี่สร้างโดยคนไทย อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผู้คนจำนวนมากยังคงเข้าใจว่าภาพยนตร์ปี 2466 เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” เป็นหนังไทยเรื่องแรก ด้วยเหตุเพราะภาพยนตร์เรื่องนี้ถ่ายทำในเมืองไทยและนำแสดงโดยคนไทย แม้จะเป็นผลงานการสร้างของทีมงานจากสหรัฐอเมริกาก็ตาม

😬 เหตุใดจึงมีความสับสนในการกำหนด “หนังไทยเรื่องแรก” สิ่งใดที่เป็นเงื่อนไขของความเป็น “หนังไทย” และการเป็น “เรื่องแรก” นั้นสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ภาพยนตร์อย่างไร?

👉 เนื่องในวันครบรอบวันแรกฉายของภาพยนตร์ไทย เรื่อง “โชคสองชั้น” หอภาพยนตร์ขอเชิญร่วมฟังการพิจารณาถึงประเด็นดังกล่าวได้ในกิจกรรมเสวนาภาพยนตร์ออนไลน์ “นางสาวสุวรรณ หรือ โชคสองชั้น: ถกประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่าด้วยหนังไทยเรื่องแรก?” โดย โดม สุขวงศ์, ชลิดา เอื้อบำรุงจิต, พุทธพงษ์ เจียมรัตตัญญู จากหอภาพยนตร์ และวิทยากรรับเชิญ ผศ.ดร.ปาไลตา จุนแสงจันทร์ อาจารย์ประจำสาขา Asian and Middle Eastern Studies จาก University of Minnesota วันศุกร์ที่ 30 กรกฎาคม 2564 เวลา

19.00 น. เป็นต้นไป ท่านสามารถลงทะเบียนได้ที่ <https://faport.th/main/news/784> (หมดเขตลงทะเบียนในวัน 29 กรกฎาคม) โดยหอภาพยนตร์จะจัดส่ง link สำหรับเข้าโปรแกรม ZOOM Webinar ให้ท่าน จำกัดจำนวน 100 คน ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม

เสวนาภาพยนตร์

นางสาวสุวรรณ หรือ โศคสองชั้น

ถกประวัติศาสตร์นิพนธ์
ว่าด้วย **หนังไทยเรื่องแรก?**

โดย โดม สุขวงศ์, ชลิตา เอื้อบำรุงจิต, พุกพงษ์ เขียมรัตติญญ จากหอภาพยนตร์
และ ผศ.ดร.ปาลิตา จุลแสงจันทร์ จาก University of Minnesota

วันศุกร์ที่ 30 กรกฎาคม 2564 เวลา 19.00 น.

ลงทะเบียนร่วมฟังผ่านโปรแกรม Zoom Webinar ได้ที่ www.faport.or.th
(จำกัดจำนวน 100 ท่าน)

ปี พ.ศ. 2566 ที่สุดก็มาถึงแล้ว วารสมัย 100 ปี นางสาวสุวรรณ

เริ่มต้นในเดือนมีนาคมก็มีข่าวให้คนไทยในสังคมออนไลน์สมัยนี้ตื่นเต็น ว่ามีอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบหนังสือไทยเรื่องแรก นางสาวสุวรรณ ขาวนี้ลงอยู่ในสื่อโซเชียล มีใครหลายคนส่งต่อมาให้ผู้เขียน ต้นทางเป็นอาจารย์คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบอย่างไรไม่รู้ แต่รู้ว่าปีนี้ครบ 100 ปีหนังสือไทยเรื่องแรก นางสาวสุวรรณ ซึ่งเขาตื่นเต็นว่าฉากจบถ่ายที่หน้าทางเข้าวัดแสนฝาง ท่าแพ เชียงใหม่ มีรูปพระเอกกับนางเอกยืนจับมือกันหน้าทางเข้าซึ่งเป็นรั้วช่องทางเดิน ขนาบด้วยพญานาคสองข้างทางจึงคิดโครงการให้นักศึกษาสร้างงานศิลปะจากรูปนี้เป็นแรงดลใจ ส่งงานวิชาศิลปะ และเชิญชวนคนไปเที่ยวถ่ายรูปที่ประตูดแสนฝาง และทำโครงการในสื่อออนไลน์ ให้นักศึกษาศิลปะสร้างสรรค์งานศิลปะแล้วส่งงาน โห้บบออนไลน์ และเชิญชวนให้คนไปเที่ยววัดแสนฝางถ่ายรูปมาร่วมโห้ได้ด้วย มีโพสต์เชิญชวนอยู่ในเฟซบุ๊กดังนี้

ร่วมเฉลิมฉลอง 100 ปี ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรก “นางสาวสุวรรณ” ซึ่งปีนี้
ครบรอบ 100 ปีของการถ่ายทำในปี พ.ศ. 2466

นางสาวสุวรรณเป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ถ่ายทำอย่างจริงจังในระบบ
ภาพยนตร์ เนื้อหาบอกเล่าถึงความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ
จนสมหวังในท้ายที่สุด ดังที่เราเห็นในฉากสุดท้ายด้านล่าง ภาพของพระเอกและ
นางเอกยืนจับมือกันด้วยความสุข บริเวณหน้าวัดแสนผาง ท่าแพ เชียงใหม่

กระบวนวิชา 109100 มนุษย์กับศิลปะ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ คณาจารย์ในกระบวนวิชาได้คิด mini project มอบหมายงานให้
นักศึกษาสร้างสรรค์งาน โดยใช้กระบวนการของศิลปะการหยิบยืม (Appropriation
Art) รวมเข้ากับแนวคิดของแต่ละคนสร้างสรรค์เป็นผลงานเฉพาะตัว โดยให้มี
องค์ประกอบของฉากเดิมไว้ เช่น ส่วนของรูปปั้นหน้าหน้าวัด ลักษณะการจับมือ
ของคน 2 คน และนักศึกษาสามารถสร้างสรรค์ส่วนอื่นๆ ได้เองที่สามารถอธิบาย
แนวความคิด (concept) และวิเคราะห์ทัศนธาตุ (Visual Element) ได้

นักศึกษาได้ส่งผลงานเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์
ที่หลากหลาย จึงเป็นที่มาของงานเสวนาเล็กๆ เพื่อชื่นชมผลงาน ร่วมพูดคุยกับ
ผู้สร้างสรรค์งานด้วยบรรยากาศที่สนุกสนานและเป็นกันเอง

จึงขอเชิญชวนผู้ที่สนใจสามารถเข้าร่วมงานได้ในวันศุกร์ที่ 17 มีนาคม
2566 เวลา 14.30-16.00 น. ณ ห้องบรรยายชั้น 4 อาคารออกแบบ คณะวิจิตรศิลป์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าร่วมได้ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย

ท่านสามารถร่วมการเฉลิมฉลองนี้โดยนำตนเองเข้าไปอยู่ในฉากหน้าวัด
เมื่อ 100 ปีก่อนได้โดย download ภาพที่ [https://www.facebook.com/photo/?
fbid=10160918610694653...](https://www.facebook.com/photo/?fbid=10160918610694653...)

เพื่อนของคุณสามารถมีส่วนร่วมได้โดยไม่ต้องมาเชียงใหม่ โดยใช้ภาพถ่าย
ปัจจุบันที่เรามีอยู่ที่ [https://www.facebook.com/photo/?fbid=1016091866
9984653...](https://www.facebook.com/photo/?fbid=10160918669984653...)

Appropriation art 100 ปี นางสาวสุวรรณ
 รวมเฉลิมฉลอง 100 ปีภาพยนตร์ไทยเรื่องแรก "นางสาวสุวรรณ"

ขอเชิญร่วมเสวนา และชมผลงานศิลปะ
 ณ ห้องบรรยายชั้น 4 คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 17 มีนาคม 2566 เวลา 14.30-16.30 น.

Appropriation art 100 ปี นางสาวสุวรรณ

สนับสนุนโดย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มูลนิธิหนังไทย, สมาพันธ์สื่อมวลชนเชียงใหม่, สมาพันธ์สื่อมวลชนเชียงใหม่

ตาม ส่วนนม

กรุณาแชร์รูป หรือ clip VDO ของคุณใน FB: Appropriation art 100 ปี นางสาวสุวรรณ <https://www.facebook.com/groups/900211408083802> (ขอความร่วมมือในการแสดงออกอย่างสุภาพ)

ที่สนุกคือมีผู้สื่อข่าวออนไลน์บางรายได้นำเรื่องนี้ไปทำข่าวเผยแพร่ไปทั่ว จักรวาลเสมือน ซึ่งหากเอาไปเทียบกับข่าว นางสาวสุวรรณ ที่สื่อออนไลน์เปเปอร์ในสยาม ทำเมื่อร้อยปีก่อน ก็จะทำให้ร้อยปีผ่านไปสติปัญญาของสื่อของเรากลายเป็นอย่างที่เราเรียกว่าปาทีตีตีนี้เอง

มาถึง ณ จุดนี้ จึงไม่คิดทำแล้ว แต่ฝันว่า ในอนาคตจะมีคนรุ่นต่อไปสั่งให้ เอไอทำ นางสาวสุวรรณ ออกมานับสิบนับร้อยเวอร์ชัน

ส่งท้าย

ในวาระสมัย 100 ปี นางสาวสุวรรณ ผู้เขียนคิดว่าควรจะทำอะไรบ้าง และเมื่อหวนคิดคำนึงถึง นางสาวสุวรรณ ได้รู้สึกว่ ะตกรรมของเธอน่าสงสาร ได้เกิดขึ้นมาเป็น “หนังไทย” “หนังนิยายไทย” “หนังไทยแท้” เรื่องแรก ได้ปรากฏรูปโฉมให้ชาวสยามในกรุงเทพฯ ได้ชื่นชมอย่างเป็นทางการเป็นกระแสนิยมในปีที่เกิด และออกไปอวดโฉมตามหัวเมืองต่างจังหวัดตามสมควร เชื่อว่าจะไปฉายตามโรงหนังในเครือขายของสยามภาพยนตร์บริษัทที่มีอยู่ทั่วประเทศ แต่ไม่ปรากฏว่าได้ออกสู่สายตาชาวโลก จึงไม่เป็นที่รู้จักในโลกภาพยนตร์

เมื่อก่อน ผู้เขียนก็นับถือว่ นางสาวสุวรรณ เป็นหนังไทยเรื่องแรก แต่ต่อมาเกิดความรู้สึกว่ นางสาวสุวรรณ ไม่น่าจะใช่หนังไทย เพราะผู้สร้างเป็นฝรั่ง ทุนสร้างเป็นของฝรั่ง เพียงแต่แต่งเรื่องเป็นเรื่องคนไทย ใช้คนไทยแสดง พูดภาษาไทย ไปคิดว่าเจ้าของงานเป็นฝรั่ง และเขามาทำเอง เราไม่ได้จ้างวานมา การจะเหมาะว่เป็นหนังไทย หรือหนังไทยแท้ ก็ดูไม่น่าภูมิใจ โดยเฉพาะเมื่อเราจะบันทึกเป็นประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ของชาติ ก็รู้สึกลำบากใจถ้าบันทึกว่ หนังไทยเรื่องแรก คือ นางสาวสุวรรณ 2466 แล้วเว้นวรรคไปถึง 4 ปี จึงมีหนังไทยเรื่องที่สองคือ โชคสองชั้น 2470 แล้วก็มีเรื่องที่สามสีห้าตามออกมาเป็นขบวน จึงเกิดชาตินิยมอคติ ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่เริ่มคัดค้านว่ นางสาวสุวรรณ ไม่ใช่หนังไทยแท้ อย่างดีก็คืหนังลูกครึ่งอเมริกัน-ไทย เราควรนับถือให้ โชคสองชั้น หนังที่คนไทยสร้างเองทั้งหมด ลงทุนเอง ออกฉายเมื่อปี 2470 เป็นหนังไทยเรื่องแรก จะน่าภูมิใจกว่ ในสมัยหลังก็มีหลักคิดกันว่หนังที่มีการร่วมทุนสร้างตั้งแต่สองชาติขึ้นไป จะถือว่เป็นหนังของชาติใด เขาดูที่การมี

ส่วนร่วมในทุน ในคนทำงาน คนแสดง ฯลฯ คิดออกมาเป็นสัดส่วนเป็นเปอร์เซ็นต์ กลายเป็นหนังสือผสม ผสมกันหลายชาติ ดังนั้นเมื่อหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) พิมพ์หนังสือภาพยนตร์านุกรมแห่งชาติ เล่ม 1 ออกมาเมื่อปี 2557 จึงไม่มี นางสาว สุวรรณ อยู่ในภาพยนตร์านุกรมแห่งชาติ หนังสือหมายเลข 1 จึงได้แก่ โขกสองชั้น ซึ่งนับถึงปัจจุบันนี้มีหนังสือได้หมายเลขที่หลักห้าพันแล้ว

การที่แมกเรไม่ได้นำ นางสาวสุวรรณ ออกฉายสาธารณะในอเมริกา รวมทั้งมิได้จดทะเบียนลิขสิทธิ์ หรือแม้แต่เมื่อแมกเรเขียนบทความเกี่ยวกับการมาถ่ายหนังในสยาม ก็มีได้เอ่ยชื่อ นางสาวสุวรรณ เลย ทำให้ นางสาวสุวรรณ ไม่ปรากฏชื่ออยู่ในทะเบียนใด ๆ ของอเมริกา ดังนั้นผู้เขียนจึงมาหวนคำนึงว่า ถ้าเราผลักไส นางสาวสุวรรณ ออกจากการเป็นหนังไทย ที่สุดเธอก็มิได้เป็นอะไรเลย แม้แต่หนังอเมริกันด้วยซ้ำ

ในวาระสมัย 100 ปี นางสาวสุวรรณ ผู้เขียนจึงเปิดใจยอมรับเธอเป็นหนังไทย หนังสือหมายเลข 0 ซึ่งแม้ว่าจะถือว่าเป็นหนังที่สาบสูญ แต่หนังสือ หวนคำนึงถึง นางสาวสุวรรณ จะทำให้พวกเรารำลึกถึงเธอ เข้าใจความเป็นมา และโชคชะตาที่เล่นตลกกับเธอ ตลอดไป

ภาคผนวก

ชลิตา เอื้อบำรุงจิต ได้ค้นคว้ารวบรวมประวัติชีวิต และการทำงานของแมกเรไว้ได้พอสมควรแล้ว จึงขอนำมาประกอบท้ายหนังสือนี้

รู้จักแมกเร

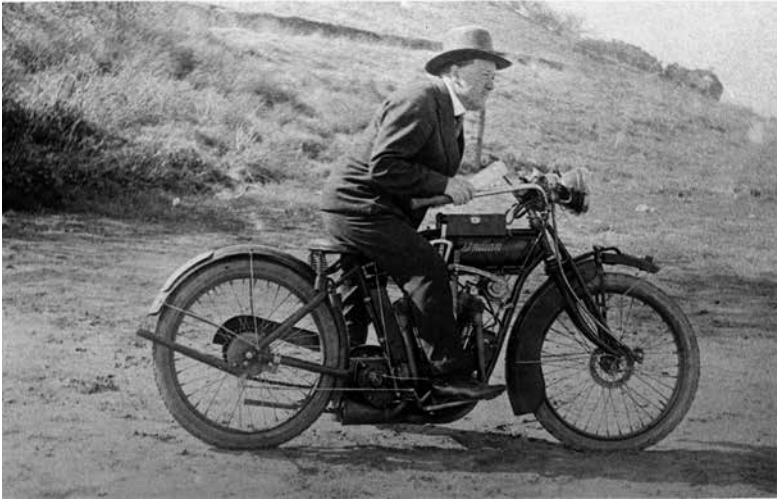
เขาไม่ได้เป็นนักสร้างหนังของฮอลลีวู้ดแบบพ๊อปๆ แต่เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในวงการ เขาเกิดมาได้ชื่อว่า เฮนรี อเล็กซานเดอร์ แมกเร (Henry Alexander MacRae) ที่เมือง สเตย์เนอร์ (Stayner) รัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ.1876 เป็นบุตรของ ดาเนียล เบน และ แมรี (โลแกน) แมกเร (Daniel Bane and Mary (Logan) MacRae) แมกเรนับถือศาสนาคริสต์นิกายเพรสไบทีเรียน ได้รับการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนประถมศึกษาในโตรอนโต และสุดท้ายเป็นนักศึกษาวิชาเคมีและแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยโตรอนโต ระหว่างปี ค.ศ. 1896-1898

แมกเรใช้เวลาระยะแรกของชีวิตการทำงานในวงการละครเวที ก่อนที่จะเข้าสู่วงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เขาออกโรงแสดงครั้งแรกที่โตรอนโตในปี 1898 ซึ่งมีผลทำให้เขาตัดสินใจเลิกการเรียน ลาออกจากมหาวิทยาลัย เริ่มต้นประกอบอาชีพเป็นนักแสดงละครเวที หลังจากเล่นประจำอยู่ที่โรงละครปรินเซสเธียเตอร์ในโตรอนโตระยะเวลาหนึ่ง แมกเรก็ไปร่วมกับบริษัทคณะละคร Canadian traveling stock company และมาถึงปี 1900 เขาก็เข้าเป็นสมาชิกของบริษัท Baldwin-Melville stock company ซึ่งแสดงประจำที่โรงละคร Her Majesty's

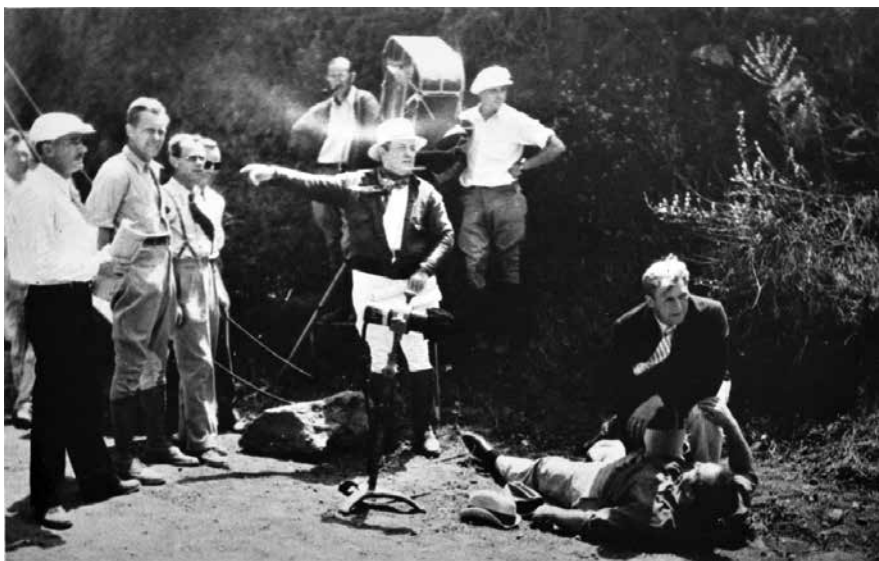
บน : แมกเร ที่โต๊ะทำงาน ไม่ทราบปีและสถานที่
(รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นครนิวยอร์ก)

ล่าง : แมกเร (ขวาสุด) ในเรือเดินทะเล คาดว่าเป็นคณะละครที่เขาสังกัด ไม่ทราบปีและสถานที่
(รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นครนิวยอร์ก)

บน : แมกเร (จับกล้อง) กับกล้องถ่ายภาพนิ่ง Bell-Howell 2709 ไม่ทราบปีและสถานที่
(รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นครนิวยอร์ก)

ล่าง : แมกเรกับรถจักรยานยนต์ ไม่ทราบปีและสถานที่
(รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นครนิวยอร์ก)

บน : แมกเร (ที่สามจากซ้าย) เด็กชายในรูปอาจจะเป็นลูกชายของเขา ไม่ทราบปีและสถานที่ (รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นครนิวยอร์ก)

ล่าง : แมกเรขณะกำกับภาพยนตร์เสียง คาดว่าในฮอลลีวูด ไม่ทราบปี (รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นครนิวยอร์ก)

citizen news 11
70-3-44

Rites Being Arranged for Henry McRae

Funeral arrangements were being made today for Henry MacRae, 68, an old-timer in the film industry who pioneered in making airplane thrillers, shooting pictures at night and using artificial light on film sets. Mr. MacRae died yesterday at his home, 619 N. Canon Dr.

A native of Toronto, Canada, he had been making pictures since 1910 and at the time of his death was in charge of serial productions at Universal Studio, where he had been employed for 29 years. Most of his recent film productions were westerns.

His proteges included Frank Lloyd, Robert Z. Leonard, John Ford, Frank Borzage, King Vidor and William Seiter. Mr. MacRae also gave Lon Chaney Sr. his first chance as an actor.

While studying medicine in Toronto, he became interested in the stage, and there became a regular performer at the Princess Theater, where a member of the cast was a child named Gladys Smith, later known as Mary Pickford.

His widow, Mrs. Margaret MacRae and a sister-in-law, Ella O'Neill, who was also his secretary, survive.

ซ้าย : ข่าวตัดจากหนังสือพิมพ์ ของหอสมุด Margaret Herrick Library ของสถาบันศิลปวิทยา ภาพยนตร์ อเมริกา ข่าวการเสียชีวิตของแมกเร จากสัปดาห์ชัย โชติรสเศรณี ซึ่งไปเก็บตกการตามหานางสาวสุวรรณในปี 2566

ล่าง : ข่าวตัดจากหนังสือพิมพ์ จากห้องสมุด Margaret Herrick Library ของสถาบันศิลปวิทยา ภาพยนตร์ อเมริกา บรรยายสรรพคุณของแมกเร (จากสัปดาห์ชัย โชติรสเศรณี)

HENRY McRAE, DADDY OF STUNT PICTURES

WITH but one or two exceptions, Henry Alexander (Napoleon) McRae is one of the best known motion picture directors in the country.

Whenever you see "stunt" pictures, you immediately think of McRae, for it was he who made them popular. It was McRae who devised so many features and thereby introduced the "feature film" to the world.

Mr. McRae is an actor of the old school. Immediately upon his graduation in Ontario, Canada, he joined a stock company, but remained with it only two years. He advanced too fast to remain in stock very long. He formed his own company and married his leading woman, Margaret Oswald. Later he went to Seattle, where he operated a stock house. From there he went to Portland in the same capacity; then to Sacramento, and finally to San Francisco.

Mr. McRae was one of the brave men who was not afraid to take a stock company across the ocean. He played with his companies in Japan and Hawaii and the Orient. He has always been successful.

His moving picture career began when he joined Selig in Chicago in the early stages of the industry. He saw that there was a future in the business even at that time, and for a year he directed some of Selig's most successful dramas. Then he joined Universal and began putting on animal pictures. In this he proved himself the greatest of all animal directors. His "stunt" pictures attracted the attention of the heads of Universal City, as well as other motion picture producers, and after three years McRae was made director-general of all the Western Universal companies.

He remained in charge of Universal here until the work became too strenuous, when he retired to direct his own company, at which he has been eminently successful.

Mr. McRae is in love with his work. His head is chock full of ideas and he never rests. He is one of the hardest working men at Universal City. During his regime at Universal City, he has written 241 stories, which he produced, and cut all but ten of them. He has directed more than 310 photoplays since he went to the Universal, and during his three years' work with this company, has not had a day off.

Sitzel
19

MOTION PICTURE STUDIO DIRECTORY
10-21-16

Be sure to mention "MOTION PICTURE NEWS" when writing to advertisers

Theatre ในมอนทรีออล และเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลแสดง แมกเรไปอยู่กับบริษัท Anderson Theatre Company และร่วมเดินทางไปสหรัฐอเมริกาอยู่กับบริษัทนี้ แมกเรได้เดินทางไปแสดงที่มหานครนิวยอร์ก ได้รับบทนำในละครของ เอลเดน เบนเนดิก (Alden Benedict) เรื่อง Qua Vadis ต่อมาปี 1901 แมกเรไปร่วมแสดงละครเรื่อง Qua Vadis ของบริษัท Carpenter Company ซึ่งตระเวนแสดงตามรัฐต่างๆ ฝั่งตะวันตก ปีต่อมาเขาตระเวนแสดงไปตามรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาต่อไป กับบริษัท Dick Ferris stock company และเขายังดำเนินกิจการโรงละครจำนวนหนึ่งใน เมือง ทาโคมา ซีแอตเทิล เบลลิงแฮม และสคราเมนโต ในปี 1907 เขานำบริษัทละครรายหนึ่งไปเปิดการแสดงที่โรง Royal Hawaiian Opera House ในเมืองโฮโนลูลูเป็นเวลาหกเดือน ปี 1908 แมกเรซื้อลิขสิทธิ์สำหรับภาคตะวันตกของสหรัฐฯ ในการดัดแปลงหนังสือเรื่อง The Spoilers ของ เรกซ์ บีช (Rex Beach) และได้ก่อตั้งบริษัทคณะละครของตนเองเพื่อจัดแสดงในรัฐวอชิงตัน ยูทาห์ เนวาดา โอเรกอน และคาลิฟอร์เนีย

ปี 1906 แมกเรแต่งงานกับกับ แมรี อลิซาเบธ โอ'นีล (Mary Elizabeth O'Neill) นักแสดงละครเวทีซึ่งใช้ชื่อการแสดงว่า มارجาเร็ต ออสวอลด์ (Margaret Oswald) ที่เมือง ยองเกอร์ส รัฐนิวยอร์ก พวกเขามีบุตรชายหนึ่งคน คือ เฮนรี ออสวอลด์ แมกเร (Henry Oswald MacRae) เกิดปี 1911 และเสียชีวิตเมื่ออายุยังน้อยในปี 1939

แมกเรเริ่มต้นอาชีพในวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปี 1910 ภายใต้การทำสัญญากับ วิลเลียม นิโคลัส เซลิก (William Nicholas Selig) ก่อนจะเข้ามาเป็นผู้เขียนบทและกำกับการแสดงให้บริษัทยูนิเวอร์แซลพิกเจอร์ส ในปี 1911 มาถึงปี 1915 แมกเรก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการใหญ่ซึ่งรับผิดชอบดูแลการผลิตของบริษัทยูนิเวอร์แซล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์ประเภทชุดตอนต่อ แมกเรได้รับฉายาจากสื่อหนังสือพิมพ์ว่า "เฮนรี (ผู้นำที่) แมกเร" (Henry (the incredible) MacRae) และ "ราชาผู้สร้างหนังชุดต่อ" ("King of Serial Makers")

บริษัทยูนิเวอร์แซล เริ่มต้นสร้างหนังชุดตอนต่อตั้งแต่ปี 1914 มันเป็นตัวทำเงินให้บริษัท โดยหนังประเภทนี้จะถูกจองขายล่วงหน้าจากโรงหนังกว่า 4,000 โรงตลอดทั้งปีเฉพาะแค่ในสหรัฐอเมริกา ยังไม่รวมความนิยมไปทั่วในตลาด

ต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม หนังสืชุดตอนต่อเหล่านี้มีอันดับอยู่ล่าง ๆ ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และได้รับทุนสร้างที่ต่ำ

แมกเรนั้นดูเหมือนจะมีศักยภาพในการควบคุมการผลิตที่มีทั้งเวลาและงบประมาณอันจำกัด เขาสามารถสร้างหนังซีเรียลของเขาได้ภายในเวลาที่กำหนดว่า หกถึงแปดสัปดาห์ และงบประมาณระหว่าง 175,000 ถึง 250,000 ดอลลาร์ ซึ่งงบประมาณและระยะเวลาที่เหมาะสมดีพอหากจะสร้างหนังเรื่องยาวสักเรื่อง แต่สำหรับหนังชุดตอนต่อ 12 ถึง 15 ตอน กินเวลาฉายสี่ถึงห้าชั่วโมง มันหมายถึงงานหนักและยากของผู้แสดงและทีมงานหลังกล้อง

ที่เด็ดอย่างหนึ่งในหลายอย่างของแมกเร คือการจัดการกับการดัดแปลงในเวลาถ่ายทำ โดยปกติห้ามดัดแปลงในระหว่างถ่ายทำ แต่แมกเรจะผสมเครื่องดัดด้วยสูตรผสมลึกลับเพื่อช่วยให้ผู้แสดงและคนทำงานผ่อนคลายไปได้ตลอดวันทำงาน ถ้าเป็นหนังเกี่ยวกับสิ่งสสารศาสตร์ เครื่องดัดจะได้รับชื่อว่า "Jungle Juice" หรือหากเป็นเรื่องมหากาพย์ในทะเล ชื่อก็อาจจะเป็น "Hurricane Squeeze" ชื่อเปลี่ยนแต่สูตรคงเดิม

แมกเรเป็นผู้อำนวยการสร้างหนังชุดตอนต่อ 105 ชุดให้ยูนิเวอร์แซล ในจำนวนนี้รวมถึงเรื่อง *The Indians Are Coming* (1930) ซึ่งเป็นหนังชุดต่อพูดได้ หรือมีเสียงตลอดทั้งเรื่อง เขายังได้รับเครดิตว่าเป็นผู้อำนวยการสร้าง *Flash Gordon* หนังชุดตอนต่อที่สร้างจากการ์ตูนในหนังสือพิมพ์

แมกเรยังเป็นผู้สนับสนุนหรืออุปถัมภ์ดารารหลายคน เช่น Lon Chaney, Rudolph Valentino, Jack Holt, Harry Carey, Betty Compson, Laura La Plante, Tom Mix, Janet Gaynor, และ Buck Jones และสนับสนุนผู้กำกับกับการแสดงหลายคน เช่น John Ford, Frank Borzage, King Vidor, Nat Goodwin และ Frank Lloyd

หนังสือ *The National Cyclopedia of American Biography* ระบุว่า แมกเรเดินทางมาสยามสองครั้ง ครั้งแรกในปี 1919 เมื่อเขานำบริษัทของเขา มาภาคตะวันออกและทำหนังใน จีน ญี่ปุ่น หมู่เกาะฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ สยาม บอร์เนียว พม่า สหพันธรัฐมลายู และส่วนใหญ่ของเกาะต่างๆ ในปาซิฟิก ซึ่งน่าจะเป็นคราวที่เขาเดินทางมาเพื่อสร้างหนังชุดตอนต่อเรื่อง *Dragon's Net* (1920)

แมกเร (ชุดขาว) ถ่ายกับหมู่คณะ ไม่ทราบสถานที่
(รูปจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นิวยอร์ก)

ในปี 1923 แมกเรเดินทางมาสยามอีกครั้งเพื่อทำหน้าที่ *Suvarna of Siam* และยังสามารถไปเยือนอินโดจีนของฝรั่งเศส ฮังการี หมู่เกาะฟิลิปปินส์ และประเทศที่อื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน เขาได้บรรยายการเดินทางเหล่านี้ไว้ในข้อเขียนของเขา ชื่อ *Picturesque And Unusual Siam* ซึ่งเป็นบทความชิ้นเดียวที่เขียนถึง *Suvarna of Siam* ที่มีการตีพิมพ์นอกประเทศไทย

แมกเรได้รับเครดิตว่าเป็นผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์เรื่องยาวหลายเรื่องที่มีชื่อเสียง เช่น *The Kaiser - The Beast of Berlin* (1918) *The Phantom of the Opera* (1925) *Charley's Aunt* (1925) *The Old Soak* (1926) *Chip of the Flying U* (1926) *The Cohens and the Kelly Series* (1926-1928) และ *The Cat and the Canary* (1927) เรื่อง *The Kaiser - The Beast of Berlin* เป็นหนึ่งในหนังที่ทำเงินรายได้สูงสุดของแมกเรเพราะทำและออกฉายในช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่สุดในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์

หนังสือ *The American Film Index 1908-1920* ในบัญชีรายชื่อหนังสั้น มีอยู่กว่า 80 เรื่องที่ออกฉายระหว่างปี 1912-1920 เป็นผลงานของ Henry MacRae และกว่า 20 เรื่องที่ออกฉายระหว่างปี 1913-1918 เป็นผลงานของ Harry McRae Webster ซึ่งเป็นชื่อนามแฝงของแมกเร

แคตตาล็อกของสถาบันหนังอเมริกัน พบว่ามีหนังอยู่ 29 เรื่องที่ระบุว่าแมกเร เป็นผู้กำกับ และฐานข้อมูลของ www.imdb.com มีบัญชีรายชื่อหนัง 49 เรื่องที่ระบุว่าแมกเรเป็นผู้กำกับการสร้าง 48 เรื่องเป็นผู้กำกับ และ 7 เรื่องเป็นผู้เขียนเรื่อง รวมทั้งเรื่อง *Suvarna of Siam* (1923) ด้วย

แมกเรได้รับเครดิตว่าเป็นผู้ริเริ่มหลายสิ่งในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ เขาเป็นคนกำกับหนังเขย่าขวัญเกี่ยวกับเครื่องบินเรื่องแรก คือ *The Great Airmail Mystery* โดยได้รับความช่วยเหลือจากเหล่านักบินที่ยิ่งใหญ่ เช่น Glen L. Martin Orville Wright Lincoln Beachy และ Max Lillie ซึ่งได้มาร่วมการประชุมการบินครั้งแรกในลอสแอนเจลิสในปีนั้น แมกเรยังเป็นคนแรกที่ใช้แสงไฟประดิษฐ์ถ่ายหนังในเวลากลางคืน และเป็นคนแรกที่ใช้การถ่ายภาพซ้อนสองและซ้อนสาม (double and triple exposure) เขายังเป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องพัดลมและป่าจำลองของยูนิเวอร์แซล และปัจจุบันต้องเพิ่มอีกหนึ่งเครดิตว่า เขาเป็นคนแรกที่ทำหนังเรื่องยาวซึ่งให้ผู้แสดงคนไทยทั้งเรื่อง นั่นคือ *Suvarna of Siam*

ภาพยนตร์านุกรม หนังเรื่องยาว ที่กำกับโดย เฮนรี เอ. แมกเร ในแคตตาล็อกของสถาบันหนังอเมริกัน

- 1915 *Coral*
- 1916 *Behind the Lines*
- 1917 *The Bronze Bride*
- Man and Beast*
- Money Madness*
- 1918 *The Phantom Riders*
- 1921 *God's Crucible*
- 1923 *The Man from Glengarry*

1924 *A Fight for Honor*
The Price She Paid
Racing for Life
Tainted Money

1925 *The Fearless Lover*

1927 *Wild Beauty*

1928 *The Danger Rider*
Guardians of the Wild
The Two Outlaws

1929 *Burning the Wind*
The Harvest of Hate
Hoofbeats of Vengeance
King of the Rodeo
Plunging Hoofs
Smilin' Guns
Wild Blood

1933 *Rustler's Roundup*

1935 *Stormy*

1937 *Westbound Limited*

1938 *Forbidden Valley*

1938? *Rocket Ship*

บน : สันนิษฐานว่าเป็นฉากอวสาน ที่หน้าวัดแสนฝาง ท่าแพ เชียงใหม่
(รูปจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงเทพฯ)

ขอบคุณ

หน่วยงานและบุคคลที่มีส่วนช่วยให้เกิดหนังสือนี้

หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และ หอวชิราวุธานุสรณ์ กรมศิลปากร
การรถไฟแห่งประเทศไทย

Motion Picture, Broadcasting and Recorded Sound Division,
the Library of Congress
Walt Disney Archives

The State Education Department, University of the State of New York, Albany

Universal City Studios, Los Angeles

George Eastman House, Rochester

Museum of Modern Art, New York

Pacific Film Archive, Berkley

UCLA Film Archive

LA County Library

Margaret Herrick Library, Los Angeles

Anthology Film Archive, New York

American Museum of Moving Image.

The National Archives, Washington DC.

Forest Lawn Cemetery, Glendale, LA.

David R. Smith

Ken Winkler

Micheal Friend

David Sheppard

Roger E. Ritzman

Al Dorskin

Paul Kohner

Paul C. Spehr

Jan Wood

Eillen Bowser

Nancy Goldman

William K. Everson

Patrick Loughney

Richard Kozarski

Robert Haller

Debra L. Wiley

Thomas Richardson

Scot Barme

มานิต วสุวัต

หลวงภรตกรรมโกศล (มงคล สุนนัญญ)

ชลิดา เอื้อบำรุงจิต

บารมี สมาธิปัญญา

สัณหชัย โชติรสเสถณี

ธิติพงษ์ ก่อสกุล

พุทธพงษ์ เจียมรัตต์ตัญญ

ณิชชา จริยเศรษฐการ

ธวัชชัย ใจเอื้อ

หนังสือ ทวนคำนึงถึง นางสาวสุวรรณ ในวาระสมัย 100 ปี
พิมพ์เพียงครั้งเดียว 100 เล่ม
จำหน่ายให้ผู้สนใจเป็นเจ้าของหนังสือ 100 คนเท่านั้น
ราคา 1,000 บาท
ซึ่งรายได้จะกลับมาเป็นทุนหมุนทำหนังสือ
ด้านประวัติศาสตร์ภาพยนตร์เล่มต่อไป
ส่วนผู้สนใจอ่าน เมื่อหนังสือกระดาษจำหน่ายหมดแล้ว
จะเผยแพร่เป็นหนังสือออนไลน์อ่านได้ฟรีในเว็บไซต์หอภาพยนตร์

แบบปกและรูปเล่ม

นริศรา สายสงวนสัจย์

พิมพ์ที่

บริษัท ชยากร พรินต์ติ้ง จำกัด

27 ซอยมาเจริญ 3 แยก 4-3

แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กทม. 10160

โทร. 02-812-0770

แฟกซ์ 02-420-9943

จำนวน 100 เล่ม

เจ้าของลิขสิทธิ์

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

23 มิถุนายน พ.ศ. 2566

ทำไม

แมกเรจิงไม่น่า นางสาวสุวรรณ ออกฉายทั้งในอเมริกาและ
ในโลก ในเมื่อบทความเหตุขึ้นต้นบทภาพยนตร์ SU WAN OF SIAM
ของเขา แสดงเจตนาไว้ชัดเจนตั้งแต่ก่อนทำหนังนี้ว่า

...เพื่อที่จะสร้างเรื่องราวขึ้น ในภาพยนตร์อย่างยิ่งใหญ่เรื่องหนึ่ง
เป็นภาพยนตร์ขนาดยาวอันจะเป็นที่ก่อกับและจัดขายกันใน
โรงภาพยนตร์ชั้นนำทั้งหลายตลอดทั่วทั้งโลกศิวิไลซ์, นี้จะเป็นภาพที่
ให้ความจริงและอย่างซื่อสัตย์ของราชอาณาจักรอันวิเศษนี้แก่โลก

ดังนั้น ต้องมีอะไรก็กลับคำมิด และไม่ธรรมดา แน่นอน

SU WAN OF SIAM.

NOTE, The object of this story is to write it in such a manner
as to embrace in a Romantic Tale, all of the out-standing and
attractive features of the Kingdom Of Siam, and to produce the
story in a Super Cinema, A Feature Film that will be accepted
and exhibited in all of the leading Cinema Theatres throughout
the entire civilized world, thus giving the world a true and hon-
est picture of this wonderful Kingdom.

We begin our story by acquain-
ting the audience with the location of Siam in Eastern Asia, and
we also prepare them to receive a story dealing with pure Romance
making it most apparent that the story is the principal character-
istic of the picture, when in reality the audience is being educated
with Siam propoganda, but in such a manner that they enjoy a
most entertaining Film.

The opening Title is photographed with a
beautiful Temple in the background, and the title reads:-

Romance is the truth of imagination, the Parent Of Golden Dreams
The Poetry Of Literature; Almost every Nation under the Sun has
donated to the entertainment of all it's share of this great Globe there
yet in one of the most attractive corners of this great Globe there
flourishes an enchanting Kingdom of whose Romance we have yet to
learn, A Country whose people are as rich in charm and Romance as
their Kingdom is in yellow Gold and Tropical splendor, A veritable
garden of luscious fruits Silver Rice, and towering Cocoa Palms
whose Tropical evergreen Jungles and deciduous Forests
spontaneous products beautiful birds and animals
Plains and Mountains are covered with
whose Pra Chedis reach above the
the seas, The sun